

JAN BORG & MIKAEL NORDSTRÖM

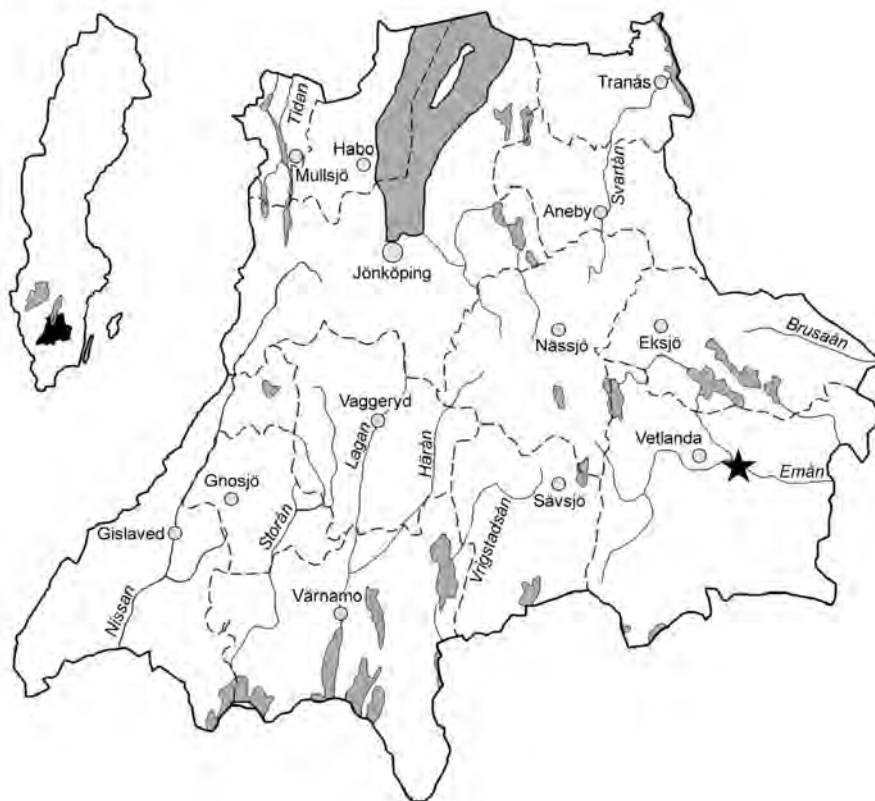
Ett vikingatida gravfält i Alseda kyrkby

– *"enn stoor hoop upkastade Jordhögar"*

Ett vikingatida gravfält i Alseda kyrkby
– *"enn stoor hoop upkastade Jordhögar"*

Arkeologisk undersökning av ett överodlat vikingatida gravfält (RAÄ 167), boplatslämningar (RAÄ 165-168) samt rester efter norra kyrkstillarna (RAÄ 165). Inför ny dragning av länsväg 127 genom Alseda kyrkby, Alseda socken i Vetlanda kommun, Jönköpings län

Rapporttext: Mikael Nordström och Jan Borg
Grafisk mall: Anna Stålhammar
Tryck: Tabergs tryckeri, Jönköping

Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping
Tel: 036-30 18 00
E-post: info@jkpglm.se
www.jkpglm.se

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor, Geografiska Grunddata samt Geodata (FUK) är återgivna enligt tillstånd:
© Lantmäteriet. Ärende nr MS2007/04833, nr MS2012/03742 samt dnr i2012/1091.

ISSN: 1103-4076

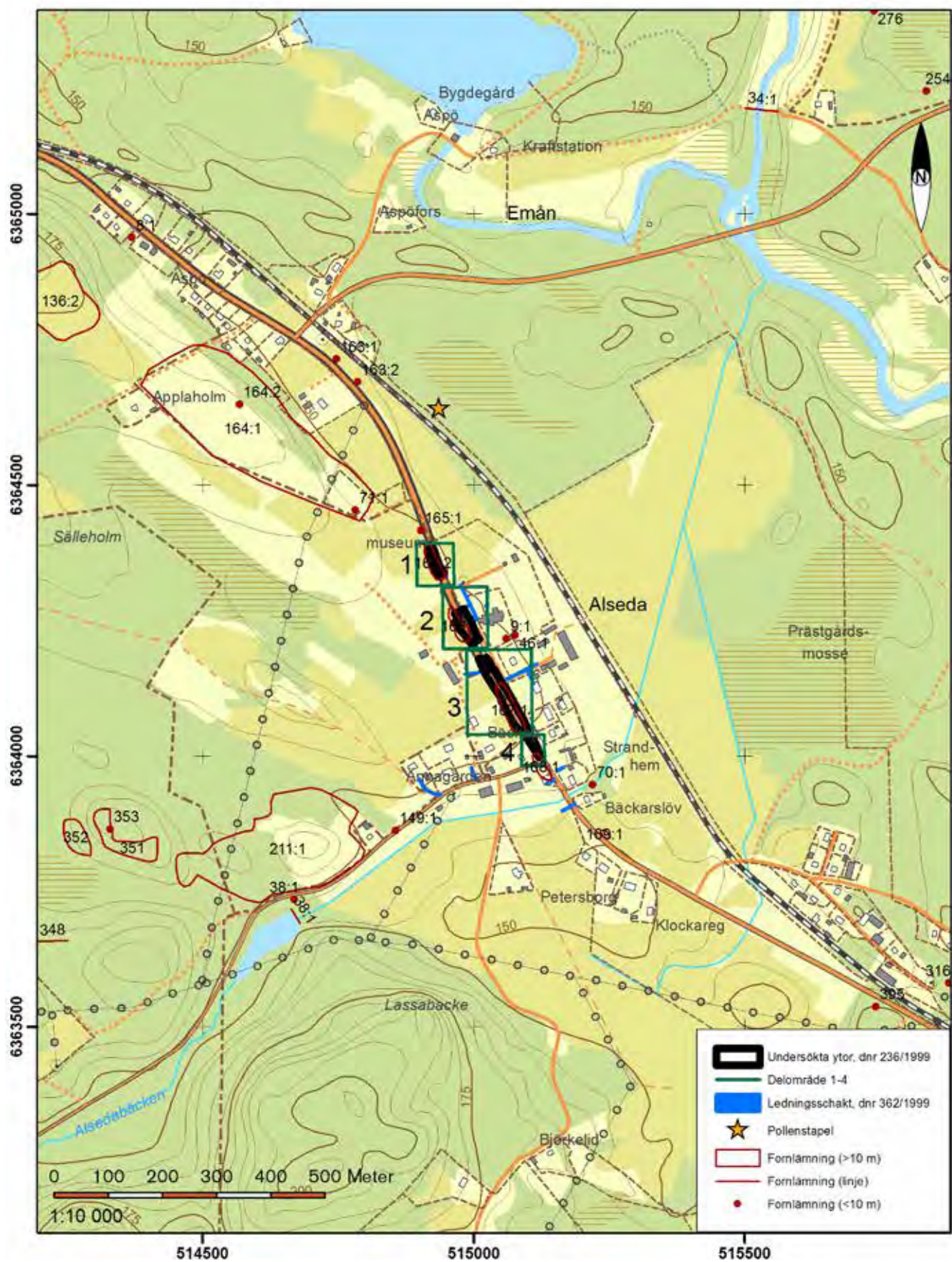
© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2017

Innehåll

Inledning.....	5
Topografi och fornlämningsmiljö.....	6
Landskapet.....	6
Fornlämningar och kulturlandskap.....	6
Tidigare undersökningar.....	22
Målsättning och metod.....	25
Resultat.....	29
Boplatslämningar mm.....	30
Pollenanalysen.....	33
”wedh kyrckan söder uth enn stoor hoop upkastade Jordhögar”.....	34
Fynden.....	46
Överodlade gravfält - en utblick i länet.....	53
Yngre järnålder i Njudung.....	57
Ett parallellt projekt - ett ledningsschakt.....	63
Marknad och krut - om mynt och märkliga gropar.....	65
Förmedling och visningar.....	71
Sammanfattning.....	72
Efterord.....	73
Administrativa uppgifter.....	74
Referenser.....	76
Tryckta källor.....	76
Otryckta källor.....	80
Digitala källor.....	81
Arkiv.....	81
Kartunderlag.....	81

Bilagor

Bilaga 1.	Kartor och planer
Bilaga 2a.	Anläggningslista: Gravar
Bilaga 2b.	Anläggningslista: Övriga anläggningar
Bilaga 3.	Anläggningsbeskrivningar: Gravar
Bilaga 4.	Fyndlista
Bilaga 5.	Fyndlista: Mynt. Kungliga Myntkabinettet
Bilaga 6.	Osteologisk analys. Leif Jonsson
Bilaga 7.	Vedartsanalys. Vedlab
Bilaga 8.	¹⁴ C-analyser. Ångströmlaboratoriet, Uppsala
Bilaga 9.	Pollenanalys. Lunds Universitet, Kvartärgeologiska institutionen
Bilaga 10.	För ro skull - om en sentida runristning
Bilaga 11.	Gravfält Vetlanda RAÄ 31 vid Njudungsskolan i Vetlanda
Bilaga 12.	Tabell över vikingatida vapen- och ryttagravar i Njudung
Bilaga 13.	Norra kyrkstallarna försvinner.
Bilaga 14.	Rannsakningar efter antikviteter 1690

FIGUR 1. Utdrag ur digitala fastighetskartans blad 63F 6bS och 63F 6bN, koordinatsystem Sweref 99 TM. Undersökningsområdena 1- 4 är markerade liksom platsen för provtagning av en pollenstapel. Skala 1:10 000.

Inledning

Inför den planerade omläggningen av länsväg 127 genom Alseda undersökte arkeologer från Jönköpings läns museum de fornlämningar som befann sig i den nya vägsträckningen. Under perioden juni till augusti 1999 undersöktes en del av ett gravfält (RAÄ-nr Alseda 167) och boplatslämningar (RAÄ-nr Alseda 165-168) från järnåldern samt spåren efter det kyrkstall (RAÄ-nr Alseda 165) som funnits norr om kyrkan. Under arbetets gång hittades även ett stort antal mynt från olika tider som vittnar om den handel som under lång tid pågått i byn, företrädesvis i anslutning till söndagarnas kyrkobesök. Undersökningen omfattade fyra delområden, inom vilka en sammanlagd yta på ca 9 300 m² har undersökts.

Beställare av uppdraget var Vägverket Region Sydöst och ansvarig för den arkeologiska undersökningen var Mikael Nordström, Jönköpings läns museum. Rapporten har sammanställts av Mikael Nordström och Jan Borg.

I rapporten ingår också en redogörelse för den schaktövervakning som gjordes parallellt med undersökningen med anledning av nedläggandet av elledningar i anslutning till vägbygget. Beställare av det uppdraget var Vetlanda Energi.

I rapporten finns fjorton bilagor med kartor, listor över anläggningar och fynd, analyser etc. Där finns också en bilaga som sammanställer flera återkommande arkeologiska undersökningar på gravfältet Vetlanda RAÄ 31 vid Njudungsskolan i Vetlanda, en sammanställning av vikingatida vapengravar i Njudung samt en redogörelse för ett ovanligt runstensfynd i Alseda.

FIGUR 2. I ett av utredningschakten 1994 framkom kantrännor som visade att vi hittat det vikingatida gravfältet. I bakgrunden syns kyrkan. Foto Ådel V Franzén, Jönköpings läns museum.

Topografi och fornlämningsmiljö

Landskapet

Alseda socken präglas av Emån som rinner rakt genom i väst-östlig riktning. Emån är ett av Sveriges artrikaste vattendrag med ett 20-tal fiskarter. Det finns även ett rikt fågelliv och en artrik växtlighet längs ån. Emån har säkert spelat roll från och med att området koloniserades under stenåldern (se till exempel Dederling 2001, s 51).

De lösa jordarterna domieras av isälvsavlagringar längs Emåns dalgång. Berggrunden karakteriseras av Vetlandaformationen med olika kvartsiter, skiffer och konglomerat. Konglomerat är en sedimentär bergart med inslag av rundade bergartspartiklar som bildats genom att stenar och mindre partiklar transporterats och avsatts i strömmande vatten (Natur - Jönköpings län 1995).

Alseda by ligger på en avsats söder om Emån, på ett avstånd av ca 500–800 meter. Topografin sluttar ner mot sankmarkerna kring Emån. Söder om byn stiger terrängen och blir mer kuperad. Delar av sankmarkerna längs Emån dikades ut under 1800-talet och omvandlades till åkermark. Madängarna användes tidigare som slåttermark och var viktig foderresurs även för mer avlägsna byar i Alseda socken.

Byarna i Emådalen och Vetlandatrakten var i genomsnitt större än på andra håll i Jönköpings län, där ensamgårdar och små byar på upp till tre gårdar var vanligast. Alseda kyrkby bestod på 1600-talet av hela sex hemman och en utjord. Även byarna Slättåkra och Repperda uppvisade då en storlek på 7–9 gårdar (Vestbö 1994, Vestbö-Franzén 2004, s 77).

Fornlämningar och kulturlandskap

Under 1600-talet genomförs de första landsomfattande uppteckningarna av fornlämningar i vårt land. Det är en följd av vår första lag om fornminnen, den så kallade *Placat och Påbudh om Gamble Monumenter och Antiquiteter* från 1666. I två omgångar gjordes dessa *Rannsakingar efter antikviteter* i socknarna - 1667 och 1690. Vid den första rannsakingen sommaren 1667 kunde pastor Harald Alzhovius meddela att det i Alseda socken ”befunnes tuenne Runnestenar, En i Reperdha och den andre i Holsby: Mehra finnes inthet...”. Desto mer kunde prosten Petrus Höök meddela i januari 1690 angående Antiquiteter och Monumenter i Alseda och Skede socknar. Han räknar upp ett flertal platser och ”monumenter”, bland annat flera runstenar, gravrösen och gravfält, men också ett par sägner. Utförligast beskrivs den om Kättil Runske, som enligt sägnen fick övernaturliga krafter genom att stjäla tre runkavlar från Oden. I den variant som återges i rannsakingarna var Kättil född i Repperda Drakagård (Stahre & Ståhle 1992, s 86ff). I samband med rannsakingarna genomfördes en särskild dokumentation av

FIGUR 3A OCH B. Äldre flygfoton över Alseda kyrkby, troligen 1940-tal. Det norra kyrkstallet, beläget ungefär 100 meter norr om kyrkan, står ännu kvar. Det revs 1957. Foto Jönköpings läns museums arkiv.

FIGUR 4 A–D. En serie fotografier från Alseda kyrkby från slutet av 1800-talet och början av 1900-talet tagna av Nanny Ekström (1869-1953). Hon var yrkesfotograf, född i Oskarshamn och medlem i Svenska fotografernas förbund. Firma Nanny Ekström etablerades den 1 mars 1904 i kv. Mogärde i Vetlanda. Hon hade filialer i Virserum och Kvillefors (<http://kulturnav.org/>). Foto Nanny Ekström, Vetlanda museum (<http://digitaltmuseum.se/>; Licens CC BY-NC-SA).

FIGUR 4 A. Alseda kyrka, uppförd i slutet av 1700-talet, sedd från NNV, ungefär från den plats där Norra kyrkstallet låg. På kyrkogården anas mängder med träkors vilka idag är helt borta.

FIGUR 4 B. Bygatan och Alseda kyrka sedd från SSO. Byggnaden till vänster i bild fungerade som skola mellan 1896 och 1969. Den revs i slutet av 1990-talet inför vägbygget.

FIGUR 4 C. Bygatan och Alseda kyrka sedd från SSO.

FIGUR 4 D. Alseda kyrka och den så kallade tiondeboden sedda från väster. I området framför kyrkan tog vi tillvara en ganska stor mängd mynt vid den arkeologiska undersökningen. De har tolkats som spår efter den handel som föregick vid kyrkan efter söndagsgudtjänsten, troligen redan från medeltid och fram till 1800-talet.

FIGUR 4 E. Alseda kyrkogård tidigt 1900-tal. I början av förra seklet var trävårdar ett vanligt inslag på kyrkogårdarna, men idag är de mycket sällsynta. Enstaka kan finnas bevarade inne i kyrkorna. Foto Jönköpings läns museum.

FIGUR 5-6. Flygfoton över Alseda tagna i samband med den arkeologiska förundersökningen 1999. Ovan vy från söder och nedan vy från nordnordväst. Foto Leif Gustafsson.

runstenar. En av dem som reste runt och tecknade av runstenarna var Ulf Christoffersson (Nordström 2002d). Han hade skickats ut i två omgångar, 1689 och 1691, av fornforskaren Johan Hadorph vid antikvitetskollegiet. Vid dessa resor ritade han av fyra runstenar (Sm 85–87 och Sm 89) i Alseda socken, en vid Alseda kyrka, en i Hollsby och två i Repperda. Ytterligare en angavs härröra från Alseda, Sm 103, som då stod ”*På vägen mellan Rösa och Alsheda strax wid strömmen Siunnen*” (Kinander 1961, s 235).

I Alseda finns idag (2015) 443 registrerade forn- eller kultur lämningar enligt FMIS. Ett 40-tal av dessa är olika typer av gravplatser, varav fem gravfält (RAÄ-nr Alseda 3, 16, 19, 30 och 167) och ett 30-tal enstaka gravar, i huvudsak ensamliggande rösen (24 st) och stensättningar (drygt 10 st). De ensamliggande rösena och stensättningarna kan troligen knytas till i huvudsak bronsålder och äldre järnålder. Det finns också tre rösen med synliga hållkistor som kan ha sitt ursprung i yngsta stenålder. Från järnåldern finns en handfull gravfält.

Från historisk tid finns bland annat lämningar från den gruvbrytning som ägde rum från slutet av 1600-talet och in i 1900-tal. Mest bekant är Ädelfors guldgruva, men även Kleva nickelgruva och Sunnerskogs koppargruva har haft betydande verksamheter (Wagner 1952; Johansson 2010).

Stenålder

Närmare ett tjugotal fynd från stenåldern är kända från Alseda socken (Lönnberg 1947, s 52ff samt uppgifter i Jönköpings läns museums arkiv). Främst handlar det om enkla skafthålsyxor, men även en trindyxa, en dolk eller spjutspets i flinta, en tunnackig flintyxa, ett par tjockackiga flintyxor, en flintyxa av okänd typ, ett kvartsavslag och ett flintspån är kända. Bland fyndplatserna finns orterna Appelheter, Hässle, Lilla Lindås, Bäckagård, Slättåkra, Repperda, Mederyd, Lammåsa, Holsby, Karlsjö, Lilla Åby, Nyaby, Möcklarp och Byestad.

Fynden kan dateras till den yngre stenåldern. Vad gäller skafthålsyxorna dateras de till yngsta stenålder eller äldre bronsålder.

Inga boplatser är kända men fyndorterna för lösfynden ger en fingervisning om var de står att finna. Den äldre stenålderns boplatser borde kunna återfinnas intill vattendragen, åarna och sjöarna om man företog en specialinventering efter avslag i kvarts, bergart och flinta.

Bronsålder - lösfynd och ensamliggande gravar

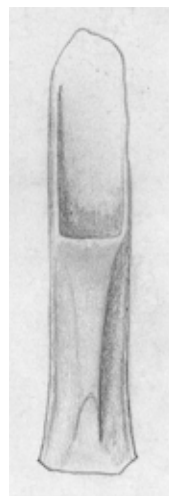
Ett 30-tal rösen och stensättningar i socknen kan delvis knytas till bronsåldern. En viss del av dessa kan vara från äldre järnålder och någon kanske tillkommen redan under yngsta stenåldern. Rösena och stensättningarna ligger i en viss koncentration runt Holsbybrunn och söder om Repperda mellan Slättåkra och Möcklarp.

FIGUR 7. Sunnerskogs koppargruva. Foto Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

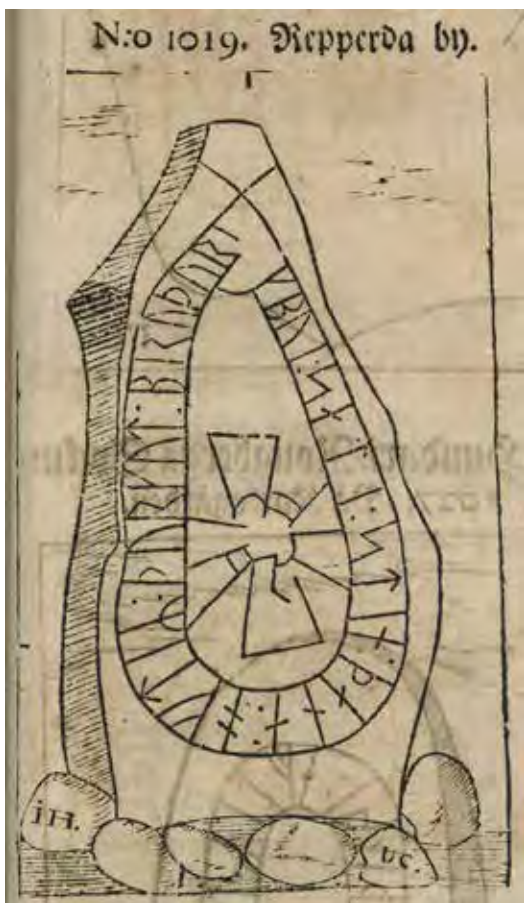
FIGUR 8. Några exempel på föremål från stenåldern i Alseda - tre enkla skafthålsyxor (de förekommer också under äldre bronsålder) och en spetsackig yxa. Yxorna är tillverkade i olika sorters grönsten. Yxorna är vänster till höger från: Byestad (JMD. 294:8), Lilla Lindås (JM 52557), Alseda utan närmare fyndort (JM 8822) och den spetsackiga yxan från Lilla Lindås (JM 52558). Foto Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

FIGUR 9. En så kallad avsåtsyxa i brons påträffad i en torvmosse tillhörande Alseda prästgård (SHM 5228).

FIGUR 10. Den försvunna runstenen från Holsby, Sm 86. Inskriften lyder: "...Sven ... efter (sin) broder. De lade honom..." Ur Bautil 1750

Figur 11. Runstenen Sm 89 i Repperda (RAÄ-nr Alseda 18:1) som står bara ett 50-tal meter från det stora vikingatida gravfältet Alseda RAÄ 19: "Boe satte denna sten efter Torgöt, (sn) broder." Ur Bautil 1750.

Ett av socknens största rösen, ca 25 meter i diameter, ligger dock i den sydvästra delen av socknen, mellan Lilla Lindås och Hässle (RAÄ-nr Alseda 29:1).

I *Rannsakningar efter antikviteter* (Stahre & Ståhle 1992, s 87) beskrivs "ett öfver måttan stoort sammanburit Röör eller Steen Kummel" som är beläget nordväst om kyrkan (RAÄ-nr Alseda 164:2). Röset som är ca 16 meter i diameter är beläget inom ett område med fossil åkermark. Fornlämningen registrerades i samband med den arkeologiska utredningen 1994 (Vestbö 1994).

En avsatsyxa i brons (SHM 5228) har påträffats i en torvmosse tillhörig Alseda Prästgård, ca 500 meter öster om kyrkan. Yxan skänktes 1874 till Statens Historiska museum av brukspatron Friherre David Th v Schultsenheim. Yxan kan dateras till äldre bronsålder, period 2, ca 1500-1300 f Kr och är troligen ett offerfynd som lagts ner i en våtmark (Lönnberg 1947, s 33; Oldeberg 1974, s 221).

Järnålder - gravfält och runstenar

Järnåldern manifesteras främst genom ett antal gravfält. Från äldre eller mellersta järnålder härrör gravfältet RAÄ-nr Alseda 3:1 intill Solgenån mellan Skede och Holsbybrunn, bestående av 15 resta eller klumpformade stenar, delvis kullfallna. Enligt Nordenskjölds beskrivning från 1882 fanns en sägen "att härstädes i fordomtima varit en 'stående' rätt" (1914, s 58). Sägner som kopplar ihop domarringar och resta stenar med forntida rättsskipning är tämligen frekvent förekommande. Gravfältet kan utifrån gravtyperna troligen dateras till äldre eller mellersta järnålder, ca 1–600 e Kr Det har troligen funnits fler men som vi ska se är bortodling en faktor att räkna med i Alsedatrakten liksom på många andra håll. Från mellersta järnålder härrör en eldslagningssten i kvartsit funnen i Alseda socken utan närmare proveniens (SHM 8853:261).

Från yngre järnålder känner vi till fem gravfält i socknen (RAÄ-nr Alseda 16, 19, 30, 167 och ett oregistrerat som funnits vid Holsby, som är omnämnt i bland annat *Rannsakningarna* 1690). Det har också funnits minst sju runstenar i socknen (Sm 85-91, se FIGUR 10-21), vilka i flertalet fall varit belägna invid äldre färdvägar och gravfält.

SLÄTTÅKRA

Gravfält RAÄ-nr Alseda 16 i Slättåkra, beläget knappt 2 km söder om Alseda kyrka, består av ett 50-tal gravar; rösen, högar och runda stensättningar. Från Slättåkra känner vi också en runsten, Sm 91, nu placerad i Jönköpings stadspark (FIGUR 16). Den påträffades på Slättåkra Norregårds ägor, intill en bäck vid ladugårdsgårdens mosse 1868, inte långt från gravfältet (Kinander 1961, s 217). Inskriften lyder: "Helge reste denna sten efter Assur, sin son". Det är högst troligt att runstenen har en koppling till antingen gravfältet eller en forntida vägsträckning, eller kanske både och.

Figur 12. Runsten Sm 89 i Repperda (RAÄ-nr Alseda 18:1). På höjden i fonden ligger det vikingatida gravfältet (Alseda RAÄ 19) som rymmer drygt 120 gravar. Foto Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

FIGUR 13-14. Runstenen från Rösa, Skede socken, vid vägen mot Alseda (Sm 103), nu försvunnen. Den var redan på 1600-talet i två delar. Enligt Kinander råder ingen tvekan om att de båda fragmenten hör ihop. Inskriften lyder: "...(*Utagi?*) satte denna sten efter (*Sven?*)..." Personnamnen är svårtydda. Ur Bautil 1750.

REPPERDA

Ett av kommunens största gravfält finner vi i Repperda: RAÄ-nr Alseda 19 i Repperda, beläget drygt 4 km öster om Alseda kyrka. Det består av ca 125 gravar; rösen, högar och runda stensättningar. I Repperda finns också flera runstenar, varav två (Sm 89 och 90) står kvar på plats (Kinander 1961, s 213 ff; se FIGUR 11, 12 OCH 15). Runstenen Sm 87 från Repperda återfanns för några år sedan och sattes upp igen (se RAÄ-nr Alseda 396; FIGUR 20, 22). Vid en närmare analys har det visat sig att denna troligen hör ihop med fragmentet Sm 88, ett fragment av en runsten som förvaras i Jönköpings läns museum, se FIGUR 21.

APPELHESTER

Även i byn Appelhester finns ett gravfält, troligen från yngre järnålder. RAÄ-nr Alseda 30 är beläget ungefär 2,5 km väster om Alseda kyrka, och består av 15 gravar i form av runda stensättningar.

ALSEDA KYRKBY

Gravfält RAÄ-nr Alseda 167 i Alseda kyrkby, som beskrivs i föreliggande rapport, omnämns i *Rannsakningar efter Antikviteter* 1690. Pastor Petrus Höök antecknade att det "Finnes och strax wedh kyrckan söder uth enn stoor hoop upkastade Jordhögar" (Stahre & Ståhle 1992, s 87). Vid utredningen 1994 lokaliserades dessa vid schaktningarna. Det handlade således idag om ett överodlat gravfält, där endast kantränna och enstaka brandgropar återstod. Det dokumenterades minst 17 gravar, i huvudsak runda högar med kantränna. Omfattningen och i övrigt ursprungligen ingående gravformer är okänt. En runsten finns på Alseda kyrkogård, Sm 85 (RAÄ-nr Alseda 9, se FIGUR 17-18). Vid rannsakningarna 1690 anges att runstenen låg under klockstapeln: "Een Liggjande Runsteen under kläckestapeln, Men Bookstäfiverna till större dhelen förtrampade" skriver pastor Petrus Höök i rannsakningarna 1690 (Stahre & Ståhle 1992, s 86). Vid C F Nordenskjölds besök 1883 var runstenen försvunnen. Den återfanns ett tiotal år senare vid grävning på platsen för den borttagna klockstapeln.

Inskriften på runstenen Sm 85 vid Alseda kyrka lyder: "... och hans bröder reste denna sten efter Martin (?) sin fader, Torstens (?) son." Uppenbarligen är det tre bröder som rest stenen efter sin fader. Inskriften är skadad där faderns namn står, men har tolkats som Martin (Kinander 1961, s 211f; Varenius, Gustavson, Agertz 2002, s 330). Det är ett kristet namn, vilket är mycket ovanligt på runstenar. De kristna namnen utgör endast en halv procent och namnet Martin förekommer enbart på denna sten (Eldblad 2002, s 91; Williams 1996, s 70f). Det finns ytterligare några kristna namn skrivna med runor, men de är yngre och relaterade till kyrkomiljöer – Johan (Sm 120, sakristians dörr i Lekeryds kyrka), Magnus (Sm 67, 68 i Bringetofta kyrka), Maria (Sm 117, gravsten, nu försvunnen,

Figur 15. Runstenen i Reppekäll (Sm 90), ca 1 km öster om Repperda by (RAÄ-nr Alseda 21:1). Stenen är kraftigt skadad och runorna svår-lästa. Möjligen en del av mansnamnet ”..Karr.” samt nederdelen av ett kors. Foto Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

Figur 16. Runstenen från Slättåkra (Sm 91), ursprungligen på Slättåkra Norregårds ägor inte långt från gravfältet RAÄ-nr Alseda 16, nu placerad i Jönköpings stadspark. Inskriften lyder: ”Helge reste denna sten efter Assur, sin son”. Foto Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

FIGUR 17. Ulf Christofferssons teckning av runstenen vid Alseda kyrka (Sm 85). På 1600-talet anges att runstenen låg under klockstapeln, där endast en del av texten var synlig. Teckningen är hämtad ur Bautil 1750.

på Öreryds kyrkogård). Just namnet Martin finns i övrigt belagt i Sverige först från 1200-talet (Nationalencyklopedin/www.ne.se, martin). Martin härrör från latinets *Martinus* och betyder 'krigisk', 'stridbar'. Bakom namnet döljer sig ursprungligen den romerske krigsguden *Mars*.

De kristna mansnamnen på runstenarna kan emellertid kopplas till olika helgon. På kontinenten förekom en helgonkult kring Martin av Tours (ca 315–397 e Kr). Han var född i nuvarande Ungern men grundade kloster i Frankrike och blev även utnämnd till biskop i Tours. Bland annat missionären Ansgar, sedermera även biskop i stiftet Hamburg-Bremen, var inspirerad av honom. Ansgar gjorde ett par besök i Birka, 829–830 och 852 e Kr, men grundade också kyrkor i Hedeby och Ribe i Danmark. Kanske kan namnet Martin ha nått Norden genom Ansgar. Det finns belägg i Norden för en helgonkult kopplad till Martin av Tours åtminstone från 1100-talet (Andersson & Granlund 1966, s 475; Rimbart 1986, s 64). Det har därför föreslagits att alsedastenen är ett möjligt belägg på tidig Martinskult i Sverige (Varenius, Gustavson, Agertz 2002, s 330).

Betydligt vanligare på runstenar är namnet *Torsten*, som Martins far hette. Namnet förekommer också på en runsten i Lannaskede socken (Brobyholm, Sm 96) och på Sm 93 i Nömme, Björkö socken. Namnet är bildat av det hedniska gudanamnet Tor och Sten (Eldblad 2002, s 84).

Figur 19. Gravfältet i Repperda (RAÄ-nr Alseda 19) består av ungefär 130 gravar; varav ca 80 stensättningar, ett 40-tal rösen och ett tiotal högar. Området är mycket stenrikt vilket inte minst syns i de magnifika stengårdsgårdarna som kantar vägen ut ur byn mot Skirö (Alseda RAÄ 42:1). Foto Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

Figur 18. Runstenen vid Alseda kyrka (Sm 85: RAÄ-nr Alseda 9) som berättar att ”.. och hans bröder reste denna sten efter Martin (?) sin fader, Torstens (?) son.” Foto Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

Figur 20. Runstenen Sm 87 i Repperda, som länge var försvunnen återfanns i början av 2000-talet och är nu uppställd på plats igen (RAÄ-nr Alseda 396). Foto Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

Om nu Torsten valde det latinska kristna namnet Martin till sin son förefaller det rimligt att anta att Torsten låtit kristna sig. Frågan är varför inte runstenen också är försedd med det tämligen vanliga korset? Tvivlade Martin? Eller var det söner som inte ville förse stenen med ett kristet kors? Frågor utan svar.

HOLSBY

Dessutom finns ett möjligt gravfält vid Holsby, ej registrerat i FMIS. Rannsakningarna talar om uppkastade jordhögar vid byn Hollsby (Stahre & Ståhle 1992, s 88). Några synliga spår finns inte idag, men de står möjligen att finna i och under matjorden. I direkt anslutning till gravfältet fanns också en runsten (Sm 86, se FIGUR 10) - som 1690 beskrevs: ”Widh Byen Holttzby Een upreest Runsteen, Men Bookstäfwerna mycket förderfwade.” Gravfältet beskrevs som: ”Söder uth från Steenen (Sm 86) strax dher hoos een heel hoop upkastade runde Jordhögar, uthi hwilka finnas både små och ganske store mycket slätta steenar.” (Stahre & Ståhle 1992, s 88 och Wilstadius 1942, s 72).

Ortnamnen

Namnen på de orter med kända gravfält från yngre järnålder antyder om kontinuitet från förhistorisk tid. Alseda är den största socknen i Östra härad.

FIGUR 21. Fragment av en runsten från Repperda skattegård, Sm 88, som visat sig höra ihop med Sm 87. Det finns nu i Jönköpings läns museum.

Alseda skrivs *Alsidum* i januari 1290 i ett brev utfärdat i Vetlanda. I brevet skriver biskop Bengt i Linköping, tillika hertig av Finland, till sockenborna i bland annat Alseda, Skirö och Näshult att de måste bli bättre på att erlægga de så kallade biskopstiondena. Biskopen hade tilldelat Nydala kloster dessa tionden, men fått reda på att munkarna på grund av besvärliga vägar och stora avstånd hade svårigheter med att insamla desamma (Riksarkivet. Svenskt Diplomatarium, SDHK nr 1474).

Sockenen har enligt Jan Agertz övertagit namnet av en bebyggelse "in villa alsidhum" 1339. Förleden är trädbeteckningen 'al' och efterleden bildat till fornsvenska 'sidher' sluttande strandmark. (Agerz 2008, s 53).

Repperda skrivs *Reparytumh* 1333. Förleden eventuellt i betydelsen 'bast till rep' och efterleden 'ryd' i betydelsen röjning. (Agerz 2008, s 179).

Slättåkras första omnämnande är från 1403, *Slettåkra* som betyder 'jämn' eller slätt gräsmark med efterleden 'åker', odlad mark (Agerz 2008, s 199).

Holsby. *Holtzby* 1314. Förleden kan vara 'hult' lövvegetation med efterleden 'gård, by' (Agerz 2008, s 114).

Appelhester. *Appolhestrum* 1403. Förleden 'apel' och efterleden 'hester', skottskog. Namn på 'hester' kan gå tillbaka till vikingatid, men är i de flesta fall medeltida (Agerz 2008, s 55 och 110f).

FIGUR 22A. Ulf Christofferssons teckning av Sm 87 här återgiven ur Bautil 1750. Det har visat sig att fragmentet hör ihop med Sm 88, ett mindre runstensfragment som förvaras på Jönköpings läns museum. Inskriften lyder: "Harald ... sin broder".

FIGUR 22B. Den så kallade tiondeboden sedd från väster. Till vänster i bild står runstenen lutad mot väggen. Idag står den placerad strax intill tiondeboden. Notera också de vackra gravvårdarna i trä i förgrunden, för drygt hundra år sedan tämligen vanliga, men idag mycket sällsynta på kyrkogårdar.

FIGUR 23. Alseda kyrka med en liten damm i förgrunden. Foto från sydost Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

Kyrkan och tiondeboden

Alseda nya kyrka uppfördes i slutet av 1700-talet, invigd 1788. Den efterträdde en medeltida kyrka som var belägen på ungefär samma plats som dagens kyrka (Svennung 1960, s 57, Wagner 1952).

Ca 30 meter söder om kyrkans östra del finns en medeltida stenbyggnad bevarad. Troligen är detta Alseda bys gamla tiondelada (RAÄ 46). Hösten 1969 tillvaratogs lite djurben, keramikskärvor, några järnföremål och glasbitar (JM 22724–22741; Jlm dnr 480/1969) i samband med renoveringsarbete av tiondehuset. Man dokumenterade också en äldre mur under bogårdsmuren samt vid borttagandet av en utvändig sentida stentrappa spår av fyra stolpar som tillhört en äldre trätrapp. Sommaren 1970 företogs under en dag en arkeologisk undersökning inne i byggnaden. Anledningen var att huset skulle användas till utställningslokal varför man hade brutit upp golvet och upptäckt ett äldre stengolv. Vid sällning av jordlagren under golvet, med förhoppning om att finna medeltida mynt, hittades bland annat sju glaspärlor, glasbitar, koppar och järnföremål samt ett mynt, en 2-öring från 1900. I en större "sotfläck" hittades dessutom slagg (JM 32366:1–13). Några fynd som säkert kunde datera byggnaden gjordes inte (Rex 1970).

De äldre kartorna

Den äldsta kartan över Alseda är en geometrisk ägoavmätning från 1645 upprättad av lantmätare Johan Larsson Grot. Den redovisar sex hemman, varav fem kronohemman och ett frälsehemman. Det

FIGUR 24. Alseda kyrka omkring 1750. Rekonstruktionsteckning av J Svennung.

FIGUR 25. Detalj av karta. Geometrisk ägoavmätning från 1645 med kyrka och kyrkogård.

FIGUR 26. Enligt uppgift Alseda bys gamla tiondelada.
Foto Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

FIGUR 27. Geometrisk ägoavmätning från 1645 upprättad av Johan Larson Grot.

nyupptäckta gravfältet ligger ungefär vid läget för gård 5, eller strax norr därom. Inga markeringar för eventuella fornlämningar finns dock markerade i kartan. Från 1793 härrör storskifteskartan upprättad av Magnus Justus Ek.

De äldre kartorna från Alseda by visar att vägen genom byn har följt den sträckning som finns i dag, dock visar den geometriska jordebokskartan över Alseda by från 1645 att vägen tidigare var något förskjuten åt väster inom byns nordligaste del.

Tidigare undersökningar

Den arkeologiska undersökningen föregicks av flera olika steg. Under 1994 genomfördes först en kulturhistorisk förstudie (Syllner-Gustafsson 1994) och därefter en arkeologisk utredning (Vestbö 1994). Omedelbart innan slutundersökningen gjordes en arkeologisk förundersökning våren 1999 (Nordström 2000).

Redan vid den kulturhistoriska förstudien, som utfördes byråmässigt, uppmärksammades notiser om både gravfältet, kyrkstallarna samt lösfynd som kunde vara boplagsindikerande (Syllner-Gustafsson 1994).

Den påföljande arkeologiska utredningen gjordes genom arkiv- och kartstudier, fältinventering och sökschakt i vägområdet (Vestbö 1994). I schakten, en bit söder om kyrkan, kunde konstateras att gravfältet verkligen legat där äldre arkivuppgifter antydde. Spåren

efter gravfältet syntes i första hand genom gravarnas kantrännor som avtecknade sig som mörka cirklar mot den omgivande marken. Även misstankarna om boplatslämningar inom området visade sig vara rätt och ett flertal stolphål och härdar hittades. Slutligen kunde även spåren efter de mer sentida norra kyrkstallarna identifieras. Utredningen resulterade i att ett flertal nyupptäckta lämningar registrerades, RAÄ-nr Alseda 163–169.

Den arkeologiska förundersökningen som utfördes 1999 syftade till att datera, karaktärisera och om möjligt avgränsa de olika lämningarna: Vi avsåg dessutom att försöka utröna om gravarna innehöll brand- eller skelettgravar, om de påträffade stolphålen ingick i huskonstruktioner eller inte samt att försöka skapa en inbördes kronologi för de olika lämningarna (Nordström 2000).

Förundersökningen utmynnade i att fyra delområden utkristalliserades som ansågs värda att gå vidare med. De numrerades från norr till söder som *Område 1–4*.

Område 1, d v s området längst norrut, innehöll spåren efter kyrkstallarna.

FIGUR 28. Vy över område III, där resterna av det vikingatida gravfältet hittades. Dess hela utredning är inte känd. Den vita cirkeln markerar ungefär platsen för grav G7, en helt utplöjd kvinnograv, där det bland annat hittades 26 glaspärlor och en bronsnyckel. Foto 1994 från kyrktornet Ädel Vestbö, Jönköpings läns museum.

0 100 Meter
 FIGUR 29 Alseda kyrkby 1645 bestod av sex gårdar. Geometrisk ägoavmätning.

Område 2, framför kyrkan, innehöll boplatslämningar varav tre daterades till äldre romersk järnålder.

Område 3, "Mattssons trädgård", innehöll delar av höggravfältet samt enstaka boplatslämningar.

Slutligen så innehöll *Område 4*, ungefär motsvarande arbetsnamnet "Kylbergs trädgård", ytterligare boplatslämningar samt ett skärvstensflak (Nordström 2000).

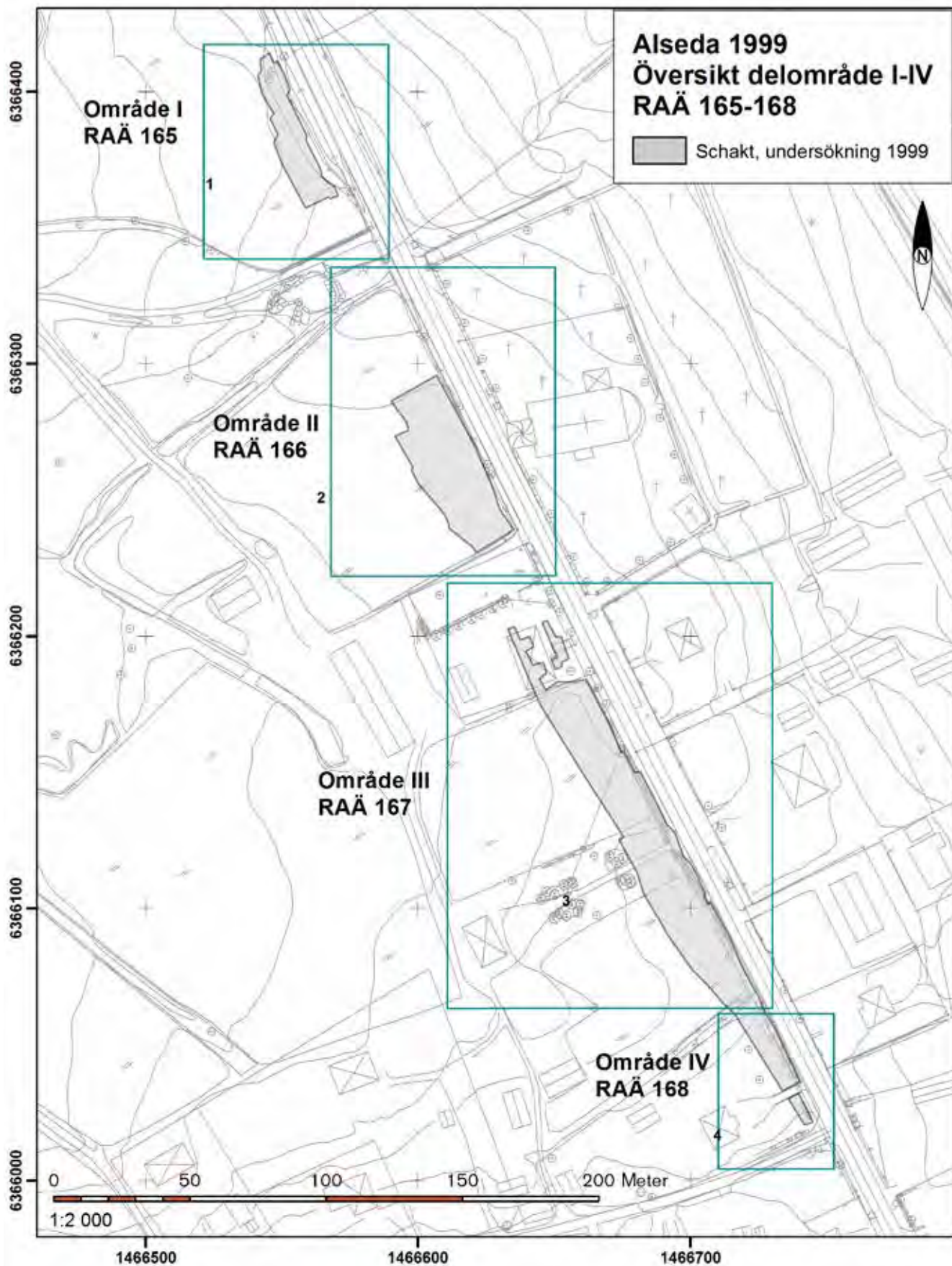
Målsättning och metod

Inför undersökningen formulerades några mål i en undersökningsplan. Naturligt var att ytterligare söka fastställa fornlämningarnas karaktär, kronologi och utbredning. Mer precist ställdes följande frågor:

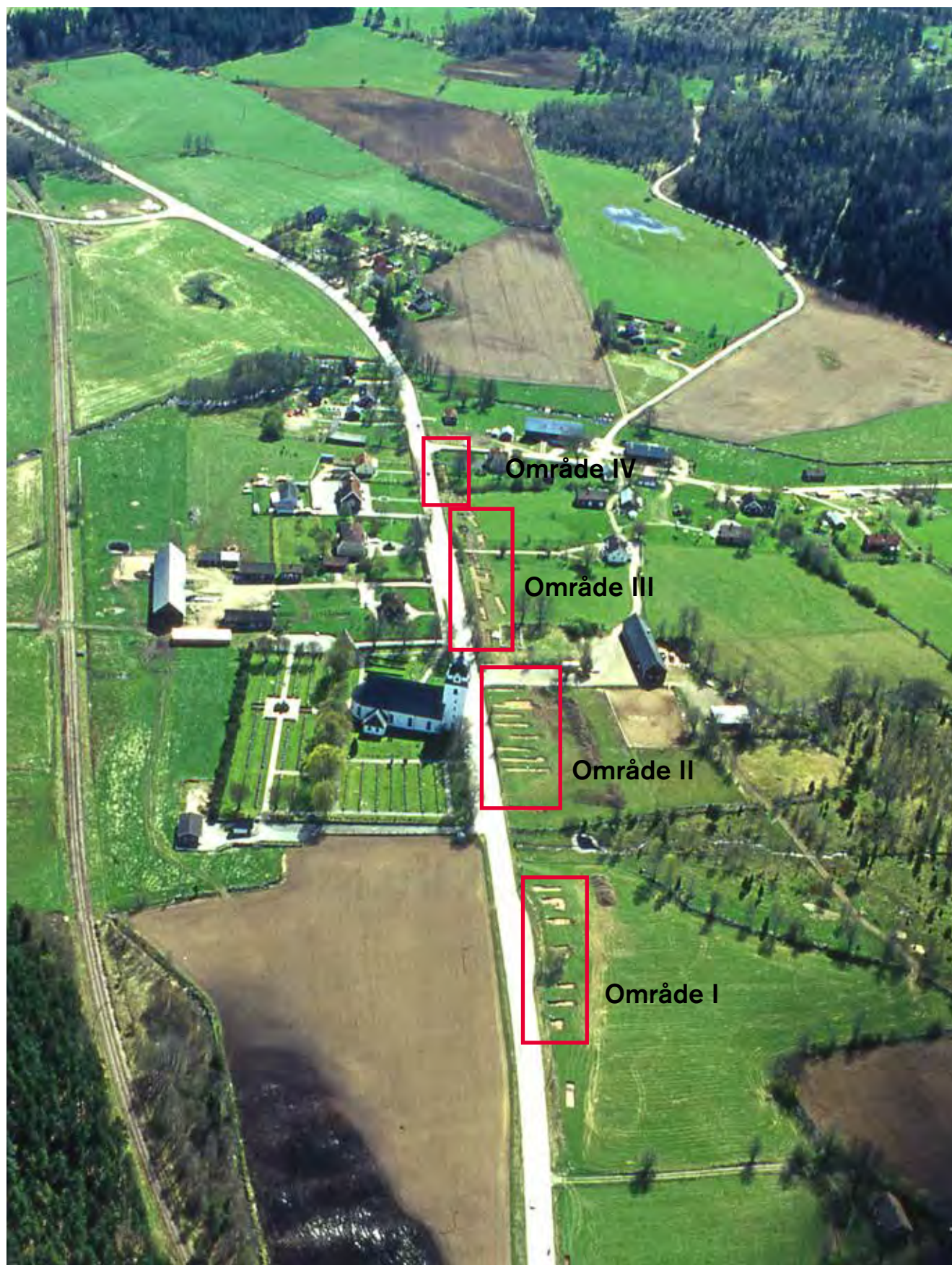
- Vilken tidsställning har gravfältet. Finns boplatslämningar som är samtida med detta?
- Vilken funktion har boplatslämningarna? Ingår stolphålen i huskonstruktioner? Utgör område II och IV två kronologiskt skilda boplatsområden eller kan område IV vara samtida med gravfältet?
- Är det möjligt att genom selektiv matjordssällning få en bild av gravinventariet, framför allt dess kronologi. Vi avsåg också att avgränsa det överplöjda gravfältets utbredning inom undersökningsområdet.
- Vilken funktion och tidsställning har de stora nedgrävningarna i område I? Fyllning och utseende antyder en äldre datering, men det rumsliga sambandet med norra kyrkallarna är slående.

FIGUR 30. Schaktning och metalldetektering i samband med förundersökningen våren 1999. Alseda kyrka i bakgrunden. Foto från norr Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

FIGUR 31. Plan över undersökningsområdet. Undersökningen delades upp i fyra delområden. Skala 1:2000.

FIGUR 32. Flygfoto över undersökningsområdet maj 1999. Vy från nordnordväst. Foto Leif Gustafsson.

FIGUR 33. Vid schaktningen framkom kantrännorna som omgivit gravhögarna. Högarna var emellertid helt utplöjda och inga intakta brandlager fanns kvar, men det fanns rikligt med rester i matjorden. Sällning av matjord innanför kantrännorna gav ett bra resultat i kombination med metalldetektering. Bland fynden märktes glaspärlor, pilspetsar, bronssmücken mm. Dessutom hittades rikligt med brända ben. Foto från söder Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

Då områdena hade olika karaktär och innehåll användes delvis olika metoder.

I tre av fyra områden, I, II och IV, schaktades plog- och matjordslagret bort med maskin. I samtliga områden användes metalldetektor kontinuerligt under schaktningsarbetet, dels då områdena visat sig innehålla ett stort antal mynt från historisk tid, dels då metallfynd från gravarna i område III, på grund av plöjning, fanns i matjordslagrets alla nivåer.

Inom område III skilde sig metodiken från de övriga. När väl kantkedjor påträffades vid schaktningen och gravens läge och ungefärliga diameter kunde uppskattas avbröts schaktningen. Därefter vattensållades matjorden i ploglagret, i ett antal rutor i graven, ned till undergrunden. Detta inte minst för att också finna de fyndkategorier som inte ger utslag vid metalldetektering. I de gravar där brandlager, eller snarare brandgropar, fortfarande fanns bevarade undersöktes först en halva av brandgropen. Därefter upprättades en profileritning innan den andra hälften också undersöktes och togs bort.

Boplatsanläggningarna i samtliga områden och spåren efter kyrkstallarna, undersöktes genom att anläggningarna halverades. De dokumenterades i plan genom inmätning, och i profil med ritning och foto. När all matjord grävts eller schaktats bort från undersökningsområdet fotograferades undersökningsytan från mobilkran.

Digital inmätning skedde kontinuerligt vartefter anläggningarna schaktades fram. Till vår hjälp med inmätningen hade vi Christer Persson, mättekniker vid Tekniska kontoret, Vetlanda kommun. Innan undersökningen av gravfältet startade sattes även ett koordinatnät ut över området. Utifrån detta placerades sedan de rutor från vilka matjorden sållades inom gravarna.

Prover för vedart, ^{14}C -analys samlades löpande in från boplatslämningar och i förekommande fall också från brandgropar. Vedartsanalyserna har utförts vid Vedlab och ^{14}C -analyserna har utförts vid Ångströmslaboratoriet (se BILAGA 7 & 8).

Det benmaterial som hittades på gravfältet skickades för osteologisk analys till Institutionen för arkeologi/ANL i Göteborg (se BILAGA 6).

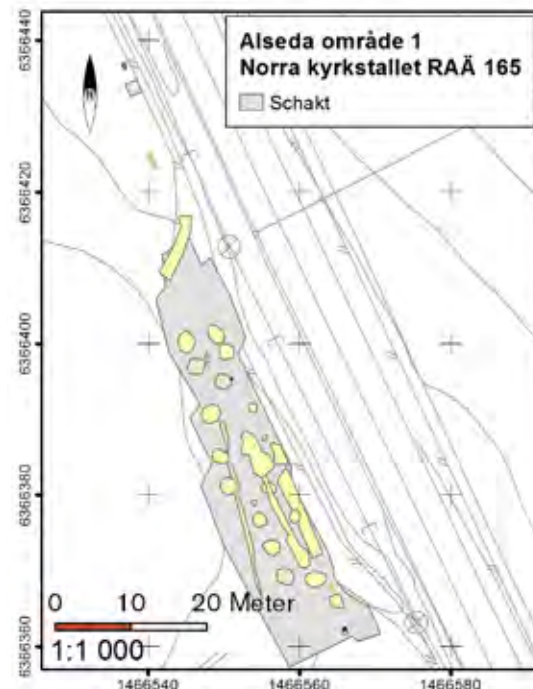
För att få en bild av vegetationsutvecklingen och markutnyttjandet i området över tid så utfördes en pollenanalys. Materialet som analyserades hämtades från en mosse som ligger ca 400 meter norr om Alseda kyrka och analysen utfördes vid Kvartärgeologiska avdelningen vid Lunds universitet (se BILAGA 9).

De ca 70 mynt som hittades vid arbetet skickades till Riksantikvarieämbetets Antikvarisk-teknisk avdelning för konservering men identifikationen av mynten har skett vid Kungliga myntkabinettet (se BILAGA 5). Fynden från gravarna som var i behov av konservering skickades till SVK i Göteborg.

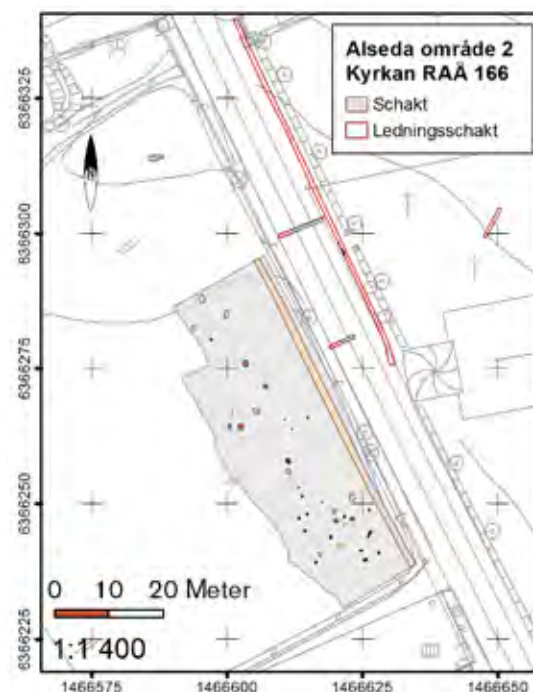
Resultat

Sammanlagt registrerades nästan 200 anläggningsnummer vid den arkeologiska utredningen, förundersökningen, slutundersökningen och schaktövervakningen för elledningar (BILAGA 2A OCH 2B). Av dessa kunde sex anläggningsnummer avskrivas direkt, fjorton bedömdes som härdar (A2–A5, A18, A35, A36, A45, A79, A109, A153, A154, A180 och A181), tre fick ny numrering då de visade sig vara gravar (A10–G15, A70–G16 och A75–G17), ett 20-tal förmodade stolphål, ett 50-tal mörkfärgningar (flertalet ej undersökta då de bland annat bedömdes vara sannolika stenlyft), ett 20-tal gropar och rännor i område 1 som kan knytas till det norra kyrkstallet, rester av kulturlager i sju fall, ett röjningsröse (A152), en källargrop (A69), rester av en sentida gårdsgård (A48) bestående av ett 30-tal störhål i område IV samt en handfull rester av sentida bebyggelseämningar.

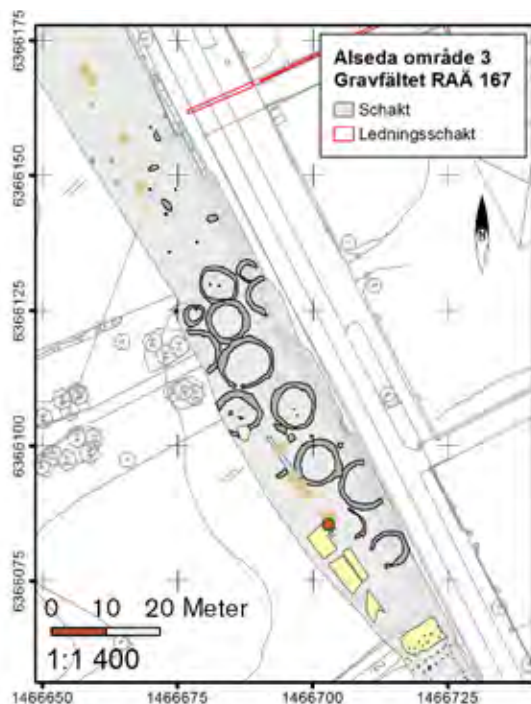
Resultat och tolkningar presenteras nedan tematiskt. Ingen hänsyn tas till i vilket undersökningsskede de olika anläggningarna hittades. Det vill säga att samtliga anläggningar tas med i tabeller och på kartor vare sig de bedömts eller undersökts vid utredningen, förundersökningen eller slutundersökningen. Anledningen till detta är att en helhetsbild enkelt ska kunna fås utan att tre olika rapporter ska behöva läsas parallellt. Det medför dock att vissa källkritiska

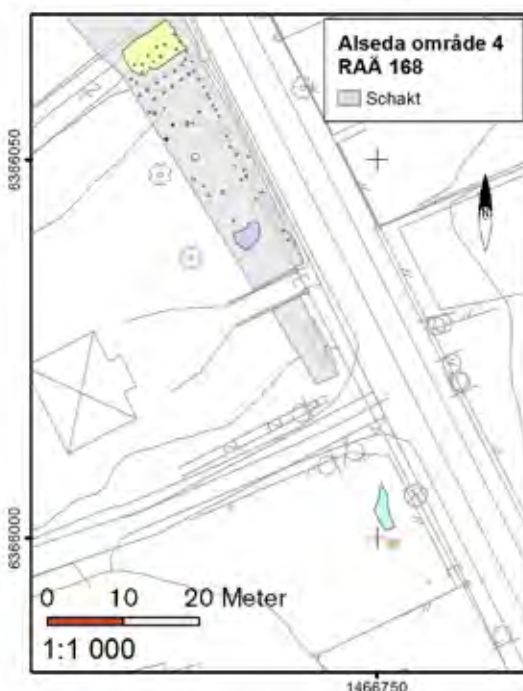
FIGUR 34. Planritning över område I, vid Norra kyrkstallarna, se Bilaga 1.

FIGUR 35. Planritning över område II, vid kyrkan, se Bilaga 1.

FIGUR 36. Planritning över område III, gravfältet, söder om kyrkan, se Bilaga 1.

FIGUR 37. Planritning över område IV, Kylbergs trädgård, se Bilaga 1.

aspekter som måste tas i beaktande när man läser fyndtabeller eller ser på spridningskartor. De olika undersökningsetapperna har delvis berört olika områden och därför har vissa anläggningar avtäckts vid flera tillfällen medan andra endast registrerats vid ett tillfälle. Samtliga anläggningar listas i anläggningstabellerna (BILAGA 1 OCH 2). Alla anläggningar har döpts till A+löpnummer utom gravarna som döpts till G+löpnummer. Gravarna ges även en mer ingående presentation i BILAGA 3. Fyndtabellen finner man i BILAGA 4 och där ingår samtliga fynd oavsett vilken kontext de kommer från.

Boplatslämningar mm

Endast härdarna samt åtminstone några av kulturlagerresterna och ett okänt antal av stolphålen kan, förutom gravarna, ges en sannolik datering till förhistorisk tid. Det har emellertid inte gått att utläsa några eventuella konstruktioner bland stolphålen och härdarna etc. De historiska lämningarna ingår däremot i flera olika konstruktioner så som en gårdsgård, en källare och norra kyrkstallet.

Termen boplatslämning används här som ett samlingsnamn för de olika typer av gropar, nedgrävningar, härdar, stolphål och andra anläggningar som normalt sett hittas på just förhistoriska boplatser.

Det kan konstateras, föga förvånande, att människor uppehållit sig i området från och till under förhistorisk tid. I synnerhet som vi befinner oss på en höjd som löper parallellt med regionens största vattendrag.

Flest boplatslämningar påträffades inom område II och III men från utredningen vet vi att det finns förhistoriska lämningar både norr och söder om de slutligen undersökta ytorna.

Prover från sex boplatslämningar skickades för vedartsanalys varav två ¹⁴C-daterades och vid förundersökningen daterades träkol från fyra härdar (Nordström 2000). Sammanlagt fem härdar i område II daterades till perioden yngre förromersk järnålder och romersk järnålder (170 f Kr–410 e Kr med 95 % sannolikhet).

I den pollenanalys som gjordes i samband med undersökningen finns inga tecken på att området utnyttjats kontinuerligt för odling eller bete före vikingatiden (BILAGA 9). Det kan visserligen bero på att eventuella boplatser ligger för långt från den provtagna mossen för att ge avtryck i lagren eller att ett eventuellt strandbete längst Emån varit av så ringa omfattning att det inte påverkat artsammansättning tillräckligt för att synas i pollendiagrammen.

Inga kända gravar från den perioden stöder heller att det skulle funnits något större antal bosättningar i området. Men det kan naturligtvis inte uteslutas att bortodlingen kraftigt påverkat även äldre järnålderns gravfält, se nedan i avsnittet om "Överodlade gravfält...". Tvärtom förefaller det troligt. Att människor uppehållit sig i området vittnar de daterade härdarna om, även om dateringarna är förhållandevis få. Den härd (A2) från område III som daterades till yngre järnålder (540–770 e Kr med 95 % sannolikhet) kan vara

äldre än gravfältet men den kan även vara samtida med gravfältets äldsta skede. Detsamma gäller säkert fler anläggningar men eftersom inga ytterligare är daterade är det inte möjligt att veta. Högst troligt är ändå att ett flertal anläggningar, av dem som inte bedömts som recenta inom område tre, är samtida med gravfältet och att de skapats i och med uppförandet av gravhögar. Värda att notera är även de anläggningar som ligger i/under gravar. Första tanken är att de är äldre anläggningar som sedan överlagrats av yngre gravar men då ett flertal av dem är mer diffusa mörkfärgningar/nedgrävningar kan de mycket väl uppstått i samband med att gravarna anlades. Avvikande är A52 ett stenskott stolphål i norra delen av grav nr 14 som möjligen är äldre än graven. Men naturligtvis kan stolphålet också vara samtida med gravhögen och utgöra ett spår av en stolpe

FIGUR 38. Norra delen av område IV, där den stora rektangulära mörkfärgningen A69 tydligt framträder. Notera också den stora mängden störhål och mindre stolphål, sannolikt efter en hägnad. A69 var drygt 7 meter lång, 4 meter bred och 1,2 meter djup. Anläggningen, i vilken påträffades tegel och yngre rödgods, har tolkats som någon form av källargrop. Foto från söder Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

Anlnr / område	Typ	Material	Labnr	¹⁴ C-ålder BP	Kalibrerat värde 2 σ
A2 / 3	Härd	Förkolnat hasselnötsskal	Ua-14617	1410 ± 55	540–720, 740–770 e Kr
A3 / 2	Härd	Träkol	Ua-14618	1795 ± 60	80–400 e Kr
A4 / 2	Härd	Träkol	Ua-14619	2020 ± 55	170 f Kr–120 e Kr
A5 / 2	Härd	Träkol	Ua-14620	1790 ± 65	80–410 e Kr
A35 / 2	Härd	Träkol	Ua-21627	1930 ± 35	20 f Kr–210 e Kr
A36 / 2	Härd	Träkol	Ua-21628	1725 ± 35	240–410 e Kr

FIGUR 39. Resultat av C14-analyserna av härdarna.

FIGUR 40. I södra delen av område IV framkom en mindre skärvestenspackning (A50) i matjorden i "Kylbergs trädgård". Inga fynd gjordes, och anläggningen daterades inte. Foto Jörgen Gustafsson, Jönköpings läns museum.

som rests just i högen som en förstärkt gravmarkering. Hos den muslimske krönikören Ibn Fadlan kan vi läsa om en vikingatida begravning vid Volgas strand i Ryssland: "*Sedan uppförde de på stället för skeppet [som den döde bränts i strax innan, förf. anm.].... ett slags rund gravkulle och satte mitt på denna en stor stång av björkträ och skrev på den mannens namn och namnet på kungen över Rus...*" (Wikander 1978, s 69). Det finns också småländska exempel där en sådan tolkning är möjlig. I en grav från yngre romersk järnålder i Torsvik, RAÄ-nr 29 i Barnarps socken, strax söder om Jönköping, dokumenterades 2006 spåren efter en stolpe som var placerad mitt i den centrala brandgropen i en stensättning (Gustafsson & Nordström 2010 s 248f samt figur 71 s 449 och figur 80, s 454). Ett annat exempel härrör från en grav daterad till yngre bronsålder-äldsta järnålder, strax söder om Skillingaryd, RAÄ-nr 270 i Tofteryds socken (tidigare RAÄ-nr 105 i Åker socken), där en kraftig stolpe stått placerad i kanten på stensättningen (Nordström 2002c, s 43).

Sammanfattningsvis så tycks det som både område II och III innehåller anläggningar av boplatskaraktär från flera olika perioder. Vad det gäller den yngre järnålderns bebyggelse så kan man nog med viss säkerhet utgå från att den funnits inom ett mindre avstånd från gravfältet. Dels talar platskontinuiteten från gravfältet till den medeltida kyrkan för detta, men även pollenanalysen visar på ett öppnare landskap som indikerar odling och med största sannolikhet bete.

Ytterligare en indikation på närliggande bebyggelse är det skärvstenslager (A50) som låg söder om gravfältet inom område 4. Det har inte daterats, men vid tidigare undersökningar har det ibland visat sig att stora mängder skärvsten hittats i närheten eller på bopättningar från bland annat yngre järnålder.

Endast en mindre mängd fynd hittades vid undersökningen av boplatzlämningarna, bland annat lite brända ben inom område 2 men även två metallföremål. Ett av fynden (Fnr 21) består av en bronsplåt som vridits runt en kärna av järn. Föremålet har inte kunnat kategoriseras så dess funktion och ålder är okänd. Det andra fyndet är ett huvud från en vulstnål av bly (Fnr 15) som hittades vid A5. I dess ena ände finns korta stycken kvar som visar att den haft en ögla. Nålar av den här typen har getts en datering till perioden äldre folkvandringstid–vendeltid (Waller 1996, s 147).

Pollenanalysen

För att få en bild av vegetationsutvecklingen och markutnyttjandet i området så utfördes en pollenanalys med särskilt fokus på de senaste 3000 åren. Materialet som analyserades hämtades från en mosse som ligger ca 400 meter norr om Alseda kyrka. Analysen utfördes vid Kvartärgeologiska avdelningen vid Lunds universitet och redovisas i BILAGA 9 (Björkman 2001). I korthet visade analysen på ett landskap som i ytterst ringa grad bar spår av mänsklig

FIGUR 41. Leif Björkman och Joakim Regnell provtar för en miljöarkeologisk analys i en mosse ca 400 meter norr om Alseda kyrka. Foto Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

FIGUR 42A. Stolphål A78 i profil. Foto Jan Borg, Jönköpings läns museum.

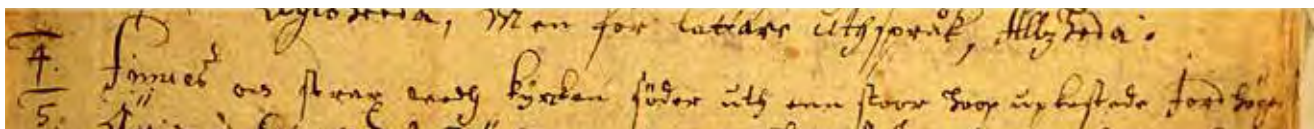
påverkan före vikingatiden. Området dominerades fram till dess fortfarande av skog med framför allt ek, lind och hassel. Tall och alm förekom i mindre omfattning. På fuktigare mark var björk och al dominerande. Vid ungefär 900 e Kr sker en vegetationsförändring i området, då vi genom en ökad förekomst av olika örtpollen kan se att vegetationen blir öppnare; skogen börjar röjas för att ge plats åt betesmarker och åkrar. Under mitten av 1000-talet dyker också de första pollenkornen av sädesslag upp i diagrammet. Först ut är korn och från ca 1300 e Kr ökar förekomsten av rågpollen. Sammanfattningsvis tycks det som det först är under vikingatid som området börjar brukas av människan i någon större omfattning.

....wedh kyrckan söder uth enn stoor hoop upkastade Jordhögar....

Det nyupptäckta gravfältet RAÄ-nr Alseda 167 finns omnämnt i *Rannsakingar efter Antikviteter* från 1690. Pastor Petrus Höök skriver att det ”Finnes och strax wedh kyrckan söder uth enn stoor hoop upkastade Jordhögar” (Stahre & Stähle 1992, s 87; se FIGUR 42B OCH BILAGA 14). Vid utredningen 1994 lokaliserades dessa vid schaktningarna. Det handlar således idag om ett överodlat gravfält, där endast kantränna och enstaka brandgropar återstod. Vid slutundersökningen dokumenterades minst 17 gravar, i huvudsak runda högar med kantränna. Högarna var dock helt utplöjda och kantrännorna igenfyllda med matjord och högfyllning.

Gravfältet är inte avgränsat och endast en del av gravfältet har undersökts. Dess totala utsträckning eller antalet gravar det innehåller inte är känt. Det betyder i sin tur att vi inte vet vilken del av gravfältet som nu undersökts. Ligger de undersökta gravarna centralt på gravfältet eller i utkanten? Åt norr och söder tycks gravfältet vara avgränsat då stora ytor åt dessa båda två håll avbanats utan att ytterligare spår, norr om A10 eller söder om A12, påträffats. Det finns dock ett par observationer som gjordes parallellt med slutundersökningen i samband med schaktningsarbeten för nya elledningar öster om landsvägen. I en profilkant, i det mycket smala schaktet, syntes tydligt ett par nedgrävningar som mycket möjligt kan vara delar av kantrännor (A125-126). Det skulle i så fall betyda att gravfältet fortsätter mot norr, mot prästgården och kyrkan. Hur stort gravfältet varit vet vi således inte, men som jämförelse kan nämnas tre andra yngre järnåldersgravfält i Alseda socken: Gravfält RAÄ-nr Alseda 16 i Slättåkra består av ett 50-tal gravar, Repperda (RAÄ-nr Alseda 19) består av ca 125 gravar och Appelhester (RAÄ-nr Alseda 30) består av 15 gravar. Att det nu aktuella gravfältet varit minst dubbelt så stort är således ingen vågad gissning, kanske snarast i underkant med tanke på att Alseda kom att bilda sockencentrum. Ytterligare exempel på gravfält från den aktuella tidsperioden finns i Vetlanda, dels Byestadsgravfältet (RAÄ-nr Vetlanda 53:1) som består av ca 325 gravanläggningar, dels gravfältet inne i Vetlanda

FIGUR 42B. I Kungliga biblioteket förvaras originalet till Rannsakingarna från 1690 där gravfältet vid Alseda kyrka omnämns vid siffran 4. ”Finnes och strax wedh kyrckan söder uth enn stoor hoop upkastade Jordhögar.” Se BILAGA 14

Anlnr	Typ	Material	Labnr	¹⁴ C-ålder BP	Kalibrerat värde 2 σ
G1	Grav/utplöjd hög	Brända ben (homo)	Ua-22150	1210 ± 45	680–960 e Kr
G7	Grav/utplöjd hög	Brända ben (homo)	Ua-22151	1320 ± 45	630–810 e Kr
G8	Grav/utplöjd hög	Brända ben (homo)	Ua-22152	1125 ± 45	780–1000 e Kr
G15/A10	Grav/brandlager	Brända ben (homo)	Ua-22153	1265 ± 45	660–890 e Kr
G16/A70	Grav/brandlager	Brända ben (homo)	Ua-22154	1265 ± 45	660–890 e Kr
G17/A75	Grav/brandlager	Brända ben (homo)	Ua-22155	1270 ± 45	660–880 e Kr

vid Njudungsskolan med ca 75 gravar (RAÄ-nr Vetlanda 31, se BILAGA 11). Antalet gravar på gravfältet kan således vara betydande.

Totalt undersöktes sjutton gravar. Fjorton av dem var utplöjda högar varav endast kantrännorna var bevarade. De återstående tre bestod av nedgrävda brandgravar (G15/A10, G16/A70 och G17/A75) som saknade kantrännor eller andra spår efter överbyggnader (för detaljerade anläggningsbeskrivningar se BILAGA 3). Tre av högarna (G1, G7 och G8) och gravarna utan nu synliga spår efter överbyggnader (G15, G16 och G17) daterades. De sex dateringarna är mycket samstämmiga och visar på en anläggningsperiod av gravarna till sen vendeltid och äldre vikingatid. En av gravarna (G8) kan utifrån ¹⁴C-analyserna vara något yngre än de andra med en trolig anläggningstid till yngre vikingatid. Det förefaller därmed inte finnas någon kronologisk skillnad mellan högarna och de tre gravarna som inte visade några spår efter kantrännor. Slutsatsen blir därför att de båda gravtyperna anlades parallellt.

Brandlagren som en gång funnits i högarna var helt sönderplöjda men det kunde konstateras att fyndmaterialet låg förhållandevis väl samlat i centrum av de utplöjda högarna. Då kantrännorna lokaliserats sållades därför ett antal rutor inom gravarna för att eventuellt gravmaterial skulle kunna tillvaratas innan resten av ploglagret schaktades bort.

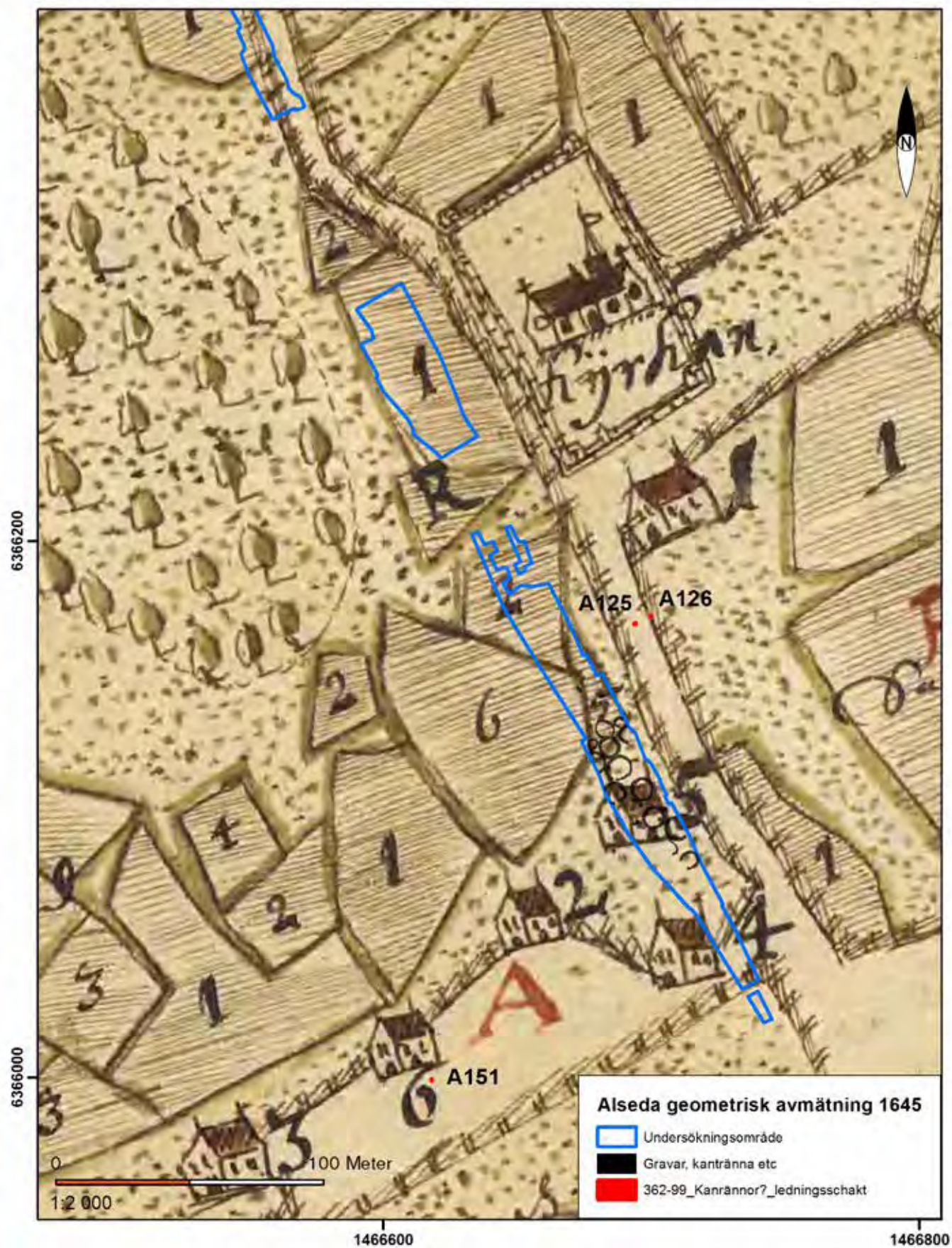
Fem av de fjorton högarna (G4, 10, 12, 13 & 14) var helt utschaktade och inom deras kantrännor har inga rutor grävts. Följaktligen finns heller inget fyndmaterial från dessa gravar. Vad det gäller fyndmaterialet från övriga gravar så måste vi hålla i minnet att de olika gravarna har undersökts i varierande grad. Exempelvis grävdes femton kvadratmeterrutor i grav G1, arton rutor grävdes i grav G3 medan endast en ruta grävdes i grav G8 och G11. Därför är det inte möjligt att göra några långtgående jämförelser vad gäller fyndsammansättning. Man torde också kunna utgå från att gravfynd tagits upp för länge sedan i samband med uppodlingen av området, inte minst metallföremål såsom spännen etcetera. Ingen av gravarna kan således bedömas ha lämnat ifrån sig ett fullständigt gravinventarium.

Nedan presenteras några av de fynd och fyndkategorier som hittats vid undersökningarna av gravfältet. Inledningsvis presenteras benmaterialet (se även BILAGA 6).

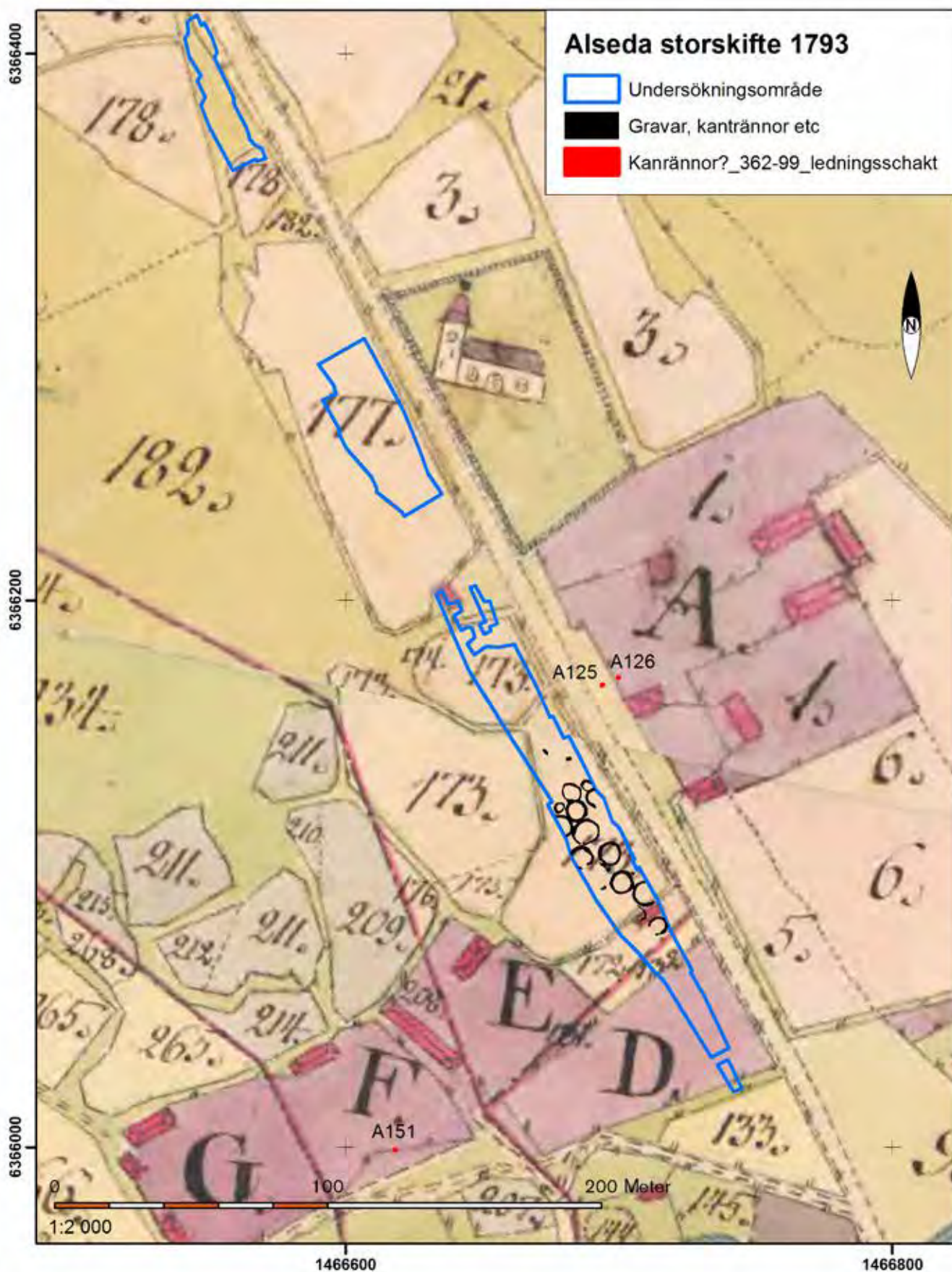
FIGUR 43. Resultat av C14-analyserna på brända ben, dels funna i brandgroparna G15–G17, dels spridda i matjorden inom respektive hög/kanträna G1, G7 och G8.

FIGUR 44. Sällning av matjord pågår. Foto Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

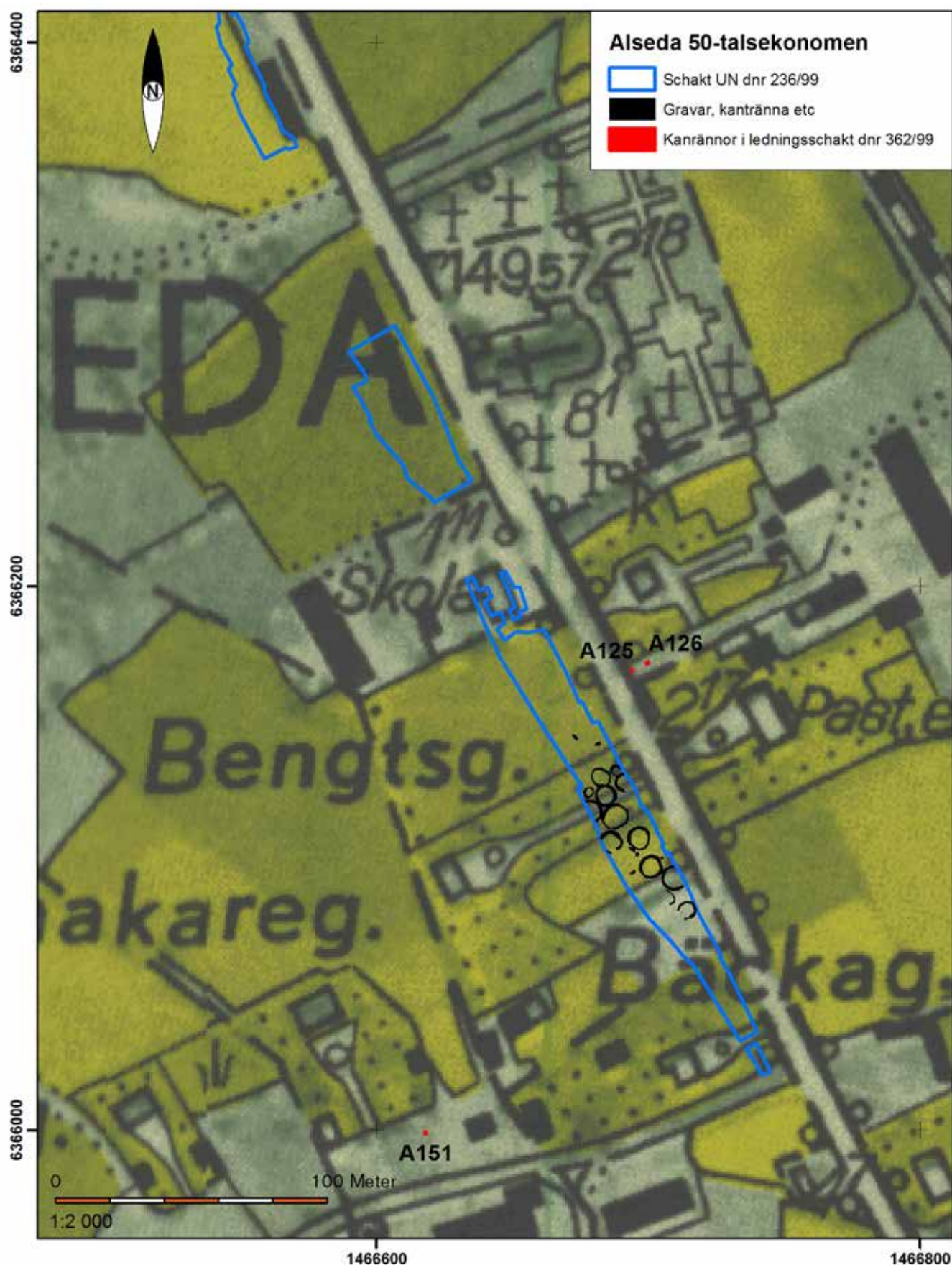
FIGUR 45. Geometrisk ägoavmätning från 1645 med delar av undersökningsområdet och det framkomna gravfältet inlagt. Skala 1:2000.

FIGUR 46. Undersökningsområdet och det framkomna gravfältet inlagt på storskifteskartan från 1793. Skala 1:2000.

FIGUR 47. Delområde III. Plan- och anläggningsritning söder om kyrkan, där det vikingatida gravfältet framkom. Observera att anläggningar etc som dokumenterades vid utredning och förundersökning också finns medtagna. Exempelvis det eventuella 'kulturlagret' som registrerades vid utredningen, men som inte kunde beläggas vid undersökningen. Å andra sidan kan man betrakta hela matjorden ovanpå gravfältet som ett kulturlager om än uppblandat och omrört under flera århundraden. Skala 1:500.

FIGUR 48. Undersökningsområdet och det framkomna gravfältet inlagt på ekonomiska kartan från 1950-talet. Skala 1:2000.

FIGUR 49. Kantrännorna som omgivit gravhögarna framträdde tydligt mot den ljusa sanden. Totalt hittades 17 gravar, men gravfältet har varit betydligt större. Det sträcker sig förmodligen både in i angränsande trädgårdar men också in under vägen mot kyrkan. Foto från sydöst Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

FIGUR 50-51. Ovan. Gravfältet från nordväst. Nedan. Matjorden vattensållas. I bakgrunden pågår en visning av gravfältet.
Foto Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

FIGUR 52. Kantrännorna som omgivit gravhögarna G7, G2, G3 oh G8, framträdde tydligt mot den ljusa sanden. Totalt hittades 17 gravar, men gravfältet har varit betydligt större. Det sträcker sig förmodligen både in i angränsande trädgårdar men också in under vägen mot kyrkan. Foto från sydväst Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

FIGUR 53-54. Vänster. Brandgropen G16 (A70) framträder tydligt mot den ljusa sanden. Foto från väster Carl Johan Sanglert, Jönköpings läns museum. Nedan. G16/A70 i profil. Foto från söder Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

FIGUR 55. Brandgropen G15 (A10) framkom vid den arkeologiska förundersökningen. Foto Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

Benmaterialet

Samtliga högar som undersöktes innehöll brända ben i större eller mindre mängd. Den osteologiska analysen kunde med säkerhet identifiera ben från människa i samtliga gravar utom i grav G9 och G11 (BILAGA 6). I grav G9 hittades brända ben som troligtvis kommer från människa men de två benfragment som hittades i grav G11 kunde endast bestämmas till däggdjur, vilket dock inte utesluter att det ändå är ben från människa som hittats.

Tre av individerna som begravts i högarna kunde åldersbestämmas med något större säkerhet. I grav G1 låg troligtvis en man i 20–30 års åldern, i grav G2 låg en individ i 12–18 års åldern och i grav G7 låg troligtvis en kvinna i 30–50 års åldern. I de resterande högarna låg individer som sannolikt var vuxna när de avled, men om det rör sig om män eller kvinnor går inte att avgöra utifrån benmaterialet. Från de tre brandgroparna kunde ett större benmaterial tillvaratas, då de inte plöjts ut i samma omfattning som brandlagren i högarna. Analysen av dem blev därför något mer detaljerad och visar att i grav 15 låg en kvinna i 50–70 års åldern, i grav G16 låg en kvinna i 40–60 års åldern och i grav 17 låg ett barn, 7–10 år, men om det var en pojke eller flicka går inte att avgöra. Något mönster är svårt att se i fördelningen mellan vilka som begravts i högar med kantrännor och de tre i brandgropar. Det kan endast konstateras att det är de två äldsta och den yngsta individen som påträffades i brandgroparna.

I flertalet av högarna hittades brända ben som enbart kunde bedömmas komma från däggdjur, och ibland från medelstora eller större däggdjur, men inte mer exakt än så. Som tidigare nämnt så kan det i detta ospecificerade material finnas ben från människa men delar av materialet bör även tillhöra de arter som identifierats i den enskilda graven utifrån andra benfragment. Ser man till exempel på grav G3 så har brända ben från, förutom människa, hund, svin, get/får och nöt hittats men i graven fanns också brända ben som endast kunde sägas komma från medelstort och större däggdjur. Med stor sannolikhet bör en stor del av dessa oidentifierade ben tillhöra någon av de identifierade arterna men den enskilda biten saknar artspecifika drag.

Med säkerhet har häst, nötkreatur, svin, get/får, hund och tamhöna kunnat identifierats i en eller flera av gravarna. Utifrån de undersökta gravarna förefaller hund vara det vanligaste att få med sig i graven då hundben kunnat konstateras med säkerhet i fem fall, men det är troligt att ben från hund förekommer i ytterligare en grav. I övrigt påträffades häst, svin, nötkreatur och get/får i två gravar var medan tamhöna endast kunde identifieras i en grav. En av de undersökta gravarna, G15, innehöll endast människoben.

Ett benfragment av medelstort däggdjur från grav G5 är värt att notera. Det har inte kunnat artbestämmas men märken i benet visar att det gnagts på, av en hund, innan det bränts. Eventuellt kan det ge en ledtråd till hur hanteringen gått till.

FIGUR 56. Samuel Björklund undersöker brandgropen G15 (A10), som framträder tydligt mot den ljusare moränsanden. Totalt hittades fyra bevarade brandgravar som undgått att helt odlas sönder eftersom de var nedgrävda. Ingen av dessa var omgiven av kantränna. Foto Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

FIGUR 57. Arbete pågår inom gravfältet i "Mattssons trädgård". Foto från öster Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

FIGUR 58. Silverhänge (Fnr 1) påträffat med metalldektektor. Hänget kan dateras till 900-talet. Foto Jörgen Gustafsson och Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

Vid undersökningen av grav G9 hittades en obränd hästtand och en obränd tand från nöt. Och vid undersökningarna av grav G5 och G15 hittades en obränd mjölkttand från nöt i båda gravarna. Alla däggdjur har mjölkttänder som tappas, varför de två mjölkttänderna som hittades mycket väl kan komma från djur som betat på det överplöjda gravfältet. Men även de båda andra tänderna borde kunna förklaras med att de tappats av djur som hållits på platsen och senare plöjts ned i det matjordslager som undersökts. Något svårare att förstå är den obrända människotand som hittades vid undersökningen av grav G15. Resterande benmaterial i graven förefaller enligt den osteologiska analysen varit helt bränt varför tanden inte rimligtvis kan funnits med vid kremationen.

Fynden

Sammanlagt registrerades 340 fyndposter (BILAGA 3-5). Bland dessa finns en stor spridning i tid, från vikingatid till 1900-tal. Fynd tillvaratogs vid schaktningen, metalldekteteringen, rutgrävning och vattensållning av matjord samt i anläggningar. Metalldekteteringen resulterade i ett stort antal metallföremål alltifrån vikingatida föremål, medeltida mynt, armborstpil, metallknappar av allehanda slag till spik, hänglås och ölburkar. I övrigt påträffades fragment av kritpipor, yngre rödgods medmera. Det mesta av det sentida materialet togs inte tillvara. Nedan presenteras ett urval av de intressantaste föremålen.

Hänge

Med hjälp av metalldetektorn påträffades ett silverhänge (Fnr 1) i matjorden alldeles i dikeskanten vid vägen, ca 1 meter söder om kantrännan till grav G9. Silverhänget är slitet.

Den här typen av hänge har beskrivits som liknande en miniatyr-soppskål med bred kant. Framsidan är försedd med filigranarbeten ("pärlad tråd") medan baksidan i princip är slät. Längs kanten på framsidan finns 23 eller 24 ringar omgivna av filigrantråd. I skålen är filigrantråden ordnad i en volutornamentik som i mitten bildar en triangulär figur. Även själva upphängningsanordningen, för en tråd eller rem, är försedd med ett fint filigransarbete.

Hänget har påträffats i nio exemplar (i fem gravar) i gravfälten på Birka (Duczko 1985:42ff). Alsedaexemplaret liknar ett hänge som påträffades Birka grav 707 (Arbman 1940, Tafel 97 och Duczko 1985, s 43 fig 34). Hänget kan dateras till vikingatidens mitt, det vill säga 900-tal.

Wladyslaw Duczko anser att dessa hängen har haft en magisk funktion: "it seems quite obvious that these pendants served a definite symbolic/magical purpose" (1985, s 48).

Spännen

Vid undersökningen hittades flera spännen, samtliga dock fragmentariska. Ett fragment, 31 × 45 mm stort, härrör från en enkelskalig oval spännbuckla (F2), sannolikt av typen P27 (jfr Jansson 1985, s 38ff). Det hittades med metalldetektor drygt en halv meter västsydväst om grav G5:s kantränna. Typen kan dateras till äldre vikingatid, 750–850 e.Kr. (jfr Svanberg 2003b, s 156).

Ett bronsfragment (Fnr 3), ca 22 × 26 mm stort är troligtvis en del av en arm från ett likarmat spänne med en del av nålhållaren kvar på undersidan. Fragmentet är försett med streckornamentik och i mitten finns en fördjupning med två hål, där något varit fäst. Typen kan inte säkert fastställas, men kan möjligen hänföras till Aagård typ IV A:1, vilken kan ges en datering till 900-tal (Aagård 1984, s 99 Abb. 11:2; jfr Arbman 1940, Tafel 82 (Birka grav 969 och 981B), Callmer 1999 och Svanberg 2003b, s 158). Det låg ca två meter norr om grav G16 och även det hittades med hjälp av metalldetektor.

En del av en fibulas båge (Fnr 75) hittades i grav G1. Fragmentet är endast 2,7 cm långt och kan inte typbestämmas.

Ringar

Två ringar av brons finns i fyndmaterialet. Fynd nr 6 är rund, ca 2 cm i ytterdiameter, och har en slät yta. Ringen är något ojämn i tjockleken.

Det andra fyndet (Fnr 8) är mindre och har en yttre diameter på ca 1,2 cm. Ringens ena sidan är plan och den andra välvd vilket ger den en havmâneformad profil. På utsidan av ringen finns tre

FIGUR 59. Enkelskalig oval spännbuckla (Fnr 2), sannolikt av typen P27 som hittades med metalldetektor drygt en halv meter västsydväst om grav G5:s kantränna. Typen kan dateras till äldre vikingatid, 800-tal. Foto Jörgen Gustafsson och Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

FIGUR 60. Fynd nr 3 är troligtvis en del av en arm från ett vikingatida likarmat spänne med en del av nålhållaren kvar på undersidan. Fragmentet är försett med streckornamentik och i mitten finns en fördjupning med två hål, där något varit fäst. Foto Jörgen Gustafsson och Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

FIGUR 61. Lätt böjd bronsnål påträffad i G17. Foto Jörgen Gustafsson och Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

mindre utbuktningar, som sitter tillsammans, varav den mittersta har en brottyta och bör haft någon form av fortsättning.

Spiraler och bronstråd

I två av gravarna hittades spiraler av brons, dels i grav G7 (Fnr 9) och dels i grav G16 (Fnr 12). I grav G16 fanns även en kortare bit bronstråd som varit formad som en ögla.

Nål

I grav G17 hittades en lång lätt böjd nål av järn (Fnr 214). Den har ett platt huvud och genom det sitter en ring. Tre delar av en bennål (Fnr 72) hittades även i grav G2.

Söljor

I grav G3 hittades en sölja (Fnr 7). Det är en U-formad öppen bronsring med plattovalt tvärsnitt. Tornen samt den del av ramen där den varit fastsatt saknas.

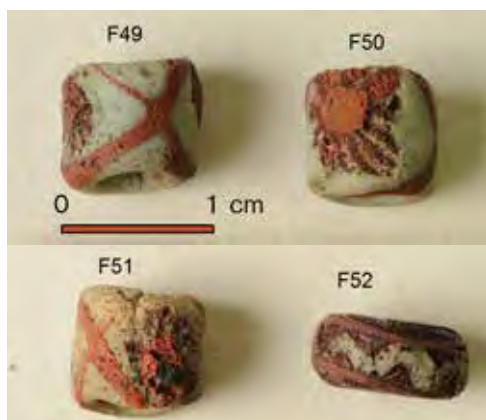
Den andra söljan hittades i grav G8 (Fnr 34). Den är av järn, formen är kvadratisk och har tornen fastsatt i ett av hörnen.

De båda söljorna bör haft olika användningsområden då de dels skiljer sig i storlek och form men även då materialen skiljer sig åt.

Pärlor

I sex gravar hittades pärlor. De flesta av de 34 pärlorna består av glasfluss men i materialet finns även en av bergskristall, två av lera och fyra av glas. I fyra gravar (G3, 5, 6 & 16) återfanns endast en pärla. I grav G15 hittades fyra stycken och i grav G7 hittades de resterande 26. Bland dessa pärlor märks vackert mönstrade pärlor i rött och vitt, till exempel F47, 48, 49, 50 och 51. Den typen dateras av Johan Callmer i huvudsak till perioden 845–950 e Kr (Callmer 1977, s 88 och Colour Plate I).

Den osteologiska analysen av benen från grav G7 visade på att det var en människa mellan 30 och 50 år som kremerats och att det, med viss osäkerhet, kunde vara en kvinna. Mängden pärlor i graven får anses stödja denna tolkning.

FIGUR 62. Exempel på glaspärlor. Dessa hittades tillsammans med ett tjugotal andra vid sällning av matjord i en enda meterruta inom Grav 7. Foto Jörgen Gustafsson och Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

I huvudsak importerades glaspärlor, men det förekom även inhemsk pärltillverkning (Andersson 2010, s 27).

Nycklar

Tre nycklar har identifierats i fyndmaterialet – F24, F35 och F214. Fynd nr 24 är ett fragment av en genombruten nyckel av brons. Fragmentet är förmodligen en del av ett handtag med raka diagonalornament (se Almgren 1955, I, s 68f och II, pl. 34). Typen brukar enligt Almgren (1955, s 69) dateras till äldre vikingatid. F24 hittades i grav G7 som enligt den osteologiska analysen med största sannolikhet innehöll en kvinna i åldern 30–50 år och nr 35 hittades i grav G16 som innehöll en kvinna i åldern 40–60 år. Fynd nr 35 är en odekorerad, böjd järnten som troligen är en del av en kroknyckel. Den påträffades i brandgropen G16.

Pilspetsar

Två pilspetsar av järn hittades i grav G2. Bladen påminner om varandra i profil, även om nr 23 är något större än nr 22. I genomskärning har nr 22 en något mer rombisk form än nr 23 som har en slätare yta. Fynd nr 23 har en tånge med runt tvärsnitt, nr 22 saknar tånge. Utifrån fynden av pilspetsar får grav G2 betraktas som en vapengrav (jfr Hansson 2001, s 131f). I G6 hittades en spets med tånge och fyrsidigt tvärsnitt (F334), möjligen en pilspets?

FIGUR 64. Carl Johan Sanglert i färd med att undersöka grav G7 i Mattssons trädgård. Endast halva graven kunde undersökas, resten ligger kvar. Bland annat hittades 26 glaspärlor och en bronsnyckel. Foto Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

FIGUR 63A. Fragment av en genombruten nyckel av brons hittad i G7. Foto Jörgen Gustafsson och Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

FIGUR 63B. Exempel på nyckel från Danmark lik Alse-daexemplaret (ur Almgren 1955, plansch 34a).

FIGUR 65. En ca 6 cm lång spets med tånge och fyrsidigt tvärsnitt (F334), möjligen en pilspets, påträffad i G6. Foto Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

FIGUR 66. En av pilspetsarna hittade i G2. Foto Jörgen Gustafsson och Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

FIGUR 67. Två knivar påträffade i matjorden inom G1. De kan mycket väl höra till graven, även om det inte kan sägas säkert. Foto Jörgen Gustafsson och Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

Knivar

I grav G1 hittades två knivar (Fnr 31 och 33). I matjorden ovan grav G5:s kantkedja hittades ett blad till en kniv (Fnr 30). Drygt en meter söder om den punkt där kantrännorna tillhörande grav G3 och G7 går samman hittades ytterligare en kniv (Fnr 25).

Vikt

I grav G16 hittades en mindre ”tillplattad” kula av brons (Fnr 20). Den är 0,8 cm i diameter och 0,5 cm hög. På ena sidan finns cirkel i form av en inbuktning. Är troligtvis en vikt till en balansvåg:

Brodd

I grav G1 hittades en brodd (Fnr 32). Den består av en smidd platta med en kort pigg på ena sidan och två upprättstående tenar eller spikar på andra sidan. Brodden fästes i hästens hov med de två spikarna så att piggen kom att peka nedåt marken. I graven hittades också ben från vrist, tåled och mellanfot från häst, vilket stämmer väl med tolkningen.

Kam

Två delar av en stödskena hittades (Fnr 71). Fragmenten är något välvda och har ristningar i ett rutmönster på den konkava sidan.

Bryne

I grav G2 hittades ett bryne av sandsten (Fnr 172). Det är 8,5 cm långt men dess båda ändar har ojämna snitt vilket tyder på att det varit längre. Snittet är rektangulärt (2,3 × 1,9 cm) och tre av fyra sidor har plana, släta ytor.

Spik och sömmar

Tre järnsömmar hittades, varav två i grav G1 (Fnr 73) och en i grav G16 (Fnr 36). Den bäst bevarade av de två sömmarna i grav G1 har ett avlångt och relativt platt huvud vilket för tankarna till äldre

hästskosömmar. Den andra sömmen i graven har ungefär samma mått och kan mycket väl haft samma funktion. Att sömmarna hittades i samma grav som innehöll en brodd (Fnr 32) samt fotben från häst talar för antagandet. Sömmen från grav G16 har inte samma huvudform och den är även något större än den från grav G1. Vilken funktion den har haft är oklart.

Spiken (Fnr 76) som hittades i grav G1 har ett rektangulärt tvärsnitt. Huvudet saknas. Spikar antas ha använts i huskonstruktioner men även till möbler och inredning (Lindeblad & Nielsen 1997, s 95).

Flinta och kvarts

Sjutton flintavslag har påträffats vid undersökningen. Alla utom ett avslag har hittats vid sällning inom gravars kantrännor. I materialet finns både brända och obrända bitar. I vardera grav, G5 och G8, hittades även en bit kvarts.

Slagg och förslaggad lera

Över en stor yta, från grav G9 i sydöst och drygt 55 meter åt nord väst, hittades slagg efter järnframställning och förslaggad lera som troligtvis är resterna efter ugnsfodring. Slaggen och leran hittades både i och utanför gravarna. Att slagg påträffas i gravar är inte helt ovanligt men mängden som hittats är så pass stor att det kan röra sig om en förstörd järnframställningsplats som då bör vara äldre än gravfältet. Vad som talar mot är den stora spridningen av materialet och att inget spår eller avtryck efter någon ugn hittades.

Bokspännen

Vad som tolkats vara ett bokspänne i brons (Fnr 4) hittades ca en meter norr om grav G1. Spännet består av två tunna plattor sammansatta med nitar. Framsidan har en dekor av sträck och punkter.

Vid sällning av matjord i grav G9 hittades ytterligare ett beslag, tolkat som ett bokspänne (Fnr 5). Framsidan är komplett. Den har dekor samt fyra genomgående hål. Bakstycket saknar yttersta änden och är odekorat. En nit har hållit ihop beslaget och fäst det i remmen.

Oidentifierat material

Under denna rubrik presenteras de fynd som inte kunnat identifieras närmare eller vars kategorisering känns osäker.

I grav G16 hittades ett bronsbleck (F13), ca 20 × 10 mm stort och 1 mm tjockt, med vågig dekor på ena sidan. Troligen är det ett fragment av smycke eller beslag. Dekoren har bedömts vara i stil III/E, vilken brukar dateras till sen vendeltid - tidig vikingatid, ca 750–850 e.Kr.

Ett bronsbleck med en fasad kant och en dekorlinje på ena sidan (Fnr 19), hittades öster om G6. Den har inte kunnat klassificeras.

FIGUR 68-69. Bokspännen från historisk tid funna i matjorden. Foto Jörgen Gustafsson och Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

FIGUR 70. Ett bronsbleck, ca 20 × 10 mm stort och 1 mm tjockt, med vågig dekor på ena sidan, troligen ett fragment av smycke eller beslag. Dekoren har bedömts vara i stil III/E, vilken brukar dateras till sen vendeltid - tidig vikingatid, ca 750–850 e.Kr. Det hittades i brandgropen G16 tillsammans med bland annat en bronsspiral, del av järnnyckel och en glaspärla. Foto Jörgen Gustafsson och Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

FIGUR 71. Armborstpil, sannolikt avlossad eller tappad någon gång under medeltiden. Foto Jörgen Gustafsson och Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

FIGUR 72. Blyplomb (F28) som troligen förseglat en varuförsändelse, möjligen med tyger. Foto Jörgen Gustafsson och Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

FIGUR 73. Mynningsfragment från ett stengodskärl, troligen från ett Siegburg-krus (F323). Ej skalenlig. Foto Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

FIGUR 74. Ovan. Dekorerede skärvor av yngre rödgods (F320). Nedan. Handtaget till en trefotsgröta, F 326. Ej skalenliga. Foto Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

En böjd järnten (Fnr 26) hittades söder om grav G4. Tenen är närmast halvcirkelformad med, i ena änden, ytterligare en fastsatt ten som längst ut är försedd med ett hål. Eventuellt kan det vara del av en sporre.

I grav G2 påträffades en 3,2 cm lång järnten som är något böjd i ena änden och har en ögla i den andra (Fnr 98). Den böjda änden är ca 0,6 cm bred och i änden med ögla är den endast 0,3 cm bred.

Övrigt yngre material

Naturligtvis påträffas föremål från många olika tider när man undersöker matjord på en plats som Alseda. Långt ifrån allt tas till vara men vissa fynd har vi sparat även om de inte kan kopplas till yngre järnåldern och gravfältets brukningstid. Nämnas kan yngre föremål som en stor mängd bronsknappar som suttit i klädedräkten, bronsbeslag, en blyplomb (F28) som troligen förseglat en varuförsändelse, möjligen tyger, en fot till en gryta i brons (F29) och en järnspets till en armborstpil (F27) men även det stora antal mynt som hittades vid undersökningen. Mynten presenteras nedan under rubriken *Myntfynden - spår efter söndagshandel*, se även BILAGA 4-5.

Armborstpilen är sannolikt medeltida. Armborsten som vapen minskade i användning från 1400-1500-talet då krutet och eldvapen vann mark. Armborst har dock brukats i jakt ända in i vår tid (Nationalencyklopedin/www.ne.se, armborst).

Över hela undersökningsytan påträffades, framför allt med metalldetektor, en relativt stor mängd knappar. De flesta i brons. Samtliga knappar torde tillhöra historisk tid och ha burits på olika typer av klädedräkt, bland annat uniformer (se BILAGA 4).

Spritt över ytan påträffades också historisk keramik av olika slag. Bland annat ett fragment av ett Siegburg-krus (F 323) och handtaget till en trefotsgröta (F 326), men också dekorerade och odecorerade skärvor av yngre rödgods (till exempel F 320).

Överodlade gravfält - en utblick i länet

Ett utpräglat skogslän till trots är det inte alls ovanligt att odlingsarbete tagit bort hela eller delar av yngre järnåldersgravfält. Jönköpings läns museum har utfört ett flertal sådana undersökningar där endast kantrännor eller fragmentariska brandlager har återstått. I det följande redovisas några exempel på detta.

Åren 1976–1979 undersöktes ett i det närmaste helt överodlat vikingatida gravfält i Nennesmo (RAÄ-nr Reftele 6), där endast en hög med rest sten var registrerat innan undersökningen. Ett trettio-tal gravanläggningar dokumenterades, varav 23 helt utplöjda gravhögar. Gravfältet kan dessutom antas fortsätta utanför undersökningsområdet (Areslätt 1993).

I Hornaryd, Värnamo socken undersöktes 1987 delar av ett vikingatida gravfält med minst tjugofem utplöjda högar (RAÄ-nr Värnamo 64). Samtliga undersökta gravar tycks ha varit brandgravar (Helander 2008).

Vid Lannakrysset, Bredaryds socken, ett par mil väster om Värnamo, undersöktes 2003 också ett delvis överplöjt gravfält (RAÄ-nr Bredaryd 2) på fastigheten Havrida. Där påträffades elva sönderplöjda gravar som utifrån fynd kunde dateras till perioden 850-975 e.Kr. (Ameziane, 2004).

I samband med en arkeologisk utredning 2002 i byn Horda, Rydaholms socken påträffades vid borttagande av matjorden i en åker kantrännorna till fem gravhögar samt några vikingatida lösfynd med metalldetektor (RAÄ-nr Rydaholm 551; Nordström 2002a). Gravfältet var inte känt sedan tidigare. Vid en efterföljande undersökning dokumenterades en skelettgrav inom en av kantrännorna (Nordström 2002b). Vid hembygdsgården, ungefär 500 meter sydväst om det nyupptäckta gravfältet (RAÄ-nr Rydaholm 551) ligger ytterligare ett yngre järnåldersgravfält bestående av 20 gravar med företrädesvis högar (RAÄ-nr Rydaholm 128).

I Bogla i Rogberga socken, ca en mil sydöst om Jönköping, undersöktes 2003 ett vikingatida gravfält bestående av ett 30-tal gravar varav en handfull överplöjda högar med kantränna (RAÄ-nr Rogberga 19:1). Det stora flertalet var brandgravar, men det fanns också sex skelettgravar (Artelius & Kristensson 2005).

Vid Norra Sandsjö kyrka gjordes 2008 en utredning som påvisade resterna av ett helt överodlat gravfält i form av kantrännorna till fyra gravhögar (RAÄ-nr Norra Sandsjö 120; Ödeén 2008)). De sista synliga resterna av gravfältet försvann enligt uppgift i slutet av 1800-talet. Orsaken till att gravfältet försvann beskrev Carl Fredrik Nordenskjöld enligt följande: ”*V om kyrkan där nuvarande marknadsplatsen är, hava många ättekullar funnits, som alla äro avjäm-nade, ett ofog som säkerligen ej ägt rum om prästerskapet varit mera fornälskande och kronobetjäningen under en följd av år mindre usel och av dryckjom förslappad*”. Noteringen gjorde han i samband med sin antikvariska resa i Västra härad 1885 (Nordenskjöld 1922, s 31).

FIGUR 75. Fyra exempel på utplöjda gravhögar där endast kantrännor och fragmentariska brandlager återstår.

FIGUR 75A: Hornaryd, Värnamo RAÄ 64 undersökt 1987. Foto Jönköpings läns museum.

FIGUR 75B: Bredaryd RAÄ 2, Lannakrysset, Havrida Prästgård, undersökt 2003. Foto Jönköpings läns museum.

FIGUR 75C: Rydaholm RAÄ 551, Horda Ploagård. Ett tidigare okänt vikingatida gravfält hittades i sedan länge brukad åkermark vid en utredning 2002. Vid förundersökningen grävdes en skelettgrav ut som omgavs av en kantränna. Foto Jönköpings läns museum.

FIGUR 75D: Norra Sandsjö RAÄ 120, strax väster om kyrkan. Kantrännor påträffade vid en utredning 2008, ej undersökta. Foto Jönköpings läns museum.

Figur 76. JM 16410 ringspänne där tornen saknas, ca 3 cm i diameter, funnen i en skelettgrav på resterna av ett förmodat vikingatida gravfält - RAÄ-nr Ramkvilla 35:1. Foto Conchi Gonzales.

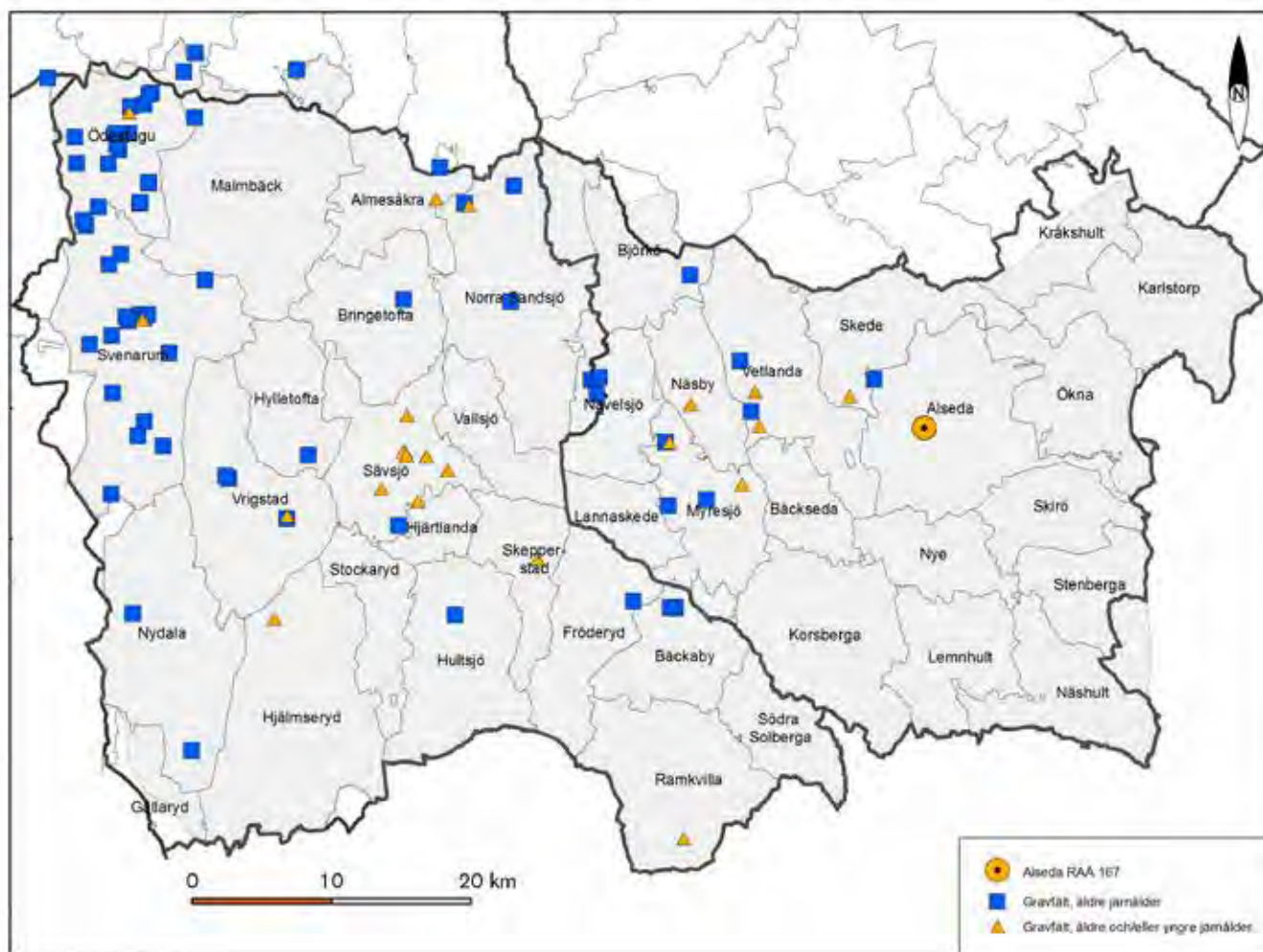
Figur 77. Gravfält RAÄ-nr Vetlanda 31, vid Njudungs gymnasieskola, Vetlanda. Mellan träden skymtar det före detta Epidemisjukhuset. Gravfältet består idag av ett 70-tal gravar, de flesta skadade. Hösten 1943 restaurerades gravfältet och vid ytterligare två tillfällen har undersökningar av skadade gravar genomförts. Foto Mikael Nordström.

Vid Fällinge, öster om Smålandsstenar i Villstad socken (RAÄ-nr Villstad 404) upptäcktes 2012 tre tidigare okända gravhögar som visade sig vara den sista resten av ett i övrigt överodlat gravfält. Ytterligare minst åtta utplöjda gravhögar i form av kantrännor och mer eller mindre skadade brandlager undersöktes (Gustafsson 2015).

På fastigheten Söndra, ca 5 km söder om Vrigstad och 3 km sydväst om gamla Hjälmseryds kyrka har vid flera tillfällen tillvaratagits fynd från ett successivt överodlat gravfält, som enligt FMIS består av sju stensättningar. År 1931 gjorde Erik Floderus en undersökning av två skadade gravar (RAÄ-nr Hjälmseryd 65; SHM inv.nr. 1034, 7898, 18628 och 19714; Floderus 1931, jfr även RAÄ-nr Hjälmseryd 73). Vid revideringsinventeringen 1986 kunde ingen av de sju stensättningarna säkert identifieras, men klart är att platsen rymmer den sista resten av ett större yngre järnåldersgravfält som fallit offer för odlingsarbeten.

I Vetlandatrakten finns säkerligen fler överodlade gravfält liksom det vid Alseda kyrka. Som redan nämnts ovan fanns ett gravfält vid Holsby, ej registrerat i FMIS. Rannsakningarna talar om uppkastade jordhögar vid byn Hollsby (Stahre & Ståhle 1992, s 88). Några synliga spår finns inte idag, men de står möjligen att finna i och under matjorden. Enligt Rannsakningarna fanns det också en runsten (Sm 86) i anslutning till gravfältet i Holsby. Ytterligare ett exempel kan stå att finna i Stenberga socken, på gården Pinnarps

FIGUR 80A. Gravfält från äldre järnålder (blå fyrkant) och gravfält i Njudung som innehåller gravar av typer som förekommer i äldre såväl som yngre järnålder (orange triangel). Bedömningen baseras på uppgifter i fornminnesregistret, där gravfält med domarringar, resta stenar, kvadratisk stensättning mm sannolikt representerar äldre järnålder.

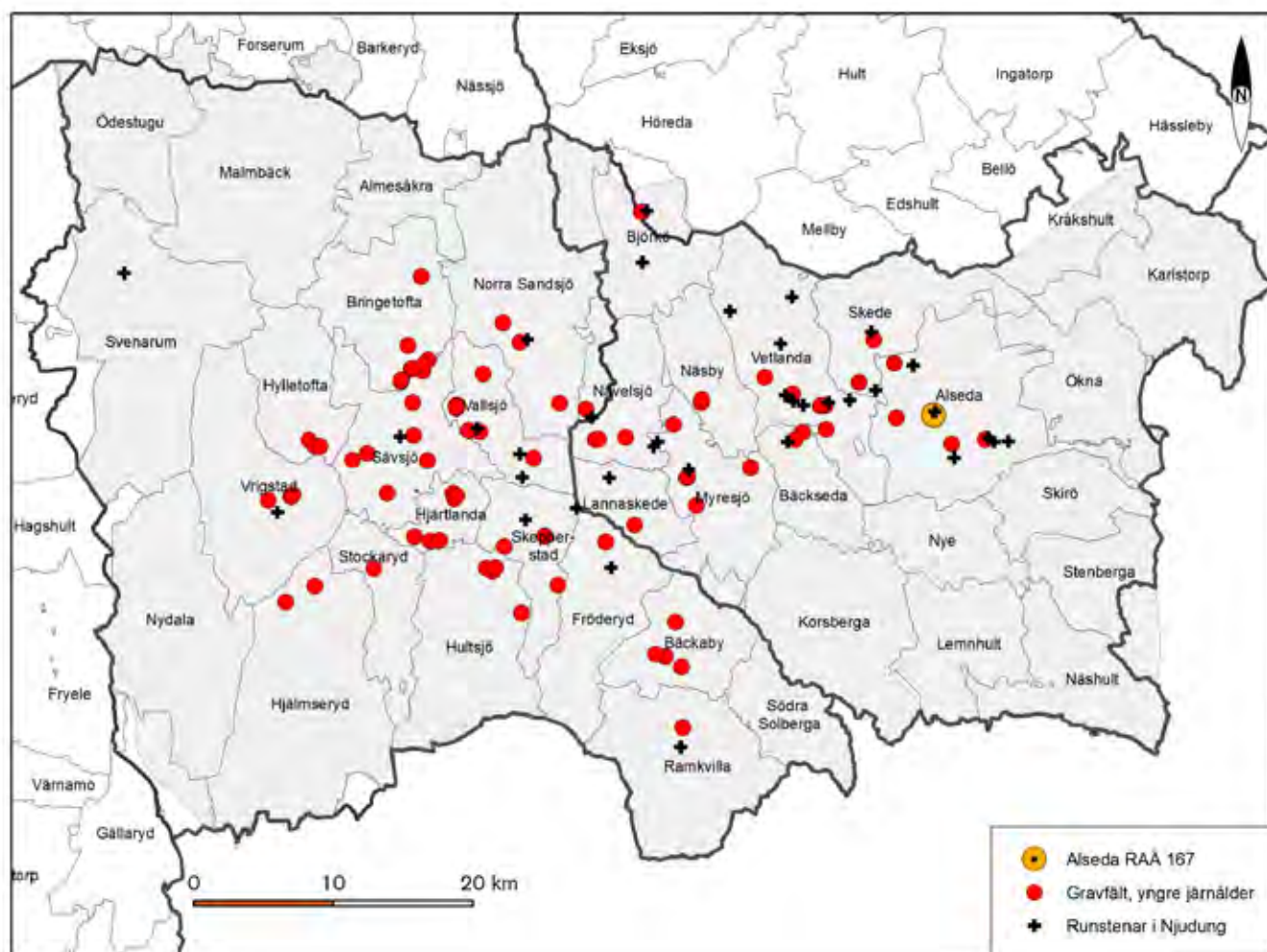
Figur 80b. Från äldre järnålder, ca 0–600 e.Kr, härrör gravfältet Alsedas RAA 3:1 intill Solgenån mellan Skede och Holsbybrunn. Det består av 15 resta eller delvis kullfallna stenar. Teckning av Nordenskjöld 1882 (ATA; jfr 1914, s 58).

stycken Ättehögar som ähre med Steen murar kringlaghde, Ehuru wähl dhe ähre siunkne och föga högre änn Een Jembn steen lagd gaata, men mitt J korsset något kullet, el:r högre (...) Dher sammastädes wijsas några wackre reesesténar doch inga med Runska uppå.” (Dahlberg 1970, s 45). Vid de arkeologiska undersökningarna påträffades typiska vikingatida fynd såsom ovala spännbucklor, betsel, pilspetsar och glaspärlor (SHM 23229, JM21180 och 55982). I BILAGA 11 finns en redovisning av undersökningarna vid Njudungs gymnasieskola.

I samma kartor som de ovan nämnda, från 1600-talets slut, finns Byestadsgravfältet medtaget. Det ligger strax öster om Vetlanda och är Smålands största gravfält med fler än 320 synliga gravanläggningar, bland annat en unik sexudd, förutom runda högar och stensättningar samt treuddar (RAÄ-nr Vetlanda 53). Gravfältet torde emellertid ha varit betydligt större men skadats av odlingsarbeten och grustäkter.

Ett annat exempel är Broby, inom dagens Landsbro, i Lannaskede, där man påträffat ett flertal spektakulära vikingatida gravfynd, men där inga spår av gravar finns idag (platserna ej registrerade i FMIS, se nedan samt BILAGA 12).

Listan skulle kunna göras längre men ovanstående exempel kan räcka för att illustrera odlingens påverkan på den yngre järnålderns gravfält i länet.

Yngre järnålder i Njudung

Från förhistorisk tid saknas nästan helt skrivna dokument, undantaget de korta meddelandena på runstenarna. Vi är därför utlämnade till att utifrån arkeologiska lämningar och fynd skapa oss en bild av det samhälle som då rådde. För den yngre järnåldern finns emellertid anledning att studera medeltida förhållanden som till delar kan spegla en kontinuitet vad gäller bygder, ägogränser och inte minst bybildning, vägnät etcetera (till exempel Larsson 1986, 1995 och Hansson 1999a, 2001). De historiskt kända större byarna kan på goda grunder antas ha rötter ner i yngre järnålder. Flertalet har också gravfält och ibland även runstenar. Men några byar saknar kända vikingatida gravfält såsom Aleseda (innan här aktuell undersökning), vilket sannolikt beror på bortodling. Förutom Aleseda kan i närområdet nämnas Tångerda, Eckerda, Upplanda och Holsby (jfr t.ex. Larsson 1995).

FIGUR 81. Yngre järnåldergravfält och runstenar i Västra och Östra härad i Njudung. Bedömningen baseras på uppgifter i fornminnesregistret, där gravfält med runda högar och stensättningar samt även rösen ansetts kunna dateras till yngre järnålder. På gravfälten förekommer ibland också treuddar. Kartan ger en ganska bra bild över den vikingatida bygden i Njudung även om man får räkna med att ett okänt antal bebyggelseindikerande yngre järnåldersgravfält försvunnit genom odling.

Karta, visande vikingatida bygden, ungefärliga utbredning

FIGUR 82. Den vikingatida bygden utbredning i Njudung enligt Egil Lönnberg 1947.

FIGUR 83. Tiohärads lagsaga med de tre folklanden och de tio häraderna (därav namnet på lagsagan). I lagsagan gällde tiohäradslagen eller Smålandslagen, fram till 1300-talets mitt då den, och de andra landskapslagarna, ersattes av Magnus Erikssons landslag. Det anses sannolikt att landsindelningen har sitt ursprung i förhistorisk tid.

Tiohärads lagsaga och folklanden

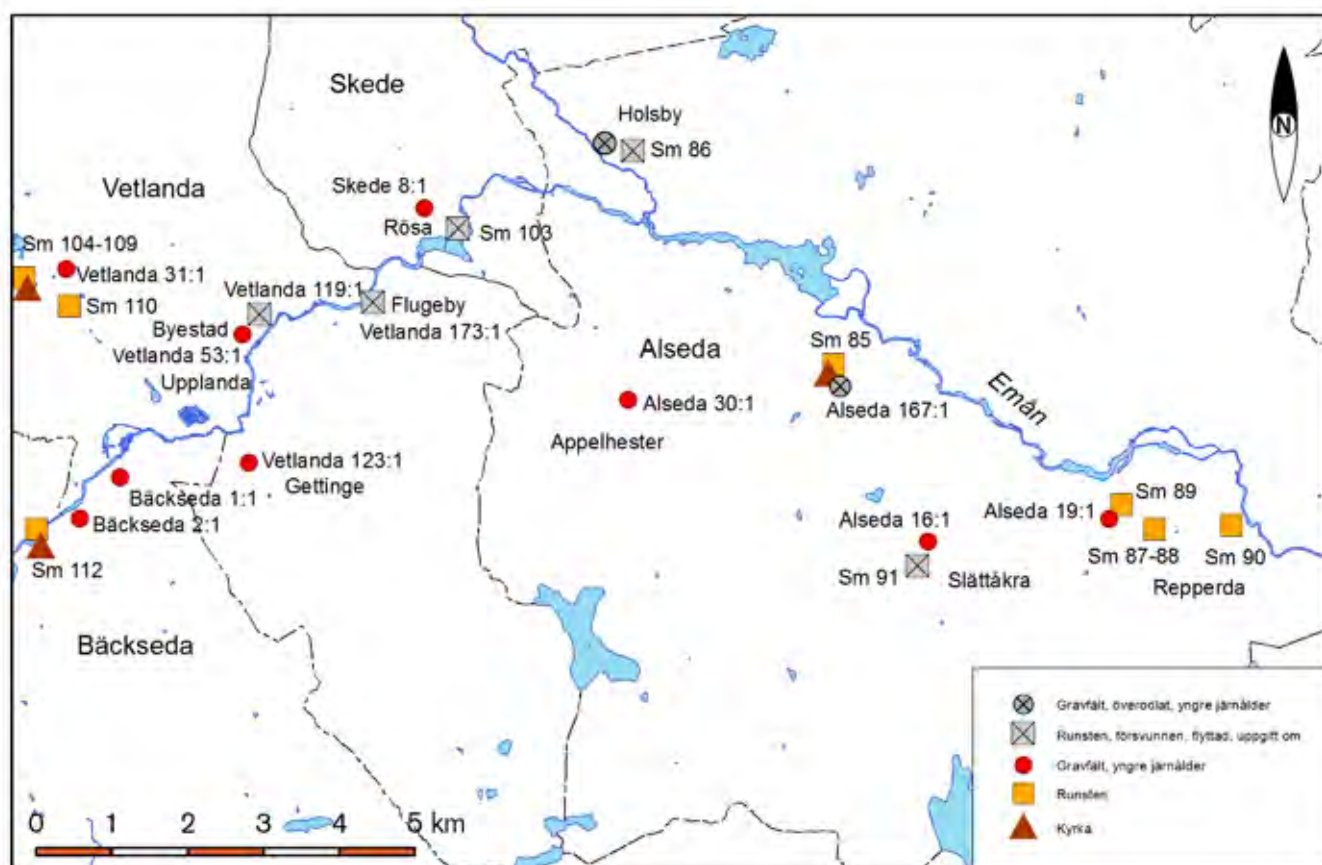
Under medeltiden ingick Njudung tillsammans med de två andra småländska (folk)landen - Finnveden och Varend, i Tiohärads lagsaga. Ortnamnet Njudung finns belagt från 1170-talet och anses bestå av ett ord *niudh* med innebörden 'klump', 'höjd', sannolikt syftande på en markerad höjd i landskapet, eventuellt Tjustkulle (Agertz 2008, s 168 och 216). Njudung bestod av två häradar, Östra och Västra. I Västra härad var Ekesjö (Eksjö hovgård vid Sävsjö) huvudort och i Östra härad Vetlanda. Det har ansetts möjligt och kanske till och med troligt att den medeltida landsindelningen återgår på förhistoriska, åtminstone vikingatida, förhållanden (Burström 1991, s 55; Hansson 1999b, s 46f).

Den vikingatida bebyggelsen

När man studerar hur bebyggelsen var organiserad i de tre folklanden kan man urskilja tydliga mönster, dels geografiskt, dels kronologiskt (se Lönnberg 1947, s 26ff; Einerstam 1965, s 107ff; Burström 1991 och Hansson 1999a, 2001). Från äldre till yngre järnålder, ca 500–800 e Kr, sker en bebyggelseomläggning, där vissa områden helt tycks överges samtidigt som det sker förtätningar på andra håll. Eftersom kunskapen om själva gårds- eller bylägena är mycket begränsad, då nästan inga har undersökts, så måste en analys baseras på förekomsten av gravplatser och i viss mån runstenar, men också de historiskt kända bebyggelselägena. Under yngre järnålder blir gravfälten större och generellt mer uniforma. Från att gravfälten under äldre järnålder har bestått av många olika gravtyper, såsom resta stenar, domarringar, kvadratiska stensättningar med mera utgörs de yngre järnåldersgravfälten av högar och runda stensättningar och ibland runda rösen. Även treuddar förekommer på dessa gravfält. I Varend förekommer också ovala stensättningar, något som tydligt avviker från de andra folklanden.

Under vikingatiden var bygden relativt sammanhängande i centrala Njudung, från Vrigstad i väster till Skede och Alseda i öster, med utlöpare norr ut mot Norra Sandsjö och Björkö och söderut mot Bäckaby och Ramkvilla. Därmed inte sagt att övriga områden var helt öde och tomma på människor. Som framgått ovan kan bortodling av gravar vara betydande vilket påverkar bilden av bebyggelseområden. Som exempel kan det ovan nämnda vikingatida smycket från Stenberga socken nämnas (RAÄ-nr Stenberga 111). I Stenberga finns inga kända gravar från yngre järnålder.

Egil Lönnberg anger i sin analys av den vikingatida bygden i Njudung också områdena runt kyrkbyarna i Södra Solberga, Nye, Skirö och Stenberga som sannolikt befolkade under vikingatid trots att spåren är få eller obefintliga (1947, karta s 37). Lönnberg konstaterar också att det skett en förskjutning eller koncentration av bebyggelsen från äldre till yngre järnålder. Dessutom betonar han att betydande delar odlats bort genom historien (Lönnberg 1947, s 36 f).

FIGUR 84. Runstenar och gravfält från yngre järnålder öster om Vetlanda. Bebyggelsen knyter tydligt an till Emådalen från Bäckseda och Vetlanda i väster till Repperda i öster.

Emån och Emådalen har tydligt fungerat som en sammanhållande länk för den vikingatida bebyggelsen. Gårdarna (utifrån förekomsten av gravfält) tycks ligga som på ett pärlband längs Emån, från Vetlanda och österut - gravfältet vid Njudungs gymnasieskola (RAÄ-nr Vetlanda 31), Byestad (RAÄ-nr Vetlanda 53), Rösa (RAÄ-nr Skede 8:1), Holsby (Alseda oregistrerat), Alseda kyrkby (RAÄ-nr Alseda 167) och Repperda (RAÄ-nr Alseda 19:1).

Den vikingatida expansionen framträder också i den pollenanalys som gjordes inom projektet, se ovan. Under 900-talet e Kr sker en vegetationsförändring i Alsedaområdet. Vegetationen blir öppnare och skogen börjar röjas för att ge plats åt betesmarker och åkrar. Under mitten av 1000-talet dyker också de första pollenkornen av sädeslag upp i pollendiagrammet. Den utförda pollenanalysen tyder sammantaget på att det är först under vikingatid som området börjar brukas av människan i någon större omfattning.

Runstenar och jordbegravningar

Alseda socken tycks utgöra en randbygd mot öster bortom vilken de vikingatida spåren avtar. Socknen innehåller dock ett flertal gravfält och även en handfull runstenar, vilka vittnar om en relativt välbefolkad bygd.

Ungefär 2/3 av Smålands runstenar är försedda med kors och att betrakta som kristna eller kristet influerade (jämför Hansson

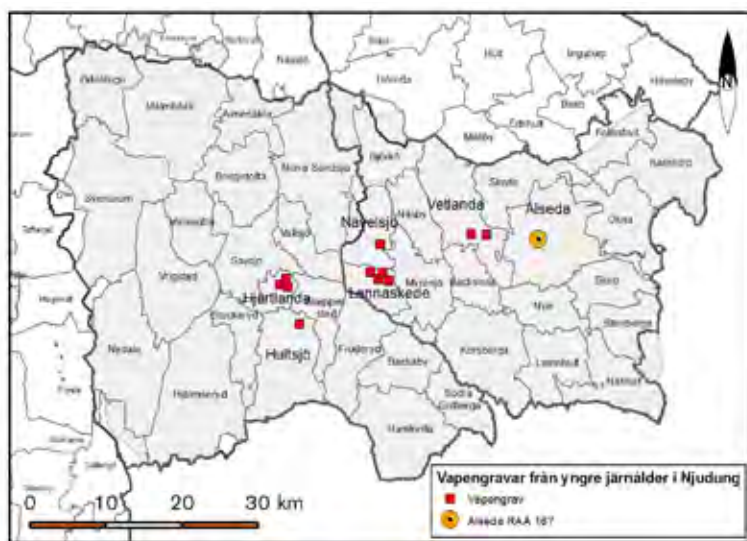
Socken RAÄ nr	Fastighet/ort	Föremål	Inventarie- nummer
Alseda RAÄ 167	Alseda kyrkby	2 pilspetsar samt kam, nål, brända ben (människa och djur), oid järnföremål, flintavslag, bryne och slag	JM 53710
Hjärtlanda RAÄ 20?	Hjärtlanda Östregården	Svärd, spjut, 7 pilspetsar, kniv, ullsax och (sporre?)	SHM 736
Hjärtlanda RAÄ 28:1?-	Hjärtlanda Östregården, Norsborg,	Svärd	SHM 2254
Hjärtlanda RAÄ 28:1?	Hjärtlanda Östregården	Svärd, spjut med silverinläggning, 2 söljor, järnten, brodd	JM 7320
Hultsjö RAÄ 74:1?	Hultsjö Prästgård strax norr om kyrkan	Yxa med silverinläggning	SHM 737
Lannaskede RAÄ --	Broby, Trullagård	Svärd, sporre, betsel, yxa, sköldbuckla, sadelbeslag (selbågskrön), söljor, ringar	SHM 3326
Lannaskede RAÄ --	Broby, Trullagård	Lans, sköldbuckla, sadelbeslag (selbågskrön), ringar	SHM 3549
Lannaskede RAÄ --	Broby, Skattegård	Yxa, 2 betsel, 2 sporrar, 2 stigbyglar, kniv, bryne, glaspärla, beslag, bitar av sköldbuckla, 2 ovala dubbelskaliga spännbucklor, bronskedja, runt bronsspänne,	SHM 6363
Lannaskede RAÄ --	Broby, Skattegård	Spjutspets, pilspetsar, arming i silver, selbågskrön, stigbygel, bronsask m vikter och vågskålar, bryne, bronsring. Fyndet hör troligen ihop med SHM 6363.	SHM 6464
Nävelsjö RAÄ --	I Nävelsjön	Svärd	SHM 4388
Vetlanda RAÄ 31	Blomsholm, Epidemi- sjukhuset, Njudungsskolan	Betsel, pilspets, 1 bronsbeslag, 1 järnhake, 2 oid bronsfragment, 6 oid fragment av järn, brända ben.	JM 21180 a-m
Vetlanda RAÄ 53	Byestad	Betsel, sölja, remändesbeslag, pilspets?, krukskärvor	JM 16494

FIGUR 85. Tabell över fynd från vikingatida vapen- och rymtargravar i Njudung. Hur fyndet från Nävelsjön ska tolkas är dock osäkert. Endast fynden från Vetlanda (förutom Alseda) har framtagits i samband med arkeologiska undersökningar. I övriga fall handlar det om fynd som hittats i samband med odlingsarbeten under 1800-tal och tidigt 1900-tal. Två platser utmärker sig i materialet - Broby i Lannaskede och Hjärtlanda Östregård i Hjärtlanda socken med vardera minst tre vapengravar. Se utförlig tabell i BILAGA 12.

2001, s 126). Åtminstone ett par av Alseda sockens runstenar har kors, en saknar kors, de övriga är skadade eller fragmentariska så det går inte att avgöra om de haft kors eller inte (Kinander 1961). Runstensresandet pågick under 1000-talet, företrädesvis dess mitt (Hansson 2001, s 62).

Förutom runstenar med kors brukar man också betrakta jordbegravningar (skelettgravar) som ett tecken på kristnande eller åtminstone kristet influerade (jämför Bodin 1997). I Njudung har dock hittills dags inte dokumenterats några säkra vikingatida ske-

FIGUR 86. Kända vapengravar i Njudung. Två platser utmärker sig - Hjärtlanda Östregård i Hjärtlanda socken och Broby (i dagens Landsbro) i Lannaskede socken med vardera tre vapengravar. Svärdsfyndet från Nävelsjö är hittat i en sjö och det är tveksamt om det har med någon grav att göra.

lettgravar, men det finns uppgifter om att man vid vägarbete norr om Ramkvilla påträffat skelett, vilka möjligen var vikingatida att döma utifrån fynd av bland annat smycken (RAÄ-nr Ramkvilla 35:1; JM 16410).

Själva kristnandeprocessen pågick under 1000- och 1100-talet. Många kyrkor tycks bli uppförda i direkt anslutning till de vikingatida gravfälten. De äldsta småländska kyrkorna kan dateras till tidigt 1100-tal och sannolikt har de många medeltida stenkyrkorna föregåtts av träkyrkor (Hansson 2001, s 62).

I Alseda har kyrkan uppförts i direkt anslutning till det vikingatida gravfältet. Kanske fanns en träkyrka i Alseda redan under 1000-talet. Den medeltida stenkyrkan, sannolikt uppförd på 1100-talet, revs på 1700-talet för att ge plats åt en ny.

Under första halvan av 1100-talet vet vi att området kom att ingå i det nybildade Linköpings stift, men kom senare att tillföras Växjö stift (Nilsson 1998, s 81ff; se även Larsson 1995, s 14).

Stormän och vapengravar

Någon egentlig vapengrav påträffades inte i Alseda. Definitionen av vapengravar är att de ska innehålla något eller några av följande vapen/föremål: svärd, sköld, spjut/lans, yxa, sporre, stigbygel, betsel och pilspetsar. Huruvida pilspetsar ska betraktas som vapen är inte självklart eftersom de också används vid jakt (Hansson 2001, s 131).

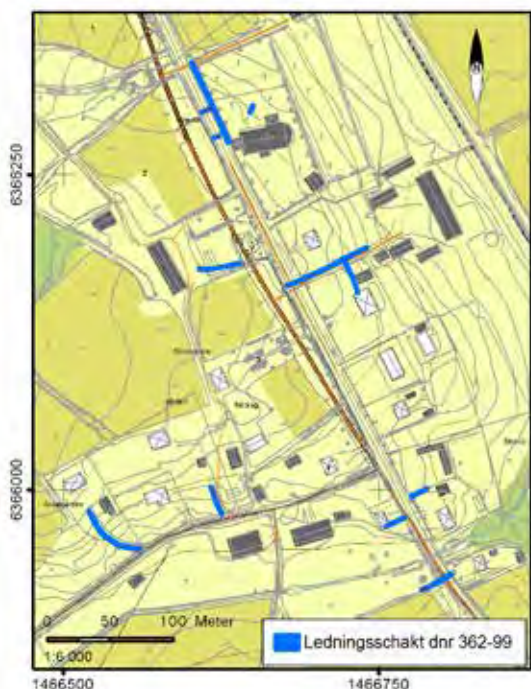
I en av gravarna från Alseda, i Grav G2, hittades två pilspetsar (Fnr 22 och 23), men inga andra vapen. Pilspetsfynden kan vi således inte dra för stora växlar på. Det utesluter dock inte att det kan finnas "riktiga" vapengravar någon annanstans inom det förmodade gravfältsområdet i Alseda kyrkby, något som framtiden kanske kommer att utvisa.

Vapen påträffade i gravar, i synnerhet svärd, brukar generellt kopplas samman med makt (Hansson 2001, s 130). Följaktligen har förekomst av sådana vikingatida vapengravar kopplats till lokala stormän. Runstenar brukar tolkas som arvsdokument, som också vittnar om en framväxande stormannaklass (Knutsson 1999, s 56). Om det då finns både runstenar och vapengravar på en plats vittnar det om personer och släkter med visst lokalt och regionalt inflytande. Man antar också att det finns också en kontinuitet från vikingatidens beridna krigare till medeltidens riddare som hade säten på sina huvudgårdar (Hansson 2001, s 132). De medeltida huvudgårdarna kan spåras i skriftliga dokument och genom ortnamn och kyrkornas utformning (Hansson 2001, s 52).

Alseda socken har tillsammans med Vetlanda klart flest runstenar i Njudung. Detta till trots finns ingen huvudgård eller stormannagård belagd i Alseda socken under medeltid, medan Vetlanda har fyra stycken kända - Eckerda, Tångerda, Upplanda och Vetlanda (Hansson 2001, s 38, 73 och 316ff; se även Larsson 1995). Orsaken är inte klarlagd. Vi kan bara konstatera att de framstående famil-

FIGUR 87. Spjutspets funnen på Hjärtlanda Östregårds ägor i "grafhög vid skollärarns (Lundén) bostad 1904" (JM 7320). Den är ca 34 cm lång och försedd med silvertauschering - ett verkligt praktvapen. I graven fanns också ett svärd. Foto Conchi Gonzales, Jönköpings läns museum.

FIGUR 88. Översikt av dragningen av ledningsschakt för nya elledningar, dnr 362/99.

jerna/släkternas gårdar i Alseda inte tycks ha överlevt som eventuella maktcentra från vikingatid till medeltid.

Knappt tio platser med vapengravar är kända från Njudung, lite beroende på hur man tolkar gamla fynduppgifter. I endast ett par fall är gravarna arkeologiskt undersökta. I flera av fallen handlar det om fynd som lämnats in av bönder som påträffat föremålen i samband med odlingsarbeten under 1800-talet eller tidigt 1900-tal (se FIGUR 85 SAMT BILAGA 12).

Två platser utmärker sig vad gäller vapengravar - Broby i Lannaskede och Hjärtlanda Östregård i Hjärtlanda socken med två respektive tre vapengravar (se FIGUR 85-87 SAMT BILAGA 12). Båda platserna innehåller flera gravar med exklusiva vapen, i det första fallet dessutom hästuprustning. I Hjärtlanda finns ett gravfynd där man 1904 hittade ett svärd men framför allt en slående vacker spjutspets med silvertauschering, se FIGUR 87. Fynden är påträffade vid odling där man också lyckligtvis lämnat dem till antikvariska myndigheter, så att de bevarats till eftervärlden. Det finns all anledning att tro att den verkliga bilden kommer att förändras i framtiden vid nya undersökningar. Varför inte med fynd från Alseda. Både Hjärtlanda och Lannaskede kan också antas ha en kontinuitet in i medeltid med framväxt av stormän och huvudgårdar (Hansson 2001, s 72ff, 316 och 321).

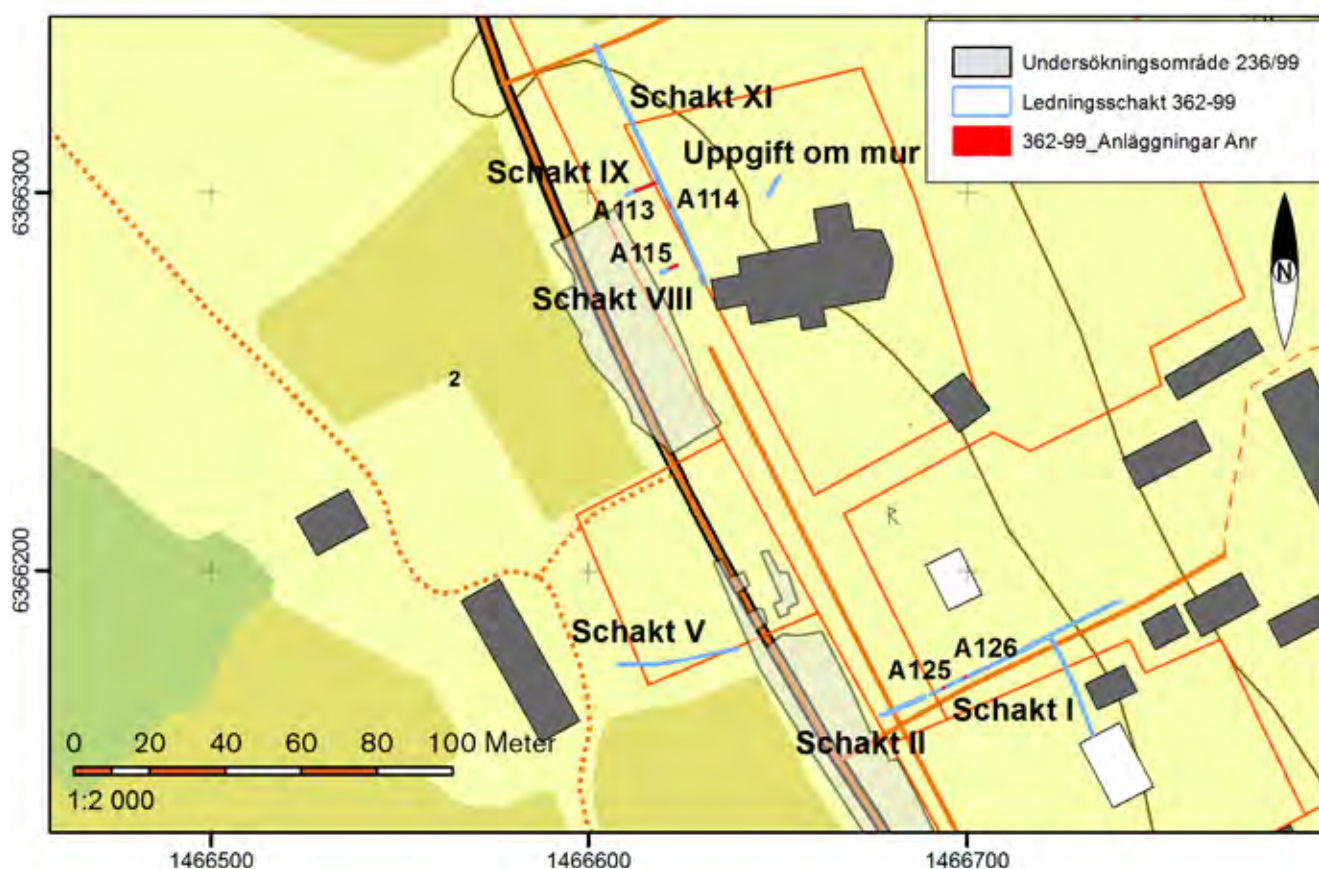
FIGUR 89. Ledningsschaktet (nr XI) vid kyrkan där det påträffades murrester (A114) och rester av byggnadsmaterial från kyrkbygget. Foto Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

Ett parallellt projekt - nya ledningsschakt

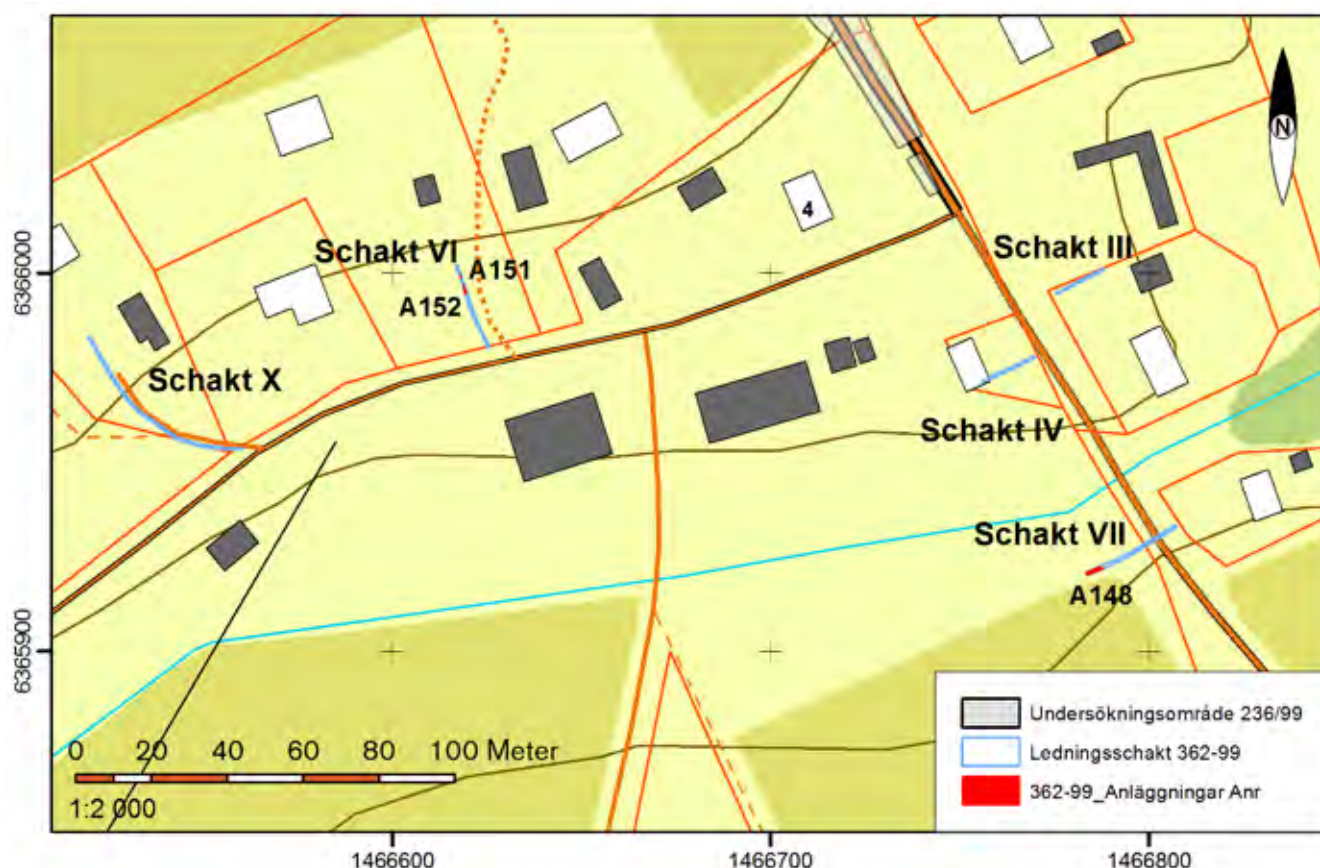
I samband med utgrävningen behövdes det göras nya ledningsdragningar för el (se FIGUR 88–91 SAMT BILAGA 1, FIGUR 6, 7 OCH 8). Schaktningarna följdes genom övervakning av en arkeolog. På flera ställen gjordes intressanta observationer. Beställare av detta projekt var Vetlanda Energi (JLM dnr 362/99).

I föregående avsnitt framgick att endast en del av gravfältet är undersökt och att dess hela utsträckning ännu är okänd. Men vissa ledtrådar erhöles dock vad det gäller dess utbredning österut och eventuellt också söderut i samband med schaktningarna för nedläggning av nya elledningar av Vetlanda Energi. Sammanlagt grävdes elva schakt och i ett av dem ca 35 meter nordöst om de kända gravarna skar schakt I genom två anläggningar (A125 & A126) som troligtvis är en och samma kantränna som skärs två gånger. Det går inte att säga om denna grav ligger i ytterkant på gravfältet eller inte men det kan konstateras att gravfältet sannolikt fortsätter öster om vägen mot kyrkan. Även i schakt VI, ca 120 meter sydväst om de påträffades kantrännorna noterades en nedgrävning i profilkanten som eventuellt kan vara en kantränna (A151). I samma schakt påträffades ett helt övertorvat röjningsröse (A152).

Längst i söder, i schakt VII, hittades sentida bebyggelse lämningar (A148). Enligt uppgift ska det ha legat en smedja på platsen.

FIGUR 90. Ledningsschakt med anläggningar i norra delen. I schakt I påträffades vad som kan vara spår av kantrännor i profilväggen (A125 och A126). I schakt VIII, IX och XI påträffades rester av en mur sant tegel, sten och murbruk (A113-115) som troligen härrör från en äldre kyrkogårdsmur eller raseringsmassor från den medeltida kyrkan. Ett tiotal meter norr om kyrkan har markerats en notering av murrest som gjorts tidigare enligt uppgifter i läns museets arkiv.

FIGUR 91. Ledningsschakt med anläggningar i södra delen. I schakt VI påträffades vad som kan vara spår av en kantränna i profilväggen (A151) samt ett röjningsröse (A152). I schakt VII påträffades sentida bebyggelselämningar, troligen från en smedja.

FIGUR 92. Ledningsschaktet (A115) vid kyrkan över gatan där det påträffades rester av byggnadsmaterial från kyrkbygget. Foto Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

Vid kyrkan, i schakt VIII, IX och XI, påträffades tegel, sten och murbruk, som tolkats som lämningar efter en äldre mur (A114; i schakt XI, ca 20 meter nordväst om kyrkans ingång och 2 meter väster om nuvarande kyrkogårdsmur) och byggnadslämningar (A113 och 115). De kan kopplas till kyrkobygget, antingen den medeltida kyrkan eller 1700-talskyrkan. I schakt nr II, III, IV, V och X gjordes inga observationer av anläggningar eller fynd.

Samtliga lämningar i de smala schakten mättes enbart in med totalstation utan någon ytterligare undersökning. Schakten var ca 0,5 meter breda och 0,6–0,7 meter djupa.

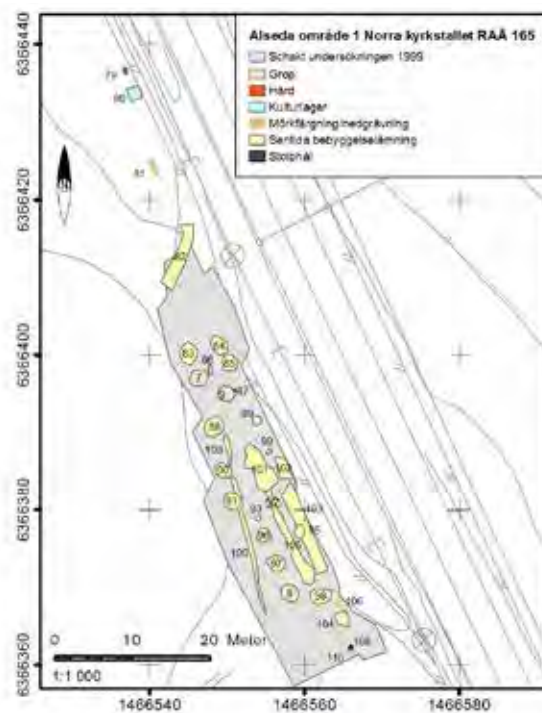
Marknad och krut – om mynt och märkliga gropar

Groparna vid norra kyrkstallet – urinindränkt jord till salpeterstillverkning?

Kyrkan i Alseda är från slutet av 1700-talet, men har föregåtts av en medeltida kyrka. Enligt det äldre kartmaterialet var den belägen på exakt samma plats som dagens kyrka. Till kyrkan hörde två kyrkstallar, norra och södra, där besökarnas hästar kunde stallas under gudstjänsterna. Det norra kyrkstallet låg drygt 100 meter nordväst om kyrkan, på västra sidan om väg 127. Den röda trälänga som utgjorde det norra kyrkstallet revs under sent 1950-tal efter en längre tids förfall (Smålands Allehanda 1957-11-25).

Inom det nordligaste undersökningsområdet iakttogs större rundade mörkfärgningar som i stort sett låg i två parallella rader

FIGUR 93. Platsen för norra kyrkstallet där rännor och gropar under stallgolvet syns tydligt mot den omgivande ljusa sanden. Foto från söder Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

FIGUR 94. Plan över anläggningarna vid norra kyrkstallet. En större karta finns i Bilaga 1.

FIGUR 95. Platsen för norra kyrkstallet där rännor och gropar under stallgolvet syns tydligt mot den omgivande ljusa sanden. Troligen tog man urinindränkt jord i groparna för att använda till salpeterstillverkning. Salpeter var en viktig ingrediens vid kruttillverkning. Allmogen var skyldig att låta kringresande salpetersjudare öppna golven och ta jorden. Den jorden var "regale" det vill säga ägdes av kronan. Foto från norr Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

samt två diken/rännor vilka löpte i samma riktning, se FIGUR 94. Sammantaget täckte anläggningarna en ca 40 × 15 meter stor yta. Med allra största sannolikhet var det spåren efter det norra kyrkstallet som kommit i dagen då matjorden avlägsnats. Tre av de i ytan rundade anläggningarna undersöktes. Deras diameterar i ytan varierade mellan ca 2 och 2,5 meter, profilerna var U-formade och 0,7–1,25 meter djupa. Fyllningen i dem innehöll mer humus än omgivningen som bestod av morän. Groparna innehöll dessutom en del fynd, bland annat slagg (Fnr 233, 235 och 236) som påträffades i tre av dem. Groparna kan sannolikt knytas till det faktum att man tog urinindränkt jord under stall och gödselstackar för framställning av salpeter. Salpeter (kaliumnitrat) var den huvudsakliga ingrediensen vid framställning av krut, tillsammans med kol och svavel (Lindberg 1956). Det säkraste stället att hitta salpeter var i jorden under stallens trägolv eller under gödselhögar där bakterier omvandlade nitraterna i djurens urin till salpeter.

Krut började användas i Europa under 1300-talets första hälft och började brukas mer allmänt i Sverige under 1400-talet. I samband med Engelbrektsupproret 1434 talas till exempel om ”byssa”, det vill säga kanoner (Engelbrektskrönikan 1994, s 74; Ekström 1981, s 57). Under Gustav Vasas tid inrättades salpetersjuderier för kronans kruttillverkning samtidigt som kungen förklarade att all jord under ladugårdar och fåhus tillhörde kronan. Ett kungligt salpeterverk fanns dock redan under Erik av Pommerns regeringstid (1397–1435) i Sigtuna (Ekström 1981, s 57). Allmogen var ålagd att forsla den urinindränkta jorden till sjuderierna tillsammans med ved, kol och aska. Kringresande sjudare besökte bönderna med några års mellanrum varvid de hade rätt att bryta upp stall- och ladugårdsgolven för att komma åt den salpeterrika jorden. Det föranledde återkommande klagomål från allmogen. På 1640-talet ersattes denna skyldighet med en salpeterskatt (Lindberg 1956, s 89 och Ekström 1981, s 67). År 1801 avlöstes denna skatt av plikten att årligen leverera drygt fyra kilo salpeter per mantal. Leveranstvånget av salpeter upphörde definitivt 1895 (Ekström 1981, s 73 och Nationalencyklopedin/www.ne.se, salpeter).

Myntfynden - spår efter söndagshandel

I en beskrivning av Alseda socken skriver Gottfrid Wagner att det bedrevs söndagshandel vid kyrkan under 1800-talets första hälft (Wagner 1952, s 95). En fråga inför den arkeologiska undersökningen blev således om vi skulle kunna finna några spår av denna handel.

FIGUR 96. Södra kyrkstallarna 2015. Om man tittade under golven skulle man med all sannolikhet finna spår efter gropar där man hämtat urinindränkt jord till salpeterstillverkning. Foto Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

FIGUR 97. Ett gotländskt silvermynt, en så kallad örtug (F295) präglad i Visby 1420–1450. Foto Jörgen Gustafsson och Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

FIGUR 98. Från vänster till höger: Ett 1 öres silvermynt (F264), präglad under Karl IX 1609–1612 samt två mynt präglade under Gustav II Adolf, en klipping från 1626 (F301) och 1 öre från 1630–31 (F268). Foto Jörgen Gustafsson och Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

Fnr	Sakord	Datering	Fyndområde	Beskrivning
1400-tal				
295	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M50. Örtug (gote), ca 1420-1440/50. Gotländskt silvermynt. Visby.
1500-tal				
296	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M51. Klipping 1513-23. Kristian II. Malmö. Efterprägling?
271	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M26. Klipping 1513-23. Kristian II. Malmö. Korroderad. Osäker bestämning.
297	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M52. 2 öre 1591. Johan III. Silvermynt Stockholm. Stort håll.
272	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M27. 1 fyrk 1592. Johan III. Silvermynt Stockholm.
265	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M20. 1/2 öre 1582 el. 1592. Johan III. Silvermynt Stockholm.
1600-tal				
264	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M19. 1 öre 1609-12. Karl IX. Silvermynt. Stockholm. Möjl. 1611.
301	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M56. 1 öre (klipping), 1626. Gustav II Adolf. Kopparmynt. Säter el. Nyköping.
268	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M23. 1 öre, 1630-31. Gustav II Adolf. Kopparmynt. Säter.
282	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M37. 1/4 öre 1634-44. Kristina. Kopparmynt. Nyköping, Säter eller Avesta.
275	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M30. 1/4 öre 1634-44. Kristina. Kopparmynt. Nyköping, Säter eller Avesta.
278	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M33. 1/4 öre 1634-44. Kristina. Kopparmynt. Nyköping, Säter eller Avesta.
313	Mynt		Område 3/ gravfältet	M68. 1/4 öre. 1634-44. Kristina. Kopparmynt. Nyköping, Säter el. Avesta.
279	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M34. 1/4 öre 1634-54. Kristina. Kopparmynt. Nyköping, Säter eller Avesta
309	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M64. 1/4 öre 1634-54. Kristina. Kopparmynt. Nyköping, Säter eller Avesta
276	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M31. 1/4 öre 1635? Kristina. Kopparmynt. Nyköping eller Säter.
298	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M53. 1/4 öre 1636. Kristina. Kopparmynt. Nyköping eller Säter.
308	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M63. 1/4 öre 1636. Kristina. Kopparmynt. Nyköping eller Säter.
254	Mynt		Område 1/ Norra kyrkstallet	M9. 1/4 öre. 1637. Kristina. Kopparmynt. Säter.
255	Mynt		Område 1/ Norra kyrkstallet	M10. 1/4 öre. 1638. Kristina. Kopparmynt. Säter.
256	Mynt		Område 1/ Norra kyrkstallet	M11. 1/6 öre sm. 1666-86. Karl XI. Kopparmynt. Avesta.
262	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M17. 1/4 öre 1637. Kristina. Kopparmynt. Säter.
299	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M54. 1/4 öre 1654. Kristina. Kopparmynt. Avesta
277	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M32. 1/4 öre 1656. Karl X Gustav. Kopparmynt. Avesta
266	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M21. 1/6 öre sm. 1666. Karl XI. Kopparmynt. Avesta.
273	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M28. 1/6 öre. 1666-86. Karl XI. Kopparmynt. Avesta.
289	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M44. 1/6 öre sm. 1666-86. Karl XI. Kopparmynt. Avesta.
316	Mynt		Område 3/ gravfältet	M71. 1 öre 1674. Besittningsmynt. Karl XI. Silvermynt. Reval.
258	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M13. 1/6 öre sm. 1676. Karl XI. Kopparmynt. Avesta.
302	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M57. 1/6 öre sm. 1677. Karl XI. Kopparmynt. Avesta.
303	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M58. 5 öre. 1694. Karl XI. Kopparmynt. Avesta.
1700-tal				
270	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M25. 1 öre 1700-09. Karl XII. Silvermynt. Stockholm.
260	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M15. 1 öre km. 1719. Ulrika Eleonora. Kopparmynt. Stockholm.
294	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M49. 1 öre km. 1719. Ulrika Eleonora. Kopparmynt. Stockholm.
252	Mynt		Område 1/ Norra kyrkstallet	M7. 1 öre km, 1719-20. Ulrika Eleonora. Kopparmynt. Stockholm.
261	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M16. 1 öre km. 1719-20. Ulrika Eleonora. Kopparmynt. Stockholm
288	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M43. 1 öre km. 1719-20. Ulrika Eleonora. Kopparmynt. Stockholm
293	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M48. 1 öre km. 1719-20. Ulrika Eleonora. Kopparmynt. Stockholm
250	Mynt		Område 1/ Norra kyrkstallet	M5. 1 öre km. ?? 1719-78. Kopparmynt.
257	Mynt		Område 1/ Norra kyrkstallet	M12. 1 öre km. 1719-78. ?? Kopparmynt. Stockholm? 1724-26??

Fnr	Sakord	Datering	Fyndområde	Beskrivning
311	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M66. 1 öre km, 1719-78. Kopparmynt.
274	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M29. 1 öre km. 1720. Ulrika Eleonora. Kopparmynt Stockholm.
251	Mynt		Område 1/ Norra kyrkstallet	M6. 1 öre km. 1720-50. Fredrik I. Avesta el. Stockholm.
314	Mynt		Område 3/ gravfältet	M69. 1 öre km, 1720. Fredrik. Kopparmynt Stockholm.
310	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M65. 1 öre km, 1724. Fredrik. Kopparmynt. Stockholm.
307	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M62. 1 öre, 1730. Fredrik. Silvermynt. Stockholm.
253	Mynt		Område 1/ Norra kyrkstallet	M8. 1 öre sm. 1730-50. Kopparmynt. Avesta el. Stockholm.
285	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M40. 1 öre km, 1750. Fredrik. Kopparmynt. Stockholm.
249	Mynt		Område 1/ Norra kyrkstallet	M4. 1 öre 1760. Adolf Fredrik. Kopparmynt. Avesta.
269	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M24. 1 öre sm 1760. Adolf Fredrik. Kopparmynt. Avesta.
281	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M36. 1 öre sm., 1748. Fredrik. Kopparmynt. Avesta.
286	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M41. 1/2 skilling riksgälds, 1799. Gustav IV Adolf. Kopparmynt, Avesta.
1800-tal				
283	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M38. 1/12 skilling, 1802. Gustav IV Adolf. Kopparmynt, Avesta.
290	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M45. 1/4 skilling, 1802-08. Gustav IV Adolf. Kopparmynt, Avesta.
304	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M59. 1 skilling, 1802-05. Gustav IV Adolf. Kopparmynt, Stockholm.
306	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M61. 1 skilling, 1802-05. Gustav IV Adolf. Kopparmynt, Stockholm.
300	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M55. 1/4 skilling, 1806. Gustav IV Adolf. Kopparmynt, Avesta.
312	Mynt		Område 3/ gravfältet	M67. 1/12 skilling, 1812. Karl XIII. Kopparmynt Avesta.
284	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M39. 1/4 skilling 1819-30. Karl XIV Johan. Kopparmynt, Avesta.
246	Mynt		Område 1/ Norra kyrkstallet	M1. 1/2 skilling 1819-1830. Carl XIV Johan. Kopparmynt. Avesta.
317	Mynt		Område 3/ gravfältet	M72. 1/4 skilling, 1819-30. Karl XIV Johan. Kopparmynt Avesta.
315	Mynt		Område 3/ gravfältet	M70. 1/4 skilling, 1820. Karl XIV Johan. Kopparmynt Avesta.
305	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M60. 1/4 skilling 1821. Karl XIV Johan. Kopparmynt, Avesta.
291	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M46. 1/6 skilling 1825, 1830-31. Karl XIV Johan. Kopparmynt, Avesta.
280	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M35. 1 skilling 1829 el. 1819? Karl XIV Johan. Kopparmynt, Avesta.
248	Mynt		Område 1/ Norra kyrkstallet	M3. 1/6 skilling. 1831. Carl XIV Johan. Kopparmynt. Avesta.
267	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M22. 1 skilling 1819-30. Karl XIV Johan. Kopparmynt, Avesta.
263	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M18. 5 öre 1879. Bronsmynt. Oscar II.
Obestämt				
247	Mynt		Område 1/ Norra kyrkstallet	M2. Obestämt
259	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M14. Obestämt.
287	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M42. Obestämt.
292	Mynt		Område 2/ framför kyrkan	M47. Obestämt.

Århundrade/ Område	Område 1/ N kyrkstallet	Område 2/ kyrkan	Område 3/ gravfältet	Område 4/ längst i söder	SUMMA
1400-tal	0	1	0	0	1
1500-tal	0	5	0	0	5
1600-tal	3	20	2	0	25
1700-tal	6	14	1	0	21
1800-tal	2	11	3	0	16
SUMMA	11	51	6	0	68

FIGUR 99-100. TABELL ÖVER MYNTEN. Myntens fördelning över tid och i vilket område de hittades. 51 av 68 bestämda mynt (75 %) påträffades inom område 2, framför kyrkan, 11 st (16 %) inom område 1, Norra kyrkstallet och 6 st (9 %) inom område 3, gravfältet. Inga mynt hittades inom område 4. De flesta mynten härrör 1600-talet (25 st/ 37 %), därefter från 1700-talet (21 st/ 31 %), 1800-talet (16 st/ 24 %), 1500-talet (5 st/ 7 %) och från 1400-talet (1 st/ drygt 1 %).

FIGUR 101. De återkommande visningarna lockade många besökare. Foto Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

Arkivbild Mikael Nordström visar en skara kringstående en av de fynd som gjorts vid utgrävningen i Alseda – en omkring 2 000 år gammal eldstad.

Många gamla fynd vid utgrävningar i Alseda

FIGUR 102. Artikel införd i Verlanda Posten den 16 juni 1999.

Sammanlagt hittades vid för- och slutundersökningen 72 mynt (se BILAGA 4-5). 12 mynt hittades i område I vid Norra kyrkstallet, 54 mynt i åkern mitt emot kyrkan och 6 mynt i område III, platsen för det vikingatida gravfältet. Ytterligare en handfull 1900-talsmynt hittades också spritt över området (Fnr 338).

Det äldsta myntet är en örtug från första hälften av 1400-talet och det yngsta är en 5-öring från Oskar II:s tid, närmare bestämt 1879. 1600-talet är rikast representerat med ungefär 37 % av den totala mängden mynt. Från 1700-talet härrör ungefär 31 % och från 1800-talet 24 %, från 1500-talet 7 % och ungefär 1 % (1 st) från 1400-talet. Om man nu ska våga dra några slutsatser utifrån detta så tycks söndagshandeln varit som flitigast förekommande under 1600-talet, men det finns naturligtvis andra faktorer som också spelar in.

Wagnér's uppgift om att handeln på platsen upphör vid mitten av 1800-talet verkar stämma men den började sannolikt långt tidigare.

Det tycks regelbundet ha förekommit viss handel på landsbygden, även om stadsmakten gjorde allt för att begränsa denna till förmån för städerna. Landsköp, det vill säga yrkesmässig handel på landsbygden förbjöds återkommande i kungliga påbud. Man ville skydda städernas handelsmonopol. Det äldsta kända exemplet i Sverige på förbud mot landsköp återfinns i Jönköpings privilegier från 1284 (Kjellberg 1930, s 6f). Undantag kunde dock göras för vissa typer av varor som hästar, kött och fisk men också för en del privilegierade grupper, exempelvis gårdfarihandlare (Nationalencyklopedin/www.

ne.se, landsköp). Förbuden avsåg yrkesmässig handel, inte vad som kan beskrivas som husbehovsköp, det vill säga enkel byteshandel bönder emellan. Ibland kunde det vara en större marknad kopplad till kyrkmässodagen, en årligen återkommande dag inte sällan med anknytning till en helgondag. Dessa sammankomster kunde växa ut till verkliga fester med dans men där också ”dryckeslag och slagsmål hörde till ordningen för dagen” (Levander 1935, s 146 ff). Men oftast handlade det om handel i mindre omfattning i samband med söndagsgudstjänsterna. Man träffades på kyrkbacken före och efter gudstjänsten för att byta och sälja varor.

Platsen rakt väster om Alseda kyrka tycks utifrån myntfynden ha varit just den plats där handeln pågick, även om ett mindre antal mynt hittades både norrut mot kyrkstallet och söderut mot gravfältet. Ser man enbart till mängden mynt från olika tider så bör handeln varit som mest omfattande under 1600– och 1700–talen.

Förmedling och visningar

Den arkeologiska undersökningen väckte stort intresse och visades för allmänheten vid sex tillfällen. Totalt besöktes visningarna av ett 100-tal personer. Undersökningens ”tillgänglighet” gjorde emellertid att besökare stannade till kontinuerligt och frågor fick besvaras.

Vetlanda-Posten besökte också grävningen vid flera tillfällen. Artiklar om undersökningen var införda den 20 april, 16 juni och 12 augusti 1999.

Efter avslutad undersökning hölls också ett föredrag arrangerat av Alseda hembygdsförening.

FIGUR 103. Artikel införd i Vetlanda Posten den 12 augusti 1999.

Sammanfattning

Om vi bortser från de rent administrativa förutsättningarna skulle man kunna beskriva undersökningen som ett sökande efter Martins och hans far Torstens gravar samt gravarna efter de bröder som lät resa en runsten i Alseda på 1000-talet. Naturligtvis var det aldrig möjligt att identifiera just deras gravar, och förmodligen finns deras gravplatser ännu kvar i marken vid sidan av undersökningsområdet. De hade förmodligen låtit kristna sig, och i så fall är det troligt att de begravdes utan att kremeras. Några sådana gravar dokumenterade vi inte vid undersökningen. Det får bli något för framtida arkeologer att ta sig an.

Orsaken till de arkeologiska undersökningarna var rent krasst vägverkets omläggning av väg 127 genom Alseda. Jönköpings läns museum undersökte därför de lämningar som befann sig i den nya vägens sträckning.

Alseda nämns för första gången i de skriftliga källorna 1291 men byn är äldre än så. Den pollenanalys som utfördes i samband med undersökningen visar på mänsklig påverkan av området redan kring 1 000 e Kr. Då ökar spåren efter de växter som återfinns på öppnare marker och pollen från korn dyker upp, vilket tyder på odling har påbörjats i området.

De arkeologiska spåren sträcker sig ännu längre tillbaka i tiden. Lösfynd och gravar visar att människor vistats i Alsedatrakten under sten- och bronsålder men i områdena som nu undersökts är de äldsta daterade spåren från järnåldern. Enstaka lämningar av boplatsskikt hittades spridda över de undersökta ytorna, varav tre härddaterades till yngre förromersk järnålder och romersk järnålder. Det går inte att belägga någon permanent boplat inom undersökningsområdet från denna tid, varför anläggningarna möjligen representerar aktiviteter av mer tillfällig karaktär. Dateringarna tyder även på att anläggningarna inte skapats vid ett och samma tillfälle utan är spåren efter flera separata händelser.

Ungefär samtidigt som viss brukning av marken kan spåras i pollenanalysen anläggs de gravar som undersökts inom uppdraget. Av de sjutton gravar som hittades bestod fjorton av nästan helt bortplöjda högar där endast kantrännorna fortfarande syntes. Brandlagren som en gång funnits i gravarna var helt bortplöjda men det kunde konstateras att fyndmaterialet låg förhållandevis väl samlat i centrum av de utplöjda högarna. Då kantrännorna lokaliserats sållades därför ett antal kvadratmeterrutor inom 'gravarna' för att eventuellt gravmaterial skulle kunna tillvaratas innan resten av ploglagret schaktades bort. De resterande tre gravarna utgjordes av nedgrävda brandgravar utan spår efter överbyggnader. Dateringarna och fyndmaterialet visar att högarna och de nedgrävda brandlagren är samtida och gravfältet kan dateras till vendel- och vikingatid.

Alseda omnämns som sagt tidigast 1291 men har av allt att döma en platskontinuitet från yngre järnålder. Och dagens kyrka har en äldre föregångare från medeltiden, som låg i princip på samma plats som dagens.

Skriftliga källor har beskrivit den söndagshandel som bedrevs utanför kyrkan under 1800-talet men den stora mängd mynt som hittades vid undersökningarna tyder på att handel pågått avsevärt tidigare än så på platsen. Det äldsta myntet som hittades är från första hälften av 1400-talet. Några av de yngsta anläggningarna som undersöktes har även de en koppling till kyrkan. Spåren efter det norra av de två kyrkstallarna undersöktes delvis och dokumenterades.

Efterord

Den vikingatida gravplatsen i Alseda var under århundraden ständigt närvarande för byborna. Rent fysiskt fanns åtminstone delar av gravfältet kvar i slutet av 1600-talet. Vad gravhögarna representerade hade då sannolikt förbleknat. Men under de första seklerna efter kristendomens införande och sedermera också kyrkobyggandets tid var påminnelsen från det förkristna arvet ständigt närvarande i byggemenskapen. Längre levde förmodligen namnen på de som var begravda i högarna kvar i minnet. Berättelser om vem som först lät kristna sig och vilka som deltagit i vikingatåg i öster- och västerled. Vilka Martin och Torsten som omnämns på runstenen i Alseda, var visste förmodligen alla. Så småningom förbleknar minnen och därmed också betydelsen av lämningar och spår från våra förfäder. Respekten och omvårdnaden av det gamla försvinner. Så ser vi hur gravfältet sakta men säkert börjar odlas upp och runstenen används som byggnadsmaterial för att sedermera hamna i fundamentet till klockstapeln.

Men genom 1999 års undersökningar har det vikingatida Alseda fått viss upprättelse. Gravfältet har åter fått en fysisk representation genom det dokumentationsmaterial vi producerat – ritningar, fotografier, ett antal fynd i samlingarna och en skriftlig rapport.

Administrativa uppgifter

236/1999 Arkeologisk undersökning

Länsstyrelsens tillstånd:	220-5364-1999
Länsstyrelsens beslutsdatum:	7 juni 1999
Jönköpings läns museums dnr:	236/1999
Beställare:	Vägverket Region Sydöst
Fält- och rapportansvarig:	Mikael Nordström
Fältpersonal:	Samuel Björklund, Jan Borg, Jörgen Gustafson, Anders Gute- hall, Håkan Hylén, Carl Johan Sanglert, David Wadell (prak- tikant), Stefan Noberger (gräv- maskinist) och Benny Sundling (dumpersförare)
Teknisk inmätning:	Christer Persson, Tekniska kon- toret, Vetlanda kommun
Fältarbets tid:	17 juni–19 augusti 1999
Län:	Jönköpings län
Kommun:	Vetlanda kommun
Socken:	Alseda socken
Fastighetsbeteckning:	Alseda Bengtsgård 1:1 m.fl.
Belägenhet:	Ekonomiska kartans blad 6F3d
Koordinatsystem:	RT90 2,5 gon Väst
Koordinater:	x 6366015–6366415 y 1466541–1466753
Koordinater i Sweref 99 TM:	N 6364030–6364422, E 514908–515130
Undersökningsyta:	9 300 m ²
Fornlämningsnummer:	RAÄ-nr Alseda 165–168
Fornlämningstyp:	Gravfält, boplatslämningar och kyrkstall
Tidsperiod:	Äldre järnålder, yngre järnålder och historisk tid
Negativ nr:	JM.2017-5-1 (258 sv/v bilder)
Fynd nr:	JM 53710: 1–340
Tidigare undersökningar:	JLM dnr 495/94, 657/94 & förundersökningen dnr 686/98 genomförd i april–maj 1999.

362/1999 Arkeologisk förundersökning/schaktövervakning

Länsstyrelsens tillstånd: 220-7821-1999
 Länsstyrelsens beslutsdatum: 18 augusti 1999
 Jönköpings läns museums dnr: 362/99
 Beställare: Vetlanda Energi
 Fält- och rapportansvarig: Mikael Nordström
 Fältarbetstid: 19 augusti–9 september 1999
 Län, kommun etc.: se ovan
 Koordinatsystem: RT90 2,5 gon Väst
 Koordinater: x 6365916–6366344
 y 1466515–1466808
 Koordinater i Sweref 99 TM: N 6363928– 6364344,
 E 514885–515175
 Undersökningsyta: 320 löpmeter, ca 200 m²

Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv.

Referenser

Tryckta källor

- Aagård, Gun-Britt. 1984. Gleicharmige Spangen. Arvidsson, Greta (red.). *Birka: Untersuchungen und Studien. 2, Systematische Analysen der Gräberfunde*. Stockholm.
- Agertz, Jan. 2008. Om ortnamn i Jönköpings län. *Småländska kulturbilder 2008*. Jönköpings läns museum. Jönköping.
- Agertz, Jan, Gustavson, H & Varenius, L. 2002. Guide till besöksvärda runstenar i Jönköpings län med kartöversikt och register. *Om runstenar i Jönköpings län. Småländska kulturbilder 2002*. Red Agertz, J & Varenius, L. Jönköping.
- Almgren, Bertil. 1955. *Bronsnycklar och djurornamentik vid övergången från vendeltid till vikingatid*. [1], Text och [2], Planscher, tabeller.. Diss. Uppsala : Univ.
- Ameziane, Jenny. 2004. *Spår av vikingatida högar vid Lannakrysset: överplöjd del av gravfältet RAÄ 2 : Bredaryds socken i Värnamo kommun, Jönköpings län*. Jönköpings läns museum arkeologisk rapport 2004:19.
- Andersson, Ivar & Granlund, John (red.). 1966. *Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid från vikingatid till reformationstid. Bd 11, Luft-Motståndrätt*. Malmö.
- Andersson, Kent. 2010. *Glas från romare till vikingar*. Uppsala.
- Arbman, Holger. 1940-43. *Birka I. Die Gräber. Tafeln (1940), Text (1943). Untersuchungen und studien*. Stockholm.
- Areslätt, Tomas. 1993. *Arkeologisk undersökning, överplöjt vikingatida gravfält Nennesmo, Reftele sn, Gislaveds kn. Jönköpings län*. Jönköpings läns museum arkeologisk rapport 1992:20.
- Artelius, Tore. 2010. *Den gamla döden och den nya: om vikingatidens förkristna begravningar, religiösa idéer och religionsskiftet*. JASS, arkeologisk skriftserie nr 1. Jönköpings läns museum
- Artelius, Tore. & Kristensson, Anna. 2005. *En vikingatida gravplats i norra Småland: arkeologisk undersökning av fornlämning RAÄ 19, Bogla 1:35 i Rogberga socken och Jönköpings kommun med anledning av ombyggnad av Riksväg 31 förbi Rogberga kyrka*. Jönköpings läns museum arkeologisk rapport 2005:38.
- Berglund, Björn., Lagerås, Per. & Regnell, Joakim. 2002. Odlingslandskapets historia i Sydsverige - en pollenanalytisk syntes. *Markens minnen: landskap och odlingshistoria på småländska höglandet under 6000 år*. [redaktörer: Berglund, B E. & Börjesson, K.]. Stockholm.
- Björkman, Leif. 2001. *Pollenanalytisk undersökning av en mosselagerföljd från Alseda, Vetlanda kommun*. Kvartärgeologiska avdelningen, Lunds universitet. Lund.
- Bodin, Ulf. 1997. I brytningstiden mellan hedniskt och kristet - kristen influens i det vikingatida Finnveden. *Det nära förflutna/Småländska kulturbilder 1997* [redaktörer: Mikael Nordström och Linnea Varenius]. Jönköpings läns museum, s 132-149

- Burström, Mats. 1991. *Arkeologisk samhällsavgrensning: en studie av vikingatida samhälls territorier i Smålands inland*. Diss. Stockholm
- Callmer, Johan. 1977. *Trade beads and bead trade in Scandinavia ca. 800-1000 A.D.*. Diss. Lund.
- Callmer, Johan. 1999. Vikingatidens likarmade spännen. *Fynden i centrum: keramik, glas och metall från Uppåkra*. [redaktör Hårdh, Birgitta]. Stockholm
- Dahlbergh, Erik. 1970. *Teckningarna till Svecia antiqua et hodierna. 4, Götaland och Finland*. Stockholm.
- Dederling, Coco. 2001. *Kulturhistoria ur dimma. Emåns avrinningsområde*. Kalmar.
- Duczko, Wladislaw. 1985. *Birka V. Untersuchungen und studien. The Filigree and Granulation Work of the Viking Period*. Stockholm.
- Einerstam, Bernt. 1965. Småland. *Med arkeologen Sverige runt. När-Var-Hur-serien*. Janson, Sverker & Moberg, Carl-Axel (red.). Stockholm.
- Ekström, Frans. 1981. Krutets salt. Om salpetertillverkning i äldre tider. Årsboken *Uppland 1981*. Uppsala.
- Eldblad, Anita. 2002. Personnamnen i Jönköpings läns runinskrifter. *Om runstenar i Jönköpings län* / [redaktörer: Jan Agertz och Linnéa Varenius]. *Småländska kulturbilder 2002*. S. 79-92. Jönköping.
- Engelbrektskrönikan* 1994. Redigering, inledning och kommentar: Sven-Bertil Jansson. Stockholm.
- Gustafsson, Jörgen. 2015. 9000 år i Smålandsstenar. Undersökning av ett nyupptäckt gravfält vid Fällinge i Villstad socken, Gislaveds kommun, Jönköpings län. Jönköpings läns museum, arkeologisk rapport 2014:34
- Hansson, Martin. 1999a. Graves, grave-fields and burial customs - variation as theme: a discussion of late Iron Age grave-fields in the inland of Småland. *Lund archaeological review*. 1998, s. 49-66
- Hansson, Martin. 1999b. Från renjägare till viking: en arkeologisk historia om södra Småland. *Landen kring sjöarna* / redaktör: Lennart Johansson. Växjö.
- Hansson, Martin. 2001. *Huvudgårdar och herravälden: en studie av småländsk medeltid*. Diss. Lund : Univ.
- Helander, Christina. 2008. *Ett vikingatida högggravfält i Värnamo: inför byggnation Hornaryd 2:6, RAÄ 64: Värnamo socken i Värnamo kommun, Jönköpings län*. Jönköpings läns museum arkeologisk rapport 2008:52.
- Jansson, Ingmar. 1985. *Ovala spännbucklor: en studie av vikingatida standardsmucken med utgångspunkt från Björkö-fynden*. Diss. Uppsala
- Jansson, Kristina & Kristensson, Anna. 2004. *Knutpunkt Bredestad. Undersökning av järnåldershårdar och ett vikingatida hus, fornlämningarna 76 och 78*. Jönköpings läns museum, arkeologisk rapport 2004:36. Jönköping.
- Johansson, Birger. 2010. Gruvor och bergsbruk. *Alseda socken i Kettils fotspår*. Alseda hembygdsförening.

- Kinander, Ragnar. 1961. *Sveriges runinskrifter. Fjärde bandet. Smålands runinskrifter. Andra häftet. Jönköpings läns och Kalmar läns runinskrifter granskade och tolkade av Ragnar Kinander*. Stockholm.
- Kjellberg, Carl M. (red.) 1930. *Privilegie- och frihetsbrev samt andra urkunder rörande Jönköpings stad 1284-1785*. Jönköping: [Drätselkammaren].
- Knutsson, Christer. 1999. Runinskrifter i Tiohärads tre folkland. *Landen kring sjöarna* / redaktör: Lennart Johansson. Växjö.
- Larsson, Lars-Olof. 1986. *Småländsk medeltid*. Malmö.
- Larsson, Lars-Olof. 1995. Tusen år i Vetlanda - från vikingatid till 1800-talets mitt. *Tusen år i Vetlanda* / huvudredaktör: Arne Jacobsson.
- Levander, Lars 1935. *Landsväg, krog och marknad*. Stockholm.
- Lindberg, Assar M. 1956. Från salpetersjuderiets tid: några glimtar från ett försvunnet näringsfång. *Kronobergsboken 1955*. Hyltén-Cavallius-föreningens årsbok. Växjö.
- Lindeblad, Karin & Nielsen, Ann-Lili. 1997. *Kungens gods i Borg om utgrävningarna vid Borgs säteri i Östergötland. Arkeologisk slutundersökning Borgs säteri 6702, RAA 276 Borgs socken, Norrköpings kommun Östergötland*. Rapport UV Linköping 1997:12. Linköping.
- Linné, Carl von. & Sydow, Carl-Otto von. 1977. *Carl Linnæi öländska och gotländska resa: på rikens höglövlige ständers befallning förrättad år 1741 med anmärkningar uti ekonomen, naturalhistorien, antikviteter etc.*. Stockholm
- Lönnberg, Egil. 1947. Vad fornlämningar och fornfynd berätta. *Boken om Njudung. Meddelanden från Jönköpings läns hembygdsförbund XX*. Jönköping.
- Löthman, Lars. 1988. Förhistoriska lämningar. *Bebyggelse och kulturlandskap. Regionalt kulturminnesvårdsprogram för Jönköpings län, del 1*. Red Börjesson, K. Jönköping.
- Natur - Jönköpings län, Sammanställning av inventeringar för Naturvårdsprogram Jönköpings län. 1995. Jönköping. Länsstyrelsen.
- Nilsson, Bertil. 1998. *Sveriges kyrkohistoria. 1, Missionstid och tidig medeltid*. Stockholm.
- Nordenskjöld, Carl Fredrik. (1882) 1914. Jönköpings läns minnesmärken upptecknade av Carl Fredrik Nordenskjöld. Östra härad. *Meddelanden från Norra Smålands fornminnesförening III*. Jönköping.
- Nordenskjöld, Carl Fredrik. (1885) 1922. Jönköpings läns minnesmärken upptecknade av C.F. Nordenskjöld. Västra härad. *Meddelanden från Norra Smålands fornminnesförening VI*. Jönköping.
- Nordström, Mikael. 2000. *Arkeologisk förundersökning. Gravar i vägen. Ett nyupptäckt fornlämningsområde, fornl 165–169, vid Alseda kyrka - Inför ny dragning av länsväg 127*. Jönköpings läns museum, arkeologisk rapport 2000:18.
- Nordström, Mikael. 2002a. *Husgrund och gravar under matjorden. Arkeologisk utredning – inför planerad grustäkt på Horda Ploagård 1:14, 1:15, Rydaholms socken i Värnamo kommun, Jönköpings län*. Jönköpings läns museum, arkeologisk rapport 2002:56.

- Nordström, Mikael. 2002b. *En vikingatida skelettgrav. Arkeologisk delundersökning av ett överplöjt gravfält på Horda Ploagård 1:15, Rydaholms socken i Värnamo kommun. Jönköpings län. Jönköpings läns museum, arkeologisk rapport 2002:57.*
- Nordström, Mikael. 2002c. *Gravar längs Lagan. Tre platser med brandgravar från senneolitikum till mellersta järnålder undersökta 1992-93. Fornlämning 101, 105 och 237 i Åkers socken, Vaggeryds kommun, Jönköpings län. Jönköpings läns museum arkeologiska rapport 2002:50.*
- Nordström, Mikael. 2002d. "En steen medh Runska Bogstäfwor-": en antikvarisk runstensresa. *Om runstenar i Jönköpings län / [redaktörer: Jan Agertz och Linnéa Varenius]. Småländska kulturbilder LXXI. Meddelanden från Jönköpings läns hembygdsförbund och Stiftelsen Jönköpings läns museum.*
- Nordström, Mikael. 2010. Det vikingatida gravfältet (om undersökningarna vid Alseda kyrka sommaren 1999). *Alseda socken i Kettils fotspår. Alseda hembygdsförening.*
- Nordström, Mikael. 2015. *Vitarör - gravar från äldre bronsålder till yngre järnålder: arkeologisk undersökning av fornlämning 357 inom stadsäga 1302, kvarteret Klynnan i Värnamo socken och kommun, Jönköpings län. Jönköpings läns museum, arkeologisk rapport 2015:04. Jönköping.*
- Oldeberg, Andreas. 1974. *Die ältere Metallzeit in Schweden. 1. Kungl. Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien. Stockholm.*
- Rimbert. 1986. *Boken om Ansgar.* Hallencreutz, Carl Fredrik och Hållander, Tore (red.) Stockholm.
- Smålands Allehanda.* 1957. Alseda norra kyrkstallar - kulturrest som försvinner. 25 november 1957.
- Stahre, Nils -Gustaf och Stähle, Carl Ivar (red.). 1992. Rannsakingar efter antikviteter. Bd 3, Öland, Småland, Blekinge, Halland, Skåne, H. 1, Text. Stockholm: Kungl. Vitterhets-, historie- och antikvitetsakad.
- Svanberg, Fredrik. 2003a. *Decolonizing the Viking Age. 1.* Diss. (vol. 1-2). Lund Universitet.
- Svanberg, Fredrik. 2003b. *Decolonizing the Viking Age. 2, Death rituals in south-east Scandinavia AD 800-1000.* Diss. (vol. 1-2). Lund Universitet.
- Svennung, Josef. 1960. Några ord om Alseda gamla kyrka. *Hembygdsbok för Östra Njudung 1960.* Östra Njudungs hembygdsrets. Vetlanda.
- Syllner-Gustafsson, Marianne. 1994. *Kulturhistorisk förstudie av Länsväg 127 genom Alseda sockencentrum, Alseda socken, Vetlanda kommun. Jönköpings läns museum, arkeologisk rapport 1994:22. Jönköping.*
- Söderberg, Bengt. 2005. *Aristokratiskt rum och gränsöverskridande. Järrestad och sydöstra Skåne mellan region och rike 600-1100.* Riksantikvarieämbetet Arkeologiska undersökningar Skrifter No 62. Stockholm.
- Wagnér, Gottfrid. 1952. Alseda socken. *Sveriges bebyggelse: statistisk-topografisk beskrivning över Sveriges städer och landsbygd. Landsbygden. Jönköpings län, D. 1, Alseda, Bellö, Bäckседа, Edshults ... socknar samt Vetlanda landskommun.* Erixon, Sigurd & Ericson, Olof (red). Uddevalla.
- Waller, Jutta. 1996. *Dräktnålar och dräktskick i östra mälardalen. Kontinuitet och förändring under folkvandringstid och vendeltid.* Aun 23. Uppsala.

- Varenius, Linnea, Gustavson, Helmer & Agertz, Jan. 2002. Runstenen som sevärdhet. *Om runstenar i Jönköpings län* / [redaktörer: Jan Agertz och Linnéa Varenius]. Småländska kulturbilder 2002. S. 285-387. Jönköping.
- Wennerlund, Jessica. 2003. Huseby. *Huseby medeltida bytomt och dess föregångare från yngre järnålder*. Smålands museum rapport 2003:61. Växjö.
- Vestbö, Adel. 1994. *Arkeologisk utredning av ny sträckning för väg 127 förbi Alseda kyrka, Vetlanda kommun*. Jönköpings läns museum, arkeologisk rapport 1994:31. Jönköping.
- Vestbö-Franzén, Adel. 2004. *Råg och rön: om mat, människor och landskapsförändringar i norra Småland ca 1550-1700*. Diss. Stockholm : Stockholms universitet.
- Wikander, Stig (red.) 1978. *Araber, vikingar, varingar*. Nyhamnsläge
- Williams, Henrik. 1996. Vad säger runstenarna om Sveriges kristnande? *Kristnandet i Sverige. Gamla källor och nya perspektiv*. s. 45-83. [red. Bertil Nilsson]. Uppsala.
- Wilstadius, Paul 1942. Den första fornminnesinventeringen i Jönköpings län. Prästerskapets rannsakingar om gamle antiquiteter och monumenter åren 1667 - 1690. *Meddelanden från Norra Smålands fornminnesförening XV*. Jönköping.
- Ödeén, Anna. 2008. *Ärinvars ättekullar. Arkeologisk förundersökning av RAÄ 120 med anledning av trafiksäkerhetshöjande åtgärder vid korsningen mellan väg 128 och 826/875. Norra Sandsjö socken i Nässjö kommun, Jönköpings län*. Jönköpings läns museum, arkeologisk rapport 2008:35.

Otryckta källor

- Bergström, Lars-Erik. 1944. Rapport över restaureringen av gravfältet vid Epidemisjukhuset i Vetlanda stad. Vetlanda RAÄ 31, Jlm dnr 465/44. Jönköpings läns museums arkiv.
- Floderus, Erik. 1931. Rapport över undersökning av två gravar i Söndra, Hjälmserys socken, Småland. ATA, Antikvarisk topografiska arkivet, Stockholm. Hjälmseryd RAÄ 65, dnr 2795/31 samt SHM inv.nr 19714. Jönköpings läns museums arkiv.
- Fredberger, Ragnhild. 1961. Rapport över undersökningar på gravfältet vid Blomsholm, Epidemisjukhuset i Vetlanda stad. Vetlanda RAÄ 31, Jlm dnr 69/61. Jönköpings läns museums arkiv.
- Linderöth, Margareta. 1965. Rapport över undersökningen av grav nr 18 på gravfältet vid Blomsholm, Epidemisjukhuset i Vetlanda stad. Vetlanda RAÄ 31, Jlm dnr 285/65. Jönköpings läns museums arkiv.
- Linderöth, Margareta. 1967. Rapport över schaktövervakning vid anläggning av stenkant runt gravfältet vid Blomsholm, Epidemisjukhuset i Vetlanda stad, i december 1966. Vetlanda RAÄ 31, Jlm dnr 14/67 och 15/67. Jönköpings läns museums arkiv.
- Rex, Karin. 1970. *Undersökning av jordmassor i tiondehuset, Alseda socken, Jönköpings län, Småland*. Otryckt rapport, Jlm dnr 465/1970. Jönköpings läns museums arkiv.

Digitala källor

Nationalencyklopedin, *armborst*, <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/armborst>, hämtad 2015-06-03

Nationalencyklopedin, *landsköp*, <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/landsköp>, hämtad 2015-06-03

Nationalencyklopedin, *Martin*, <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/martin>, hämtad 2014-07-20).

Nationalencyklopedin, *salpeter*, <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/salpeter>, hämtad 2011-05-05

Arkiv

Jönköpings läns museums arkiv. Jönköping.

Riksarkivet. Svenskt Diplomatarium. <http://www.riksarkivet.se/>.

Riksantikvarieämbetets fornminnesregister, FMIS, Fornsök: <http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>.

Kartunderlag

Lantmäteriet. ArkivSök. <https://etjanster.lantmateriet.se/arkivsok>:

Lantmäteristyrelsens arkiv: E3-2:e4:114-17 132 150-51 144. Alseda socken, Alsheda nr 1-7. Geometrisk ägoavmätning. Upprättad 1645 av Johan Larsson Grot.

Lantmäteristyrelsens arkiv: E3-2:1. Alseda socken, Alsheda nr 1-7. Storskifte. Upprättad 1793 av Magnus Justus Ek.

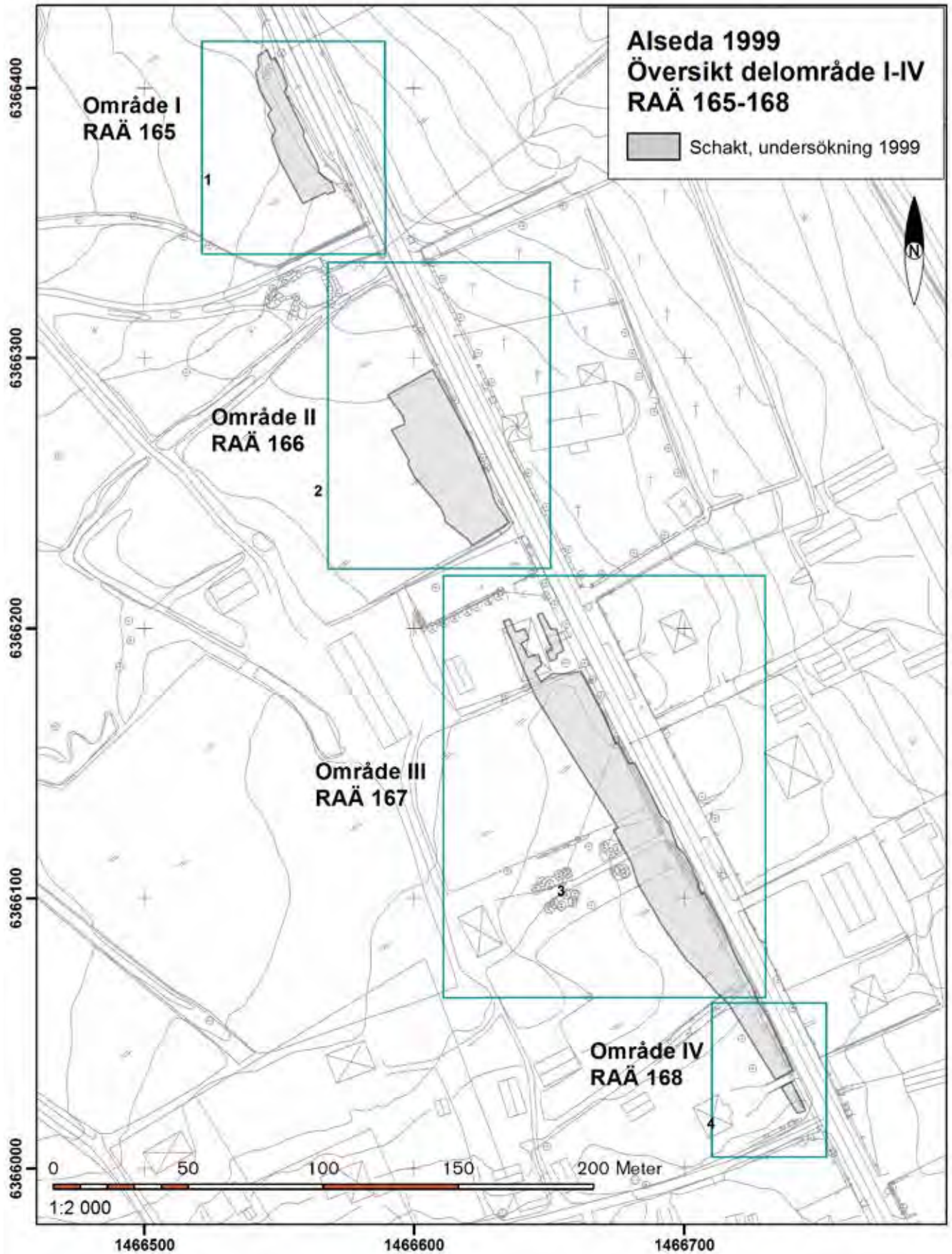
Lantmäteristyrelsens arkiv: E3-1:2. Alseda socken, sockenkarta. Upprättad 1849 av Lars Johan Vilhelm Vidén.

Lantmäteristyrelsens arkiv: E123-57:1. Vetlanda socken, Vetlanda nr 1-8. Geometrisk avmätning upprättad 1693 av Jonas Peterson Duker.

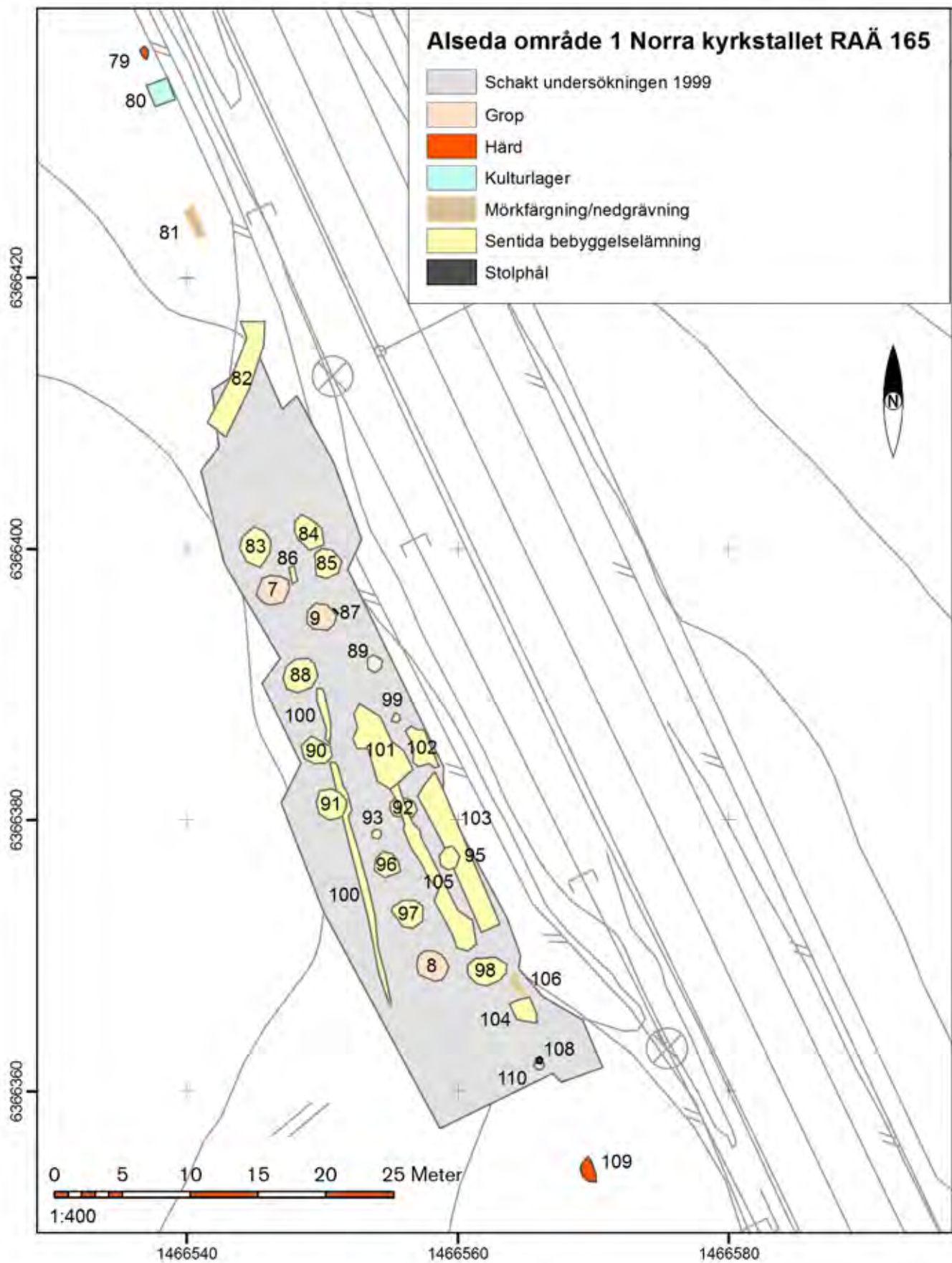
1950-talets ekonomiska karta

Digitala fastighetskartan

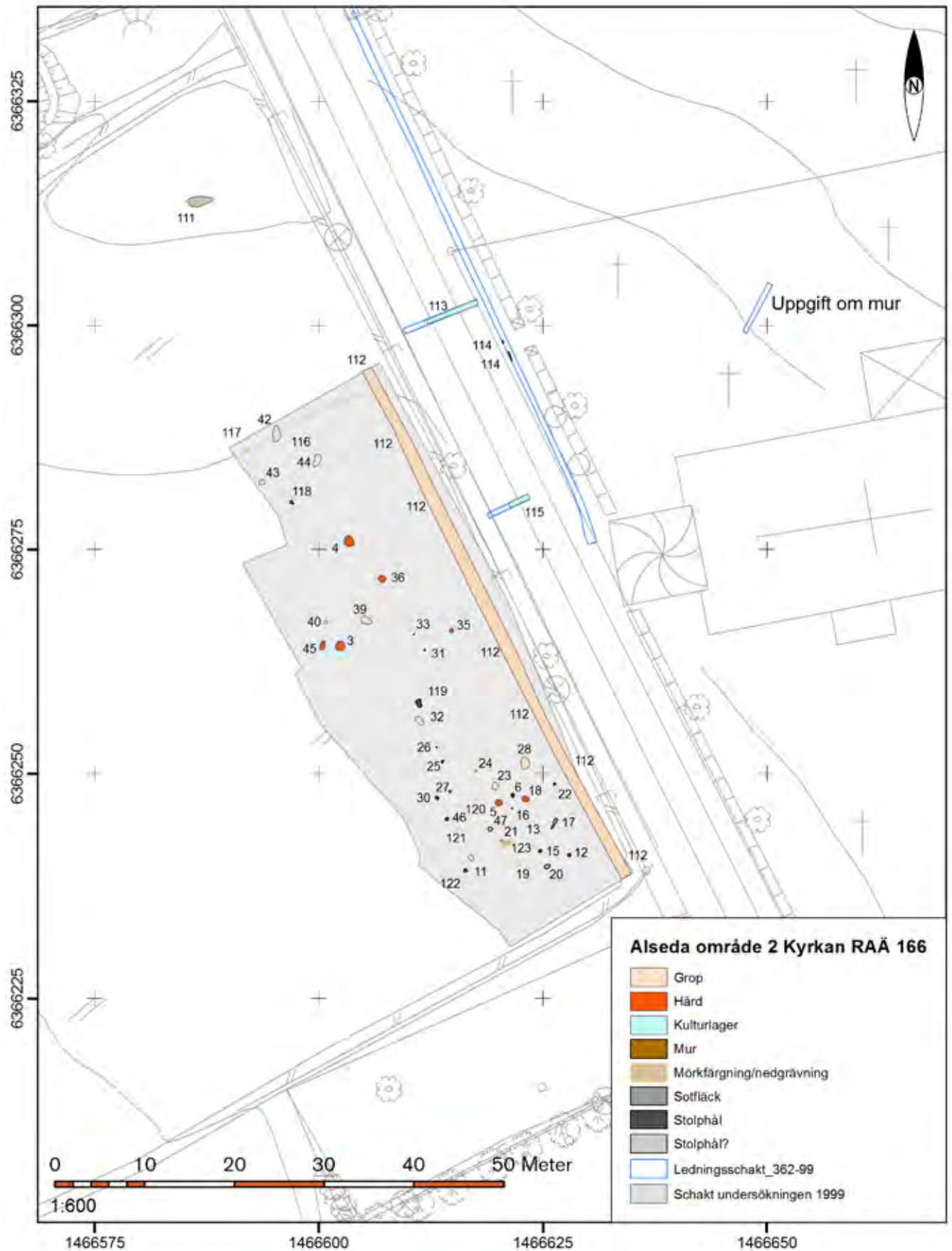
Bilaga 1. Kartor och planer

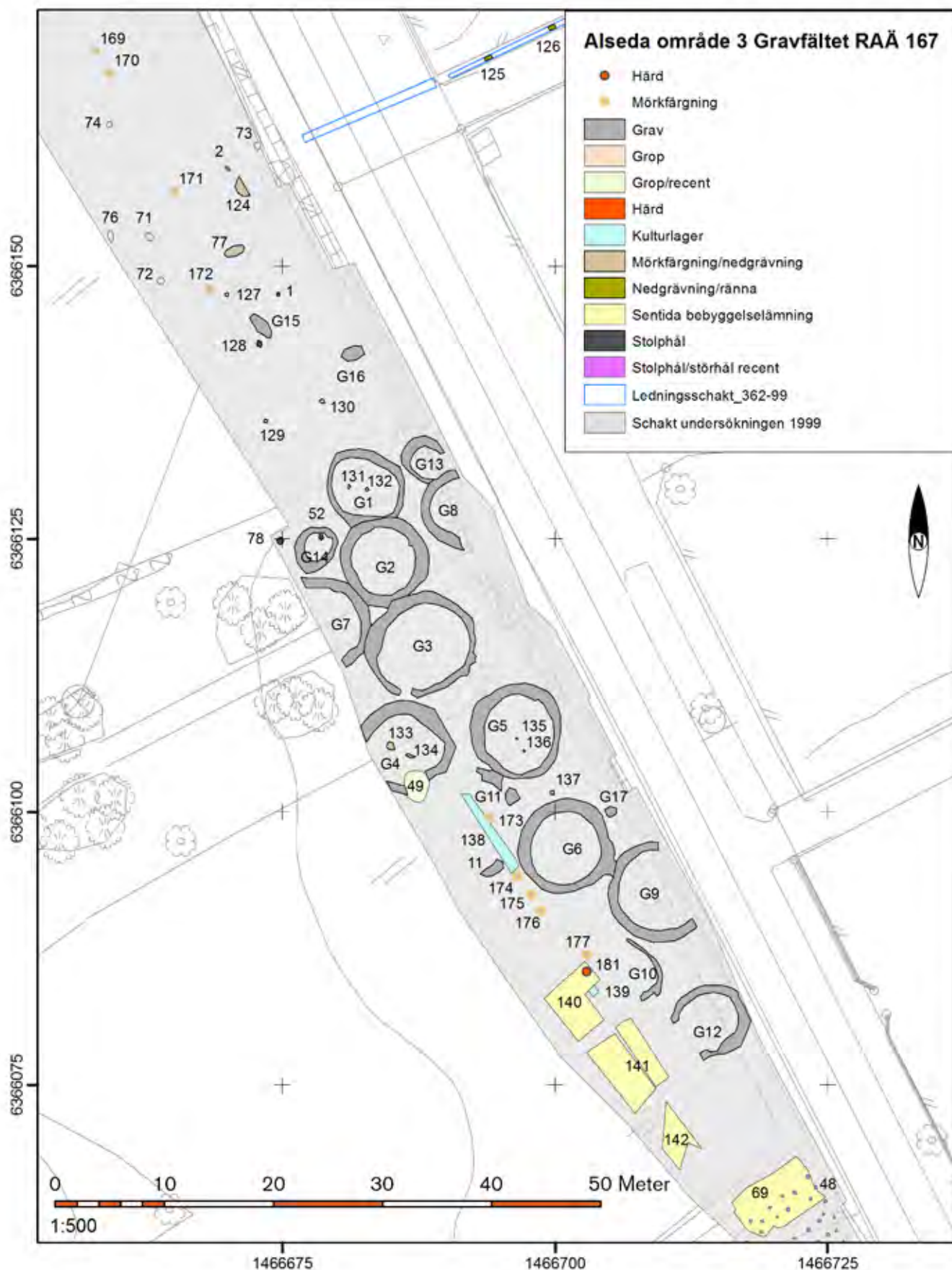
FIGUR 1. Översikt av de fyra undersökningsområdena, I-IV.

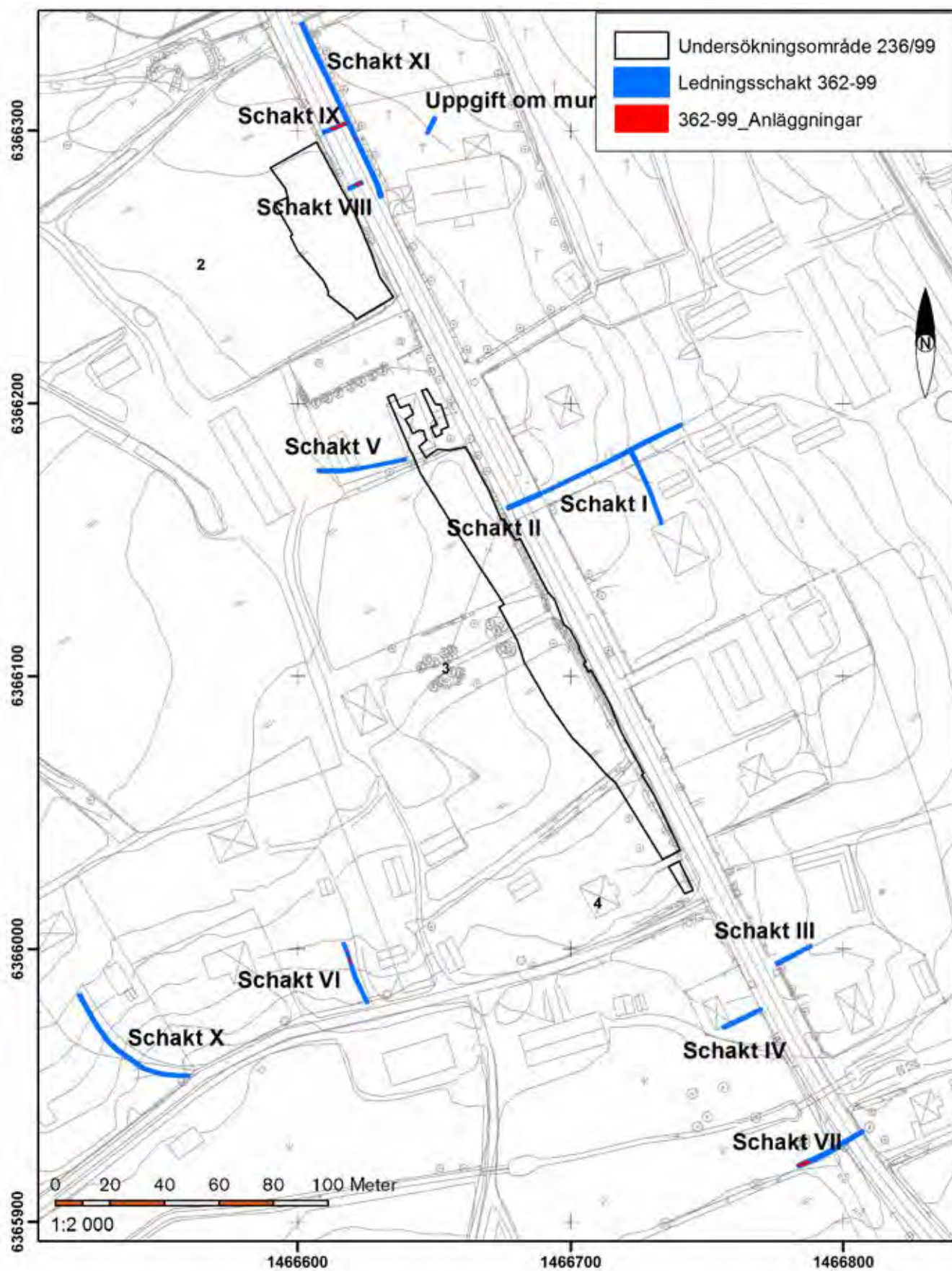
FIGUR 2. Delområde I. Plan- och anläggningsritning vid norra kyrkstallet. Skala 1:400.

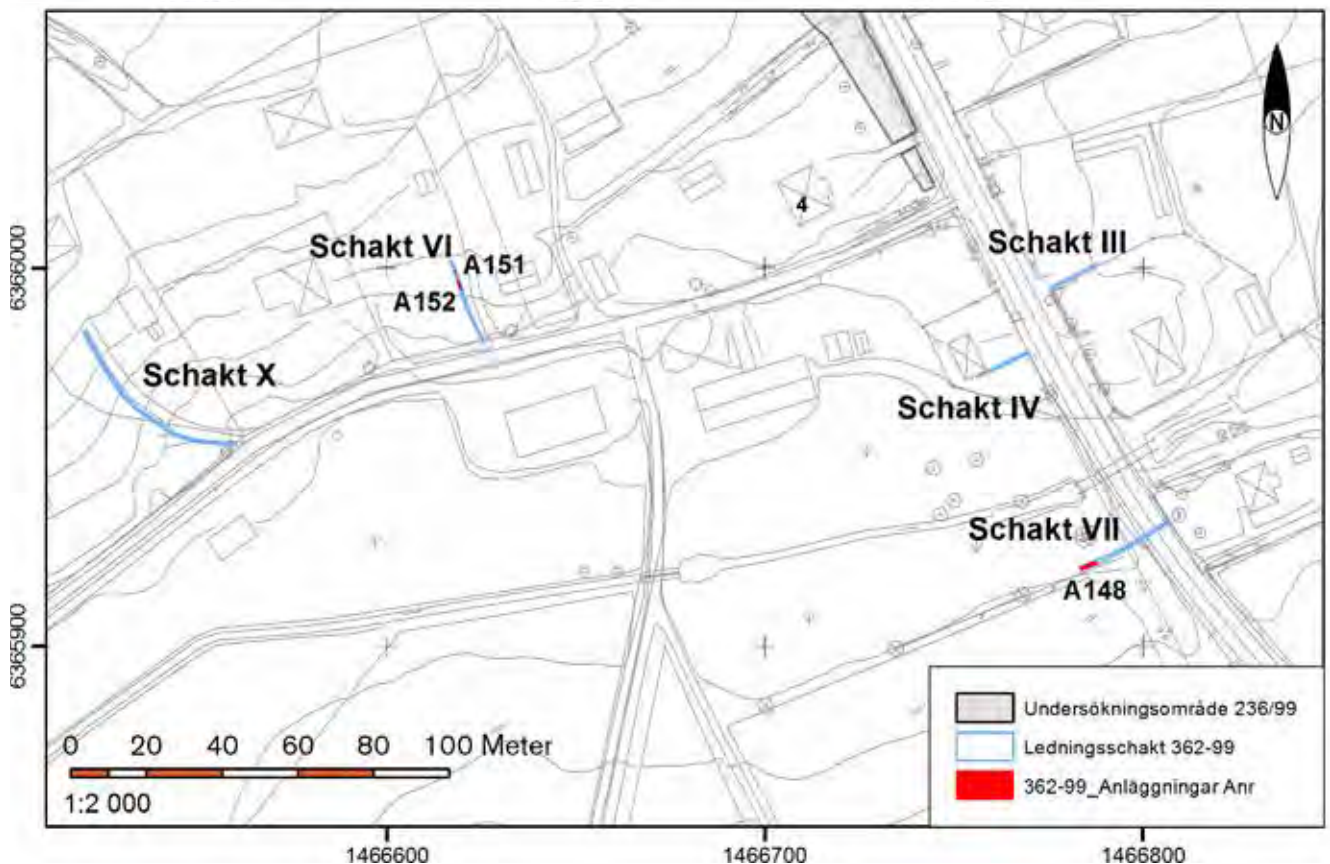
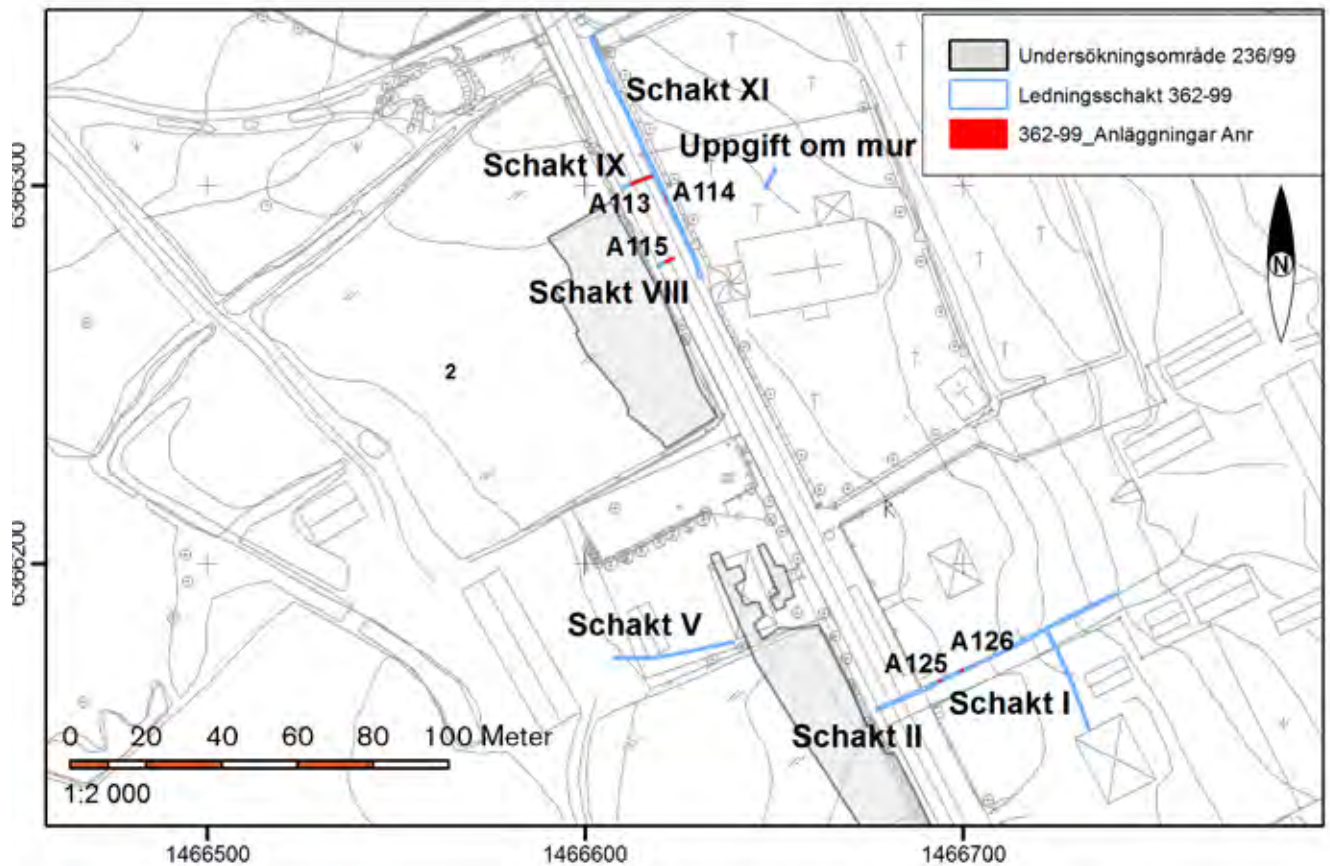
FIGUR 3. Delområde II. Plan- och anläggningsritning vid kyrkan. Skala 1:600.

FIGUR 4. Delområde III. Plan- och anläggningsritning söder om kyrkan, där det vikingatida gravfältet framkom. Observera att anläggningar etc som dokumenterades vid utredning och förundersökning också finns medtagna. Exempelvis det eventuella 'kulturlagret' registrerades vid utredningen, men kunde inte beläggas vid undersökningen. Å andra sidan kan man betrakta hela matjorden ovanpå gravfältet som ett kulturlager om än uppblandat och omrört under flera århundraden. Skala 1:500.

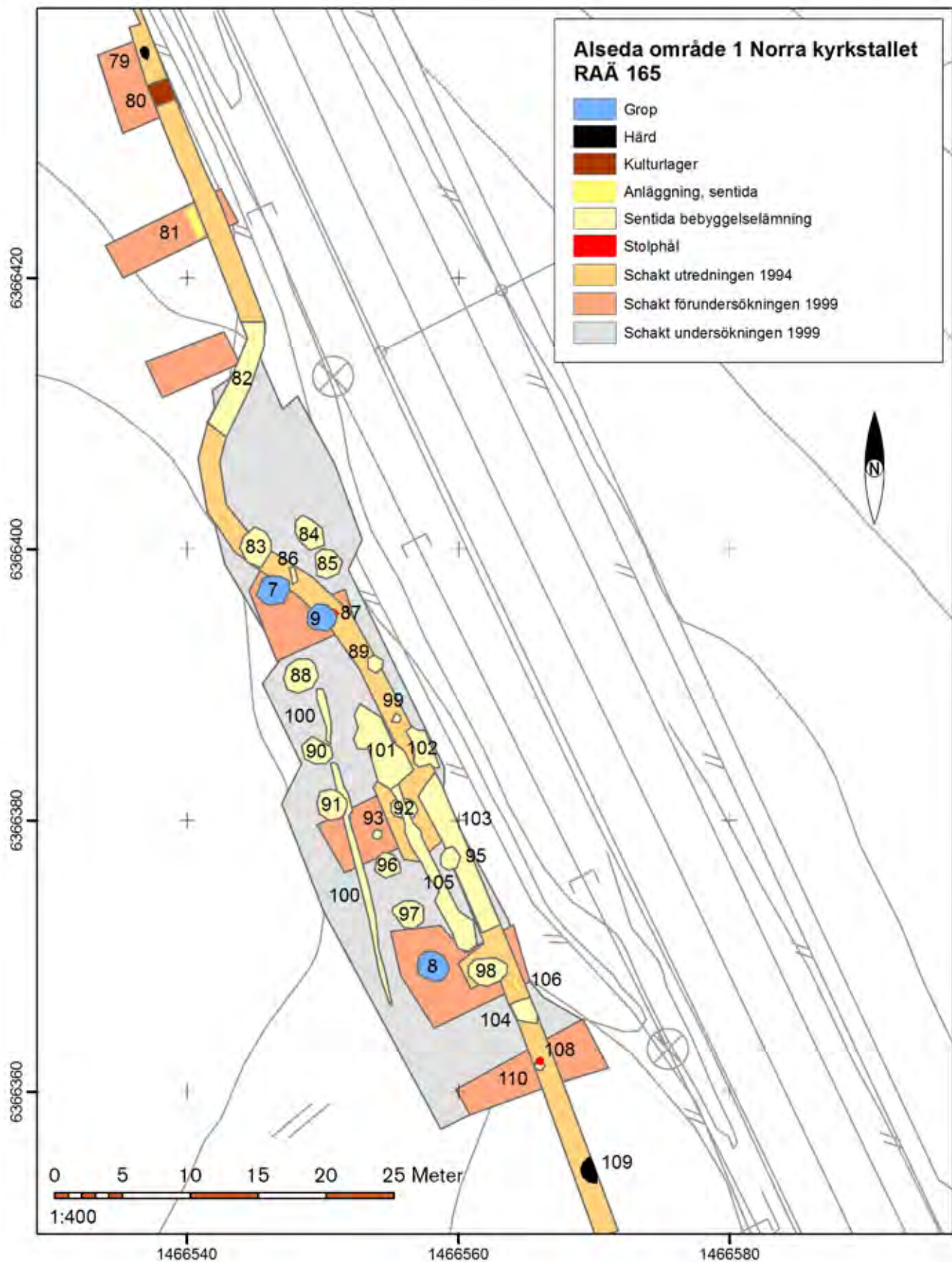

FIGUR 6. Översikt av dragningen av ledningsschakt för nya elledningar, dnr 362/99. Skala 1:2000.

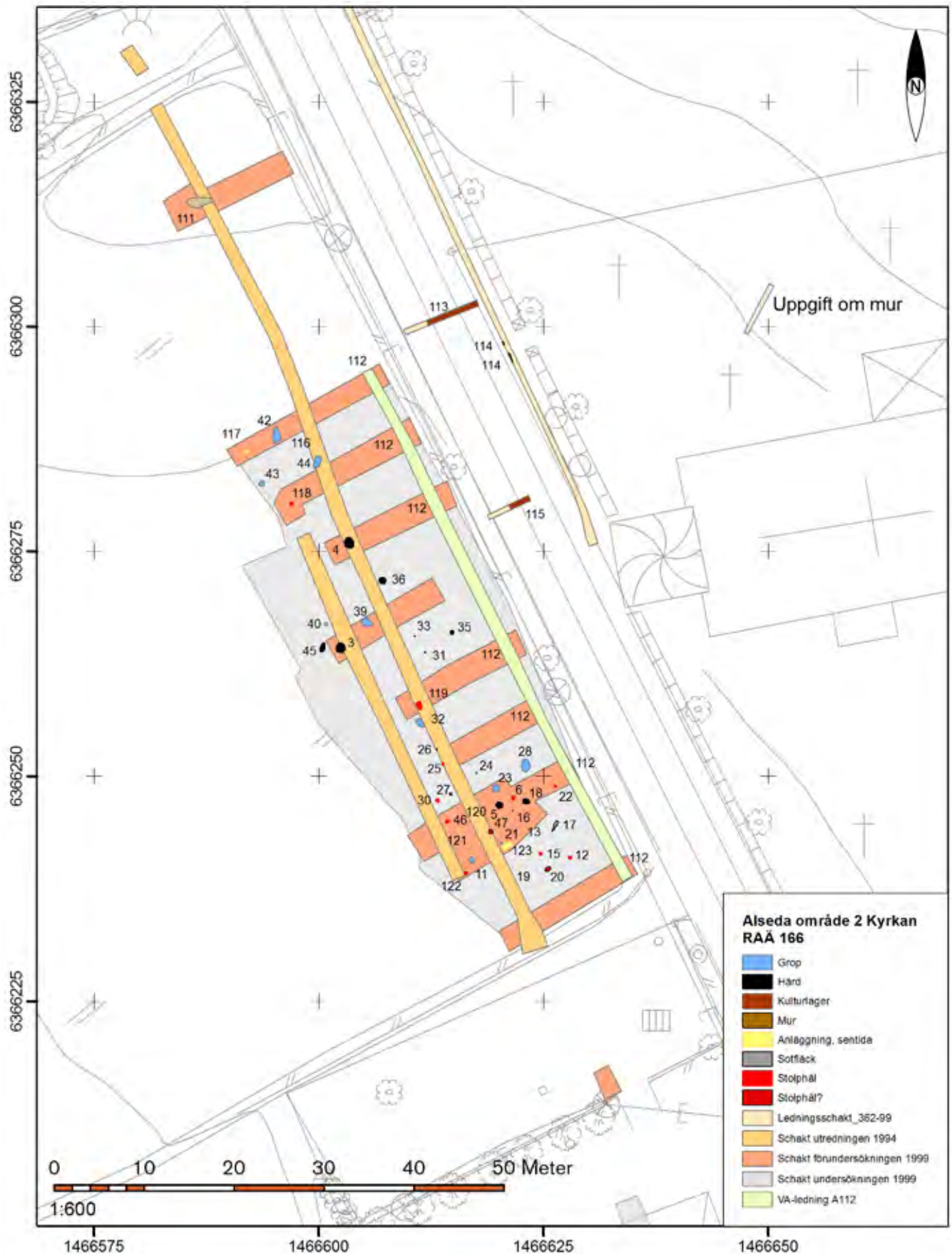

FIGUR 7, OVAN. Ledningsschakt med anläggningar i norra delen. I schakt I påträffades vad som kan vara spår av kantrännor i profilväggen (A125 och A126). I schakt VIII, IX och XI påträffades rester av en mur sant tegel, sten och murbruk (A113-115) som troligen härrör från en äldre kyrkogårdsmur eller raseringsmassor från den medeltida kyrkan. Ett tiotal meter norr om kyrkan har markerats en notering av murest som gjorts tidigare enligt uppgifter i läns museets arkiv.

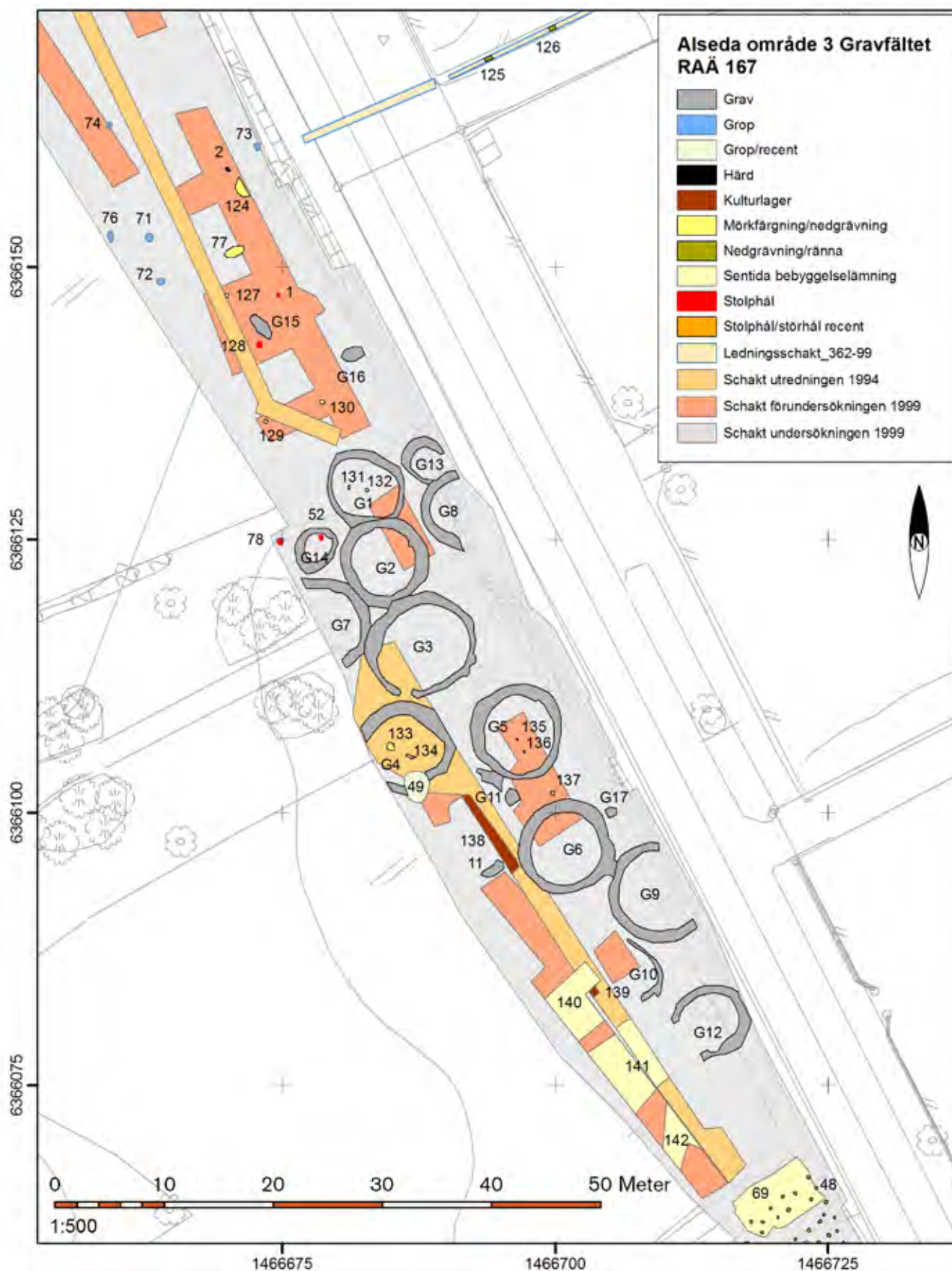
FIGUR 8, NEDAN. Ledningsschakt med anläggningar i södra delen. I schakt VI påträffades vad som kan vara spår av en kantränna i profilväggen (A151) samt ett röjningsröse (A152). I schakt VII påträffades sentida bebyggelselämningar, troligen från en smedja.

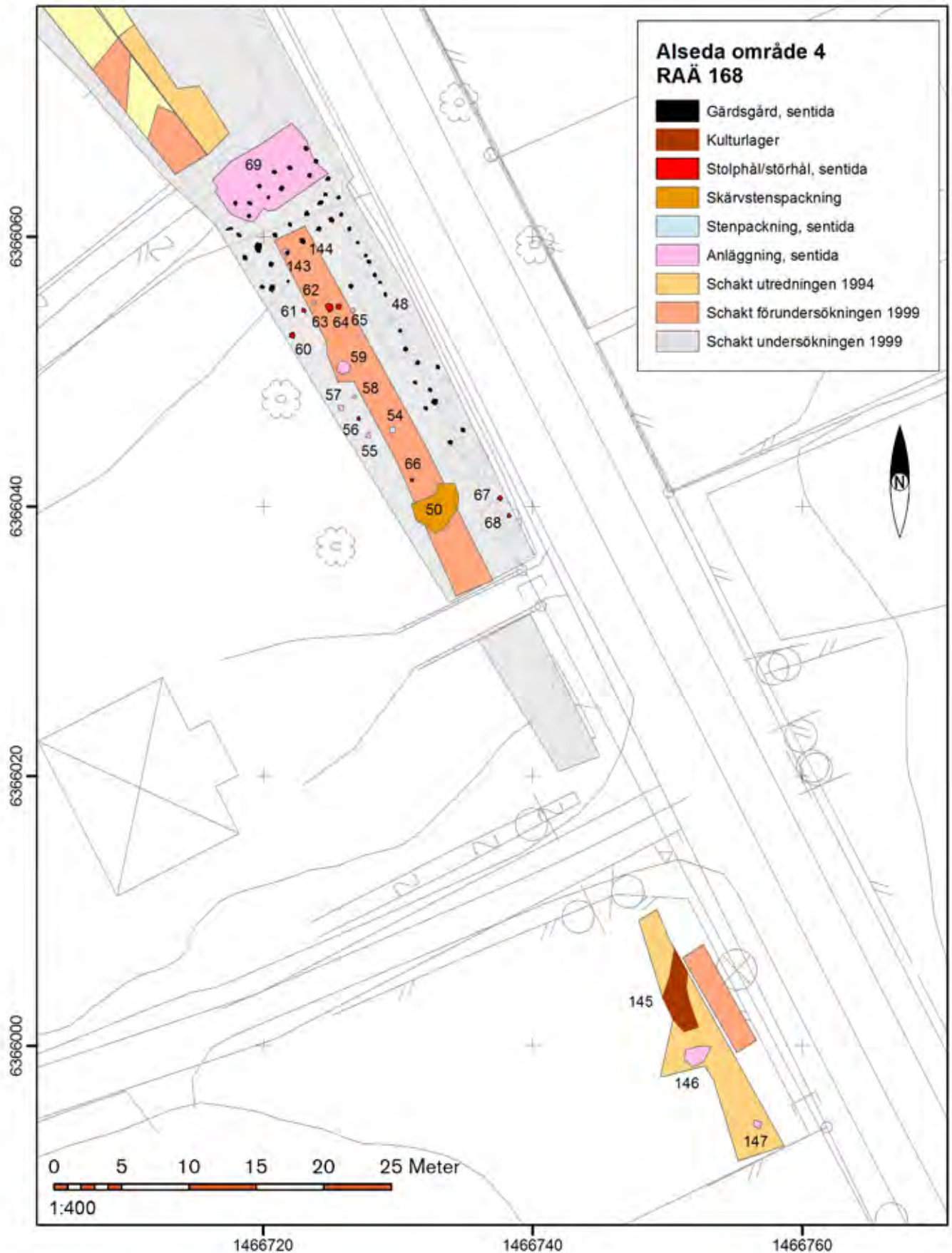
FIGUR 9. Område I, platsen för det norra kyrkstallet. Utredningsschakt, förundersökningsschakt och slutundersökningsområdet samt anläggningar inlagda i samma plan. Skala 1:400.

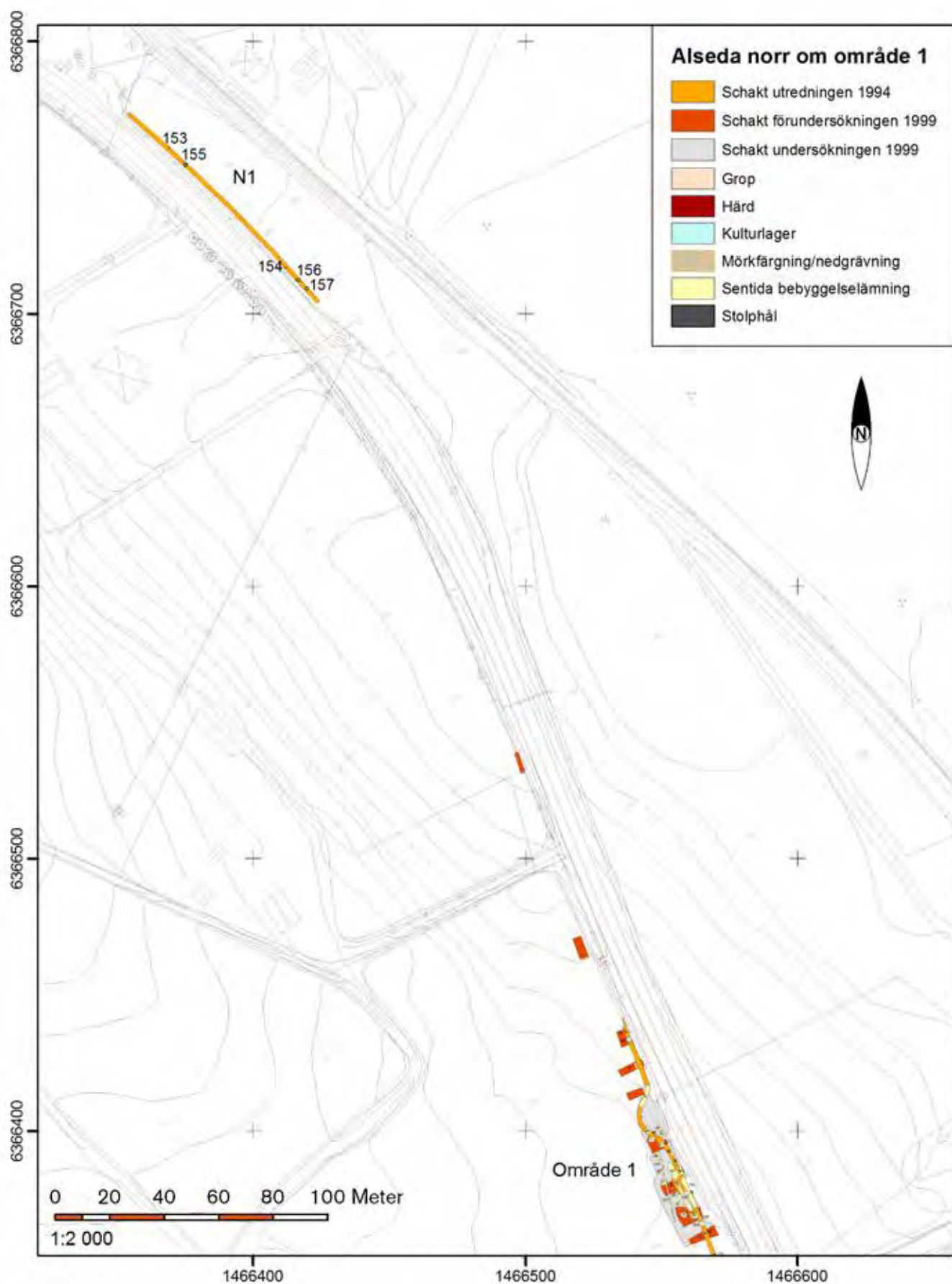
FIGUR 10. Område II, vid kyrkan. Utredningsschakt, förundersökningsschakt och slutundersökningsområdet samt anläggningar inlagda i samma plan. Med blå linjer är också ledningsschakten inlagda. Inne på kyrkogården anges också läget för en äldre mur påträffad vid tidigare grävning. Skala 1:600.

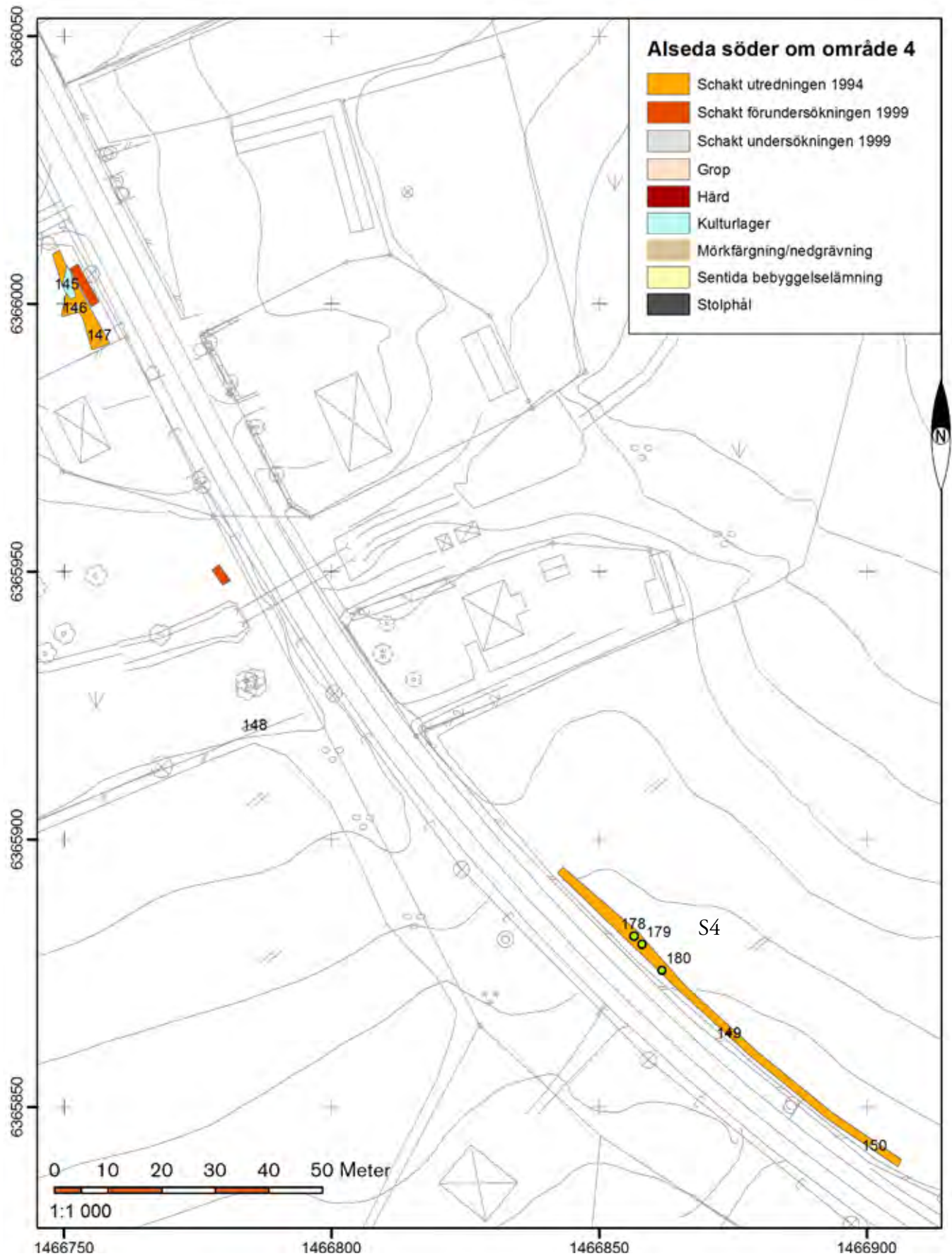
FIGUR 11. Område III, söder om kyrkan där spåren av det vikingatida gravfältet framkom. Utredningsschakt, förundersökningsschakt och slutundersökningsområdet samt anläggningar inlagda i samma plan. Med blå linjer är också ledningsschakten inlagda. Skala 1:500.

FIGUR 12. Område IV, längst i söder. Utredningsschakt, förundersökningsschakt och slutundersökningsområdet samt anläggningar inlagda i samma plan. Skala 1:400.

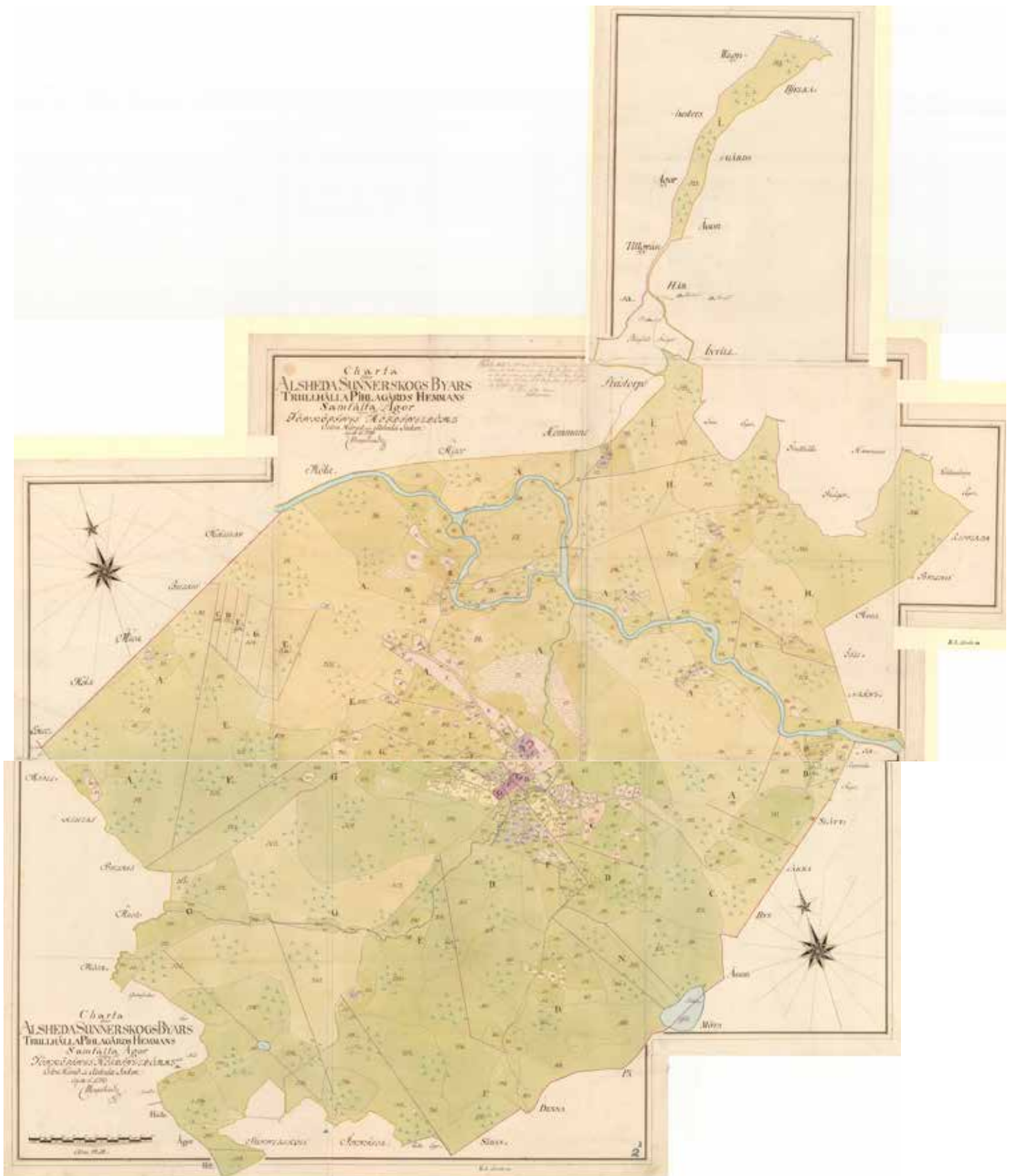
FIGUR 13. Området norr om Område 1, längst i norr. Utredningsschakt som inte gick vidare till för- och slutundersökning, men vars anläggningar redovisas i tabellen i BILAGA 2B, där betecknat N1 Skala 1:2000.

FIGUR 14. Området söder om Område 4, längst i söder. Utredningsschakt som inte gick vidare till för- och slutundersökning, men vars anläggningar redovisas i tabellen i BILAGA 2B, där betecknat S4. Skala 1:1000.

FIGUR 15. Lantmäteristyreusens arkiv: E3-2:e4:114-17 132 150-51 144. Alseda socken, Alsheda nr 1-7. Geometrisk ägoavmätning. Upprättad 1645 av Johan Larsson Grot.

FIGUR 16. Lantmäteristyreliens arkiv: E3-2:1. Alseda socken, Alsheda nr 1-7. Storskifte. Upprättad 1793 av Magnus Justus Ek.

Bilaga 2a. Anläggningslista: Gravar

Grav nr	Typ	Form yta	AU/FU/UN	Storlek yta	Fynd nr	X	Y	Z	Kommentarer
1	Grav/utplöjd hög	Rund	FU/UN		8, 10, 16, 31-33, 73-94, 207, 215, 216	6366129,9	1466682,4	149,37	C14-analys brända ben: 1210+/-45; 2 σ 680-960 e.Kr. (Ua-22150)
2	Grav/utplöjd hög	Rund	UN		22, 23, 71, 72, 95-107, 172, 217	6366123,1	1466684,5	149,1	
3	Grav/utplöjd hög	Rund	AU/UN		6, 7, 44, 108-122, 171, 218	6366115,3	1466688,1	149	
4	Grav/utplöjd hög	Rund	AU/FU/UN			6366105,9	1466686,3		
5	Grav/utplöjd hög	Rund	UN		38, 123-134, 213, 219, 220	6366107,1	1466696,8	148,67	
6	Grav/utplöjd hög	Rund	UN		43, 135-151, 221, 222	6366096,8	1466700,9	148,65	
7	Grav/utplöjd hög	Rund	UN		9, 24, 45-70, 152-159, 223, 224	6366117	1466678	149,15	C14-analys brända ben: 1320+/-45; 2 σ 630-810 e.Kr. (Ua-22151)
8	Grav/utplöjd hög	Rund	UN		17, 34, 160-162, 225-227	6366128	1466691	149,15	C14-analys brända ben: 1125+/-45; 2 σ 780-1000 e.Kr. (Ua-22152)
9	Grav/utplöjd hög	Rund	UN		5, 163-170, 228, 229	6366092,8	1466709,6	148,75	
10	Grav/utplöjd hög	Rund?	FU/UN			6366085	1466707		
11	Grav/utplöjd hög	Rund	UN		173	6366099	1466692		
12	Grav/utplöjd hög	Rund	UN			6366081	1466714		
13	Grav/utplöjd hög	Rund	UN			6366132	1466688		
14	Grav/utplöjd hög	Rund	UN			6366124	1466678		
15	Grav/brandlager	Oval	FU/UN	2,3x1,1	11, 39-42, 174-194	6366144	1466673	150,1	= A10, C14-analys brända ben: 1265+/-45; 2 σ 660-890 e.Kr. (Ua-22153)
16	Grav/brandlager	Oval	UN	2,2x1,2	12, 13, 20, 35-37, 195	6366141,9	1466681,2		= A70, C14-analys brända ben: 1265+/-45; 2 σ 660-890 e.Kr. (Ua-22154)
17	Grav/brandlager	Oregelbunden	UN	1,40x1,05	196, 214	6366100	1466705,1	148,5	= A75, C14-analys brända ben: 1270+/-45; 2 σ 660-880 e.Kr. (Ua-22155)

Bilaga 2b. Anläggningslista: Övriga anläggningar

Tabellen redovisar samtliga påträffade anläggningar inklusive de som dokumenterades vid den arkeologiska utredningen 1994 (Jlm dnr 657/94, förkortat AU, där N1 respektive S4 anger om anläggningarna påträffades norr om Område 1 eller söder om Område 4) och förundersökningen 1999 (686/98, förkortat FU). Dessutom finns de anläggningar som påträffades vid schaktövervakningen inför nedläggning av elkabel (362/99, förkortat LS) med i tabellen.

Anl nr	Typ	Form yta	Storlek yta	Form profil	Djup	Fynd nr	X	Y	Z	Kommentarer	Omr	AU/FU/UN/LS	Fornl nr
1	Stolphål	Rund	0,3x0,3	U-form	0,3	18	6366147,4	1466674,6		Ett fåtal mindre stenar påträffades, 0,03-0,1 m i anl	3	FU	167
2	Härdrest	Oregelbunden	0,65x0,35		0,1	234	6366159	1466670		C14: 540-720, 740-770 e Kr (Ua-14617)	3	FU	167
3	Härd	Rund	1,05x1,05		0,16		6366264,3	1466602,5		C14: 80-400 e Kr (Ua-14618)	2	AU/FU	166
4	Härd	Rund	1,05x1,05		0,16	211	6366277,9	1466603,4		C14: 170 f Kr-120 e K (Ua-14619)	2	AU/FU	166
5	Härd	Rundad	0,75x0,73		0,12	15, 212	6366246,8	1466620,1		C14: 80-410 e K (Ua-14620)	2	FU	166
6	Stolphål	Rund	0,35x0,35	U-form	0,17		6366247,7	1466621,7			2	FU	166
7	Grop	Rund	2,35x2,35	U-form	1,25	236	6366247,7	1466621,7		Ingår i norra kyrkstallet.	1	FU	165
8	Grop	Rund	2,5x2,5	Skålformad	0,7	235	6366369,4	1466538,1		Ingår i norra kyrkstallet.	1	FU	165
9	Grop	Rund	2,06x2,06	U-form	0,95	208, 233, 330, 331	6366394,8	1466550		Ingår i norra kyrkstallet.	1	FU	165
10	Brandlager/grav						6366144	1466673	150,1	Se Grav nr 15 (G15)	3	FU/UN	167
11	Grop	Oval	0,72x0,47	Skålformad	0,2		6366240,6	1466617			2	FU	166
12	Stolphål	Rund	0,5x0,5	U-form	0,26		6366241,1	1466627,9		Ej stenskott	2	UN	166
13	Mörkfärgning	Rund	0,19x0,17	Oregelbunden u-form	0,14		6366243,6	1466622,8			2	UN	166
14	Stenlyft											UN	
15	Stolphål	Rund	0,42x0,36	Skålformad	0,22		6366241,4	1466624,6		Stenskott, stenar med diameter upp till 0,2 m	2	UN	166
16	Stolphål	Rund	0,14x0,18	Spetsig u-form	0,2		6366246,1	1466621,6			2	UN	166
17	Sotfläck	Oregelbunden	1,29x0,42	Oregelbunden	0,04		6366244,6	1466626,4			2	UN	166
18	Härd	Oregelbunden	0,95x0,74	Oregelbunden	0,19		6366247,3	1466623			2	FU	166
19	Mörkfärgning	Rund	0,4x0,47	Oregelbunden	0,04		6366239,9	1466622,3			2	UN	166
20	Stolphål?	Oval	0,73x0,38	Oregelbunden	0,35		6366239,7	1466625,5		Tolkades i plan som stolphål, osäker efter snittning	2	UN	166
21	Grop	Rund	0,32x0,32	Skålformad	0,12		6366242,5	1466620,4		Diffus	2	UN	166
22	Stolphål	Rund	0,35x0,35	Oregelbunden	0,1		6366248,8	1466626,3		Stenring i ytan	2	FU/UN	166

Anl nr	Typ	Form yta	Storlek yta	Form profil	Djup	Fynd nr	X	Y	Z	Kommentarer	Omr	AU/FU/UN/LS	Forml nr
23	Grop	Oregelbunden rund	0,8x0,85	Skålförmad	0,36		6366248,7	1466619,7			2	FU/UN	166
24	Grop	Oregelbunden	0,3x0,4	Oregelbunden	0,1		6366250,4	1466617,5			2	UN	166
25	Stolphål	Rund	0,25x0,26	Spetsig	0,21		6366251,5	1466613,8		Stenskott?	2	UN	166
26	Stolphål?	Oregelbunden rund	0,17x0,15	U-form	0,09		6366253	1466613,2		Stenskott?	2	UN	166
27	Stolphål?	Rund	0,31x0,3	Skålförmad	0,12		6366248,1	1466614,6		Stenskott?	2	UN	166
28	Grop	Oval	1,48x1,0	Skålförmad	0,52		6366251,3	1466622,9			2	UN	166
29	Utgår						6366255,3	1466610,5		Naturbildning	2	UN	
30	Stolphål	Rund	0,39x0,45	U-form	0,14		6366247,4	1466613,2		Stenskott	2	UN	166
31	Sotfläck	Rund	0,2x0,2	Skålförmad	0,06		6366263,8	1466611,9			2	UN	166
32	Grop	Oregelbunden oval	1,39x0,7	Skålförmad	0,18		6366256,1	1466611,2			2	UN	166
33	Sotfläck	Rund	0,22x0,2	Skålförmad	0,07		6366265,6	1466610,7			2	UN	166
34	Utgår						6366267,8	1466598,1		Stenlyft	2	UN	
35	Härd	Oval	0,43x0,33	Oregelbunden	0,14		6366266,1	1466614,8		C14:20 f Kr-210 e Kr (Ua-21627)	2	UN	166
36	Härd	Rund	0,84x0,82	Skålförmad	0,12		6366271,8	1466607,1		C14:240-410 e Kr (Ua-21628)	2	UN	166
37	Utgår						6366269,6	1466596		Stenlyft?	2	UN	
38	Utgår						6366271,4	1466599,7		Stenlyft?	2	UN	
39	Grop	Oval	1,3x0,94	Skålförmad	0,28		6366267,1	1466605,4			2	UN	166
40	Grop	Rund	0,45x0,4	Skålförmad spetsig	0,21		6366266,9	1466600,8			2	UN	166
41	Utgår	Rund	0,22x0,23	U-form	0,12		6366283	1466606,2		Stenlyft?	2	UN	166
42	Grop	Oregelbunden oval	2,18x0,8	Oregelbunden	0,44		6366287,9	1466595,2			2	FU/UN	166
43	Grop	Rund	0,7x0,55	U-form	0,28		6366282,6	1466593,7			2	UN	166
44	Grop	Oregelbunden oval	1,61x1,2	Skålförmad	0,45		6366285	1466599,9			2	AU/UN	166
45	Härdbotten?	Oval	1,16x0,7	Skålförmad plan	0,16		6366264,3	1466600,4			2	UN	166
46	Stolphål	Rund	0,47x0,47	Skålförmad	0,24		6366245	1466614,3		Stenskott, flera stenar låg i en cirkel	2	FU/UN	166
47	Stolphål?	Rund	0,45x0,45	U-form	0,26		6366243,9	1466619,1		Stenskott	2	FU/UN	166
48	Gårdsgård/ recent		22x16				6366044,6	1466717,9		Anl består av ett 30-tal stolphål, överlagras A49	3&4	UN	168

Anl nr	Typ	Form yta	Storlek yta	Form profil	Djup	Fynd nr	X	Y	Z	Kommentarer	Omr	AU/FU/UN/LS	Fornl nr
49	Grop/recent	Oval	3,0x2,5	Skålformad oregelbunden	-		6366102,3	1466687,1		Recent grop som bl a innehöll tegel, bränd lera och slagg. Ej grävd i botten. Fynden tillvaratogs ej. Anläggningen skar genom kantrännans södra del till G4	3	AU/FU/UN	168
50	Skärvtens-packning	Oregelbunden	3,6x3	Oregelbunden	0,7	232	6366040	1466732		Överlagrar A51	4	FU/UN	168
51	Grop	Oregelbunden	1x0,6	Spetsig	0,78		6366040	1466733		Överlagras av A50	4	UN	168
52	Stolphål	Rund	0,45x0,45	U-form	0,42		6366125,2	1466678,6		Stenskott	3	UN	167
53	Utgår											UN	
54	Stenpackning/recent		0,8x?	Skålformad	0,17		6366045,7	1466729,6	148,96	Tolkad som recent vid undersökningen	4	FU/UN	
55	Grop/recent						6366045,3	1466727,8		Tolkad som recent vid undersökningen	4	UN	
56	Störhål/recent						6366046,5	1466727,1		Tolkad som recent vid undersökningen	4	UN	
57	Grop/recent						6366047,3	1466725,8		Tolkad som recent vid undersökningen	4	UN	
58	Mörkfärgning/recent						6366048,1	1466726,8		Tolkad som recent vid undersökningen	4	UN	
59	Grop/recent						6366050,4	1466725,9		Tolkad som recent vid undersökningen	4	FU/UN	
60	Stolphål	Oval	0,7x0,4	U-form	0,3		6366052,7	1466722,1	148,6		4	UN	167
61	Stolphål	Rund	0,4x0,4	U-form	0,33		6366054,5	1466723	148,6		4	UN	167
62	Mörkfärgning						6366055,1	1466723,8		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	4	FU/UN	167
63	Stolphål/recent	Rund	0,39x0,4	Spetsig	0,4		6366054,8	1466742,9	148,58	Tolkad som recent vid undersökningen	4	FU/UN	
64	Stolphål/recent						6366054,8	1466725,6		Tolkad som recent vid undersökningen	4	FU/UN	
65	Mörkfärgning						6366054,6	1466726,6		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	4	UN	167
66	Stolphål/recent						6366042	1466731		Tolkad som recent vid undersökningen	4	FU/UN	
67	Stolphål/recent?	Rund	0,2x0,25	U-form	0,33		6366040,6	1466737,6	147,88	Ev stenskott. Kan vara recent, ligger i linje med ett staket	4	UN	167
68	Stolphål/recent?						6366039,3	1466738,2		Kan vara recent	4	UN	167

Anl nr	Typ	Form yta	Storlek yta	Form profil	Djup	Fynd nr	X	Y	Z	Kommentarer	Omr	AU/FU/UN/LS	Forml nr
69	Källargrop?, sentida	Rektangulär	7,6x4,6	Skålformad	1,25	332, 333	6366064,5	1466720,4	148,55	Anläggningen framkom på gränsen mellan Mattssons och Kylbergs trädgårdar (mellan område III och IV). I anläggningen hittades enstaka sentida fynd som tegel och yngre rödgods (F332 och F333). A69 överlagrades av en stolphålsrad, A48 samt ett dike. Den kan utifrån storlek och form tolkas som en källargrop. Centralt i botten var en fördjupning/grop ca 1 m i diameter och 0,4 meter djup. Anläggningen undersöktes ej i sin helhet.	3	UN	167
70	Grav						6366141,9	1466681,2		Se Grav nr 16 (G16)	3	UN	167
71	Grop	Rund	0,8x0,8	Oregelbunden	0,28		6366152,8	14666627	150,34		3	UN	167
72	Grop	Rund	0,7x0,7	Oregelbunden	0,14		6366148,6	1466663,9	150,26		3	UN	167
73	Grop	Oregelbunden	0,67x0,54	Oregelbunden	0,22		6366161	1466672,7	150,41		3	UN	167
74	Grop	Oregelbunden oval	0,8x0,45	Oregelbunden	0,18		6366163,1	1466659	150,38		3	UN	167
75	Brandlager/grav						6366100,0	1466705,1		Se Grav nr 17 (G17)	3	UN	167
76	Grop	Oregelbunden	1,10x0,46	Oregelbunden	0,28		6366152,8	1466659,1		Anl fortsatte in under schaktkanten	3	UN	167
77	Mörkfärgning	Oregelbunden	1,92x0,8	Oregelbunden	0,15		6366151,4	1466670,5	150,26		3	UN	167
78	Stolphål	Rund	0,6x0,6	U-form	0,42	209	6366124,9	1466674,7	149,32	Stenskott	3	UN	167
79	Härd	Oval	1 x 0,6				6366436,64	1466536,89		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	N1	AU	165
80	Kulturlager	Fysidig	1,7 x 1,7				6366433,72	1466538,09		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	N1	AU	165
81	Mörkfärgning/ nedgravning	Fysidig	2,3 x 1,7				6366424,13	1466540,60		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	N1	FU	165
82	Sentida bebyggelse-llämning						6366412,60	1466543,91		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	1	AU/UN	165
83	Kyrkstallar	Oval	3 x 2,3				6366400,18	1466545,09		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	1	AU/UN	165
84	Kyrkstallar	Oval	2,6 x 1,9				6366401,19	1466549,01		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	1	UN	165
85	Kyrkstallar	Rund	2,1 x 2				6366398,95	1466550,36		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	1	UN	165
86	Kyrkstallar	Oval	1,1 x 0,4				6366398,12	1466547,86		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	1	AU/UN	165

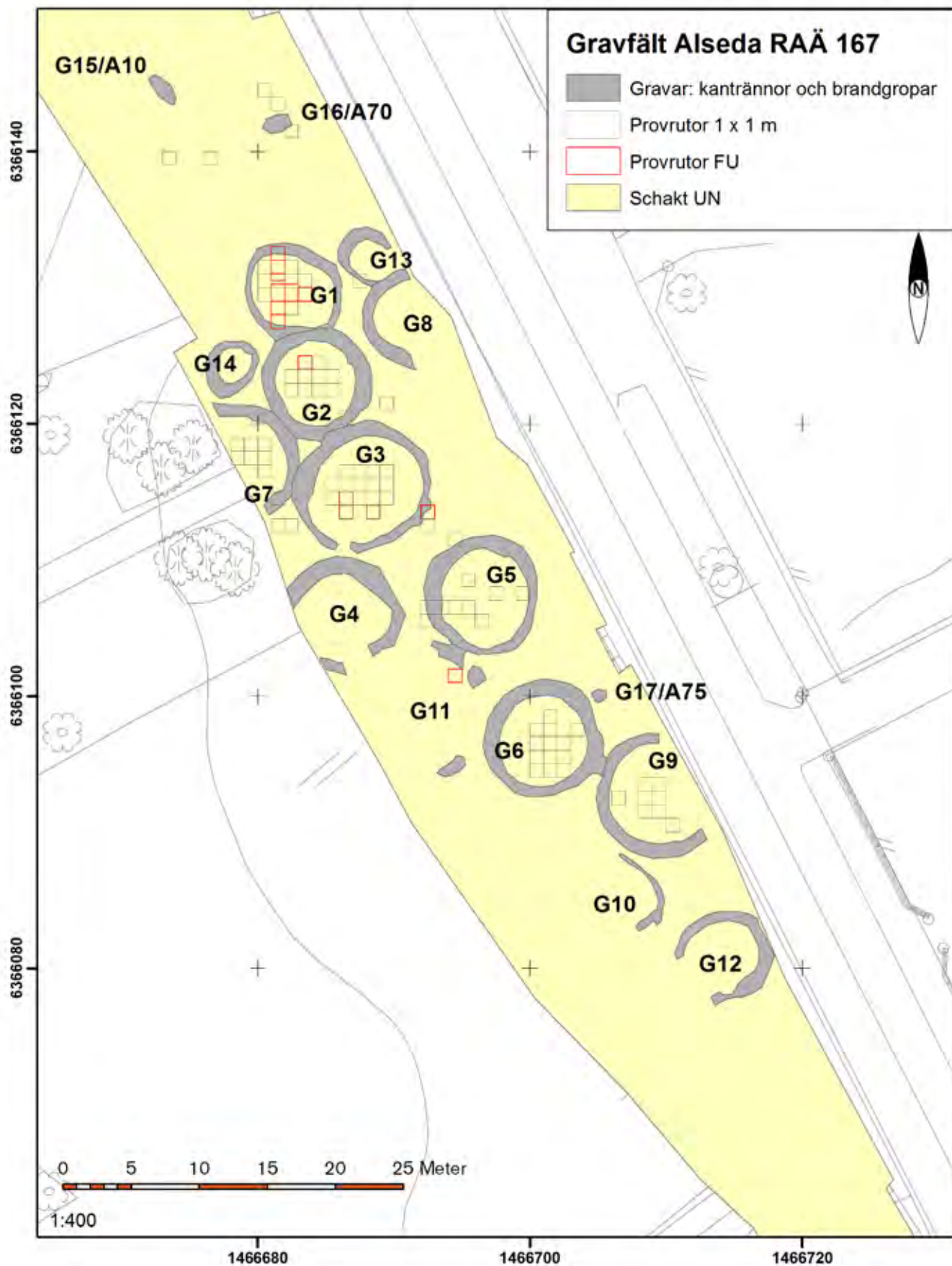
Anl nr	Typ	Form yta	Storlek yta	Form profil	Djup	Fynd nr	X	Y	Z	Kommentarer	Omr	AU/FU/UN/LS	Fornl nr
87	Stolphål	Rund					6366395,28	1466550,85		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	1	FU	165
88	Kyrkstallar	Rund	2,5 x 2,5				6366390,71	1466548,38		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	1	UN	165
89	Kyrkstallar	Rund	Ca 1 m i D				6366391,57	1466553,86		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	1	UN	165
90	Kyrkstallar	Rund	Ca 2,1 m i D				6366385,09	1466549,57		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	1	FU/UN	165
91	Kyrkstallar	Rund	Ca 2,1 m i D				6366381,17	1466550,66		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	1	UN	165
92	Kyrkstallar	Rund	Ca 1,8 m i D				6366380,92	1466555,97		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	1	FU/UN	165
93	Kyrkstallar	Rund	Ca 0,5 m i D				6366378,98	1466554,03		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	1	FU	165
95	Kyrkstallar	Rund	Ca 1,2 m i D				6366377,19	1466559,37		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	1	UN	165
96	Kyrkstallar	Rund	Ca 2,1 m i D				6366376,70	1466554,78		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	1	UN	165
97	Kyrkstallar	Rundad	Ca 2,1 m i D				6366373,13	1466556,38		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	1	UN	165
98	Kyrkstallar	Oval	Ca 2,2 x 2 m st				6366368,91	1466562,14		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	1	AU/FU/UN	165
99	Kyrkstallar	Rund	Ca 0,5 m i D				6366387,54	1466555,45		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	1	UN	165
100	Kyrkstallar/ränna	Rännformad	Ca 23 m l, 0,5 m br				6366387,98	1466550,16		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	1	FU/UN	165
101	Kyrkstallar	Oregelbunden	Ca 6 x 2 m st.				6366385,31	1466554,31		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	1	UN	165
102	Kyrkstallar	Oregelbunden	Ca 3 x 2 m st				6366385,32	1466557,33		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	1	UN	165
103	Sentida bebyggelse-lämning	Rektangulär	Ca 12 x 1,2 m st				6366377,63	1466560,00		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	1	AU/UN	165
104	Sentida bebyggelse-lämning	Fyrsidig	Ca 2 x 2,1 m st				6366365,97	1466564,92		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	1	AU/UN	165
105	Kyrkstallar/ränna	Rännformad	Ca 12 x 1 m				6366375,42	1466558,49		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	1	AU/FU/UN	165
106	Mörkfärgning/nedgrävning						6366367,87	1466564,36		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	1	AU	165

Anl nr	Typ	Form yta	Storlek yta	Form profil	Djup	Fynd nr	X	Y	Z	Kommentarer	Omr	AU/FU/UN/LS	Fornl nr
107	Utgår						6366369,32	1466562,65		Samma som A 98	1	AU/FU/UN	
108	Stolphål	Rund	Ca 0,3 m i D				6366362,29	1466566,00		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	1	AU	165
109	Härd	Oval	Ca 1 x 1,5 m st				6366354,14	1466569,64		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	1	AU	
110	Kyrkstallar	Rund	Ca 0,5 m i D				6366362,03	1466565,99		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd. Trol. identisk m A108	1	FU	165
111	Dike						6366313,90	1466586,69		Ej undersökt	2	AU/FU	
112	VA-ledning		Ca 65 m l.				6366294,06	1466606,07		Ej undersökt	2	FU	
113	Kulturlager, kopplat till kyrkobygget?						6366301,55	1466614,99		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd. Framkom i smalt ledningschakt (LS)	Sch IX	LS	
114	Mur, del av äldre kyrkogårdsmur?						6366298,19	1466620,54		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	Sch XI	LS	
115	Kulturlager						6366280,45	1466622,36		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	Sch VIII	LS	
116	Mörkfärgning/nedgrävning						6366288,39	1466596,78		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	2	FU	166
117	Mörkfärgning/nedgrävning						6366286,08	1466591,91		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	2	FU	166
118	Stolphål						6366280,29	1466596,98		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	2	FU	166
119	Stolphål						6366257,91	1466611,20		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	2	AU/?	166
120	Mörkfärgning/nedgrävning						6366247,08	1466617,61		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	2	FU	166
121	Mörkfärgning/nedgrävning						6366243,93	1466615,64		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	2	FU	166
122	Stolphål						6366239,27	1466616,38		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	2	FU	166
123	Mörkfärgning/nedgrävning						6366242,28	1466620,91		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	2	FU	166
124	Mörkfärgning/nedgrävning						6366157,15	1466671,24		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	3	FU	167
125	Nedgrävning/ränna						6366169,08	1466693,88		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	Sch I	LS	167
126	Nedgrävning/ränna						6366171,89	1466699,71		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	Sch I	LS	167

Anl nr	Typ	Form yta	Storlek yta	Form profil	Djup	Fynd nr	X	Y	Z	Kommentarer	Omr	AU/FU/UN/LS	Fornl nr
127	Mörkfärgning/nedgrävning						6366147,40	1466669,90		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	3	FU	167
128	Stolphål						6366142,89	1466672,90		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	3	FU	167
129	Mörkfärgning/nedgrävning						6366135,83	1466673,48		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	3	FU	167
130	Mörkfärgning/nedgrävning						6366137,63	1466678,65		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	3	FU	167
131	Mörkfärgning/nedgrävning						6366129,82	1466681,11		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	3	FU	167
132	Mörkfärgning/nedgrävning						6366129,56	1466682,75		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	3	FU	167
133	Mörkfärgning/nedgrävning						6366106,04	1466684,92		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	3	AU	167
134	Mörkfärgning/nedgrävning						6366105,15	1466686,74		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	3	AU	167
135	Mörkfärgning/nedgrävning						6366106,73	1466696,48		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	3	FU	167
136	Mörkfärgning/nedgrävning						6366105,60	1466697,16		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	3	FU	167
137	Mörkfärgning/nedgrävning						6366101,77	1466699,76		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	3	FU	167
138	Kulturlager						6366097,91	1466694,26		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	3	AU	167
139	Kulturlager						6366083,93	1466703,32		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	3	AU	167
140	Sentida bebyggelse-lämningar						6366082,60	1466701,96		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	3	FU	167
141	Sentida bebyggelse-lämning						6366078,04	1466708,00		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	3	AU/FU	167
142	Sentida bebyggelse-lämningar						6366070,21	1466711,09		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	3	FU	167
143	Mörkfärgning/nedgrävning						6366058,87	1466721,70		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	4	FU	168
144	Mörkfärgning/nedgrävning						6366059,72	1466722,84		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	4	FU	168

Anl nr	Typ	Form yta	Storlek yta	Form profil	Djup	Fynd nr	X	Y	Z	Kommentarer	Omr	AU/FU/UN/LS	Forml nr
145	Kulturlager						6366003,68	1466750,86		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	4	AU	168
146	Mörkfärgning/ nedgrävning						6365999,32	1466752,15		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	S4	AU	
147	Mörkfärgning/ nedgrävning						6365994,20	1466756,68		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	S4	AU	
148	Bebyggelse- lämning						6365921,36	1466785,65		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd. Enligt uppgift hade en smedja legat på platsen.	Sch VII	LS	
149	Stolphål						6365863,82	1466874,29		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	S4	AU	
150	Sentida bebyggelse- lämning						6365842,83	1466901,42		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	S4	AU	
151	Nedgrävning / ränna						6365999,01	1466618,11		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd. Kan eventuellt vara del av en kantränna till en gravhög.	Sch VI	LS	
152	Röjningsröse						6365995,69	1466619,17		Ej undersökt	Sch VI	LS	
153	Härd						6366760,98	1466369,11		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	N1	AU	
154	Härd						6366716,97	1466411,94		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	N1	AU	
155	Mörkfärgning						6366754,68	1466375,19		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	N1	AU	
156	Mörkfärgning						6366712,36	1466416,57		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	N1	AU	
157	Mörkfärgning						6366709,33	1466419,79		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	N1	AU	
158	Mörkfärgning						6366316,96	1466586,29		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	2	AU	166
159	Mörkfärgning						6366291,49	1466597,85		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	2	AU	166
160	Mörkfärgning						6366272,36	1466605,44		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	2	AU	166
161	Mörkfärgning						6366264,25	1466608,31		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	2	AU	166
162	Mörkfärgning						6366258,13	1466606,88		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	2	AU	166

Anl nr	Typ	Form yta	Storlek yta	Form profil	Djup	Fynd nr	X	Y	Z	Kommentarer	Omr	AU/FU/UN/LS	Fornl nr
163	Mörkfärgning						6366252,36	1466614,79		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	2	AU	166
164	Mörkfärgning						6366247,70	1466616,01		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	2	AU	166
165	Mörkfärgning						6366243,47	1466612,74		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	2	AU	166
166	Mörkfärgning						6366243,16	1466618,91		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	2	AU	166
167	Stolphål						6366233,37	1466624,19		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	2	AU	166
168	Mörkfärgning						6366231,33	1466623,02		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	2	AU	166
169	Mörkfärgning						6366169,70	1466657,87		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	3	AU	167
170	Mörkfärgning						6366167,70	1466659,16		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	3	AU	167
171	Mörkfärgning						6366156,88	1466665,09		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	3	AU	167
172	Mörkfärgning						6366147,88	1466668,32		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	3	AU	167
173	Mörkfärgning						6366099,53	1466693,95		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	3	AU	167
174	Mörkfärgning						6366094,13	1466696,55		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	3	AU	167
175	Mörkfärgning						6366092,44	1466697,82		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	3	AU	167
176	Mörkfärgning						6366090,95	1466698,72		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	3	AU	167
177	Mörkfärgning						6366086,93	1466702,95		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	3	AU	167
178	Mörkfärgning						6365881,95	1466856,46		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	S4	AU	
179	Mörkfärgning						6365880,44	1466858,05		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	S4	AU	
180	Härd						6365875,51	1466861,76		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	S4	AU	
181	Härd						6366085,41	1466702,90		Ej undersökt, endast okulärt typbedömd	3	AU	167

Bilaga 3. Anläggningsbeskrivningar: Gravar

Ingen av gravarna var oskadd innan undersökningen. Samtliga högar var helt utplöjda, där fynden påträffades i matjorden blandade tillsammans med andra föremål från senare historisk tid. I något fall kunde rester av ett brandlager urskiljas under matjordslagret mot undergrunden (G8). I tre fall framkom brandgropar utan spår av kantrännor runt i kring. I det följande redovisas i huvudsak de vikingatida föremålen, men också ett urval av yngre föremål, till exempel blyplomber, knappar och bokspännen. Bilderna återger fynden i skala 1:1 eller 2:1.

G1 Grav. Helt utplöjd hög med kanträna.

Mittkoordinater: x6366129,9 y1466682,4 +149,67 m ö h.

Anläggningen utgjordes av en helt utplöjd hög vars omkrets avgränsades av en kanträna. Kantrännen är rundad till formen med en yttre diameter på ca 7,2 meter och en inre diameter på ca 6,4 meter. I söder går G1:s och G2:s kantrännor ihop. Ett schakt grävdes genom kantrännen. I profilen framgick det att dess djup var drygt 0,1 meter, fyllningen bestod av brun sandblandad humus.

15 st kvadratmeterrutor matjord sållades inom anläggningen.

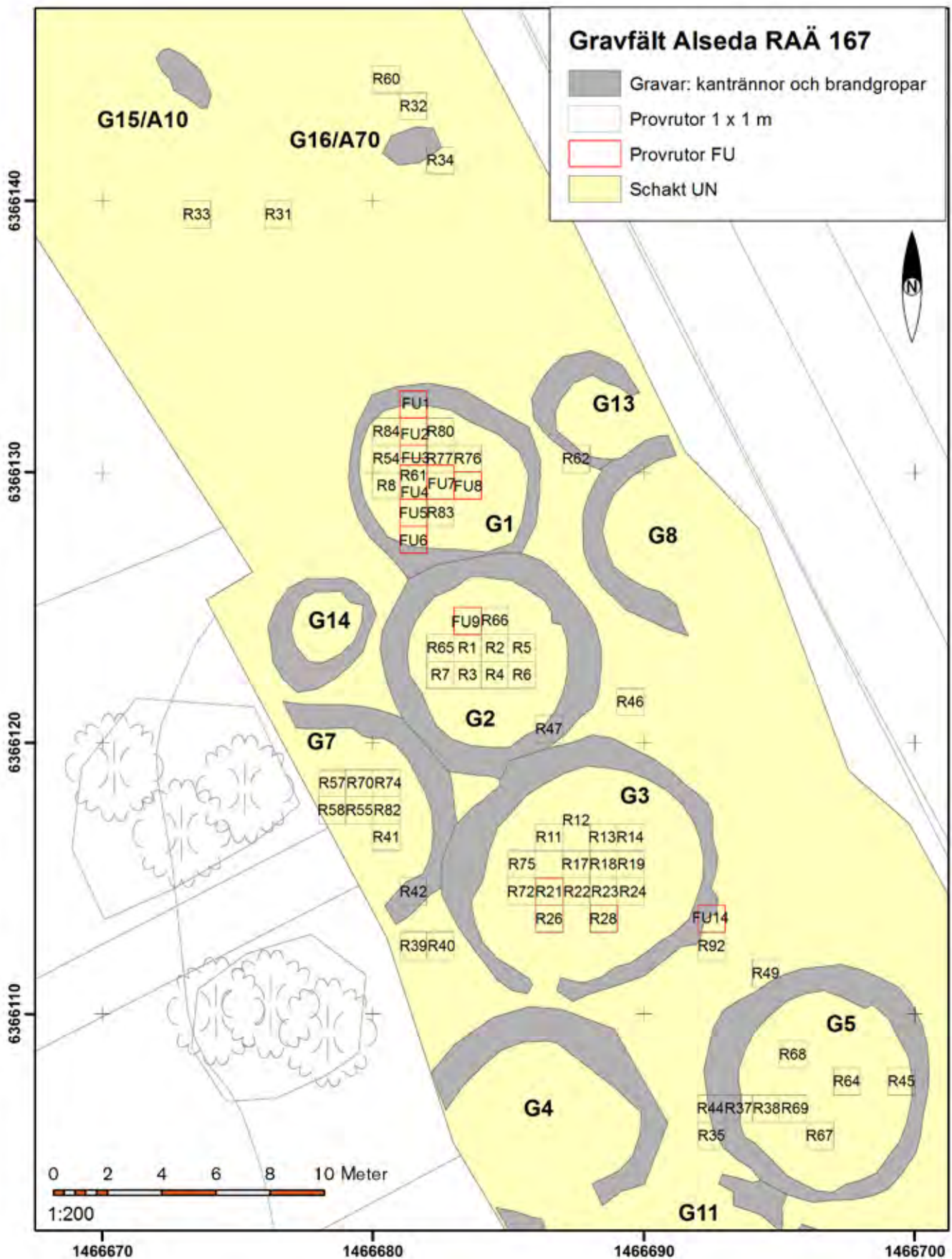
Fynd i matjorden

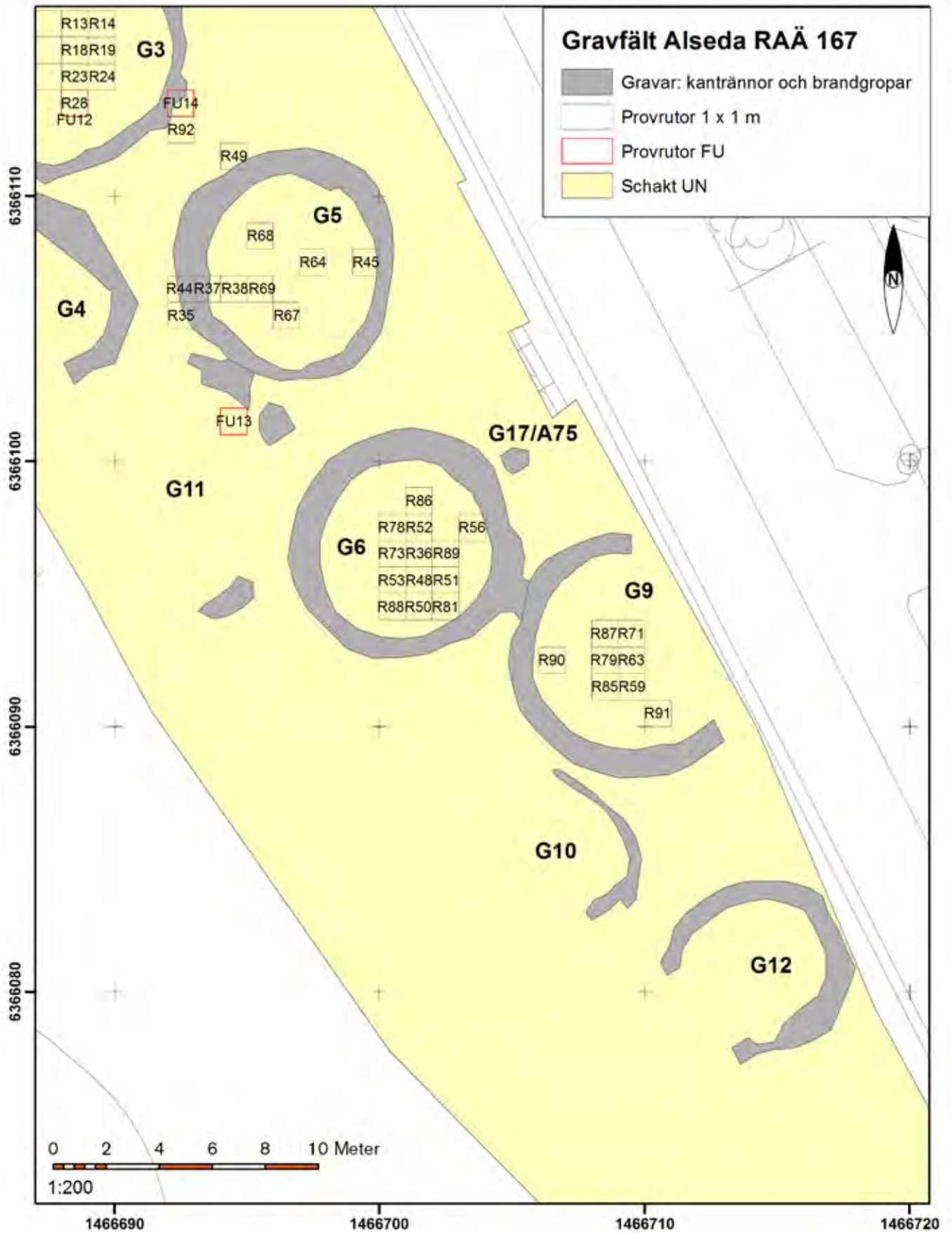
Bronsring (F8); remlöpare (F10); knapp (F16); knivar (F31 och 33); brodd (F32); nitar (F73); brända ben (F74, 77-81, 83, 85, 87-94 och 207); fibulafragment (F75); spik (F76); glas (F82); flintavslag (F84 och 86); förslaggad lera (F215); slagg (F216).

Sammanfattning av osteologisk analys: graven innehöll skelettdelar av en vuxen, yngre människa (20-30 år), möjligen man; en häst, delar av huvud, hals och extremiteternas nedre delar; en hund och en tamhöna (kön?).

C14-analys brända ben: 1210+/-45; 2 σ 680-960 e.Kr. (Ua-22150)

G2 Grav. Helt utplöjd hög med kanträdda.

Mittkoordinater: x6366123,1 y1466684,5 +149,1 m ö h.

Anläggningen utgjordes av en helt utplöjd hög vars omkrets avgränsades av en kanträdda. Kanträddan är rund till formen med en yttre diameter på ca 8,2 meter och en inre diameter på ca 5,9 meter. G2:s kanträdda går ihop med G1:s kanträdda i norr, med G7:s i sydväst och med G3:s i söder. I två av riktningarna grävdes schakt genom G2:s kanträdda. I den norra profilen mot G1 framgick det att kanträddans djup var drygt 0,2 meter och i den sydvästra mot G7 var den endast ca 0,1 meter djup, fyllningen bestod på båda ställena av brun sandblandad humus.

9 st kvadratmeterrutor matjord sållades inom anläggningen.

Fynd i matjorden

Pilspetsar (F22 och 23); kam (F71); nål (F72); brända ben (95-97,99-105 och 107); oid järnföremål (F 98); flintavslag (F106); bryne (F172); slagg (F217).

Sammanfattning av osteologisk analys: människa, yngre individ 12-18 år; hund; höns (kön?); svin, ungt djur, del av fot; häst, huvud, svans, fotdelar.

G3 Grav. Helt utplöjd hög med kantränna.

Mittkoordinater: x6366115,3 y1466688,1 +149,0 m ö h.

Anläggningen utgjordes av en helt utplöjd hög vars omkrets avgränsades av en kantränna. Kantrännan är rund till formen med en yttre diameter på ca 10,5 meter och en inre diameter på ca 8,1 meter. I väster går G3:s och G7:s kantrännor ihop. Ett schakt grävdes genom kantrännan. I profilen framgick det att dess djup var drygt 0,2 meter. Fyllningen bestod av brun sandblandad humus.

18 st kvadratmeterrutor matjord sällades inom anläggningen.

Fynd i matjorden

Bronsring (F6); sölja (F7); pärla (F44); 108-112 brända ben (F108-112, 114-117, 120-122 och 171); flintavslag (F113, 118 och 119); slagg (F218).

Sammanfattning av osteologisk analys: Människa, sannolikt vuxen; hund, tänder; nötkreatur, bränd underkäke + obrända kindtänder; får/get, höger språngben, kindtand; svin, vänster + höger främre mellanfotsben nr 4; medelstort däggdjur, revben och diafysfragment; större däggdjur, svanskota och diafysfragment.

G4 Grav. Helt utplöjd hög med kanträna.

Mittkoordinater: x6366105,9 y1466686,3 +148,9 m ö h.

Anläggningen utgjordes av en helt utplöjd hög vars omkrets avgränsades av en kanträna. Kantränan är rund till formen med en yttre diameter på ca 8,4 meter och en inre diameter på ca 6,2 meter. En mindre del av graven ligger utanför undersökningsområdet.

Graven framkom i utredningsskedet varför i princip all matjord inom kantränan togs bort innan vi kunde fastslå att det var en grav. Följaktligen undersöktes heller ingen matjord. Endast ett schakt grävdes genom dess kanträna. Kantränan visade sig vara drygt 0,2 meter djup och skålformad i profil.

Ingen matjord sållades och inga fynd hittades i graven.

G5 Grav. Helt utplöjd hög med kanträna.

Mittkoordinater: x6366107,1 y1466696,8 +148,67 m ö h.

Anläggningen utgjordes av en helt utplöjd hög vars omkrets avgränsades av en kanträna. Kantränan är rund till formen med en yttre diameter på ca 8,9 meter och en inre diameter på ca 7,2 meter, se fig/bilag X.

I sydväst går G5:s och G11:s kantrännor ihop. Ett schakt grävdes genom kantränan. I profilen framgick det att dess djup var ca 0,15 meter, fyllningen bestod av brun sandblandad humus.

5 st kvadratmeterrutor matjord sållades inom anläggningen.

Fynd i matjorden

Pärå (F38); brända ben (F123, 125-126, 129, 131-133 och 213); splitter av flinta (F124 och 134); förslaggad lera (F219); slagg (F220).

Sammanfattning av osteologisk analys: Människa, diafysfragment, vuxen? individ; nötkreatur, obränd mjölkkindtand; större däggdjur, diafys; medelstort däggdjur, diafys och revben (ett fragment hundnagt före bränning).

G6 Grav. Helt utplöjd hög med kantränna.

Mittkoordinater: x6366196,8 y1466700,9 +148,65 m ö h.

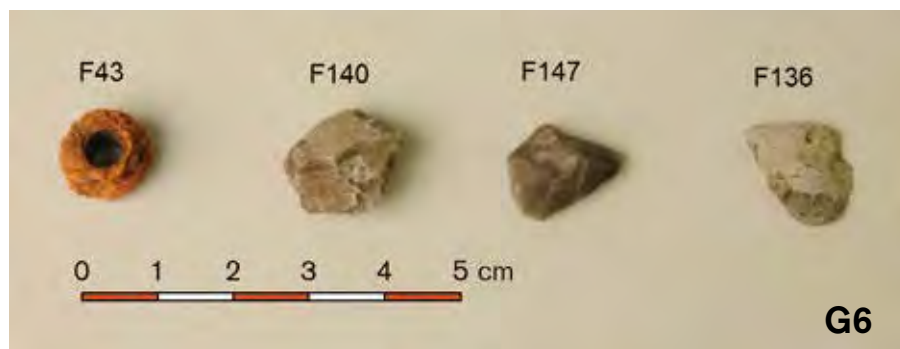
Anläggningen utgjordes av en helt utplöjd hög vars omkrets avgränsades av en kantränna. Kantrännan är rund till formen med en yttre diameter på ca 8,9 meter och en inre diameter på ca 6,9 meter. I sydöst går G6:s och G9:s kantrännor ihop. Ett schakt grävdes genom kantrännan. I profilen framgick det att dess djup var ca 0,2 meter, fyllningen bestod av brun sandblandad humus. Ytterligare ett schakt grävdes genom G6:s kantränna, även där var djupet ca 0,2 meter. På båda ställena uppvisades en flack skålformad profil.

13 st kvadratmeterrutor matjord sållades inom anläggningen.

Fynd i matjorden

Pärta (F43); brända ben (F135, 137-139, 141-146 och 148-150); flintavslag (F136, 140 och 147); knapp (F151); slagg (F221); förslaggad lera (F222); pilspets? i järn (F334).

Sammanfattning av osteologisk analys: människa, diafysfragment, vuxen?; medelstort däggdjur, kotor, revben, skulderblad?, diafyser; större däggdjur, diafyser.

G7 Grav. Helt utplöjd hög med kantränna och innehållande ett brandlager.

Mittkoordinater: x6366117,1 y1466678,1 +149,15 m ö h.

Anläggningen utgjordes av en helt utplöjd hög vars omkrets avgränsades av en kantränna. Kantrännan är troligtvis rund till formen med en yttre diameter på ca 9,4 meter och en inre diameter på ca 7,4 meter. Drygt halva graven uppskattas ligga utanför undersökningsområdet. G7:s kantränna går ihop med G2:s kantränna i nordöst och med G3:s i öster. I de båda riktningarna grävdes schakt genom G7:s kantränna. I den nordöstra profilen mot G2 framgick det att kantrännans djup var drygt 0,3 meter och skålformad. I den sydvästra profilen mot G3 var den endast ca 0,15 meter djup och avsevärt flackare i profil. Fyllningen bestod på båda ställena av brun sandblandad humus.

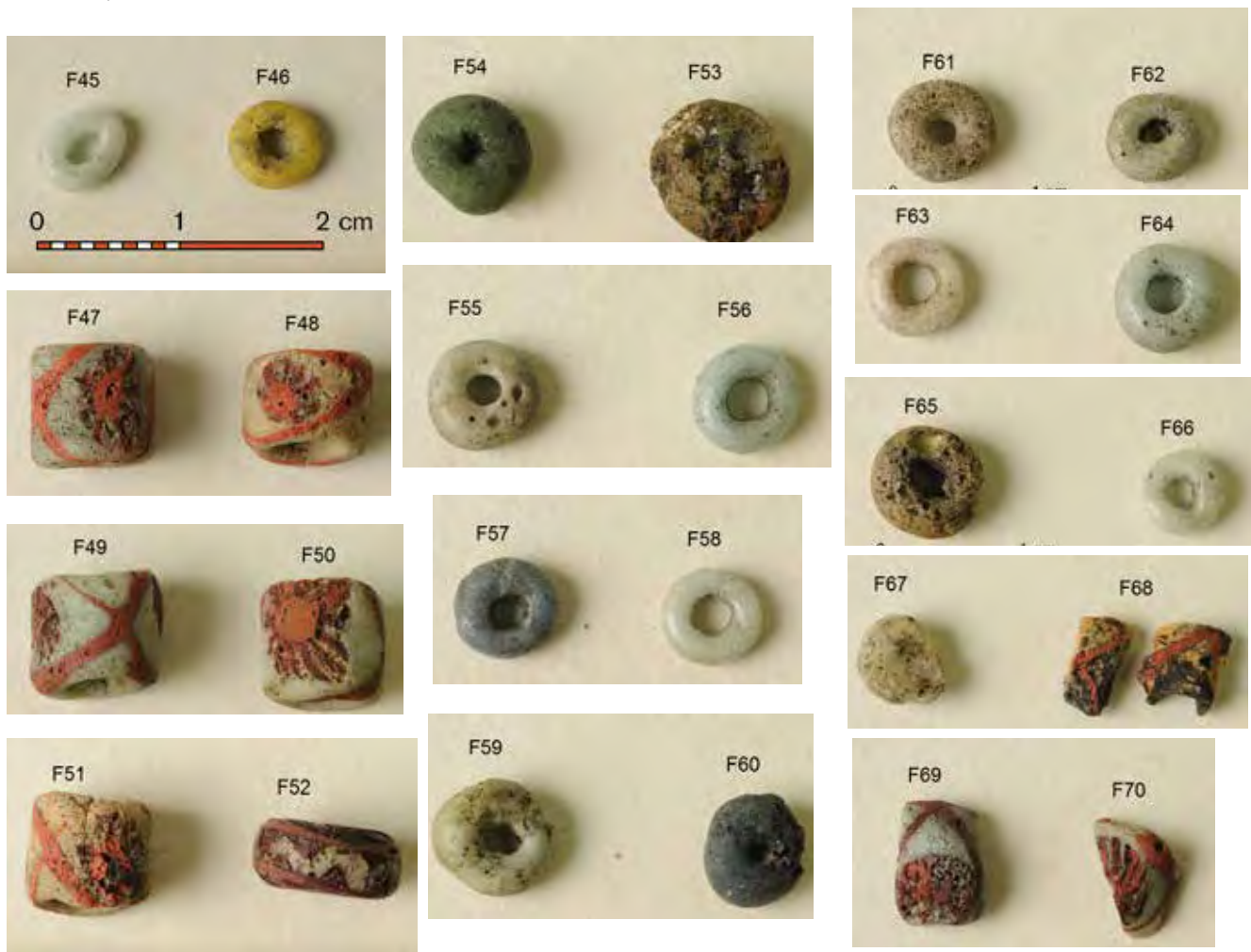
7 st kvadratmeterrutor matjord sållades inom anläggningen. I stort sett hela den västra delen av graven ligger kvar i trädgården, vid tidpunkten för undersökningen växte där Rhododendron.

Fynd i matjorden

Bronsspiral (F9); nyckel (F24); pärlor (F45-70); brända ben (F152-154 och 156-159); förslaggad lera (F155 och 223); slagg (F224).

Sammanfattning av osteologisk analys: Människa, vuxen, 30-50 år, kvinna ?; får, höft, lår och vrist; hund, kranium, höft, lår, skenben, vadben; medelstort djur, revben, diafyser.

C14-analys brända ben: 1320+/-45; 2 σ 630-810 e.Kr. (Ua-22151)

G8 Grav. Helt utplöjd hög med kantränna och innehållande ett brandlager.

Mittkoordinater: x6366128,1 y1466691,6 +149,15 m ö h.

Anläggningen utgjordes av en helt utplöjd hög vars omkrets avgränsades av en kantränna. Kantrännan är troligtvis rund till formen med en yttre diameter på ca 7,4 meter och en inre diameter på ca 5,5 meter. Drygt halva kantrännan, i öster mot vägen, var helt bortplöjd. I nordväst går G8:s och G13:s kantrännor ihop. Endast ett schakt grävdes genom G8:s kantränna. Kantrännan visade sig vara drygt 0,15 meter djup och något skålformad i profil.

I botten av matjorden framkom ett mycket skadat brandlager. Det var skadat av odlingsarbete och endast ett tunt skikt återstod. I ytan var formen oregelbunden med de ungefärliga måtten 2,25 × 1,65 meter. Inom brandlagret kunde tre koncentrationer av sot och kol iakttas. I ytan av brandlagrets centrala del låg ett tunt lager mindre stenar, med diamentrar mellan 0,03 och 0,15 meter. Huruvida de utgjorde en stenpackning och tillhörde graven eller tillkommit vid ett senare tillfälle gick ej att avgöra. Även i profil är brandlagret mycket oregelbundet och djupet varierar ner till ca 0,15 meter. Fyllningen bestod av kol, sot, sten och sand.

I kvadratmeterruta matjord sällades inom anläggningen och det fragmentariska brandlagret undersöktes.

Fynd i matjorden

Knapp (F17); sölja (F34); brända ben (F160 och 162); kvartsavslag (F161); slagg (F225 och 226); förslaggad lera (F227).

Sammanfattning av osteologisk analys: människa, vuxen?; hund?

C14-analys brända ben: 1125+/-45; 2 σ 780-1000 e.Kr. (Ua-22152)

G9 Grav. Helt utplöjd hög med kantränna.

Mittkoordinater: x6366092,8 y1466709,6 +48,75 m ö h.

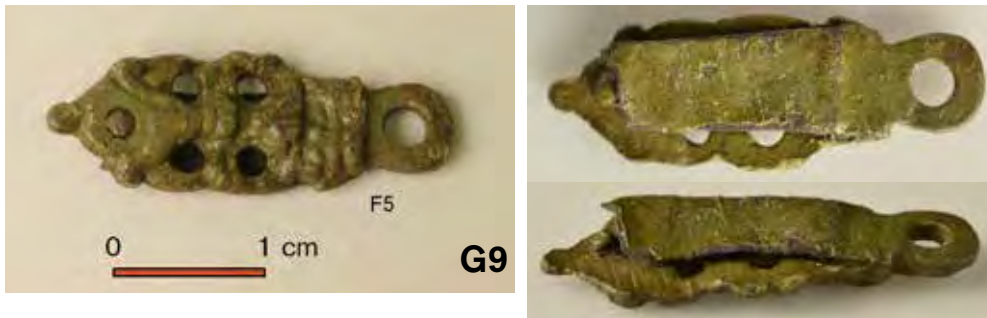
Anläggningen utgjordes av en helt utplöjd hög vars omkrets avgränsades av en kantränna. Kantrännan är troligtvis rund till formen med en yttre diameter på ca 9,5 meter och en inre diameter på ca 7,7 meter. Något mindre än halva graven uppskattas ligga utanför undersökningsområdet i öster mot vägen. I nordväst går G9:s och G6:s kantrännor ihop. Ett schakt grävdes genom G9:s kantränna. I profilen framgick det att dess djup var ca 0,3 meter och formen var oregelbunden. Fyllningen bestod av brun sandblandad humus.

8 st kvadratmeterrutor matjord sällades inom anläggningen. Strax söder om G9 påträffades ett silverhänge, F1, se nedan under lösfynd.

Fynd i matjorden

Bokspänne (F5); brända ben (F163 och 165-170); flintavslag (F164); slagg (F228); förslaggad lera (F229).

Sammanfattning av osteologisk analys: människa?, diafysdelar; nötkreatur, obränd framtand; häst, obränd kindtand; däggdjur, revben, diafysdelar.

G10 Grav. Helt utplöjd hög med kantränna.

Mittkoordinater: x6366085 y14667070 +148,6 m ö h.

Anläggningen utgjordes av en helt utplöjd hög vars omkrets avgränsades av en kantränna. Endast en mindre del av kantrännan hittades. Kantrännan var troligtvis rund till formen med en uppskattad yttre diameter på ca 5 meter och en inre diameter på ca 3,5 meter. Ingen matjord inom graven undersöktes.

G11 Grav. Helt utplöjd hög med kantränna.

Mittkoordinater: x6366099 y1466692 +148,7 m ö h.

Anläggningen utgjordes av en helt utplöjd hög vars omkrets avgränsades av en kantränna, endast tre kortare stycken av kantrännan hittades. Kantrännan är troligtvis rund till formen med en yttre diameter på ca 11 meter och en inre diameter på ca 10 meter. I nordöst går G11:s och G5:s kantrännor ihop. Endast ett schakt grävdes genom G11:s kantränna. Kantrännan visade sig vara drygt 0,15 meter djup och skålformad i profil.

1 kvadratmeterruta matjord sällades inom anläggningen.

Fynd i matjorden

Brända ben (F173).

Sammanfattning av osteologisk analys: oidentifierat: däggdjur.

G12 Grav. Helt utplöjd hög med kantränna.

Mittkoordinater: x6366080,9 y1466714,5 +148,6 m ö h.

Anläggningen utgjordes av en helt utplöjd hög vars omkrets avgränsades av en kantränna. En mindre del av kantrännans östra del hittades inte. Kantrännan är rund till formen med en uppskattad yttre diameter på ca 6,7 meter och en inre diameter på ca 4,9 meter. Ingen matjord inom graven undersöktes.

G13 Grav. Helt utplöjd hög med kantränna.

Mittkoordinater: x6366132,1 y1466688,3 +149,3 m ö h.

Anläggningen utgjordes av en helt utplöjd hög vars omkrets avgränsades av en kantränna. En mindre del av kantrännans östra del låg utanför undersökningsområdet. Kantrännan är rund till formen med en uppskattad yttre diameter på ca 4,6 meter och en inre diameter på ca 3,3 meter. G13:s kantränna går ihop med G8:s kantränna i sydöst. Ingen matjord inom graven undersöktes.

G14 Grav. Helt utplöjd hög med kantränna.

Mittkoordinater: x6366124,2 y1466678,1 +149,2 m ö h.

Anläggningen utgjordes av en helt utplöjd hög vars omkrets avgränsades av en kantränna. Kantrännan är rund till formen med en uppskattad yttre diameter på ca 4,5 meter och en inre diameter på ca 2,8 meter. Ingen matjord inom graven undersöktes.

G15/A10 Grav. Brandgrop utan identifierbar överbyggnad.

Mittkoordinater: x6366114 y1466673 +150,1 m ö h.

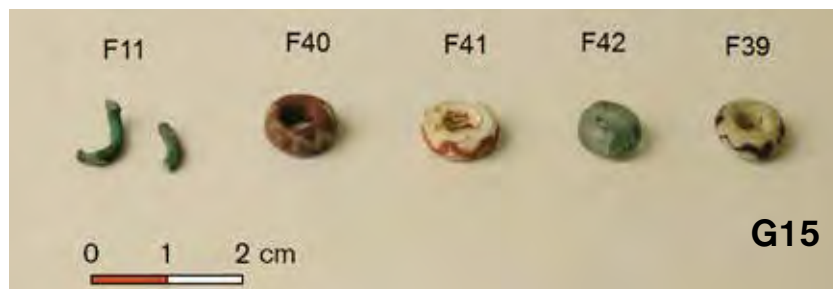
Brandgropen var i ytan oval liggandes i nordväst-sydöstlig riktning ca 2,3 × 1,1 meter stor. I den nordvästra hälften låg en koncentration bestående av kol, sot och brända ben. Ytligt i mitten av graven låg en mindre samling stenar med en diameter mellan ca 0,5 och 0,15 meter. Bland stenarna påträffades även mindre kolkoncentrationer. Den sydöstra delen av graven bestod av mörkbrun morän uppblandad med humus. I denna ände hittades inga brända ben. I profil följde graven samma mönster d v s kol- och sotlager med brända ben i den nordvästra delen och enbart humusblandad morän i den sydöstliga delen. Längdriktningens profil var flackt skålformad med plan botten i mittsektionen, djupet var som störst 0,33 meter.

Fynd i brandgropen

Bronstråd (F11); pärlor (F39-42); brända ben (F174-194).

Sammanfattning av osteologisk analys: människa, 50-70 år, kvinna; nötkreatur, obränd mjölkkindtand.

C14-analys brända ben: 1265+/-45; 2 σ 660-890 e.Kr. (Ua-22153)

G16/A70 Grav. Brandgrop utan identifierbar överbyggnad.

Mittkoordinater: x6366142 y1466681 +149,4 m ö h.

Brandgropen var i ytan oval i sydväst-nordöstlig riktning ca 2,2 × 1,2 meter stor. Mitt i graven fanns en koncentration av stenar med en diameter upp till ca 0,3 meter. Majoriteten av stenarna låg i gravens yta men det fanns även stenar i fyllningen. I profil var graven flackt skålformad men något grundare i mittsektionen än vid ytterkanterna. Djupet var drygt 0,4 meter. Fyllningen bestod till största delen av svartbrun kol och sot blandad humus.

Fynd i brandgropen

Bronsspiral (F12); del av beslag/bronssmycke med djuornamentik i stil III/E på ena sidan (F13); oid bronsfragment (F20); Nyckel? av järn, fragment (F35); järnnit (F36); glaspärla (F37); brända ben (F195).

Sammanfattning av osteologisk analys: människa, vuxen (40-60 år?), kvinna? (brandgrav) + människa, vuxen (obränd tand); hund.

C14-analys brända ben: 1265+/-45; 2 σ 660-890 e.Kr. (Ua-22154)

G17/A75 Grav. Rest av brandlager/brandgrop utan identifierbar överbyggnad.

Mittkoordinater: x6366100 y1466705,1 +148,5 m ö h.

Brandlagret var i ytan oregelbunden till formen ca 1,45 × 1,1 meter stor. Gropen var flack i profilen med ett djup kring 0,06 meter. Fyllningen bestod av en blandning av sand och humus med inslag av sot och kol.

Fynd i brandgropen

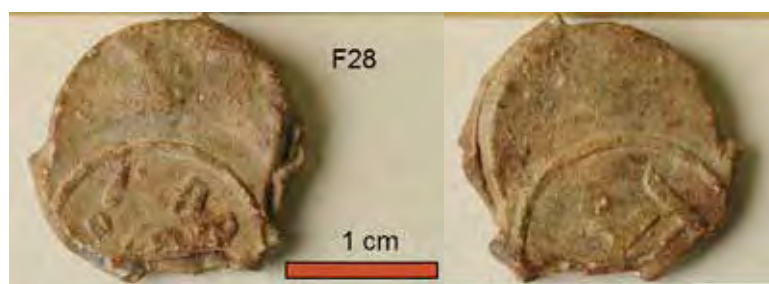
Brända ben (F196); järnnål med platt huvud med en ring igenom (F214).

Sammanfattning av osteologisk analys: människa, barn, 7-10 år + ben av däggdjur.

C14-analys brända ben: 1270+/-45; 2 σ 660-880 e.Kr. (Ua-22155).

Lösfynd

Diverse keramik från historisk tid påträffat som lösfynd vid undersökningen. Obs ej skalenligt.

Bilaga 4. Fyndlista

Bilaga 4. Fyndlista

Fnr	Sakord	Material	Antal fragm	Antal ex	Vikt	X	Y	Anl nr	Grav nr	Ruta nr	Kommentar	Beskrivning
1	Hänge	Silver	1	1	3,3	6366087,5	1466711,5				Schaktning / metalldetektor. Strax S om G9.	Runt hänge med filigranmönster
2	Spänne	Brons	1	1	6,1	6366105,0	1466692,0				Metalldetektor	Fragment av oval spännbuckla, troligen av typen P27
3	Spänne	Brons	1	1	6,8	6366144,60	1466680,30				Metalldetektor. N om G16 (A70)	Likarmat spänne, del av, kan möjligen hänföras till Aagård typ IV A:1.
4	Beslag	Brons	1	1	2,9	6366134,0	1466684,4				Metalldetektor	Två smala plattor förenade med en nit. Streck- och punktdekor
5	Hänge	Brons	1	1	2,5	6366092	1466708		G9	R79	Sällfynd. Rutgrävning.	
6	Ring	Brons	1	1	1,9	6366116	1466689		G3	R14	Sällfynd. Rutgrävning.	Ring med något ojämn tjocklek
7	Sölja	Brons	1	1	0,8	6366116	1466687		G3	R12	Sällfynd. Rutgrävning.	U-formad öppen bronsring med plattovalt tvärsnitt.
8	Ring	Brons	1	1	0,5	6366131	1466680		G1	R84	Sällfynd. Rutgrävning.	
9	Spiral	Brons	1	1	0,5	6366118	1466679		G7	R70	Sällfynd. Rutgrävning.	Bronsspiral
10	Remlöpare	Brons	1	1	12,9	6366133	1466681,5		G1		Schaktfynd i matjord i norra delen av G1.	Beslag av brons med två klamrar på undersidan.
11	Bronstråd	Brons	3	1	0,1	6366144,39	1466672,56	A10	G15		Funnen i anl 10	Bronstråd formad som en ögla. Har brustit i tre delar.
12	Spiral	Brons	3	1	0,7	6366142±1	1466681±1	A70	G16		Funnen i anl 70	Spiral av bronstråd
13	Bronsbleck, beslag	Brons	1	1	0,8	6366142±1	1466681±1	A70	G16		Funnen i anl 70.	Bronsbleck, ca 20 x 10 mm stort och 1 mm tjockt, med vågig dekor på ena sidan. Ev fragment av smycke eller beslag. Dekoren har bedömts vara i stil III/E, ca 750–850 e.Kr.
14	Knapp	Brons	1	1	1,9	6366041±26	1466734±16				Område 4, Mattssons trädgård mot skolan. Metalldetektor.	Knappen är tillverkad i brons och har ett ihåligt, kulligt och runt knapphuvud. Knappen är ornerad med böljande repmönster. På baksidan av knappen sitter en ögla av bronstråd. Det finns även två små hål på baksidan där det sticker ut rester av någon form av tråd.
15	Hänge	Bly	1	1	5,8	6366247	1466620	A5			Funnen vid anl A5. Ej i anläggningen.	Hänge med ögla. Avlångt med tre kulor med den större kulan vid midjan. Troligtvis av bly, men har en ärggrön, flagnande yta.
16	Knapp	Brons	1	1	2,9	6366131	1466681		G1	FU-Ruta	Sällfynd. Rutgrävning. Hittad vid rutgrävning under FU.	Flat, ihålig knapp med ögla av tråd på baksidan. Framsidan är lätt välvd med ett insjunket centrum. Ornamentik i form av en blomma. Ytan är ärggrön.

Föremålen har införts i Jönköpings läns museums samlingar under nummer JM 53710: 1–340.

Fnr	Sakord	Material	Antal fragm	Antal ex	Vikt	X	Y	Anl nr	Grav nr	Ruta nr	Kommentar	Beskrivning
17	Knapp	Tenn	1	1	2,5	6366128	1466690		G8		Funnen vid rensning över brandlager i G8.	Knapp av tenn med kullig baksida. Ögla av tråd. Infattad, rund sten med avfasad topp. Matt yta.
18	Bronsbleck	Brons	1	1	7,3	6366271,7	1466612,44	A1			Funnen mitt för kyrkan. Metalldetektor	Bronsbleck, fragment av platt föremål, troligtvis runt. En ytersida intakt. Två intill varan liggande omerade linjer följer rundningen av den intakta ytersidan.
19	Bronsbleck	Brons	1	1	0,6	6366108	1466701				Sällfynd. Rutgrävning.	Bronsbleck med en fasad kant och en dekorlinje på ena sidan. Inga intakta ytterkanter.
20	Oid	Brons	1	1	0,4	6366142	1466681,4	A70	G16		Funnen vid undersökning av A70.	Bronsula med ev ornering i form av en cirkulär inbuktning.
21	Oid	Brons	1	1	9,4	6366276	1466597				Funnen fem meter NV om A38. Metalldetektor.	Bronsplåt vriden omkring en kärna av järn.
22	Pilspets	Järn	1	1	5,6	6366122	1466684		G2	R4	Sällfynd. Rutgrävning.	Spetsen av en pilspets
23	Pilspets	Järn	1	1	12,8	6366122	1466683		G2	R3	Sällfynd. Rutgrävning.	
24	Nyckel	Brons	1	1	5,4	6366118	1466679		G7	R70	Sällfynd. Rutgrävning.	Fragment av genombruten nyckel
25	Kniv	Järn	1	1	14	6366113	1466682				Schaktfynd	
26	Sporre? del av	Järn	1	1	22,8	6366102,5±2,5	1466690±2				Schaktfynd.	Böjd järnten, närmast halvcirkelformad med i ena änden anbragt ytterligare en ten som längst ut är försett med ett håll. Möjligen en sporre?
27	Armborst-pil	Järn	1	1	38,4	6366114,0	1466693,5				Metalldetektor	Armborstspil försedd med holk. Spetsen elipsformad
28	Plomb	Bly	1	1	6,8	6366095±15	1466700±15				Metalldetektor	Stämplad blyplomb. ...
29	Gryffot	Brons	1	1	97,5	6366129	1466682				Metalldetektor	Fragment av gryffot
30	Kniv	Järn	1	1	24,2	6366106,5	1466700					Blad till kniv
31	Kniv	Järn	1	1	27,9	6366129	1466681		G1	FU- Ruta	Sällfynd. Rutgrävning.	Texten otydlig på påsen x66124 eller 129. Troligen 129, enligt Samuel.
32	Brodd	Järn	1	1	6,2	6366129	1466681		G1	FU- Ruta	Sällfynd. Rutgrävning.	Otydlig angivelse av koordinater på påsen. Enligt Samuel 66129 (ej 124)
33	Kniv	Järn	1	1	34,2	6366130±3	1466682±3		G1		Schaktfynd i ytan av matjorden.	Järnkniv, möjligen recent
34	Sölja	Järn	1	1	33,2	6366129±1	1466691±1		G8		Rensning av brandlager	
35	Nyckel?	Järn	1	1	3,4	6366142	1466681	A70	G16		I brandgrop	Järnten, böjd i ena änden. Nyckel??
36	Nit	Järn	1	1	9,9	6366142	1466681	A70	G16		I brandgrop?	
37	Pärla	Glas	1	1	0,3	6366142	1466681	A70	G16		I brandgrop	Förmålt, närmast platt, blåaktig glaspärla.
38	Pärla	Bergskristall	1	1	1,3	6366107	1466697		G5	R64	Sällfynd. Rutgrävning.	Avlång pärla i vitaktig bergskristall, trasig i ena änden.

Fnr	Sakord	Material	Antal fragm	Antal ex	Vikt	X	Y	Anl nr	Grav nr	Ruta nr	Kommentar	Beskrivning
39	Pärta	Glasfluss?	1	1	0,6	6366144,9	1466673,2	A10	G15		I brandlager, ungefärligt läge	Turkos,gul,grå glasflusspärla med vågbandmönster
40	Pärta	Glasfluss	1	1	0,5	6366144,9	1466673,2	A10	G15		I brandlager, ungefärligt läge	Brun med grönvitt vågbandsmönster
41	Pärta	Glasfluss	1	1	0,5	6366145,08	1466672,75	A10	G15		I brandlager	Vitblåröd vågbandsmönster
42	Pärta	Glas	2	1	0,5	6366145,1±0,1	1466672,9±0,1	A10	G15		I brandlager	Olivgrön glaspärta i två delar
43	Pärta	Lera	1	1	2,4	6366095	1466701		G6	R48	Sällfynd. Rutgrävning.	Orange lerpärta
44	Pärta	Glasfluss	1	1	0,4	6366113	1466686		G3	R26	Sällfynd. Rutgrävning vid förundersökningen	Turkos fasettslipad glaspärta
45	Pärta	Glas	1	1	0,1	6366117	1466679		G7	R55	Sällfynd. Rutgrävning.	Mintgrön liten glaspärta
46	Pärta	Glas	1	1	0,1	6366117	1466679		G7	R55	Sällfynd. Rutgrävning.	Gul liten glaspärta
47	Pärta	Glasfluss	1	1	0,8	6366118	1466679		G7	R70	Sällfynd. Rutgrävning.	Grågrön med röda linjer
48	Pärta	Glasfluss	1	1	0,7	6366118	1466679		G7	R70	Sällfynd. Rutgrävning.	Grågrön med röda linjer
49	Pärta	Glasfluss	1	1	0,8	6366118	1466679		G7	R70	Sällfynd. Rutgrävning.	Grågrön med röda linjer
50	Pärta	Glasfluss	1	1	0,6	6366118	1466679		G7	R70	Sällfynd. Rutgrävning.	Gråvit pärla med röda linjer och "blommor"
51	Pärta	Glasfluss	1	1	0,5	6366118	1466679		G7	R70	Sällfynd. Rutgrävning.	Gråvit pärla med röda linjer och "blommor"
52	Pärta	Glasfluss	1	1	0,5	6366118	1466679		G7	R70	Sällfynd. Rutgrävning.	Gråbrun bränd? Pärla med lrödbruna injer
53	Pärta	Glasfluss	1	1	0,5	6366118	1466679		G7	R70	Sällfynd. Rutgrävning.	Förmålt gråaktig glaspärta
54	Pärta	Glasfluss	1	1	0,5	6366118	1466679		G7	R70	Sällfynd. Rutgrävning.	Mossgrön försmålt pärla med ett hopsmålt hål
55	Pärta	Glasfluss	1	1	0,3	6366118	1466679		G7	R70	Sällfynd. Rutgrävning.	Blågrå
56	Pärta	Glasfluss	1	1	0,2	6366118	1466679		G7	R70	Sällfynd. Rutgrävning.	Ljusblå enfärgad pärla
57	Pärta	Glasfluss	1	1	0,2	6366118	1466679		G7	R70	Sällfynd. Rutgrävning.	Blå enfärgad pärla
58	Pärta	Glasfluss	1	1	0,1	6366118	1466679		G7	R70	Sällfynd. Rutgrävning.	Vit enfärgad
59	Pärta	Glasfluss	1	1	0,3	6366118	1466679		G7	R70	Sällfynd. Rutgrävning.	Grönbrunbränd
60	Pärta	Glasfluss	1	1	0,3	6366118	1466679		G7	R70	Sällfynd. Rutgrävning.	Grågrönaktig bränd
61	Pärta	Glasfluss	1	1	0,2	6366118	1466679		G7	R70	Sällfynd. Rutgrävning.	Gråbränd
62	Pärta	Glasfluss	1	1	0,2	6366118	1466679		G7	R70	Sällfynd. Rutgrävning.	Gråvit bränd
63	Pärta	Glasfluss	1	1	0,1	6366118	1466679		G7	R70	Sällfynd. Rutgrävning.	Vit enfärgad
64	Pärta	Glasfluss	1	1	0,2	6366118	1466679		G7	R70	Sällfynd. Rutgrävning.	
65	Pärta	Glasfluss	1	1	0,2	6366118	1466679		G7	R70	Sällfynd. Rutgrävning.	Gråbrun bränd pärla
66	Pärta	Glasfluss	1	1	0,1	6366118	1466679		G7	R70	Sällfynd. Rutgrävning.	Gråvit enfärgad pärla
67	Pärta	Glasfluss	1	1	0,1	6366118	1466679		G7	R70	Sällfynd. Rutgrävning.	Grönvittaktig pärla med hopsmålt hål. Skadad

Fnr	Sakord	Material	Antal fragm	Antal ex	Vikt	X	Y	Anl nr	Grav nr	Ruta nr	Kommentar	Beskrivning
68	Pärla	Lera	2	1	0,1	6366118	1466679		G7	R70	Sällfynd. Rutgrävning.	Gråsvartbränd med antydan till rödaktiga linjer. Gulbrunt snitt.
69	Pärla	Glasfluss	1	1	0,3	6366118	1466679		G7	R70	Sällfynd. Rutgrävning.	Blågrå med rödaktiga linjer och en "blomma". Fragmentarisk, endast en tredjedel av pärlan återstår.
70	Pärla	Glasfluss	1	1	0,1	6366118	1466679		G7	R70	Sällfynd. Rutgrävning.	Blågrå med rödaktiga linjer och en "blomma". Fragment.
71	Kam	Ben	2	1	1,6	6366123	1466684		G2	R2	Sällfynd.	Troligen en mittskena till en sammansatt kam. Uppristad yta (för bättre limfäste?). I överkant en bård i relief åt bägge håll.
72	Nål	Ben	3	1	1,5	6366123	1466684		G2	R2	Sällfynd.	Bennål med spets bevarad. Men utan huvud.
73	Nitar	Järn	2	2	7,3	6366129	1466680		G1	R8	Sällfynd. Rutgrävning.	
74	Brända ben	Ben			657,1	6366129	1466680		G1	R8	Sällfynd. Rutgrävning.	
75	Fibula	Järn	1	1	1,4	6366130	1466680		G1	R54	Sällfynd. Rutgrävning.	Mittsektion av fibulan, något korroderad.
76	Spik	Järn	1	1	4,3	6366130	1466680		G1	R54	Sällfynd. Rutgrävning.	Huvudet saknas, rektangulärt tvärsnitt, något korroderad.
77	Brända ben	Ben			410,1	6366130	1466680		G1	R54	Sällfynd. Rutgrävning.	
78	Brända ben	Ben			56,8	6366130	1466681		G1	R61	Sällfynd. Rutgrävning.	
79	Brända ben	Ben			57,3	6366130	1466683		G1	R76	Sällfynd. Rutgrävning.	
80	Brända ben	Ben			39,4	6366130	1466682		G1	R77	Sällfynd. Rutgrävning.	
81	Brända ben	Ben			16,7	6366131	1466682		G1	R80	Sällfynd. Rutgrävning.	
82	Glas	Glas	1	1	1,6	6366131	1466682		G1	R80	Sällfynd. Rutgrävning.	Ljust blågrönt. Något rundade former, ev mynningsbit.
83	Brända ben	Ben			25,3	6366128	1466682		G1	R83	Sällfynd. Rutgrävning.	
84	Avslag	Flinta		2	1,4	6366128	1466682		G1	R83	Sällfynd. Rutgrävning.	
85	Brända ben	Ben			3,8	6366131	1466680		G1	R84	Sällfynd. Rutgrävning.	
86	Avslag	Flinta		2	2,3	6366129	1466682		G1	FU- Ruta	Sällfynd. Rutgrävning.	
87	Brända ben	Ben			4,7	6366127	1466681		G1	FU- Ruta	Sällfynd. Rutgrävning.	
88	Brända ben	Ben			1	6366132	1466681		G1	FU- Ruta	Sällfynd. Rutgrävning.	
89	Brända ben	Ben			0,3	6366128	1466681		G1		Schaktfynd, låg i sotfläck i gravens södra del.	
90	Brända ben	Ben			11,4	6366128	1466681		G1	FU- Ruta	Sällfynd. Rutgrävning.	

Fnr	Sakord	Material	Antal fragm	Antal ex	Vikt	X	Y	Anl nr	Grav nr	Ruta nr	Kommentar	Beskrivning
91	Brända ben	Ben			15	6366130,5	1466681		G1	FU-Ruta	Sällfynd. Rutgrävning.	
92	Brända ben	Ben			139,7	6366129	1466683		G1	FU-Ruta	Sällfynd. Rutgrävning.	
93	Brända ben	Ben			1,5	6366130	1466680		G1		Hittades i gravens västra del.	
94	Brända ben	Ben			288,8	6366129	1466681		G1	FU-Ruta	Sällfynd. Rutgrävning.	Bl a ett kraniefragment.
95	Brända ben	Ben			0,5	6366123	1466683		G2	R1	Sällfynd. Rutgrävning.	
96	Brända ben	Ben			47,1	6366123	1466684		G2	R2	Sällfynd. Rutgrävning.	
97	Brända ben	Ben			0,5	6366122	1466683		G2	R3	Sällfynd. Rutgrävning.	
98	Oid	Järn		1	1,7	6366122	1466683		G2	R3	Sällfynd. Rutgrävning.	Böjd järnten med ögla i ena änden, nyckel? Kan vara recent.
99	Brända ben	Ben			140,1	6366122	1466684		G2	R4	Sällfynd. Rutgrävning.	Kommer från en koncentration av ben, sot och kol.
100	Brända ben	Ben			13,8	6366122	1466684		G2	R4	Sällfynd. Rutgrävning.	
101	Brända ben	Ben			4,6	6366123	1466685		G2	R5	Sällfynd. Rutgrävning.	
102	Brända ben	Ben			10,1	6366122	1466685		G2	R6	Sällfynd. Rutgrävning.	
103	Brända ben	Ben			1,4	6366122	1466682		G2	R7	Sällfynd. Rutgrävning.	
104	Brända ben	Ben			0,2	6366123	1466682		G2	R65	Sällfynd. Rutgrävning.	
105	Brända ben	Ben			0,4	6366124	1466684		G2	R66	Sällfynd. Rutgrävning.	
106	Avslag	Flinta		1	1,1	6366124	1466684		G2	R66	Sällfynd. Rutgrävning.	
107	Brända ben	Ben			1,8	6366124	1466683		G2	FU-Ruta	Sällfynd. Rutgrävning. Grävningen av rutan påbörjades under FU och avslutades vid SU.	
108	Brända ben	Ben			6,4	6366116	1466687		G3	R12	Sällfynd. Rutgrävning.	
109	Brända ben	Ben			3,3	6366116	1466689		G3	R14	Sällfynd. Rutgrävning.	
110	Brända ben	Ben			5,7	6366115	1466687		G3	R17	Sällfynd. Rutgrävning.	
111	Brända ben	Ben			3,3	6366115	1466688		G3	R18	Sällfynd. Rutgrävning.	
112	Brända ben	Ben			23,6	6366115	1466689		G3	R19	Sällfynd. Rutgrävning.	
113	Avslag	Flinta		1	1	6366114	1466687		G3	R22	Sällfynd. Rutgrävning.	
114	Brända ben	Ben			4	6366114	1466687		G3	R22	Sällfynd. Rutgrävning.	
115	Brända ben	Ben			4,4	6366114	1466688		G3	R23	Sällfynd. Rutgrävning.	
116	Brända ben	Ben			6,8	6366114	1466689		G3	R24	Sällfynd. Rutgrävning.	

Fnr	Sakord	Material	Antal fragm	Antal ex	Vikt	X	Y	Anl nr	Grav nr	Ruta nr	Kommentar	Beskrivning
117	Brända ben	Ben			7,1	6366115	1466685		G3	R75	Sällfynd. Rutgrävning.	
118	Avslag	Flinta		1	0,6	6366113	1466686		G3	FU- Ruta	Sällfynd. Rutgrävning.	
119	Avslag	Flinta		1	6,6	6366113	1466686		G3	FU- Ruta	Sällfynd. Rutgrävning.	Eldpåverkad
120	Brända ben	Ben			10,9	6366113	1466686		G3	FU- Ruta	Sällfynd. Rutgrävning.	
121	Brända ben	Ben			10,3	6366114	1466686		G3	FU- Ruta	Sällfynd. Rutgrävning.	
122	Brända ben	Ben			1,4	6366116,4	1466687,8		G3		Ytfynd	
123	Brända ben	Ben			3,5	6366105	1466692		G5	R35	Sällfynd. Rutgrävning.	
124	Splitter	Flinta		1	0,1	6366105	1466692		G5	R35	Sällfynd. Rutgrävning.	Med krusta
125	Brända ben	Ben			10,3	6366106	1466693		G5	R37	Sällfynd. Rutgrävning.	
126	Brända ben	Ben			6,1	6366107	1466699		G5	R45	Sällfynd. Rutgrävning.	
127	Avslag	Flinta		1	0,7	6366107	1466699		G5	R45	Sällfynd. Rutgrävning.	
128	Avslag	Flinta		1	1,7	6366107	1466699		G5	R45	Sällfynd. Rutgrävning.	Eldpåverkad
129	Brända ben	Ben			4,5	6366106	1466692		G5	R44	Sällfynd. Rutgrävning.	
130	Splitter	Kvarts		1	0,5	6366107	1466697		G5	R64	Sällfynd. Rutgrävning.	
131	Brända ben	Ben		1	0,4	6366107	1466697		G5	R64	Sällfynd. Rutgrävning.	
132	Brända ben	Ben		7	3,6	6366108	1466695		G5	R68	Sällfynd. Rutgrävning.	
133	Brända ben	Ben		4	1,3	6366106	1466695		G5	R69	Sällfynd. Rutgrävning.	
134	Splitter	Flinta		1	0,1	6366106	1466695		G5	R69	Sällfynd. Rutgrävning.	
135	Brända ben	Ben			5,4	6366096	1466701		G6	R36	Sällfynd. Rutgrävning.	
136	Avslag	Flinta		1	0,7	6366095	1466701		G6	R48	Sällfynd. Rutgrävning.	Eldpåverkad
137	Brända ben	Ben			3,6	6366095	1466701		G6	R48	Sällfynd. Rutgrävning.	
138	Brända ben	Ben		3	0,6	6366094	1466701		G6	R50	Sällfynd. Rutgrävning.	
139	Brända ben	Ben			3,2	6366095	1466702		G6	R51	Sällfynd. Rutgrävning.	
140	Avslag	Flinta		1	2,3	6366097	1466701		G6	R52	Sällfynd. Rutgrävning.	Eldpåverkad
141	Brända ben	Ben			9,3	6366097	1466701		G6	R52	Sällfynd. Rutgrävning.	
142	Brända ben	Ben			5,8	6366095	1466700		G6	R53	Sällfynd. Rutgrävning.	
143	Brända ben	Ben			6,5	6366097	1466703		G6	R56	Sällfynd. Rutgrävning.	
144	Brända ben	Ben			2,7	6366096	1466700		G6	R73	Sällfynd. Rutgrävning.	
145	Brända ben	Ben			8	6366097	1466700		G6	R78	Sällfynd. Rutgrävning.	

Fnr	Sakord	Material	Antal fragm	Antal ex	Vikt	X	Y	Anl nr	Grav nr	Ruta nr	Kommentar	Beskrivning
146	Brända ben	Ben			5,3	6366094	1466702		G6	R81	Sällfynd. Rutgrävning.	
147	Avslag	Flinta		1	1,3	6366098	1466701		G6	R86	Sällfynd. Rutgrävning.	
148	Brända ben	Ben			3,1	6366098	1466701		G6	R86	Sällfynd. Rutgrävning.	
149	Brända ben	Ben			1,6	6366094	1466700		G6	R88	Sällfynd. Rutgrävning.	
150	Brända ben	Ben			7,3	6366096	1466702		G6	R89	Sällfynd. Rutgrävning.	
151	Knapp	Järn	4	1	2,5	6366096	1466702		G6	R89	Sällfynd. Rutgrävning.	
152	Brända ben	Ben			4,2	6366114	1466681		G7	R42	Sällfynd. Rutgrävning. Från matjordslager över ruta	
153	Brända ben	Ben			104,2	6366117	1466679		G7	R55	Sällfynd. Rutgrävning.	
154	Brända ben	Ben			10,5	6366118	1466678		G7	R57	Sällfynd. Rutgrävning.	
155	Förslaggad lera	Lera	1	1	4,1	6366118	1466679		G7	R70	Sällfynd. Rutgrävning.	
156	Brända ben	Ben			16	6366117	1466678		G7	R58	Sällfynd. Rutgrävning.	
157	Brända ben	Ben			151,5	6366118	1466679		G7	R70	Sällfynd. Rutgrävning.	
158	Brända ben	Ben			1,6	6366118	1466680		G7	R74	Sällfynd. Rutgrävning.	
159	Brända ben	Ben			2,2	6366117	1466680		G7	R82	Sällfynd. Rutgrävning.	
160	Brända ben	Ben		1	0,3	6366130	1466687		G8	R62	Sällfynd. Rutgrävning.	
161	Avslag	Kvarts		1	0,2	6366128	1466690		G8		Rensning över brandlager, schaktmassor	
162	Brända ben	Ben			158,7	6366128	1466690		G8		Rensning av brandlager	
163	Brända ben	Ben			2,4	6366091	1466709		G9	R59	Sällfynd. Rutgrävning.	
164	Avslag	Flinta		2	4,3	6366091	1466709		G9	R59	Sällfynd. Rutgrävning.	
165	Brända ben	Ben			17,4	6366092	1466709		G9	R63	Sällfynd. Rutgrävning.	
166	Brända ben	Ben			6,8	6366093	1466709		G9	R71	Sällfynd. Rutgrävning.	
167	Brända ben	Ben			1,3	6366092	1466708		G9	R79	Sällfynd. Rutgrävning.	
168	Brända ben	Ben			5,1	6366091	1466708		G9	R85	Sällfynd. Rutgrävning.	
169	Brända ben	Ben			0,2	6366093	1466708		G9	R87	Sällfynd. Rutgrävning.	
170	Brända ben	Ben			0,2	6366092	1466706		G9	R90	Sällfynd. Rutgrävning.	
171	Brända ben	Ben			1,7	6366116	1466686		G3	R11	Sällfynd. Rutgrävning.	
172	Bryne	Sandsten	1	1	79,3	6366122	1466683		G2	R3	Sällfynd. Rutgrävning.	
173	Brända ben	Ben			0,2	6366101	1466694		G11	Fu- Ruta	Sällfynd. Rutgrävning.	

Fnr	Sakord	Material	Antal fragm	Antal ex	Vikt	X	Y	Anl nr	Grav nr	Ruta nr	Kommentar	Beskrivning
174	Brända ben	Ben			102,8	6366145	1466672	A10	G15		Sällfynd. Benmaterial från hela graven. Insamlat vid 4 olika tillfällen.	
175	Brända ben	Ben			4,3	6366145,5±0,1	1466672,5±0,1	A10	G15		I brandlager. 2x2 dm ruta.	
176	Brända ben	Ben			1	6366145,5±0,1	1466672,7±0,1	A10	G15		I brandlager. 2x2 dm ruta.	
177	Brända ben	Ben			4,8	6366145,3±0,1	1466672,5±0,1	A10	G15		I brandlager. 2x2 dm ruta.	
178	Brända ben	Ben			31,5	6366145,3±0,1	1466672,7±0,1	A10	G15		I brandlager. 2x2 dm ruta.	
179	Brända ben	Ben			9,8	6366145,3±0,1	1466672,9±0,1	A10	G15		I brandlager. 2x2 dm ruta.	
180	Brända ben	Ben			0,3	6366145,3±0,1	1466673,1±0,1	A10	G15		I brandlager. 2x2 dm ruta.	
181	Brända ben	Ben			31,3	6366145,1±0,1	1466672,5±0,1	A10	G15		I brandlager. 2x2 dm ruta.	
182	Brända ben	Ben			145,3	6366145,1±0,1	1466672,7±0,1	A10	G15		I brandlager. 2x2 dm ruta.	
183	Brända ben	Ben			116,6	6366145,1±0,1	1466672,9±0,1	A10	G15		I brandlager. 2x2 dm ruta.	
184	Brända ben	Ben			20,3	6366145,1±0,1	1466673,1±0,1	A10	G15		I brandlager. 2x2 dm ruta.	
185	Brända ben	Ben			43,5	6366144,9±0,1	1466672,5±0,1	A10	G15		I brandlager. 2x2 dm ruta.	
186	Brända ben	Ben			131,6	6366144,9±0,1	1466672,7±0,1	A10	G15		I brandlager. 2x2 dm ruta.	
187	Brända ben	Ben			107,1	6366144,9±0,1	1466672,9±0,1	A10	G15		I brandlager. 2x2 dm ruta.	
188	Brända ben	Ben			7	6366144,9±0,1	1466673,1±0,1	A10	G15		I brandlager. 2x2 dm ruta.	
189	Brända ben	Ben			4,9	6366144,7±0,1	1466672,5±0,1	A10	G15		I brandlager. 2x2 dm ruta.	
190	Brända ben	Ben			70,4	6366144,7±0,1	1466672,7±0,1	A10	G15		I brandlager. 2x2 dm ruta.	
191	Brända ben	Ben			39,3	6366144,7±0,1	1466672,9±0,1	A10	G15		I brandlager. 2x2 dm ruta.	
192	Brända ben	Ben			0,3	6366144,7±0,1	1466673,1±0,1	A10	G15		I brandlager. 2x2 dm ruta.	

Fnr	Sakord	Material	Antal fragm	Antal ex	Vikt	X	Y	Anl nr	Grav nr	Ruta nr	Kommentar	Beskrivning
193	Brända ben	Ben			1	6366144,5±0,1	1466672,7±0,1	A10	G15		I brandlager. 2x2 dm ruta.	
194	Brända ben	Ben			8,6	6366144,60	1466672,80-	A10	G15		I brandlager.	
195	Brända ben	Ben			162,2	6366142	1466681	A70	G16			
196	Brända ben	Ben			122,5	6366100	1466705	A75	G17			
197	Brända ben	Ben			2,2	6366139	1466676			R31	Sällfynd. Rutgrävning.	
198	Brända ben	Ben			0,9	6366139	1466673			R33	Sällfynd. Rutgrävning.	
199	Brända ben	Ben			0,3	6366141	1466682			R34	Sällfynd. Rutgrävning.	
200	Brända ben	Ben			1,5	6366112	1466681			R39	Sällfynd. Rutgrävning.	
201	Brända ben	Ben			2,2	6366112	1466682			R40	Sällfynd. Rutgrävning. Rutan ligger delvis i ett utredningsschakt.	
202	Brända ben	Ben			0,6	6366111	1466694			R49	Sällfynd. Rutgrävning.	
203	Brända ben	Ben			0,5	6366144	1466680			R60	Sällfynd. Rutgrävning.	
204	Brända ben	Ben			1,3	6366112	1466692			R92	Sällfynd. Rutgrävning.	
205	Brända ben	Ben			6,2	6366113	1466688			FU- Ruta	Sällfynd. Rutgrävning.	
206	Brända ben	Ben			1,1	6366113	1466692			FU- Ruta	Sällfynd. Rutgrävning.	
207	Brända ben	Ben			521,4	6366129	1466682		G1	FU- Ruta	Sällfynd. Rutgrävning. Rutan hade måtten 1,25x1m.	
208	Brända ben	Ben			0,2	6366395	1466550	A9			Hittat vid snittning av anläggning.	
209	Brända ben	Ben			11,1	6366125	1466675	A78			Hittat vid snittning av anläggning.	
210	Avslag	Flinta	1		0,3	6366113	1466688			FU- Ruta	Sällfynd. Rutgrävning.	
211	Brända ben	Ben			0,7	6366277,9	1466603,4	A4 (FU)				
212	Brända ben	Ben			0,05	6366246,8	1466620,1	A5 (FU)				
213	Brända ben	Ben			6,6	6366105	1466695		G5			
214	Nyckel?	Järn	2	1	10	6366100±0,5	1466705±0,5	A75	G17		Sällfynd.	Nyckel? med platt rektangulärt huvud med hål där det sitter en ring
215	Förlagga lera	Lera	4		253	6366130±3,5	1466683±3,5		G1		Sällfynd. Rutgrävning.	

Fnr	Sakord	Material	Antal fragm	Antal ex	Vikt	X	Y	Anl nr	Grav nr	Ruta nr	Kommentar	Beskrivning
216	Slagg	Järnslagg	18	18	856,5	6366130±3,5	1466683±3,5		G1		Sällfynd. Rutgrävning.	
217	Slagg	Järnslagg	18	18	430,3	6366122,9±4,2	1466684,4±4,1		G2		Sällfynd. Rutgrävning.	
218	Slagg	Järnslagg	30	30	1059	6366116,0±4,9	1466687,2±5,2		G3		Sällfynd. Rutgrävning.	
219	Förlaggad lera	Lera	5	5	74,8	6366107,9±4,4	1466696,2±4,2		G5		Sällfynd. Rutgrävning.	
220	Slagg	Järnslagg	23	23	403,3	6366107,9±4,4	1466696,2±4,2		G5		Sällfynd. Rutgrävning.	
221	Slagg	Järnslagg	17	17	371	6366097,1±4,4	1466701,1±4,5		G6		Sällfynd. Rutgrävning.	
222	Förlaggad lera	Lera	22	22	380	6366097,1±4,4	1466701,1±4,5		G6		Sällfynd. Rutgrävning.	
223	Förlaggad lera	Lera	4	4	226	6366118,4±4,2	1466681,0±3,0		G7		Sällfynd. Rutgrävning.	
224	Slagg	Järnslagg	5	5	152	6366118,4±4,2	1466681,0±3,0		G7		Sällfynd. Rutgrävning.	
225	Slagg	Järnslagg	7	7	126	6366127,6±3,7	1466689,3±1,8		G8		Sällfynd. Rutgrävning.	
226	Slagg	Järnslagg	8	8	368	6366127,6±3,7	1466689,3±1,8		G8		Rensfynd	
227	Förlaggad lera	Lera	4	4	39	6366127,6±3,7	1466689,3±1,8		G8		Rensfynd	
228	Slagg	Järnslagg	18	18	215	6366091,7±4,6	1466707,9±4,1		G9		Sällfynd. Rutgrävning.	
229	Förlaggad lera	Lera	7	7	47	6366091,7±4,6	1466707,9±4,1		G9		Sällfynd. Rutgrävning.	
230	Slagg	Järnslagg	4	4	38	6366113	1466692			FU- Ruta	Sällfynd. Rutgrävning.	
231	Förlaggad lera	Lera	2	2	81	6366113	1466692			FU- Ruta	Sällfynd. Rutgrävning.	
232	Keramik	Lera	1	1	4	6366040	1466732	A50			Skärvstenspackning.	
233	Slagg	Järnslagg	1	1	35	6366395	1466550	A9			Större nedgrävning	
234	Hasselnöts- skal	Hasselnöts- skal	4	4	0,2	6366159	1466670	A2			Hårdrest	
235	Slagg	Järnslagg	1	1	200	6366369,3±1,1	1466558,1±1,1	A8			Större nedgrävning.	
236	Slagg	Järnslagg	1	1	71	6366247,7	1466621,7	A7			Större nedgrävning	
237	Förlaggad lera	Lera	2	2	36	6366139	1466673			R33	Sällfynd. Rutgrävning.	
238	Slagg	Järnslagg	2	2	42	6366141	1466682			R34	Sällfynd. Rutgrävning.	
239	Slagg	Järnslagg	5	5	86	6366111	1466694			R49	Sällfynd. Rutgrävning.	
240	Förlaggad lera	Lera	1	1	4	6366111	1466694			R49	Sällfynd. Rutgrävning.	
241	Slagg	Järnslagg	2	2	161	6366112	1466692			R92	Sällfynd. Rutgrävning.	

Fnr	Sakord	Material	Antal fragm	Antal ex	Vikt	X	Y	Anl nr	Grav nr	Ruta nr	Kommentar	Beskrivning
242	Slagg	Järnslag	2	2	172	6366121	1466689			R46	Sällfynd. Rutgrävning.	
243	Förslaggad lera	Lera	1	1	10	6366112	1466681			R39	Sällfynd. Rutgrävning.	
244	Slagg	Järnslag	1	1	53	6366112	1466681			R39	Sällfynd. Rutgrävning.	
245	Förslaggad lera	Lera	3	3	17	6366112	1466682			R40	Sällfynd. Rutgrävning.	
246	Mynt	Cu	1	1	8,27	6366383±38	1466558±24				Område 1	M1. 1/2 skilling 1819-1830. Carl XIV Johan. Kopparmynt. Avesta. Mynten registrerades för sig för att snabbt kunna skickas till Myntkabinettet. De numrerades från M1 till M72.
247	Mynt	Cu	1	1	7,68	6366383±38	1466558±24				Område 1	M2. Obestämt
248	Mynt	Cu	1	1	2,36	6366383±38	1466558±24				Område 1	M3. 1/6 skilling. 1831. Carl XIV Johan. Kopparmynt. Avesta.
249	Mynt	Cu	1	1	10,56	6366383±38	1466558±24				Område 1	M4. 1 öre 1760. Adolf Fredrik. Kopparmynt. Avesta.
250	Mynt	Cu	1	1	4,4	6366383±38	1466558±24				Område 1	M5. 1 öre km.?? 1719-78. Kopparmynt.
251	Mynt	Cu	1	1	3,31	6366383±38	1466558±24				Område 1	M6. 1 öre km. Fredrik I. 1720-50. Avesta el. Stockholm.
252	Mynt	Cu	1	1	3,66	6366383±38	1466558±24				Område 1	M7. 1 öre km, 1719-20. Ulrika Eleonora. Kopparmynt. Stockholm.
253	Mynt	Cu	1	1	11,37	6366383±38	1466558±24				Område 1	M8. 1 öre sm. 1730-50. Kopparmynt. Avesta el. Stockholm.
254	Mynt	Cu	1	1	8,82	6366383±38	1466558±24				Område 1	M9. 1/4 öre. 1637. Kristina. Kopparmynt Säter.
255	Mynt	Cu	1	1	9,27	6366383±38	1466558±24				Område 1	M10. 1/4 öre. Kristina. 1638. Kopparmynt. Säter.
256	Mynt	Cu	1	1	5,23	6366383±38	1466558±24				Område 1	M11. 1/6 öre sm. 1666-86. Karl XI. Kopparmynt. Avesta.
257	Mynt	Cu	1	1	3,74	6366383±38	1466558±24				Område 1	M12. 1 öre km. 1719-78.?? Kopparmynt. Stockholm? 1724-26??
258	Mynt	Cu	1	1	5,44	6366277±52	1466604±32				Område 2	M13. 1/6 öre sm. 1676. Karl XI. Kopparmynt. Avesta.
259	Mynt	Cu	1	1	1,31	6366277±52	1466604±32				Område 2	M14. Obestämt.
260	Mynt	Cu	1	1	3,65	6366277±52	1466604±32				Område 2	M15. 1 öre km. 1719. Ulrika Eleonora. Kopparmynt Stockholm.
261	Mynt	Cu	1	1	3,68	6366277±52	1466604±32				Område 2	M16. 1 öre km. 1719-20. Ulrika Eleonora. Kopparmynt Stockholm
262	Mynt	Cu	1	1	9,86	6366277±52	1466604±32				Område 2	M17. 1/4 öre 1637. Kristina. Kopparmynt. Säter.
263	Mynt	Brons	1	1	7,84	6366277±52	1466604±32				Område 2	M18. 5 öre 1879. Bronsmynt. Oscar II.

Fnr	Sakord	Material	Antal fragm	Antal ex	Vikt	X	Y	Anl nr	Grav nr	Ruta nr	Kommentar	Beskrivning
264	Mynt	Silver	1	1	1,03	6366277±52	1466604±32				Område 2	M19. 1öre 1609-12. Karl IX. Silvermynt. Stockholm. Möjl. 1611.
265	Mynt	Silver	1	1	1,33	6366277±52	1466604±32				Område 2	M20. 1/2 öre 1582 el. 1592. Johan III. Silvermynt Stockholm.
266	Mynt	Cu	1	1	6,94	6366277±52	1466604±32				Område 2	M21. 1/6 öre sm. 1666. Karl XI. Kopparmynt. Avesta.
267	Mynt	Cu	1	1	13,15	6366277±52	1466604±32				Område 2	M22. 1 skilling 1819-30. Karl XIV Johan. Kopparmynt, Avesta.
268	Mynt	Cu	1	1	26,12	6366277±52	1466604±32				Område 2	M23. 1 öre, 1630-31. Gustav II Adolf. Kopparmynt. Säter.
269	Mynt	Cu	1	1	12,84	6366277±52	1466604±32				Område 2	M24. 1 öre sm 1760. Adolf Fredrik. Kopparmynt. Avesta.
270	Mynt	Silver	1	1	0,59	6366277±52	1466604±32				Område 2	M25. 1 öre 1700-09. Karl XII. Silvermynt Stockholm.
271	Mynt	Cu	1	1	0,87	6366277±52	1466604±32				Område 2	M26. Klipping 1513-23. Kristian II. Malmö. Korroderad. Efterprägling? Osäker bestämning.
272	Mynt	Silver	1	1	0,76	6366277±52	1466604±32				Område 2	M27. 1 fyrk 1592. Johan III. Silvermynt Stockholm.
273	Mynt	Cu	1	1	5,59	6366277±52	1466604±32				Område 2	M28. 1/6 öre. 1666-86. Karl XI. Kopparmynt. Avesta.
274	Mynt	Cu	1	1	3,99	6366277±52	1466604±32				Område 2	M29. 1 öre km. 1720. Ulrika Eleonora. Kopparmynt Stockholm.
275	Mynt	Cu	1	1	8,24	6366277±52	1466604±32				Område 2	M30. 1/4 öre 1634-44. Kristina. Kopparmynt. Nyköping, Säter eller Avesta.
276	Mynt	Cu	1	1	10	6366277±52	1466604±32				Område 2	M31. 1/4 öre 1635? Kristina. Kopparmynt. Nyköping eller Säter.
277	Mynt	Cu	1	1	9,3	6366277±52	1466604±32				Område 2	M32. 1/4 öre 1656. Karl X Gustav. Kopparmynt Avesta
278	Mynt	Cu	1	1	6,52	6366277±52	1466604±32				Område 2	M33. 1/4 öre 1634-44. Kristina. Kopparmynt. Nyköping, Säter eller Avesta.
279	Mynt	Cu	1	1	7,29	6366277±52	1466604±32				Område 2	M34. 1/4 öre 1634-54. Kristina. Kopparmynt. Nyköping, Säter eller Avesta
280	Mynt	Cu	1	1	16,22	6366277±52	1466604±32				Område 2	M35. 1 skilling 1829 el. 1819? Karl XIV Johan. Kopparmynt, Avesta.
281	Mynt	Cu	1	1	12,39	6366277±52	1466604±32				Område 2	M36. 1 öre sm., 1748. Fredrik. Kopparmynt. Avesta.
282	Mynt	Cu	1	1	5,86	6366277±52	1466604±32				Område 2	M37. 1/4 öre 1634-44. Kristina. Kopparmynt. Nyköping, Säter eller Avesta.
283	Mynt	Cu	1	1	2,15	6366277±52	1466604±32				Område 2	M38. 1/12 skilling, 1802. Gustav IV Adolf. Kopparmynt, Avesta.

Fnr	Sakord	Material	Antal fragm	Antal ex	Vikt	X	Y	Anl nr	Grav nr	Ruta nr	Kommentar	Beskrivning
284	Mynt	Cu	1	1	3,91	6366277±52	1466604±32				Område 2	M39. 1/4 skilling 1819-30. Karl XIV Johan. Kopparmynt, Avesta.
285	Mynt	Cu	1	1	4,03	6366277±52	1466604±32				Område 2	M40. 1 öre km, 1750. Fredrik. Kopparmynt. Stockholm.
286	Mynt	Cu	1	1	5,61	6366277±52	1466604±32				Område 2	M41. 1/2 skilling riksgälds, 1799. Gustav IV Adolf. Kopparmynt, Avesta.
287	Mynt	Cu	1	1	2,74	6366277±52	1466604±32				Område 2	M42. Obestämt.
288	Mynt	Cu	1	1	3,34	6366277±52	1466604±32				Område 2	M43. 1 öre km. 1719-20. Ulrika Eleonora. Kopparmynt Stockholm
289	Mynt	Cu	1	1	5,58	6366277±52	1466604±32				Område 2	M44. 1/6 öre sm. 1666-86. Karl XI. Kopparmynt. Avesta.
290	Mynt	Cu	1	1	6,26	6366277±52	1466604±32				Område 2	M45. 1/4 skilling, 1802-08. Gustav IV Adolf. Kopparmynt, Avesta.
291	Mynt	Cu	1	1	2,76	6366277±52	1466604±32				Område 2	M46. 1/6 skilling 1825, 1830-31. Karl XIV Johan. Kopparmynt, Avesta.
292	Mynt	Cu	1	1	1,86	6366277±52	1466604±32				Område 2	M47. Obestämt.
293	Mynt	Cu	1	1	4,47	6366277±52	1466604±32				Område 2	M48. 1 öre km. 1719-20. Ulrika Eleonora. Kopparmynt Stockholm
294	Mynt	Cu	1	1	3,85	6366277±52	1466604±32				Område 2	M49. 1 öre km. 1719. Ulrika Eleonora. Kopparmynt Stockholm.
295	Mynt	Silver	1	1	0,5	6366277±52	1466604±32				Område 2	M50. Örtug (gote), ca 1420-1440/50. Gotländskt silvermynt. Visby.
296	Mynt	Cu	1	1	1,45	6366277±52	1466604±32				Område 2	M51. Klipping 1513-23. Kristian II. Malmö. Efterprägling?
297	Mynt	Silver	1	1	1,98	6366277±52	1466604±32				Område 2	M52. 2 öre 1591. Johan III. Silvermynt Stockholm. Stort håll.
298	Mynt	Cu	1	1	10,14	6366277±52	1466604±32				Område 2	M53. 1/4 öre 1636. Kristina. Kopparmynt. Nyköping eller Säter.
299	Mynt	Cu	1	1	8,75	6366277±52	1466604±32				Område 2	M54. 1/4 öre 1654. Kristina. Kopparmynt. Avesta
300	Mynt	Cu	1	1	5,98	6366277±52	1466604±32				Område 2	M55. 1/4 skilling, 1806. Gustav IV Adolf. Kopparmynt, Avesta.
301	Mynt	Cu	1	1	25,24	6366277±52	1466604±32				Område 2	M56. 1 öre (klipping), 1626. Gustav II Adolf. Kopparmynt. Säter el. Nyköping.
302	Mynt	Cu	1	1	5,36	6366277±52	1466604±32				Område 2	M57. 1/6 öre sm. 1677. Karl XI. Kopparmynt. Avesta.
303	Mynt	Silver	1	1	2,95	6366277±52	1466604±32				Område 2	M58. 5 öre. 1694. Karl XI. Kopparmynt. Avesta.
304	Mynt	Cu	1	1	25,34	6366277±52	1466604±32				Område 2	M59. 1 skilling, 1802-05. Gustav IV Adolf. Kopparmynt, Stockholm.

Fnr	Sakord	Material	Antal fragm	Antal ex	Vikt	X	Y	Anl nr	Grav nr	Ruta nr	Kommentar	Beskrivning
305	Mynt	Cu	1	1	3,51	6366277±52	1466604±32				Område 2	M60. 1/4 skilling 1821. Karl XIV Johan. Kopparmynt, Avesta.
306	Mynt	Cu	1	1	26,76	6366277±52	1466604±32				Område 2	M61. 1 skilling, 1802-05. Gustav IV Adolf. Kopparmynt, Stockholm.
307	Mynt	Silver	1	1	0,84	6366277±52	1466604±32				Område 2	M62. 1 öre, 1730. Fredrik. Silvermynt. Stockholm.
308	Mynt	Cu	1	1	9,05	6366277±52	1466604±32				Område 2	M63. 1/4 öre 1636. Kristina. Kopparmynt. Nyköping eller Säter.
309	Mynt	Cu	1	1	7,2	6366277±52	1466604±32				Område 2	M64. 1/4 öre 1634-54. Kristina. Kopparmynt. Nyköping, Säter eller Avesta
310	Mynt	Cu	1	1	4,17	6366277±52	1466604±32				Område 2	M65. 1 öre km, 1724. Fredrik. Kopparmynt. Stockholm.
311	Mynt	Cu	1	1	3,9	6366277±52	1466604±32				Område 2	M66. 1 öre km, 1719-78. Kopparmynt.
312	Mynt	Cu	1	1	1,93	6366139±178	1466677±52				Område 3	M67. 1/12 skilling, 1812. Karl XIII. Kopparmynt Avesta.
313	Mynt	Cu	1	1	8,08	6366139±178	1466677±52				Område 3	M68. 1/4 öre. 1634-44. Kristina. Kopparmynt Nyköping, Säter el. Avesta.
314	Mynt	Cu	1	1	4,48	6366139±178	1466677±52				Område 3	M69. 1 öre km, 1720. Fredrik. Kopparmynt Stockholm.
315	Mynt	Cu	1	1	3,36	6366139±178	1466677±52				Område 3	M70. 1/4 skilling, 1820. Karl XIV Johan. Kopparmynt Avesta.
316	Mynt	Silver	1	1	1,21	6366139±178	1466677±52				Område 3	M71. 1 öre 1674. Besittningsmynt. Karl XI. Silvermynt Reval.
317	Mynt	Cu	1	1	0,68	6366139±178	1466677±52				Område 3	M72. 1/4 skilling, 1819-30. Karl XIV Johan. Kopparmynt Avesta.
318	Oid	Brons	1	1	0,73	6366139±178	1466677±52				Område 3	M73. Bronsbit, ej mynt.
319	Kärl	Keramik	3	5	24,6						Rutgrävning inom gravfältet	Yngre rödgods. Mynningsbitar till krukor. Engob, grön blyglasyr
320	Kärl	Keramik	3	4	42,3						Rutgrävning inom gravfältet	Yngre rödgods. Mynning av skålar. Brun och ljusgul glasyr.
321	Kärl	Keramik	1	1	10,4						Rutgrävning inom gravfältet	Yngre rödgods. Handtag till en liten trefotsgräta.
322	Kärl	Keramik	1	1	1,6						Rutgrävning inom gravfältet	Yngre rödgods. Marmorad glasyr från 1600-tals keramik.
323	Kärl	Keramik	1	1	8,5						Rutgrävning inom gravfältet	Stengods. Seltzerflaska, en mynningsbit till flaska av Sieburgtyp.
324	Kärl	Keramik	26	26	84						Rutgrävning inom gravfältet	Yngre rödgods. Bukbitar och bottenbitar, brun, ljusgul glasyr, engob
325	Pipa	Piplera	2	2	3,7						Rutgrävning inom gravfältet	Klackar utan stämplars

Fnr	Sakord	Material	Antal fragm	Antal ex	Vikt	X	Y	Anl nr	Grav nr	Ruta nr	Kommentar	Beskrivning
326	Kärl	Keramik	2	2	51,9						Rutgrävning av matjord utanför gravfält	Yngre rödgods. Handtag till trefotsgryta
327	Kärl	Keramik	6	6	31,6						Rutgrävning av matjord utanför gravfält	Yngre rödgods. Mynningsdelar och mynning. Brun glasyr, engob
328	Pipa	Piplera	1	1	2,2						Rutgrävning av matjord utanför gravfält	Skaft från pipa med dekorränder
329	Knapp	Koppar	28	28	102,5						Område 2 och 3, lösfynd	metallknappar av olika sort, dekor med siffran 20, blomma, snäcka mm
330	Kärl	Keramik	1	1	9,1	6366395	1466550	A9				Yngre rödgods? Ljusr rostrött gods, glattad yta
331	Lerklining	Br Lera	5	5	7,7	6366395	1466550	A9				Lätt bränd lera
332	Kärl	Keramik	2	1	32	6366064	1466720	A69				Fat, mynningsbit. Engob och hemring
333	Kärl	Keramik	1	1	7,2	6366064	1466720	A69				Mynningsbit, magring och dåligt bränd
334	Pilspets?	Järn	1	1	10,9	6366094	1466700		G6	R88	Sällfynd	Spets med tånge. Fyrsidigt tvärsnitt
335	Gryfot	Cu	1	1	76,5						Område 2, schaktfynd	Tresidigt ben till bronsgryta
336	Smälta	Glas	1	1	8,3						Område 2, schaktfynd	Ofärgat glas
337	Skål	Tenn	1	1	15,3						Område 2, schaktfynd	Del av mynning, profilerad kant
338	Mynt	Cu	8	8	32,1						Schaktfynd	Olika valörer 1905-1971
339	Bjällra	Cu	1	1	2,3						Område 2, schaktfynd	Delvis skadad och öppen
340	Kula	Bly	4	4	34,7						Schaktfynd	Både släta och knöliga kulor

Fyndbilder. Knappar

Figur 1. Metallknappar i förträdesvis brons (Fnr 329) påträffade vid undersökningen. Huvuddelen framkom med hjälp av metaldetektor. Skalan är ungefär 1:1, dvs naturlig storlek. Foto Jörgen Gustafsson, Jönköpings läns museum.

Fyndbilder. Mynt

F246 (M1) 1/2 skilling 1819-1830. Karl XIV Johan. Kopparmynt. Avesta.

F247 (M2) obestämt. Kopparmynt.

F248 (M3) 1/6 skilling 1831. Karl XIV Johan. Kopparmynt. Avesta.

F249 (M4) 1 öre 1760. Adolf Fredrik. Kopparmynt. Avesta.

F250 (M5) 1 öre km ?? 1719-1778. Kopparmynt.

F251 (M6) 1 öre km. Fredrik I. 1720-50. Kopparmynt. Avesta/Stockholm?

F252 (M7) 1 öre km. 1719-20. Ulrika Eleonora. Kopparmynt. Stockholm.

F253 (M8) 1 öre sm. 1730-50. Fredrik I. Kopparmynt. Avesta/Stockholm?

F254 (M9) 1/4 öre 1637. Kristina. Kopparmynt. Säter.

F255 (M10) 1/4 öre 1638. Kristina. Kopparmynt. Säter.

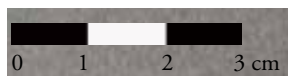
F256 (M11) 1/6 öre sm. 1666-86. Karl XI. Kopparmynt. Avesta.

F257 (M12) 1 öre km. 1719-1778. Stockholm? 1724-6?

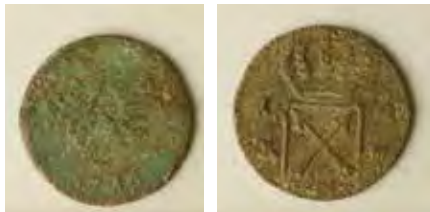
F258 (M13) 1/6 öre sm. 1676. Karl XI. Kopparmynt. Avesta.

Figur 2. Mynt påträffade vid undersökningen. Huvuddelen framkom med hjälp av metalldetektor, men också vid vattensällning av matjord. Skalan är ungefär 1:1, dvs naturlig storlek. Bestämningen av mynten är gjord av Inger Hammarberg, Kungliga Myntkabinettet, se bilaga 5. Foto Jörgen Gustafsson och Mikael Nordström, Jönköpings läns museum.

F259 (M14). Obestämt. Mynt?

F260 (M15) 1 öre km. 1719. Ulrika Eleonora. Kopparmynt. Stockholm.

F261 (M16) 1 öre km. 1719-1720. Ulrika Eleonora. Kopparmynt. Stockholm.

F262 (M17) 1/4 öre. 1637. Kristina. Kopparmynt. Säter.

F263 (M18) 5 öre. 1879. Oscar II.

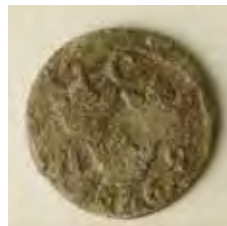
F264 (M19) 1 öre. 1609-1612. Karl IX. Silvermynt. Stockholm. Möjligen 1611.

F265 (M20) 1/2 öre. 1582 eller 1592. Johan III. Silvermynt. Stockholm.

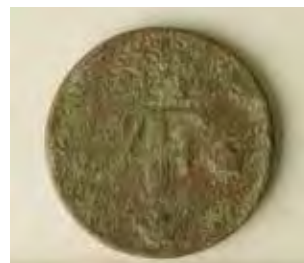
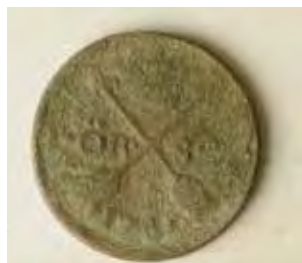
F266 (M21) 1/6 öre. 1666. Karl XI. Kopparmynt. Avesta.

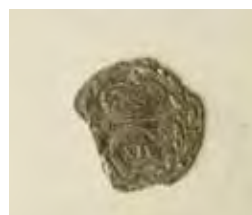
F267 (M22) 1 skilling. 1819-1830. Karl XIV Johan. Kopparmynt. Avesta.

F268 (M23) 1 öre. 1630-1631. Gustav II Adolf. Kopparmynt. Säter.

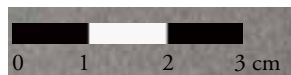
F269 (M24) 1 öre sm. 1760. Adolf Fredrik. Kopparmynt. Avesta.

F270 (M25) 1 öre. 1700-1709. Karl XII. Silvermynt. Stockholm.

F271 (M26) Klipping. 1513-1523. Kristian II. Malmö. Korroderad. Efterprägling? Osäker bestämning.

F272 (M27) 1 fyrk. 1592. Johan III. Silvermynt. Stockholm.

F273 (M28) 1/6 öre. 1666-1686. Karl XI. Kopparmynt. Avesta.

F274 (M29) 1 öre km. 1720. Ulrika Eleonora. Kopparmynt. Stockholm.

F275 (M30) 1/4 öre. 1634-1644. Kristina. Kopparmynt. Nyköping, Säter eller Avesta.

F276 (M31) 1/4 öre km. 1635? Kristina. Kopparmynt. Nyköping eller Säter.

F277 (M32) 1/4 öre. 1656. Karl X Gustav. Kopparmynt. Avesta.

F278 (M33) 1/4 öre. 1633-1644. Kristina. Kopparmynt. Nyköping, Säter eller Avesta.

F279 (M34) 1/4 öre km. 1633-1644. Kristina. Kopparmynt. Nyköping, Säter eller Avesta.

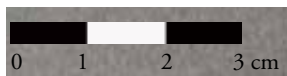
F280 (M35) 1 skilling. 1829 eller 1819? Karl XIV Johan. Kopparmynt. Avesta.

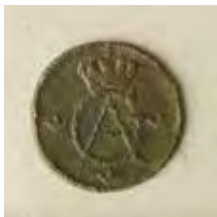

F281 (M36) 1 öre sm. 1748. Fredrik. Kopparmynt. Avesta.

F282 (M37) 1/4 öre. 1633-1644. Kristina. Kopparmynt. Nyköping, Säter eller Avesta.

F283 (M38) 1/12 skilling. 1802. Gustav IV Adolf. Kopparmynt. Avesta.

F284 (M39) 1/4 skilling. 1819-1830. Karl XIV Johan. Kopparmynt. Avesta.

F285 (M40) 1 öre km. 1750. Fredrik. Kopparmynt. Stockholm.

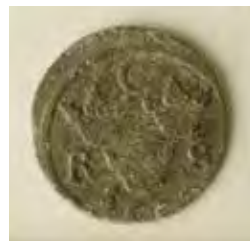
F286 (M41) 1/2 skilling riksgälds. 1799. Gustav IV Adolf. Kopparmynt. Avesta.

F287 (M42) Obestämt.

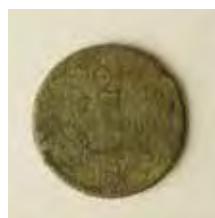
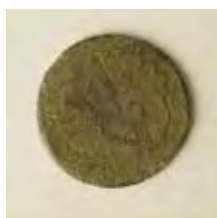
F288 (M43) 1 öre km. 1719-1720. Ulrika Eleonora. Kopparmynt. Stockholm.

F289 (M44) 1/6 öre. 1666-1686. Karl XI. Kopparmynt. Avesta.

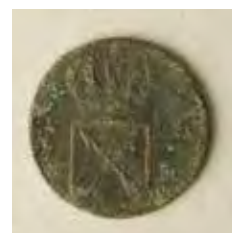
F290 (M45) 1/4 skilling. 1802-1808. Gustav IV Adolf. Kopparmynt. Avesta.

F291 (M46) 1/6 skilling. 1825, 1830-1831. Karl XIV Johan. Kopparmynt. Avesta.

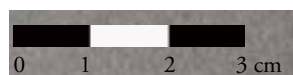
F292 (M47) Obestämt.

F293 (M48) 1 öre km. 1719-1720. Ulrika Eleonora. Kopparmynt. Stockholm.

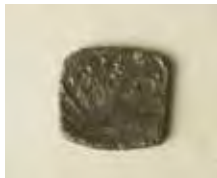

F294 (M49) 1 öre km. 1719. Ulrika Eleonora. Kopparmynt. Stockholm.

F295 (M50) Örtug (gote). Ca 1420 - 1440/50. Gotländskt silvermynt. Visby.

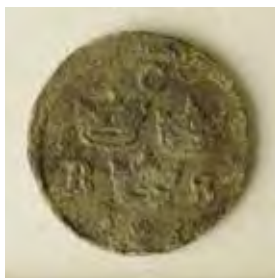
F296 (M51) Klipping. 1513-1523. Kristian II. Malmö. Efterprägling?

F297 (M52) 2 öre. 1591. Johan III. Silvermynt. Stockholm. Stort hål.

F298 (M53) 1/4 öre. 1636. Kristina. Kopparmynt. Nyköping eller Säter.

F299 (M54) 1/4 öre. 1654. Kristina. Kopparmynt. Avesta.

F300 (M55) 1/4 skilling. 1806. Gustav IV Adolf. Kopparmynt. Avesta.

F301 (M56) 1 öre (klipping). 1626. Gustav II Adolf. Kopparmynt. Säter eller Nyköping.

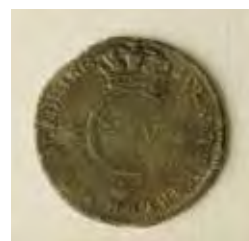
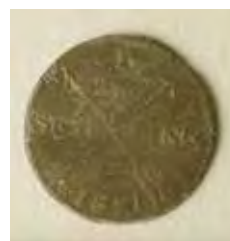
F302 (M57) 1/6 öre sm. 1677. Karl XI. Kopparmynt. Avesta.

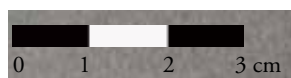
F303 (M58) 5 öre. 1694. Karl XI. Kopparmynt. Avesta.

F304 (M59) 1 skilling. 1802-1805. Gustav IV Adolf. Kopparmynt. Stockholm.

F305 (M60) 1/4 skilling. 1821. Karl XIV Johan. Kopparmynt. Avesta.

F306 (M61) 1 skilling. 1802-1805. Gustav IV Adolf. Kopparmynt. Stockholm.

F307 (M62) 1 öre. 1730. Fredrik. Silvermynt. Stockholm.

F308 (M63) 1/4 öre. 1636. Kristina. Kopparmynt. Nyköping eller Säter.

F309 (M64) 1/4 öre. 1634-1654. Kristina. Kopparmynt. Nyköping, Säter eller Avesta.

F310 (M65) 1 öre km. 1724. Fredrik. Kopparmynt. Stockholm.

F311 (M66) 1 öre km. 1719-1778. Kopparmynt.

F312 (M67) 1/12 skilling. 1812. Karl XIII. Kopparmynt. Avesta.

F313 (M68) 1/4 öre. 1634-1644. Kristina. Kopparmynt. Nyköping, Säter eller Avesta.

F314 (M69) 1 öre km. 1720. Fredrik. Kopparmynt. Stockholm.

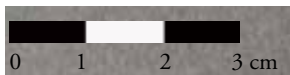
F315 (M70) 1/4 skilling. 1820. Karl XIV Johan. Kopparmynt. Avesta.

F316 (M71) 1 öre. 1674. Besitningsmynt. Karl XI. Silvermynt. Reval.

F317 (M72) 1/4 skilling. 1819-1830. Karl XIV Johan. Kopparmynt. Avesta. Fragment.

Bilaga 5. Fyndlista: Mynt. Kungliga myntkabinettet

Sm. Alseda sn
Kyrkbyn
Område 1

KMK 711-133-2000
KMK neg. 4641

Nr	Fnr	Bestämning	Vikt	Diameter	Litt., Komm.
Kristina					
Kopparmynt					
Säter					
1	M 9	¼ öre, 1637	8,82 g	29,5 mm	
2	M 10	¼ öre, 1638	9,27 g	29,3 mm	
Karl XI					
Kopparmynt					
Avesta					
3	M 11	1/6 öre sm, 1666-86	5,23 g	25,2 mm	
Ulrika Eleonora					
Kopparmynt					
Stockholm					
4	M 7	1 öre km, 1719-20	3,66 g	24,6 mm	
Fredrik					
Kopparmynt					
Avesta el. Stockholm					
5	M 8	1 öre sm, 1730-50	11,37 g	30,2 mm	
6	M6	1 öre km, 1720-50	3,31 g	23,8 mm	
Adolf Fredrik					
Kopparmynt					
Avesta					
7	M 4	1 öre sm, 1760	10,56 g	29,0 mm	
Regent?					
Kopparmynt					
8	M 12	1 öre km, 1719-78	3,74 g	23,4 mm	Stockholm?, 1724-6?
9	M5	1 öre km, 1719-78	4,41 g	24,0 mm	
Karl XIV Johan					
Kopparmynt					
Avesta					
10	M 1	½ skilling, 1819-30	8,27 g	29,5 mm	
11	M 3	1/6 skilling, 1831	2,36 g	20,5 mm	
Obestämt					
Kopparmynt					
12	M 2		7,68 g	30,0 mm	

November 2000
Inger Hammarberg

LITTERATUR

Ahlström-Almer-Hemmingsson: Sveriges Mynt 1521-1977. Stockholm 1976

Sm. Alseda sn
Kyrkbyn
Område 2

KMK 711-133-2000
KMK neg. 4641

Nr	Fnr	Bestämning	Vikt	Diameter	Litt., Komm.
MEDEL TID					
Gotländskt					
Silvermynt					
Visby					
1	M 50	Örtug (gote), ca 1420-1440/50	0,50 g	16,3 mm	Hål, 2 frg=1, limmat. LOL XXXV, 4-5
Danmark					
Kristian II					
Malmö					
2	M 51	Klippling, 1513-23	1,45 g	15,1x13,9 mm	Efterprägling? Schou 31
3	M 26	Klippling, 1513-23	0,87 g	13,5x13,5 mm	Korroderad, efterprägling? Osäker bestämning
NYARE TID					
Johan III					
Silvermynt					
Stockholm					
4	M 52	2 öre, 1591	1,98 g	22,3 mm	Stort hål
5	M 20	½ öre, 1582 eller 1592	1,33 g	22,2 mm	
6	M 27	1 fyrk, 1592	0,76 g	17,7 mm	Frg
Karl IX					
Silvermynt					
Stockholm					
7	M 19	1 öre, 1609-12	1,03 g	19,9 mm	1611?; Frg
Gustav II Adolf					
Kopparmynt					
Säter eller Nyköping					
8	M 56	1 öre (klipping), 1626	25,24 g	30,4x28,3 mm	
Säter					
9	M 23	1 öre, 1630-31	26,12 g	29,3 mm	
Kristina					
Kopparmynt					
Nyköping					
10	M 63	¼ öre, 1634?	9,05 g	29,4 mm	
Nyköping eller Säter					
11	M 31	¼ öre, 1635?	10,00 g	30,4 mm	
12	M 53	¼ öre, 1636	10,14 g	30,1 mm	
Säter					
13	M 17	¼ öre, 1637	9,86 g	29,3 mm	
Nyköping, Säter eller Avesta					
14	M 33	¼ öre, 1634-44	6,52 g	29,0 mm	
15	M 30	¼ öre, 1634-44	8,24 g	29,0 mm	
16	M 37	¼ öre, 1634-44	5,86 g	28,7 mm	

Avesta					
17	M 54	¼ öre, 1654	8,75 g	30,0 mm	
Nyköping, Säter eller Avesta					
18	M 64	¼ öre, 1633-54	7,20 g	29,4 mm	
19	M 34	¼ öre, 1634-54	7,29 g	29,2 mm	Frg
Karl X Gustav					
Kopparmynt					
Avesta					
20	M 32	1/4 öre, 1656	9,30 g	29,3 mm	
Karl XI					
Silvermynt					
Stockholm					
21	M 58	5 öre, 1694	2,95 g	22,7 mm	
Kopparmynt					
Avesta					
22	M 21	1/6 öre sm, 1666	6,94 g	25,6 mm	
23	M 13	1/6 öre sm, 1676	5,44 g	25,2 mm	
24	M 57	1/6 öre sm, 1677	5,36 g	25,3 mm	
25	M 44	1/6 öre sm, 1666-86	5,58 g	25,7 mm	1666?
26	M 28	1/6 öre, 1666-86	5,59 g	25,2 mm	
Karl XII					
Silvermynt					
Stockholm					
27	M 25	1 öre, 1700-09	0,59 g	17,6 mm	Frg
Ulrika Eleonora					
Kopparmynt					
Stockholm					
28	M 49	1 öre km, 1719	3,85 g	23,5 mm	
29	M 15	1 öre km, 1719	3,65 g	23,6 mm	
30	M 29	1 öre km, 1720	3,99 g	24,6 mm	
31	M 48	1 öre km, 1719-20	4,47 g	23,8 mm	
32	M 16	1 öre km, 1719-20	3,68 g	24,4 mm	
33	M 43	1 öre km, 1719-20	3,34 g	23,7 mm	
Fredrik					
Silvermynt					
Stockholm					
34	M 62	1 öre, 1730	0,84 g	17,9 mm	
Kopparmynt					
Avesta					
35	M 36	1 öre sm, 1748	12,39 g	30,1 mm	
Stockholm					
36	M 65	1 öre km, 1724	4,17 g	23,3mm	Hål
37	M 40	1 öre km, 1750	4,03 g	23,7 mm	
Adolf Fredrik					
Kopparmynt					
Avesta					
38	M 24	1 öre sm, 1760	12,84 g	29,9 mm	
Regent?					
Kopparmynt					
39	M 66	1 öre km, 1719-78	3,90 g	23,5 mm	

Gustav IV Adolf

Kopparmynt

Stockholm

40	M 61	1 skilling, 1802-05	26,76 g	34,8 mm
41	M 59	1 skilling, 1802-05	25,34 g	35,0 mm

Avesta

42	M 55	¼ skilling, 1806	5,98 g	25,2 mm
43	M 45	¼ skilling, 1802-08	6,26 g	25,6 mm
44	M 38	1/12 skilling, 1802	2,15 g	20,2 mm
45	M 41	½ skilling riksgälds, 1799	5,61 g	27,8 mm

Karl XIV Johan

Kopparmynt

Avesta

46	M 35	1 skilling, 1829 (el. 1819?)	16,22 g	33,9 mm
47	M 22	1 skilling, 1819-30	13,15 g	33,2 mm
48	M 60	¼ skilling, 1821	3,51 g	25,6 mm
49	M 39	¼ skilling, 1819-30	3,91 g	26,0 mm
50	M 46	1/6 skilling, 1825, 1830-31	2,76 g	20,3 mm

Oscar II

Bronsmynt

Stockholm

51	M 18	5 öre, 1879	7,84 g	26,9 mm
----	------	-------------	--------	---------

Obestämt

Kopparmynt

52	M 42		2,74 g	23,8 mm	
53	M 47		1,86 g	22,2 mm	
54	M 14		1,31 g	21,1 mm	Mynt?

November 2000

Inger Hammarberg

LITTERATUR

Ahlström-Almer-Hemmingsson: Sveriges Mynt 1521-1977. Stockholm 1976

Lagerqvist Lars O.: Svenska mynt under vikingatid och medeltid (ca 995-1521) samt Gotländska mynt (ca 1140-1565). Stockholm 1970.

Schou H.H.: Beskrivelse af Danske og Norske Mønter 1448-1814 og Danske Mønter 1815-1923. Köpenhamn 1926.

Sm. Alseda sn
Kyrkbyn
Område 3

KMK 711-133-2000
KMK neg. 4641

Nr	Fnr	Bestämning	Vikt	Diameter	Litt., Komm.
Kristina					
Kopparmynt					
Nyköping, Säter el. Avesta					
1	M 68	¼ öre, 1634-44	8,08 g	29,8 mm	
Fredrik					
Kopparmynt					
Stockholm					
2	M 69	1 öre km, 1720	4,48 g	24,6 mm	
Karl XIII					
Kopparmynt					
Avesta					
3	M 67	1/12 skilling, 1812	1,93 g	20,5 mm	
Karl XIV Johan					
Kopparmynt					
Avesta					
4	M 70	1/4 skilling, 1820	3,36 g	25,6 mm	
5	M 72	1/4 skilling, 1819-30	0,68 g	?	Frg
BESITTNINGSMYNT					
Karl XI					
Silvermynt					
Reval					
6	M 71	1 öre, 1674	1,21 g	17,8 mm	Ahlström nr 153
EJ MYNT					
7	M 73		0,73 g		

November 2000
Inger Hammarberg

LITTERATUR

Ahlström-Almer-Hemmingsson: Sveriges Mynt 1521-1977. Stockholm 1976
Ahlström, Bjarne: Sveriges besittningsmynt 1561-1878. Stockholm 1967.

Bilaga 6. Osteologisk analys

Alseda Kyrkby, RAÄ 167, Jm dnr 236/99
Vetlanda kommun

Överplöjt vikingatida gravfält
Osteologisk analys
Leif Jonsson

Det vikingatida gravfältet, RAÄ 167, i Alseda kyrkby hade före undersökningen plöjts och därigenom skadats. Rester av brandlager fanns och fynden tillvaratogs system av 1-metersrutor. Den osteologiska dokumentationen följer denna fyndnumrering och redovisas ruta för ruta per grav. Sammanlagt 13 gravar och ett antal fristående rutor har undersökts. Identifierade djur- och människoben i gravarna visar en fördelning på meterrutorna som antyder spår av en rumslig struktur av djur och människa på gravbålen.

Vid den osteologiska analysen har identifieringen förts till art, benslag, anatomisk del och kroppssida. Ålders- och könsindikerande drag har dokumenterats. Anatomiska mått har tagits då så varit möjligt. För identifieringen har den osteologiska samlingen vid Göteborgs Naturhistoriska Museum och min egen samling använts.

Resultat

Grav 1

Fynd 74, ruta 8

0,63 liter, 645,5 g (varav 18,9 g identifierade)

Max 39, i medeltal 15 mm stora fragment, helt brända, gråvita-vita, jordiga med sot.

Mest diafysdelar men vanligt med spongiösa ledfragment.

Häst: Kranium, vänster ledkondyl + 1 skalltaksfragment; underkäke, kindtandsalveol; 1 framtandsrot; halskota, ledutskott; språngben, fragment; sesamben, proximalt; mellanfotsben, 2 diafysfragment.

Oidentifierat: mest häst?

Fynd 77, ruta 54

0,4 liter, 406,6 g (varav 34,3 g identifierade)

Max 42, i medeltal 18 mm stora fragment, helt brända, vita-gråvita, jordiga med sot.

Människa: 11 skalltaksfragment, max 5 mm tjocka, 4 öppna suturer; 5 övriga kraniefragment; 1 tandrot med vid pulpakanal och lite rotcement; 1 mellanhands-/fotsben; 2 finger-/tåben. 14,6 g.

Häst: 1 kotkropp; 3 diafysfragment. 18,1 g.

Hund?: 4 diafysfragment. 1,3 g.

Höns: skenben, höger distal led, vuxen. 0,3 g.

Oidentifierat: mest häst?

Fynd 78, ruta 61

0,05 liter, 56,3 g (varav 19,4 g identifierade)

Max 26, i medeltal 15 mm stora fragment, helt brända, vita-gråvita, jordiga med sot.

Människa: 14 skalltaksfragment, max 4,3 mm tjocka, 1 öppen sutur, 1 kluven genom diploë; 1 höger övre kant av ögonhålan (trigonum) av manlig? typ; 3 övriga craniefragment. 10,5 g.

Häst: 3 diafysfragment. 8,0 g.

Hund: 4 diafysfragment. 0,9 g.
Oidentifierat: mest häst?

Fynd 79, ruta 76
0,04 liter, 47,5 g (varav 1,2 g identifierade)
Max 22, i medeltal 15 mm stora fragment, helt brända, vita-vitgråa, sotiga.
Häst?: mellanfotsben, diafys. 1,2 g.
(Uttaget: 3,4 g diafysben av häst, till C14-datering.)

Fynd 80, ruta 77
0,03 liter, 39,1 g (varav 4,1 g identifierade)
Människa: 1 diafysfragment. 1,3 g.
Häst?: 1 diafysfragment. 2,4 g.
Hund?: 1 diafysfragment. 0,4 g.

Fynd 81, ruta 80
0,02 liter, 16,9 g (varav 0,6g identifierade)
Max 20, i medeltal 10 mm stora fragment, helt brända, rena.
Människa: 1 skalltaksfragment, 3,7 mm tjockt. 0,6 g.
Oidentifierat: mest häst?

Fynd 83, ruta 83
0,03 liter, 24,8 g (varav 5,2 g identifierade)
Max 34, i medeltal 15 mm stora fragment, helt brända, vita-gråvita.
Människa: lårben, distal ledkondyl. 2,6 g.
Häst?: 6 framtandsfragment; 1 kraniefragment. 2,1 g.
Hund?: 2 diafysfragment. 0,5 g.

Fynd 85, ruta 84
10 fragment, 3,8 g, helt brända.
Häst?: 1 diafysfragment. 1,3 g.
Hund?: 2 diafysfragment. 0,6 g.

Fynd 87, Fu-ruta 6
26 brända fragment, 4,9 g, helt brända.
Häst?: 1 diafysfragment. 0,6 g.

Fynd 88, Fu-ruta 1
9 brända fragment, 1,1 g.
Ej människa.

Fynd 89, Fu-ruta 5
4 brända fragment, 0,2 g.
Däggdjur.

Fynd 90, Fu-ruta 5
0,01 liter, 11,1 g (varav 0,2 g identifierade)
Max 22, i medeltal 8 mm stora fragment, helt brända, vita-gråvita, rena.
Hund: 1 diafysfragment. 0,2 g.
Oidentifierat: mest däggdjur, ej människa.

Fynd 91, Fu-ruta 3

0,01 liter, 14,8 g (varav 1,5 g identifierade)

Max 27, i medeltal 10 mm stora fragment, helt brända, gråvita.

Människa?: 1 skalltaksfragment; i diafysfragment. 1,5 g.

Oidentifierat: mest diafyssdelar av häst? (och hund?).

Fynd 92, Fu-ruta 8

0,12 liter, 138,5 g (varav 8,0 g identifierade)

Max 23, i medeltal 10 mm stora fragment, helt brända, vita-gråvita (grå), sotiga.

Människa?: 1 diafysfragment. 0,8 g.

Häst?: 2 tandrötter; 3 diafysfragment. 7,2 g.

Fynd 93, ruta 54

2 fragment, 1,6 g, brända.

Människa?: 1 skalltaksfragment; 1 diafysfragment.

Fynd 94, Fu-ruta 7

0,2 liter, 222,9 g (varav 20,3 g identifierade)

Max 40, i medeltal 15 mm stora fragment, helt brända, vita-gråvita, jordiga med sot.

Människa: 19 diafysfragment. 15,0 g.

Häst: 1 diafysfragment; 1 handlovsfragment; 1 vristfragment; 1 proximal led av andra tåleden. 5,3 g.

Oidentifierat: mest häst?, diafyser och ledfragment.

Sammanfattning: graven innehöll skelettdelar av en vuxen, yngre människa (20-30 år), möjligen man; en häst, delar av huvud, hals och extremiteternas nedre delar; en hund och en tamhöna (kön?)

Grav 2

Fynd 95, ruta 1

5 fragment, 0,5 g, brända.

Däggdjur.

Fynd 96, ruta 2

0,045 liter, 46,3 g (varav 19,8 g identifierade)

Max 35, i medeltal 20 mm stora fragment, helt brända, gråvita.

Människa: 61 skalltaksfragment, max 2,6 -3 mm tjocka med skarpa suturer och en del kluvna genom diploë; lårben, diafys, 3,2 mm tjock vägg; skenben, 1 diafys; 2 epifysfragment, ej fastvuxna. 19,8 g.

Artefakt: ett skuret benfragment med borrarhål, del av nålformat smycke? 0,4 g.

Oidentifierat: mest människa?

Fynd 97, ruta 3

3 fragment, brända, 0,6 g.

Hund?: 1 diafysfragment. 0,2 g.

Fynd 99, ruta 4

0,12 liter, 136,7 g (varav 9,3 g identifierade)

Max 34, i medeltal 12 mm stora fragment, helt brända, vita-vitgrå, jordiga med sot.
Människa: 7 skalltaksfragment, max 2,7 mm tjocka, med vassa suturer; tinningben, klippbensdelar från vänster och höger sida; andra halskotan, tandutskott; 2 finger-/tåleder. 7,2 g.
Hund: 3 tandrötter; skenben, diafys; hälben, vänster corpus; mellanfotsben, distal led, bredd 6,7 mm. 1,6 g.
Svin?: andra tåleden (axial), ungdjur. 0,2 g.
Oidentifierat: mest människa?.

Fynd 100, ruta 4
0,01 liter, 13,7 g (varav 3,5 g identifierade)
Max 17, i medeltal 8 mm stora fragment, helt brända, vita-vitgrå, jordiga med sot.
Människa: 1 skalltaksfragment, 4,8 mm tjockt; överkäke med näshåla, normalt utseende i näshålans botten; skenben, diafys. 3,0.
Hund: tåled 2. 0,1 g.
Svin: mellanfotsben, axial, lös epifys. 0,4 g.
Oidentifierat: mest människa?.

Fynd 101, ruta 5
29 fragment, 4,6 g, helt brända, vita.
Däggdjur: diafysfragment och övriga.

Fynd 102, ruta 6
0,01 liter, 10,2 g (varav 2,2 g identifierade)
Människa: 8 skalltaksfragment, max 3,2 mm tjocka. 2,2 g.
Oidentifierat: mest människa?.

Fynd 103, ruta 7
5 fragment, brända, 1,5 g
Däggdjur: ej människa?.

Fynd 104, ruta 65
2 fragment, brända, 0,2 g
Oidentifierade, däggdjur.

Fynd 105, ruta 66
1 fragment, bränt, 0,3 g
Oidentifierat

Fynd 107, Fu-ruta 9
7 fragment, brända, 0,8 g.
Däggdjur: djur + människa?
1 fragment, obränt, 0,8 g.
Nötkreatur: fragment av mjölkkindtand.

Fynd 207, Fu-ruta 9
0,52 liter, 509,4 g (varav 12,7 g identifierade)
Max 32, i medeltal 15 mm stora fragment, helt brända, vita-vitgrå, sotiga.
Människa: 1 skalltaksfragment, 5,3 mm tjockt; första halskota. 0,8 g.

Häst: Handlovsben; sesamben, proximalt; svanskota, fragment med fast epifys; 25 fragment av framtandsrötter. 13,3 g.

Nötkreatur: 1 fragment av övre mjölkkindtand, obränd emalj, 3,2 g.

Höns: proximal del av höger tarsben. 0,3 g.

Fågel: 2 diafysfragment. 0,1 g.

Oidentifierat: mest häst?.

Sammanfattning: människa, yngre individ 12-18 år; hund; höns (kön?); svin, ungt djur, del av fot; häst, huvud, svans, fotdelar.

Grav 3

Fynd 108, ruta 12

0,005 liter, 6,4 g (varav 5,8 g identifierade)

5-20 mm stora fragment, helt brända, vita, jordiga utan sot

Människa: 1 skalltaksfragment, 3,8 mm tjockt; 1 diafysfragment. 1,4 g.

Får/get: språngben, höger, nästan helt, minsta centrala längd 18 mm, distala bredd 13,5 mm. 2,0 g.

Däggdjur: 12 diafysfragment. 3,0 g.

Fynd 109, ruta 14

11 fragment, 3,2 g (varav 1,1 g identifierade)

5-29 mm stora fragment, brända, vita utan sot

Medelstor däggdjur: 1 revben. 1,1 g.

Oidentifierat: medelstort däggdjur?.

Fynd 110, ruta 17

13 fragment, 3,6 g (varav 0,1 g identifierade)

Medelstort däggdjur: 2 diafysfragment. 0,1 g.

(1 kritpipa, fragment av piphuvud, 1700-tal; 1 bit fajansporslin)

Fynd 111, ruta 18

25 fragment, 3,4 g, helt brända, gråvita.

Medelstort däggdjur: diafysfragment + övrigt.

Fynd 112, ruta 19

0,02 liter, 23,7 g (varav 12,5 g identifierade)

Max 31, i medeltal 20 mm stora fragment, helt brända, vitgråa

Människa: 3 diafysfragment. 4,4 g.

Nötkreatur: underkäke, fragment av kindtandsalveol; 1 obränt emaljfragment av kindtand. 2,6 g.

Större däggdjur: 3 diafysfragment. 4,3 g.

Däggdjur: 1 svanskota, epifyser lösa. 0,1 g.

Gädda: vänster underkäke (dentale) av cirka 50 cm individ. 0,1 g.

(1 porslinsbit)

Fynd 114, ruta 22

20 fragment, 3,6 g, brända, gråvita

Större däggdjur: diafysfragment.

2 obrända fragment, 0,4 g

Nötkreatur: kindtandsfragment.

Fynd 115, ruta 23

18 fragment, 4,5 g, brända, vita utan sot

Hund: tåled 2. 0,1 g.

Större däggdjur: diafysfragment + övriga. 4,4 g.

Fynd 116, ruta 24

26 fragment, 6,1 g (varav 3,1 g identifierade)

Människa: 2 diafysfragment. 3,1 g.

Oidentifierat: diafysfragment och övriga av däggdjur.

1 obränt fragment, 0,6 g

Nötkreatur: 1 emaljfragment av kindtand. 0,6 g.

Fynd 117, ruta 75

35 fragment, 7,1 g (varav 2,8 g identifierade)

5-23 mm stora fragment, helt brända, vita utan sot

Människa: 1 skalltaksfragment med sutur, 3,2 mm tjockt. 0,2 g.

Svin: främre mellanfotsben nr 4, höger proximal led, bredd 16 mm. 1,9 g.

Medelstort däggdjur: 4 diafysfragment. 0,7 g.

Oidentifierat: fragment av kranium, diafyser + övrigt.

Fynd 120, Fu-ruta 11

25 fragment, 5,5 g (varav 0,6 g identifierade), brända

Hund: tåled 1, distal led. 0,4g.

Svin: främre mellanfotsben nr 4, vänster proximal led. 1,1 g.

Oidentifierat: diafysfragment av medelstort däggdjur.

2 fragment, 5,6+ g, obrända

Nötkreatur: 1 undre molar. 5,6 g.

Får/get: 1 molarfragment. <0,1 g.

Fynd 121, Fu-ruta 10

0,01 liter, 10,3 g (varav 2,4 g identifierade)

Max 40, i medeltal 10 mm stora fragment, brända, vita-grå

Hund?: 1 diafys, 2,3 g.

Får/get: höger språngben, passning till F 108. 0,1 g. 1 obränt molarfragment. <0,1 g.

Oidentifierat: diafysdelar av större däggdjur, övriga däggdjursben.

Fynd 122, Fu-ruta 12

3 brända fragment, 1,5 g

Medelstort däggdjur: diafysfragment av ungt djur.

Fynd 171, ruta 11

5 brända fragment, 1,4 g.

Medelstort däggdjur: övriga fragment.

Sammanfattning: Människa, sannolikt vuxen; hund, tåleder; nötkreatur, bränd underkäke + obrända kindtänder; får/get, höger språngben, kindtand; svin, vänster + höger främre mellanfotsben nr 4; medelstort däggdjur, revben och diafysfragment; större däggdjur, svanskota och diafysfragment.

Grav 5

Fynd 123, ruta 35

20 brända fragment, 3,4 g

Medelstort däggdjur: övriga fragment.

Fynd 125, ruta 37

30 fragment, 7,7 g, helt brända (varav 1 gnagt av hund före bränning)

Däggdjur: övriga fragment.

1 obränt fragment, 0,6 g

Nötkreatur: 1 emaljfragment av mjölkkindertand.

(1 bit metallsmälta)

Fynd 125, ruta 45

52 fragment, 6,3 g, brända

Medelstort däggdjur: 1 revben.

Fynd 129, ruta 44

17 fragment, 4,7 g, brända

Större däggdjur: 2 diafysfragment.

Medelstort däggdjur: 1 diafysfragment.

Fynd 131, ruta 64

1 bränt fragment, 0,4 g

Medelstort däggdjur: diafysfragment.

Fynd 132, ruta 68

7 fragment, 3,7 g (varav 1,0 g identifierat)

Människa?: 1 diafysfragment. 1,0 g.

Oidentifierat: däggdjur.

Fynd 133, ruta 69

4 brända fragment, vita-gråvita

Däggdjur: övriga fragment.

Fynd 213, ruta 5

6 fragment, 5,7 g, brända

Människa: diafysfragment

Sammanfattning: Människa, diafysfragment, vuxen? individ; nötkreatur, obränd mjölkkindertand; större däggdjur, diafys; medelstort däggdjur, diafys och revben (ett fragment hundgnagt före bränning).

Grav 6

Fynd 135, ruta 36

25 fragment, 5,0 g, helt brända, vita, jordiga

Människa?: 1 diafysfragment. 1,2 g.

Oidentifierat: mest medelstort däggdjur?, diafysfragment + övrigt.

Fynd 137, ruta 48

20 fragment, 3,5 g, brända

Medelstort däggdjur: övriga fragment.

Fynd 138, ruta 50

3 fragment, 0,6 g, brända

Människa?: övriga fragment.

Fynd 139, ruta 51

13 fragment, 3,2 g, brända

Medelstort däggdjur: 1 revben, 3 diafysfragment

Oidentifierat: mest däggdjur?

Fynd 141, ruta 141

53 fragment, 9,3 g (varav 2,5 identifierade), brända

Människa?: 2 diafysfragment. 1,5 g.

Medelstort däggdjur: 1 ländkota, ledutskott; skulderblad?. 1,0 g.

Fynd 142, ruta 53

43 fragment, 5,9 g, brända

Medelstort däggdjur: 1 diafys.

Större däggdjur: 1 diafys.

Fynd 143, ruta 56

30 fragment, 6,5 g, brända

Medelstort däggdjur: övriga fragment.

Fynd 144, ruta 73

20 fragment, 2,9 g, brända, vita

Medelstort däggdjur: led- och diafysfragment.

Fynd 145, ruta 78

35 fragment, 8,1 g, brända, vita, jordiga utan sot

Medelstort däggdjur: 3 diafysfragment, 1 revben.

Fynd 146, ruta 81

15 fragment, 5,5 g, brända

Medelstort däggdjur: 2 diafysfragment, 1 skulderblad?.

Fynd 148, ruta 86

10 fragment, 3,1 g, brända

Människa?: 1 diafysfragment.

Oidentifierat: mest medelstort däggdjur.

Fynd 149, ruta 88

6 fragment, 1,6 g, brända

Medelstort däggdjur: övriga fragment.

Fynd 150, ruta 89
 25 fragment, 7,3 g, brända
Människa?: 1 diafysfragment
 Oidentifierat: mest större och medelstora fragment.

Sammanfattning: människa, diafysfragment, vuxen?; medelstort däggdjur, kotor, revben, skulderblad?, diafyser; större däggdjur, diafyser.

Grav 7

Fynd 152, ruta 42
 20 fragment, 4,3 g, helt brända, vita
Medelstort däggdjur: 1 revben, 4 diafys, 1 led + övriga.

Fynd 153, ruta 55
 0,09 liter, 99,5 g (varav 14,3 g identifierade och 4,4 g till C14-datering)
 Max 32, i medeltal 10 mm stora fragment, helt brända, vita-vitgrå, 10% med sot
Människa: 7 skalltaksfragment, max 3,7 mm tjocka, inga suturer, tabulae kompakta; lårben, diafys (till C14). 11,6 g.
Hund: Överkäke med alveol; 1 tandrot. 0,2 g.
Får/get: vänster höftben, blygdbensdel, hona; knäskål; vänster + höger hälben. 2,5 g.
 Oidentifierat: mest människa, diafysfragment.

Fynd 154, ruta 57
 30 fragment, 4,6 g (varav 1,0 g identifierade), helt brända, gråvita
Människa: vänster muskelutskott från underkäken. 0,2 g.
Medelstort däggdjur: 3 diafysfragment. 0,8 g.
 Oidentifierat: övriga ben av människa och medelstort däggdjur.

Fynd 156, ruta 58
 0,015 liter, 16,0 g (varav 8,3 g identifierade)
 Max 28, i medeltal 15 mm stora fragment, helt brända, vita, jordiga
Människa: 3 nackbensfragment, skenbensdiafys. 8,0 g.
Hund?: lårben, övre ledhuvud. 0,3 g.
 Oidentifierat: mest människa?, diafysfragment + övrigt.

Fynd 157, ruta 70
 0,18 liter, 148,2 g (varav 42,6 g identifierade)
 Max 50, i medeltal 15 mm stora fragment, helt brända, vita, jordiga med sot
Människa: 35 skalltaksfragment (5 med sutur – mest slutna invändigt, 6 kluvna genom diploë); höger övre ögonbåge av kvinnlig typ (små bihålör); 6 övriga kraniedelar; höftben, ledgrop; vadben, diafys. 37,9 g.
Hund: vänster carpale accessorium; vänster tarsale 3. 1,9 g.
Får: höger språngben. 1,4 g.
Får/get: lårben, lös distal epifys. 0,4 g.
Mindre däggdjur: 2 tänder (hund?), 3 diafysfragment. 2,0 g.

Fynd 158, ruta 74
 10 fragment, 1,5 g, helt brända, vita

Oidentifierat: däggdjur/människa.

Fynd 159, ruta 82

14 fragment, 2,2 g, helt brända, vita

Oidentifierat: däggdjur/människa.

Fynd "159", ruta "57", x 66118, y 66678

15 fragment, 5,9 g (varav 4,1 g identifierade)

Människa: 2 skalltaksfragment, 3,1 mm tjocka; 2 diafysfragment. 2,6 g.

Medelstort däggdjur: 2 diafysfragment. 1,5 g.

Sammanfattning: Människa, vuxen, 30-50 år, kvinna ?; får, höft, lår och vrist; hund, kranium, höft, lår, skenben, vadben; medelstort djur, revben, diafyser.

Grav 8

Fynd 160, ruta 62

1 fragment, 0,3 g, bränt, vitt

Människa/däggdjur

Fynd 162, ruta ?

0,13 liter, 147,8 g (varav 5,1 g identifierade och 4,5 g till C14-datering)

Max 22, i medeltal 10 mm stora fragment, helt brända, vita, jordiga, 50% med sot

Människa: 1 skalltaksfragment med öppen sutur, 2,4 mm tjockt; diafysfragment. 4,8 g.

Däggdjur: 2 tandrotsfragment (hund?). 0,3 g.

Oidentifierat: mest diafysfragment av människa?, inga kraniedelar, få ledfragment.

Sammanfattning: människa, vuxen?; hund?.

Fynd 163, ruta 59

10 fragment, 2,4 g, brända, vita

Oidentifierat: större? däggdjur.

Fynd 165, ruta 63

0,01 liter, 17,3 g (varav 0,6 g identifierade)

10-40 mm stora fragment, helt brända, vita

Medelstort däggdjur: 1 revben. 0,6 g.

Oidentifierat: mest diafyser av däggdjur.

Fynd 166, ruta 71

0,005 liter, 6,7 g

5-26 mm stora fragment, brända, vita, jordiga

Oidentifierat: mest diafysfragment av däggdjur och människa?.

Fynd 167, ruta 79

14 fragment, 1,4 g, brända, vita

Oidentifierat: däggdjur.

Fynd 168, ruta 85

Nötkreatur: höger undre framtand, obränd, vuxen, 1,8 g.

Häst: 1 kindtandsfragment, obränt, 2,5 g.

Däggdjur: 7 fragment, brända, 0,9 g.

Fynd 169, ruta 87

2 fragment, 0,2 g, brända

Oidentifierat: däggdjur.

Fynd 170, ruta 90

2 fragment, 0,3 g, brända

Oidentifierat: däggdjur.

Sammanfattning: människa?, diafysdelar; nötkreatur, obränd framtand; häst, obränd kindtand; däggdjur, revben, diafysdelar.

Grav 11

Fynd 173 , Fu-ruta 13

2 fragment, 0,1 g, brända

Oidentifierat: däggdjur.

Grav 15, Anläggning 10

Fynd 174

0,1 liter, 102,4 g (varav 6,3 g identifierade)

Max 35, i medeltal 10 mm stora fragment, helt brända, vita, rena

Människa: 6 skalltaksfragment, kluvna genom diploë; 1 tandrot med mycket rotcement; diafys av överarmsben; lårben, diafys; skenben, diafys. 6,1 g.

Nötkreatur: mjölkkkindtand, obränd. 0,2 g.

Fynd 175

20 fragment, 4,2 g, 5-20 mm stora, brända, vita, rena

Människa: övriga fragment.

Fynd 176

10 fragment, 0,8 g, brända

Oidentifierat: människa?.

Fynd 177

40 fragment, 4,1 g, helt brända, vita, jordiga

Människa: 2 skalltaksfragment, kluvna genom diploë; 1 fingerled.

Fynd 178

0,03 liter, 30,1 g (varav 8,1 g identifierade)

Max 38, i medeltal 10 mm stora fragment, helt brända, vita, jordiga

Människa: 9 skalltaksfragment (8 kluvna genom diploë); 2 tandrötter; vänster okben, processus frontalis, gracilt; höger underkåksled; 1 överarmsdiafys, 2,4 mm tjock vägg; 1 mellanfotsben; 1 fingerled.

Fynd 179

0,01 liter, 9,8 g (varav 4,7 g identifierade), helt brända

Människa: 6 skalltaksfragment (6 kluvna i diploë); 2 tandrötter; vänster underkäksled; 1 underkäkscorpus; 1 fingerspets.

Fynd 180

4 fragment, 0,3 g, helt brända

Oidentifierat: 1 tandrot + övrigt, människa?.

Fynd 181

0,025 liter, 31,1 g (varav 10 g identifierade och 3,9 g till C14-datering)

Max 34, i medeltal 15 mm stora fragment, helt brända, vita

Människa: överarmsben, 2 diafyser; lårben, 2 diafyser.

Fynd 182

0,2 liter, 138,2 g (varav 28 g identifierade)

Max 62, i medeltal 15 mm stora fragment, helt brända, vita, jordiga med sot

Människa: höger okben, processus frontalis, gracilt; 1 mastoidutskott; 11 skalltaksfragment (10 kluvna genom diploë, metopisk sutur sluten); höger klippben; 5 tandrötter; atlaskota; överarmsben, distalt ledfragment; lårben, diafys, 3,9 mm tjock vägg; 2 fingerleder.

Fynd 183

0,16 liter, 115,5 g (varav 23,4 g identifierade)

Max 62, i medeltal 15 mm stora fragment, helt brända, vita, sotiga

Människa: vänster klippben; 5 skalltaksfragment, kluvna i diploë; 1 överkäke, alveol; vänster underkäksled; 1 tanrot med mycket rotcement; atlaskota; överarmsben, diafys; skenben, 4 diafyser.

Fynd 184

0,02 liter, 20,1 g

5-23 mm stora fragment, helt brända, vita, jordiga med sot

Människa: mest diafysdelar (över- och underarm?).

Fynd 185

0,04 liter, 43,4 g

Helt brända småfragment, vita, jordiga med sot

Människa: lårben, diafys med svag pilaster; 1 knäskål; övrigt mest diafysfragment.

Fynd 186

0,2 liter, 118,2 g (varav 20,4 g identifierade)

Max 70, i medeltal 15 mm stora fragment, helt brända, vita, jordiga med sot

Människa: 5 skalltaksfragment, kluvna genom diploë; 3 övriga kraniefragment; 2 halskotor; 1 bröstkota; överarmsebn, diafys; lårben, diafys; skenben, diafys; 1 finger-/tåled.

Fynd 187

0,16 liter, 81,7 g (varav 10,3 g identifierade)

Max 48, i medeltal 15 mm stora fragment, helt brända, vita, jordiga med sot

Människa: andra halskota med exostos på toppen av tandutskottet (bredd 8,3 mm); överarmsben, diafys; strålben/armbågsben, diafys; 3 revben.

Fynd 188

40 fragment, 6,9 g, helt brända, vita, jordiga med sot

Människa: finger-/tåspets.

Fynd 189

25 fragment, 4,6 g, helt brända, vita, jordiga med sot

Människa: övriga fragment.

Fynd 190

0,1 liter, 70,0 g

Max 52, i medeltal 15 mm stora fragment, helt brända, vita, sotiga

Människa: mest diafysfragment + revben.

Fynd 191

0,04 liter, 39,1 g

Max 58, i medeltal 15 mm stora fragment, helt brända, vita, sotiga

Människa: mest diafysfragment.

Fynd 192

2 fragment, 0,3 g, helt brända, sotiga

Människa: övriga fragment.

F 193

6 fragment, 0,9 g, helt brända

Människa: övriga fragment.

F 194

15 fragment, 8,6 g, helt brända, vita, sotiga

Människa: finger-/tåled; övriga fragment.

Sammanfattning: människa, 50-70 år, kvinna; nötkreatur, obränd mjölkkindtand.

Grav 16

Fynd 195

0,2 liter, 160,5 g (varav 46,4 g identifierade och 6,5 g till C14-datering)

Max 30, i medeltal 15 mm stora fragment, helt brända, vita, jordiga med sot

Människa: 34 skalltaksfragment (2 kluvna genom diploë, ingen sutur); 1 nackben; 1 fragment från näsroten (ej uppsvälld); lårben, 2 diafyser, låg pilaster 2,7 mm tjock vägg; skenben, 2 diafyser; 1 revben?. 44,9 g.

Hund: 1 kraniefragment; 1 atlaskota; 1 revben; 1 knäskål; 1 mellanfotsben. 1,5 g.

"A 70", x 66142,00 y 66681,40

1 fragment, 0,6 g, bränt

Människa: höger tinningben, processus zygomaticus.

Däggdjur: 1 bränt tandrot, 1 övrigt. 0,1 g.

"A70"

1 fragment, 0,3 g, obränt

Människa: 1 övre visdomstand, lite sliten på inre kusper, 7,6x8,8 mm stor krona.

Sammanfattning: människa, vuxen (40-60 år?), kvinna? (brandgrav) + människa, vuxen (obränd tand); hund.

Grav 17

Fynd 196

0,13 liter, 122,5 g (varav 5 g till C14-datering)

Max 33, i medeltal 15 mm stora fragment, helt brända, vita, jordiga med sot

Människa: 6 skalltaksfragment med fina suturer, max 3 mm tjocka; diafysfragment med tunna väggar. 121,4 g.

Medelstort däggdjur: 2+ diafysfragment. 1,1 g.

Sammanfattning: människa, barn, 7-10 år + ben av däggdjur.

Fynd 197, ruta 31

6 fragment, 2,2 g, helt brända

Människa/däggdjur

Fynd 198, ruta 33

7 fragment, 1,0 g, helt brända

Människa/däggdjur

Fynd 199, ruta 34

2 fragment, 0,2 g, helt brända

Däggdjur

Fynd 200, ruta 39

Nötkreatur: 1 obränt molarfragment, 0,2 g.

Oidentifierat: 8 brända fragment, människa/däggdjur, 1,3 g.

Fynd 201, ruta 40

Nötkreatur: 1 obränt molarfragment, 0,5 g.

Svin?: tåled 1 axial, bränt, proximal ledfragment, 0,9 g.

Oidentifierat: 4 brända fragment, 0,9 g.

Fynd 202, ruta 49

Däggdjur: 7 brända fragment, 0,8 g.

Fynd 203, ruta 60

Däggdjur?: 2 brända fragment, 0,3 g.

Fynd 204, ruta 92

Större däggdjur: 1 diafys + 9 oidentifierade. 1,2 g.

Fynd 205, Fu-ruta i grav 3

60 fragment, 6,4 g

Däggdjur?

Fynd 206, Fu-ruta vid grav 3

8 fragment, brända, 1,1 g

Däggdjur

Fynd 208, A 9
1 fragment, 0,2 g
Oidentifierat.

Fynd 209, A 76
15 fragment, 10 g, helt brända
Häst?: mellanfotsben, diafys.
Större däggdjur: 1 revben.

Fynd 211, A 4 FU
2 fragment, 1,0 g, brända
Oidentifierade.

Fynd 212, A5 FU
1 fragment, bränt, <0,1 g.
Oidentifierat.

Bilaga 7. Vedartsanalys

Vedlab rapport 0329

**Rapport över vedartsanalyser på material från
Småland, Alseda sn Raä 165, 166 och 167.
JLM 236/99**

Adress:
Kattås
670 20 GLAVA

Telefon:
0570/420 29
E-post: vedlab@telia.com

Postgiro:
481 11 90-0

Organisationsnr:
650613-6255

VEDLAB

Vedanatomilabbet

Vedlab rapport 0329

2003-05-14

Rapport över vedartsanalyser på material från Småland, Alseda sn Raä 165, 166 och 167. JLM 236/99

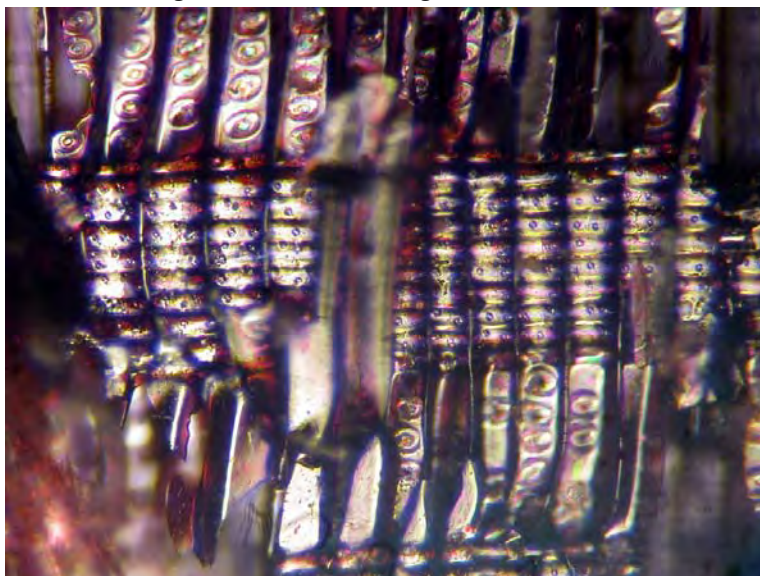
Uppdragsgivare: Mikael Nordström Jönköpings Länsmuseum

Arbetet omfattar 15 kolprov från ett vikingatida gravfält. I området fanns också boplatsspår. Anläggningarna 3, 4, 35 och 36 (hårdar) kommer från Raä 166. Anläggningarna 2 och 4 (gropar) från Raä 165. Övriga prover (gravar) kommer från Raä 167.

Proverna domineras av tall och björk. Proverna från gravarna innehåller bara dessa två trädslag. Bland proverna från boplatsslämningarna kommer också lite lind och gran. Även om underlaget inte är så stort så verkar det som om man har valt just björk och tall till gravarna medan bränsleresterna från boplatssdelen visar att andra trädslag har funnits i området och använts till hushållsved.

Bilden visar grankol från A7, Pnr2 i stark förstoring. De stora ögon liknande porerna i bildens övre och nedre del är typiska för barrträd. De små porerna i bildens mitt är karaktäristiska för gran.

Trots förkolning och tusen år i jorden är de mikroskopiskt små detaljerna i cellväggarna väl bevarade.

Tall, lind och gran är alla trädslag som kan uppnå en ansevärd ålder. De kan därför orsaka hög egenålder vid datering. Man får ha det med i beräkningen när man bedömer dateringsresultaten.

Hoppas ni är nöjda med arbetet.

Erik Danielsson/VEDLAB
Kattås
670 20 GLAVA
Tfn: 0570/420 29
E-post: vedlab@telia.com

Analysresultat

Anl.	ID	Anläggnings- typ	Prov- mängd	Analyserad mängd	Trädslag	Utplockat för ¹⁴ C-dat.	Övrigt
A3	27	Härd	8.3g	5.2g 30 bitar	30 bitar björk	Björk	
A4	13	Härd	6.2g	5.2g 20 bitar	20 bitar lind	Lind	
A7	2	Grop	1.4g	1.1g 6 bitar	6 bitar gran	Gran	
A9	4	Grop	1.5g	1.2g 14 bitar	14 bitar tall	Tall	
A35	26	Härd	<0.1g	<0.1g 1 bit	1 bit tall	Tall	
A36	29	Härd	0.4g	0.4g 6 bitar	5 bitar björk 1 bit bark/näver	Björk	
G1	3	Grav	2.0g	<0.1g 1 bit	1 bit tall	Tall	Brända ben
G7	55	Grav	0.1g	0.1g 2 bitar	2 bitar tall	Tall	
G8	40	Grav	<0.1g	<0.1g 3 bitar	1 bit tall 2 bitar bark/näver	Tall	
G15	12	Grav	15.9g	11.6g 30 bitar	30 bitar tall	Tall	
G15	20	Grav	29.9g	28.5g 9 bitar	9 bitar tall	Tall	
G15	31	Grav	2.0g	0.6g 10 bitar	10 bitar björk	Björk	
G16	14	Grav	2.6g	2.6g 1 bit	1 bit björk	Björk	
G16	16	Grav	2.0g	1.1g 4 bitar	4 bitar björk	Björk	
G17	18	Grav	0.3g	0.3g 1 bit	1 bit tall	Tall	

Tabell över de vid analyserna framkomna trädslagen och deras egenskaper.

Art	Latin	Max ålder	Växtmiljö	Egenskaper och användning	Övrigt
Björk Glasbjörk Vårtbjörk	<i>Betula sp.</i> <i>Betula pubescens</i> <i>Betula pendula</i>	300 år	Glasbjörken är knuten till fuktig mark gärna i närhet till vattendrag. Vårtbjörken är anspråkslös och trivs på torr näringsfattig mark. Båda arterna är ljuskrävande.	Stark och seg ved. Redskap, asklut, träkol	Glasbjörk bildar även underarten Fjällbjörk. Förutom veden har nävern haft stor betydelse som råmaterial till slöjd.
Gran	<i>Picea abies</i>	350 år	Trivs på näringsrika jordar. Tål beskuggning bra och konkurrerar därför lätt ut andra arter	Lätt och lös men ganska seg ved. Ofta rakvuxen. Ganska motståndskraftig mot röta. Stolpar golvbrädor störrar lieskaft, korgar	Bark till taktäckning. Granbarr till kreatursfoder
Lind	<i>Tilia cordata</i>	800 år	Näringsrika, väl dränerade, gärna steniga marker Skuggtålig.	Lätt och mjuk ved.	Innerbarken eller bastet användes till korgar och rep
Tall	<i>Pinus sylvestris</i>	400 år	Anspråkslös men trivs på näringsrika jordar. Den är dock ljuskrävande och blev snabbt utkonkurrerad från de godare jordarna när granen kom	Stark och hållbar. Konstruktionsvirke, stolpar, pålar, båtbygge, kärl (ej för mat) takspån, tjärbloss, träkol, tjärbränning	Underbarken till nödmjöl, årsskott kokades för C-vitaminerna. Även som kreatursfoder

Uppgifter om maximal ålder, växtmiljö, användning mm är hämtade ur: Holmåsen, Ingmar Träd och buskar. Lund 1993. Gunnarsson, Allan Träden och människan. Kristianstad 1988. Mossberg, Bo m.fl. Den nordiska floran. Brepol, Turnhout 1992.

Vedartsanalysen görs genom att studera snitt- eller brottytor genom mikroskop. Jag har använt stereolupp Carl Zeiss Jena, Technival 2 och stereomikroskop Leitz Metalux II med upp till 625 gångers förstoring. Mikroskopfoton är tagna med Nikon Coolpix 4500. Referenslitteratur för vedartsbestämningen har i huvudsak varit Schweingruber F.H. Microscopic Wood Anatomy 3rd edition och Anatomy of European woods 1990 samt Mork E. Vedanatomi 1946. Dessutom har jag använt min egen referenssamling av förkolnade och färskas vedprover.

Rapporten kommer vid årets slut att sammanställas i rapportsamlingen Vedlab rapporter 2003. Denna ges ut för att resultaten ska finnas tillgängliga för forskning. Rapportsamlingar finns för varje år sedan 1995. Meddela om ni av någon anledning inte vill att er rapport ingår i samlingen.

Bilaga 8. ^{14}C -analyser

^{14}C -analyser utförda vid förundersökningen

ÅNGSTRÖMLABORATORIET
AVD FÖR JONFYSIK, ^{14}C -LAB
UPPSALA UNIVERSITET

Uppsala 1999-05-06

Mikael Nordström
Jönköpings läns museum
Box 2133
550 02 JÖNKÖPING

Resultat av ^{14}C datering av träkol och hasseloötskal från Jönköpings län.

Förbehandling av träkol och liknande material:

1. Synliga rotrådar borttages.
2. 1% HCl tillsätts (6-8 timmar, under kokpunkten) (karbonat bort).
3. 1% NaOH tillsätts (6-8 timmar, under kokpunkten). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

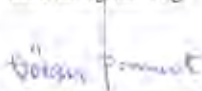
Före acceleratorbestämningen av ^{14}C -innehållet förbränns det intorkade materialet, surgjort till pH 4, till CO_2 -gas, som i sin tur konverteras till fast grafit genom en Fe-katalytiskreaktion.

I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

RESULTAT

Labnummer	Prov	$\delta^{13}\text{C}$ ‰ PDB	^{14}C Ålder BP
Ua-14617	Alseda: dnr 686/98, prov 1	-24.2	1 410 $\pm$ 55
Ua-14618	Alseda: dnr 686/98, prov 2	-25.2	1 795 $\pm$ 60
Ua-14619	Alseda: dnr 686/98, prov 3	-25.6	2 020 $\pm$ 55
Ua-14620	Alseda: dnr 686/98, prov 4	-26.6	1 790 $\pm$ 65

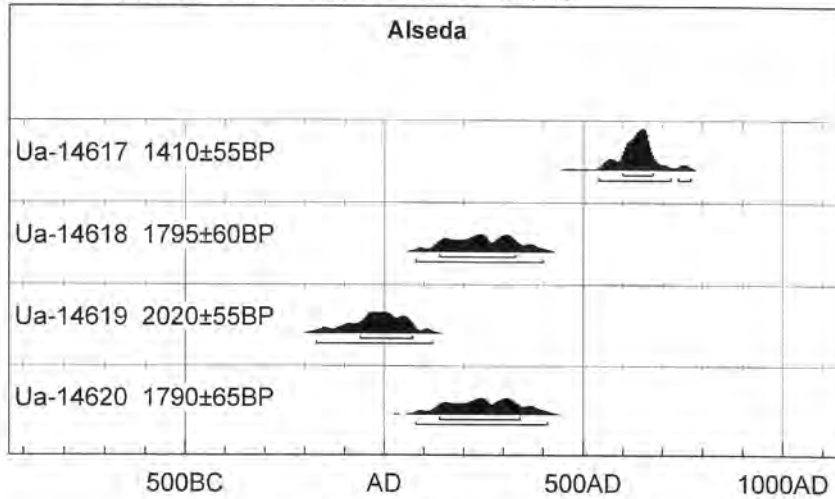
Med vänlig hälsning

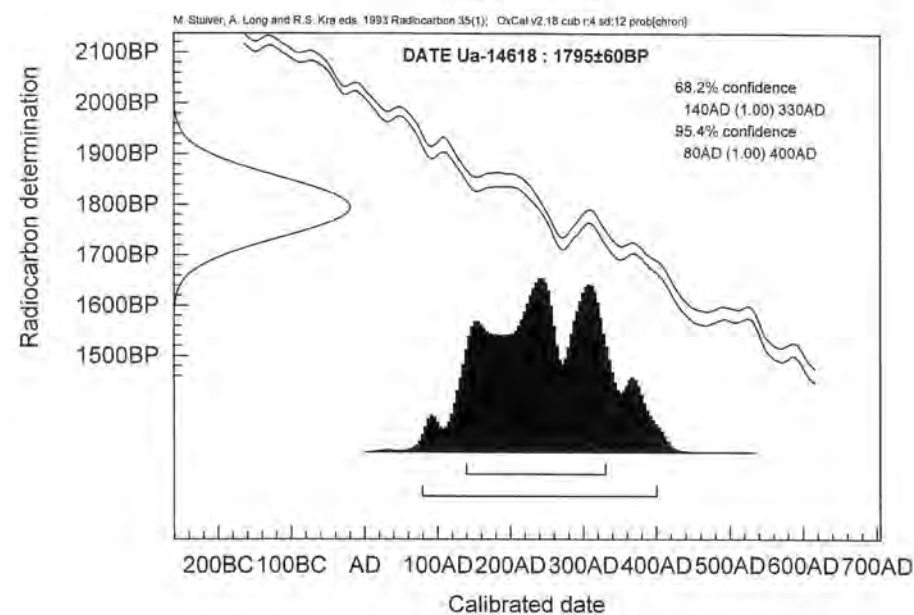
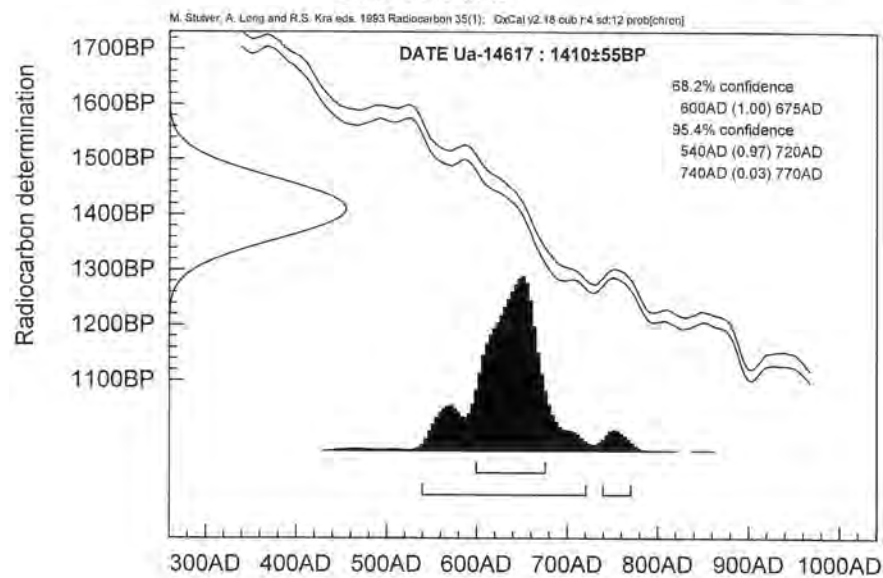
Göran Possnert / Maud Söderman

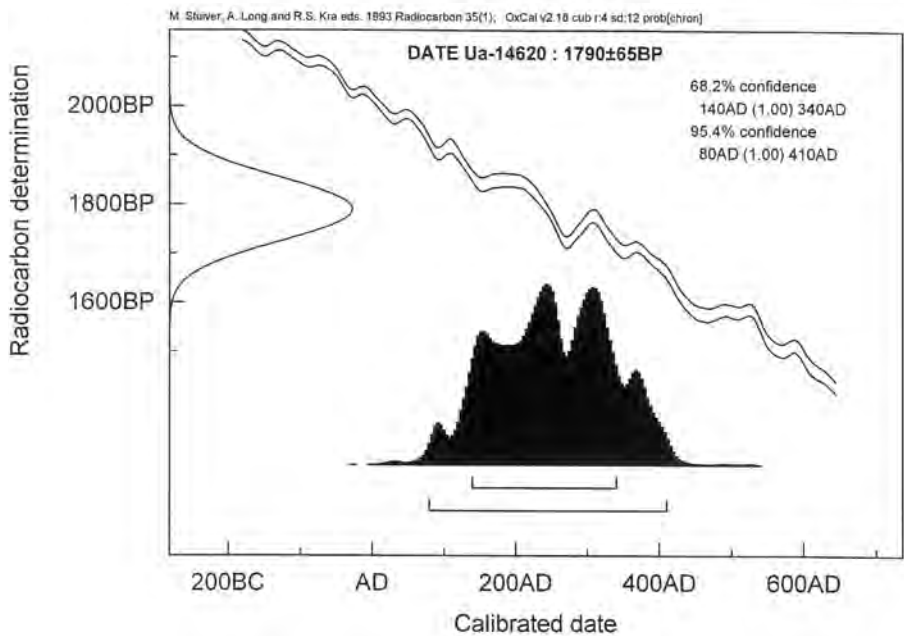
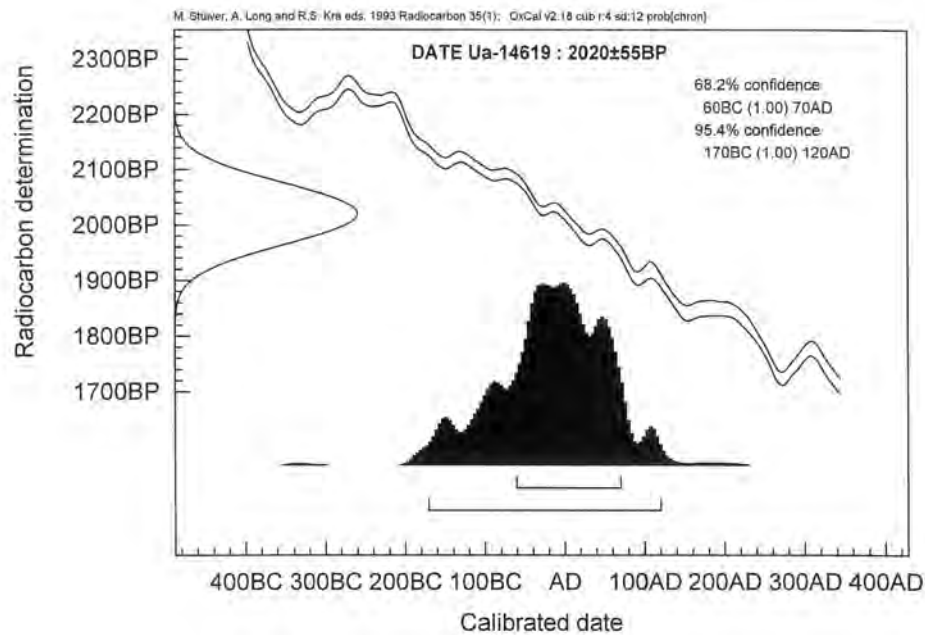
Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax
Box 534	Lägerhyddsvägen 1	018-471 0000	018 555736
751 21 Uppsala	Uppsala	Direktval 471 3059	
		E-post: Goran.Possnert@material.uu.se	

M. Stuiver, A. Long and R.S. Kra eds. 1993 Radiocarbon 35(1). OxCal v2.18 cub r4 sd:12 prob[chron]

Calibrated date

¹⁴C-analyser utförda vid slutundersökningen

UPPSALA
UNIVERSITET

Institutionen för Tekniskvetenskaper
Avdelningen för Jämfysik

Göran Possnert

Söksadress:
Ångströmlaboratoriet
Lägerhyddsvägen 1
Rum 4143

Postadress:
Box 534
751 21 Uppsala

Telefon:
018 – 471 30 59

Telefax:
018 – 55 57 36

Hemsida:
<http://www.angstrom.uu.se>

E-post:
Goran.Possnert@Angstrom.uu.se

Department of Engineering
Sciences
Division of Ion Physics

Visiting address:
The Ångström laboratory
Lägerhyddsvägen 1
Room 4143

Postal address:
Box 534
SE-751 21 Uppsala
Sweden

Telephone:
+46 18 471 30 59

Telefax:
+46 18 55 57 36

Website:
<http://www.angstrom.uu.se>

E-Mail:
Goran.Possnert@Angstrom.uu.se

Uppsala 2003-10-10

Mikael Nordström
Jönköpings länsmuseum
Box 2133
550 02 JÖNKÖPING

Resultat av ¹⁴C datering av träkol från Jönköping.

Förbehandling av träkol och liknande material:

1. Synliga rottrådar borttages.
2. 1 % HCl tillsätts (8-10 timmar, under kokpunkten) (karbonat bort).
3. 1 % NaOH tillsätts (8-10 timmar, under kokpunkten). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella förorenings inverkan.

Före acceleratorbestämningen av ¹⁴C-innehållet förbränns det intorkade materialet, surgjort till pH 4, till CO₂-gas, som i sin tur konverteras till fast grafit genom en Fe-katalytiskreaktion.

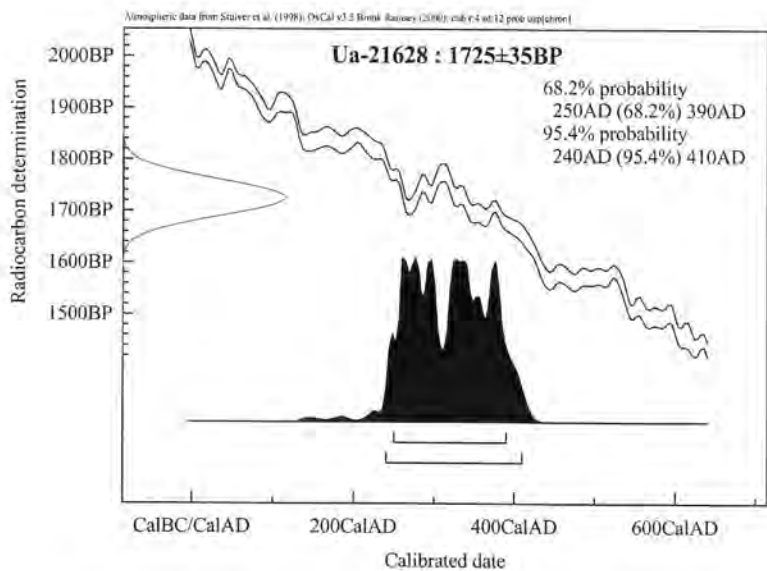
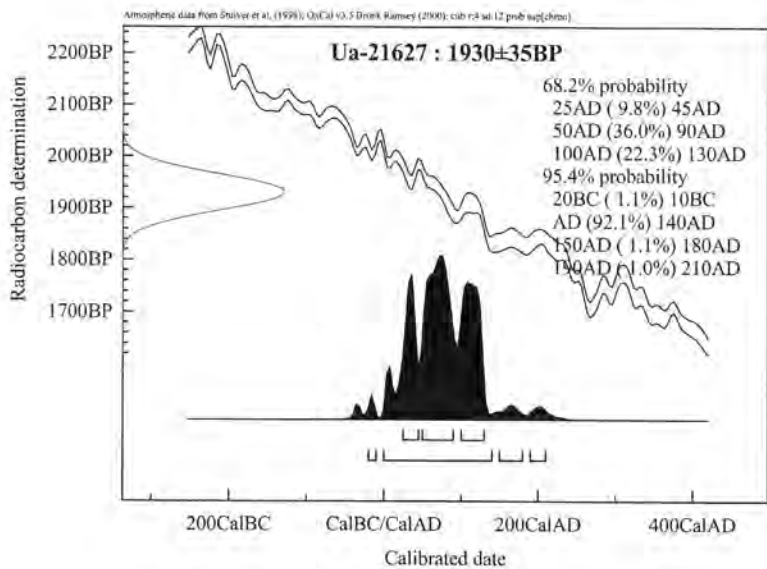
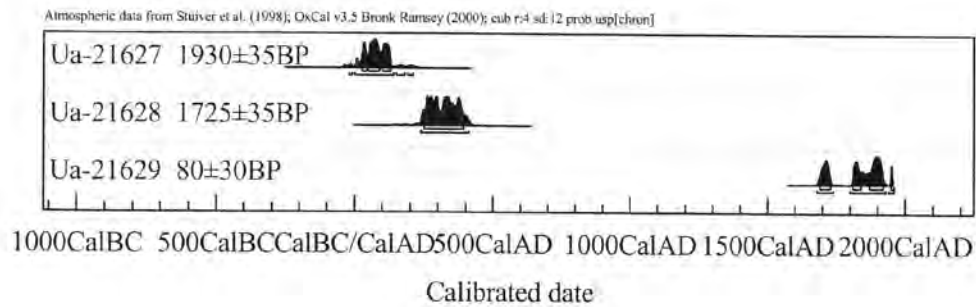
I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

RESULTAT

Labnummer	Prov	δ ¹³ C ‰ PDB	¹⁴ C ålder BP
Ua-21627	Alseda 236/99A:35/pnr 26	-24,6	1 930 ± 35
Ua-21628	Alseda 236/99A:36/pnr 29	-26,0	1 725 ± 35
Ua-21629	Torsvik 352/1995:kolarkoja	-24,7	80 ± 30

Med vänlig hälsning

Göran Possnert/Maud Söderman

UPPSALA
UNIVERSITET

Uppsala 2004-02-11

Mikael Nordström
Jönköpings länsmuseum
Box 2133
550 02 JÖNKÖPING

Institutionen för Teknikvetenskaper
Avdelningen för Jonfysik

Göran Possnert

Besöksadress:
Ångströmlaboratoriet
Lägerhyddsvägen 1
Rum 4143

Postadress:
Box 534
751 21 Uppsala

Telefon:
018 – 471 30 59

Telefax:
018 – 55 57 36

Hemsida:
<http://www.angstrom.uu.se>

E-post:
Goran.Possnert@Angstrom.uu.se

Department of Engineering
Sciences
Division of Ion Physics

Visiting address:
The Ångström laboratory
Lägerhyddsvägen 1
Room 4143

Postal address:
Box 534
SE-751 21 Uppsala
Sweden

Telephone:
+46 18 471 30 59

Telefax:
+46 18 55 57 36

Website:
<http://www.angstrom.uu.se>

E-Mail:
Goran.Possnert@Angstrom.uu.se

Resultat av ^{14}C datering av brända ben från Småland.

Förbehandling av brända ben:

1. 1,5 % NaOCl tillsatt till det rengjorda och krossade benprovet och blandningen fick stå i rumstemperatur i 48 timmar.
2. Provet tvättat till neutral i avjoniserat vatten.
3. 1M HAc tillsatt till provet och blandningen i rumstemperatur i 24 timmar.
4. Provet tvättat till neutral i avjoniserat vatten och intorkat.
5. Lakning med 6 M HCl och den erhållna CO_2 -gasen grafiteras därefter Fe-katalytiskt före acceleratormätningen av ^{14}C -innehållet.

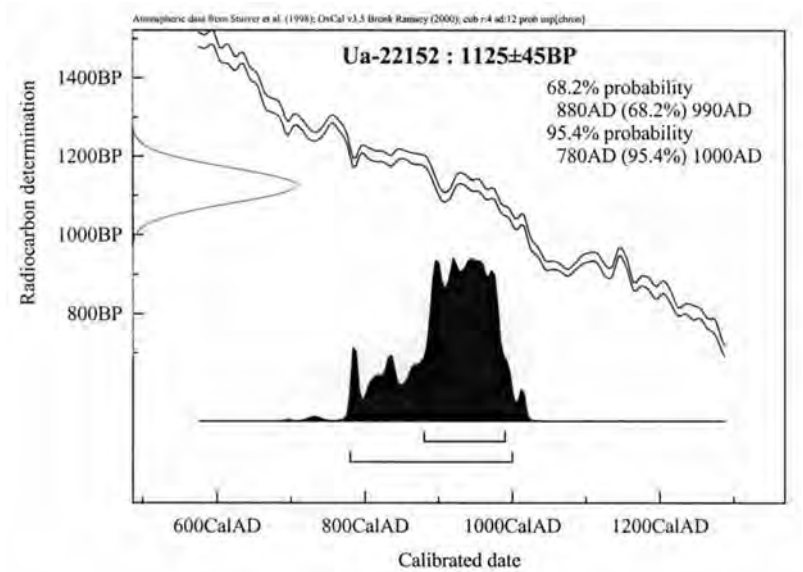
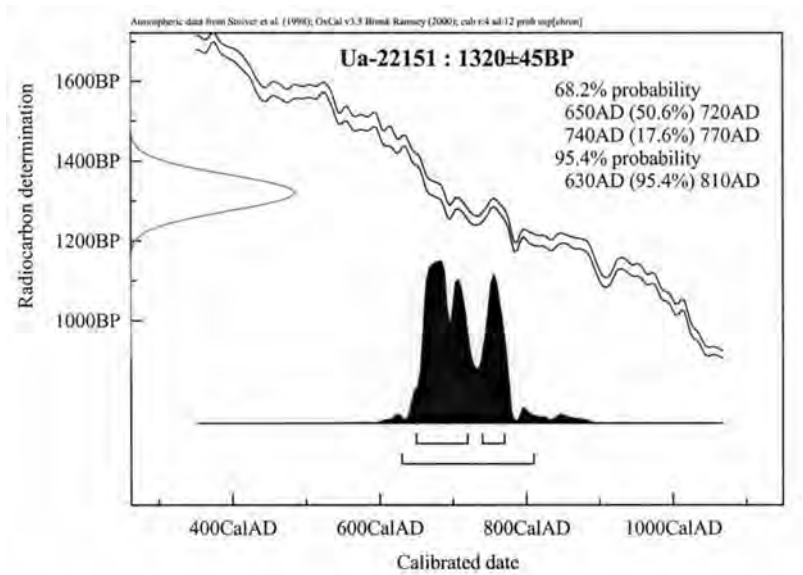
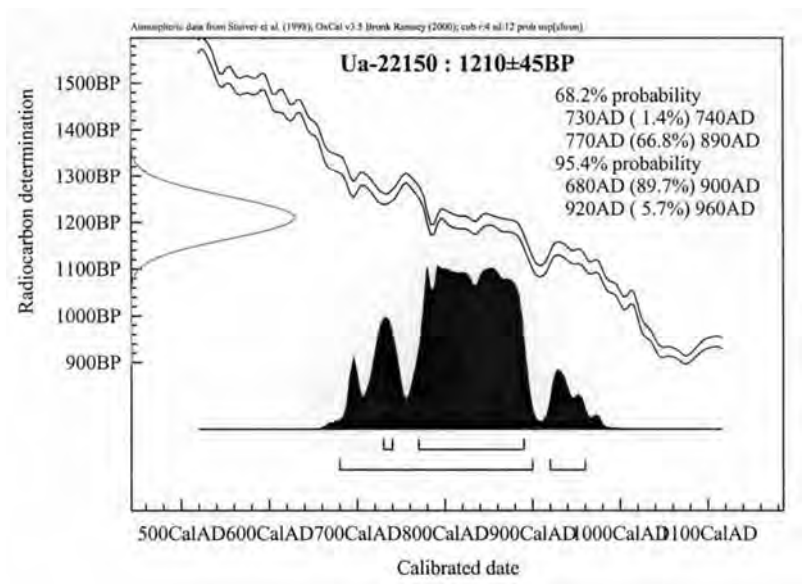
RESULTAT

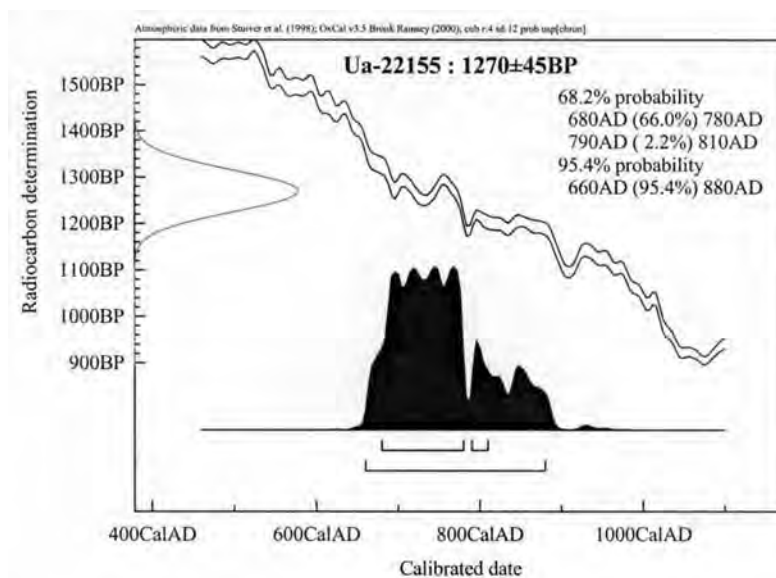
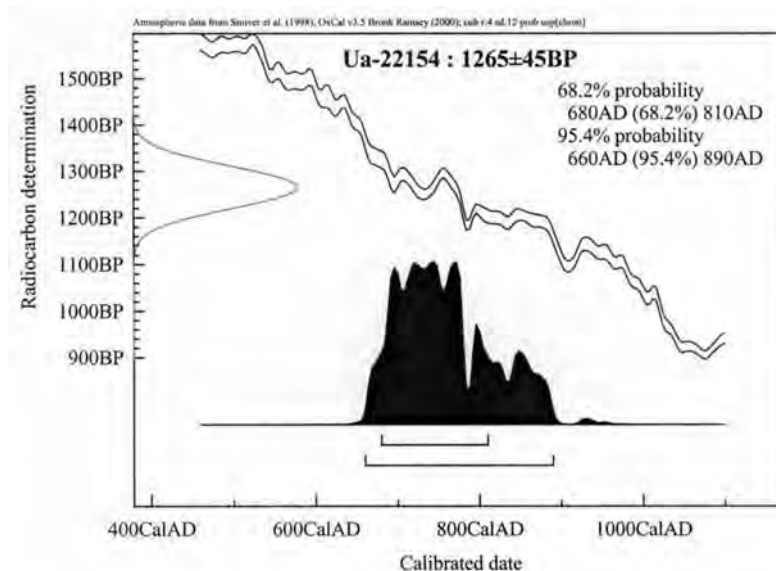
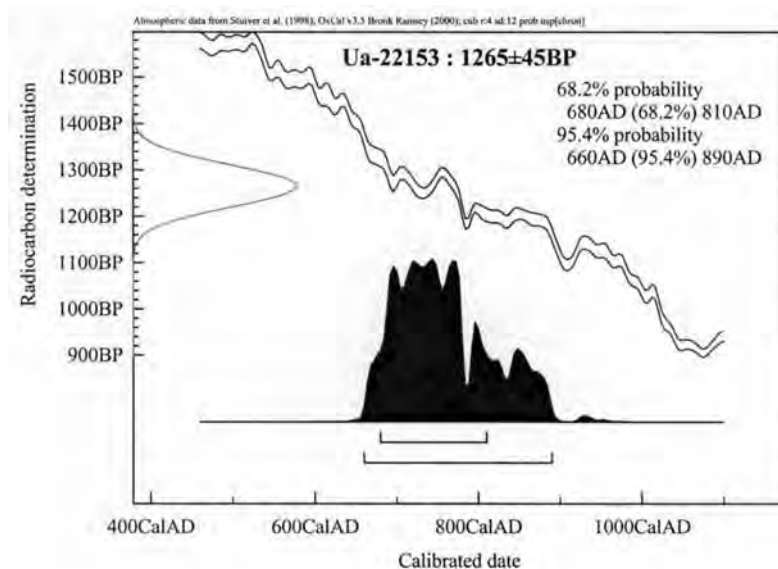
Labnummer	Prov	$\delta^{13}\text{C}$ ‰ PDB	^{14}C ålder BP
Ua-22150	Alseda sn, 236/99: G1/Fnr 79	-22,9	1 210 ± 45
Ua-22151	Alseda sn, 236/99: G7/Fnr 153	-19,0	1 320 ± 45
Ua-22152	Alseda sn, 236/99: G8/Fnr 162	-23,2	1 125 ± 45
Ua-22153	Alseda sn, 236/99: G15/Fnr 181	-23,2	1 265 ± 45
Ua-22154	Alseda sn, 236/99: G16/Fnr 195	-22,3	1 265 ± 45
Ua-22155	Alseda sn, 236/99: G17/Fnr 196	-23,3	1 270 ± 45

Med vänlig hälsning

Göran Possnert

Göran Possnert/Maud Söderman

Bilaga 9. Pollenanalys

Pollenanalytisk undersökning av
en mosselagerföljd från Alseda,
Vetlanda kommun

Leif Björkman

LUNDQUA Uppdrag 35
Kvartärgeologiska avdelningen
Lunds universitet

Pollenanalytisk undersökning av en mosselagerföljd från Alseda, Vetlanda kommun

Leif Björkman

LUNDQUA Uppdrag 35
Kvartärgeologiska avdelningen
Lunds universitet

Coden: SE-LUNBDS/NBGK-01/35+10
ISSN:0349-8942

Kvartärgeologiska avdelningen, Tornavägen 13, 223 63 Lund
Telefon: 046-222 78 80

Lund 2001-10-15

Inledning

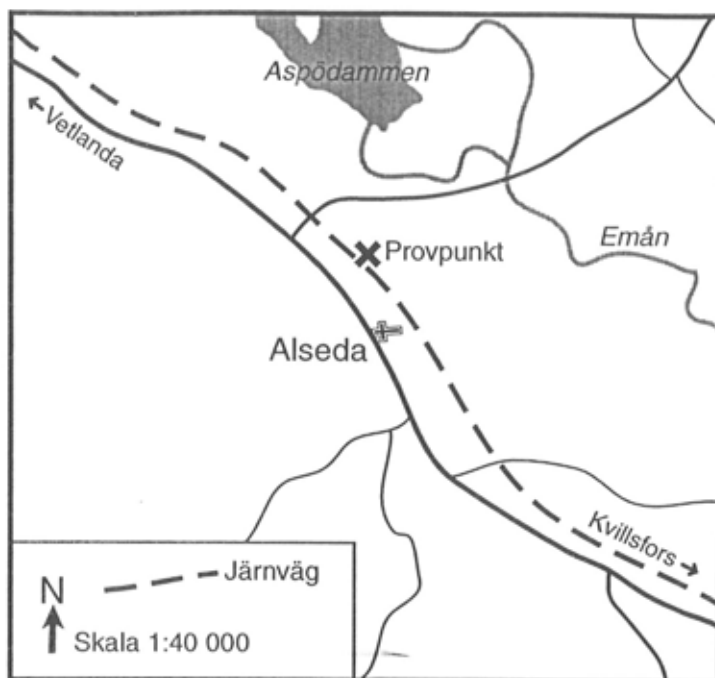
I samband med arkeologiska undersökningar föranledda av ombyggnaden av väg 127 genom Alseda kyrkby, Vetlanda kommun, har enheten för Miljöhistorisk uppdragsforskning vid Kwartärgeologiska avdelningen, Lunds universitet, utfört en pollenanalytisk undersökning av en mosselagerföljd. Undersökningen har utförts på uppdrag av Jönköpings Läns Museum (kontaktperson: Mikael Nordström). Den undersökta mossen ligger ca 400 m N om Alseda kyrka. Målet med undersökningen har varit att beskriva områdets vegetations- och markanvändningshistoria under de senaste 3000 åren.

Fältarbete med provtagning av en profil utfördes den 16 augusti 1999 av Leif Björkman och Joachim Regnéll. Huvuddelen av laboratoriearbetet liksom pollenanalysen och rapportskrivningen har utförts av Leif Björkman. Prover för ¹⁴C-dateringar har uttagits av Jonas Bergman. Denna rapport är en kompletterad version av en tidigare lämnad arbetsrapport daterad 2000-12-14.

Lokal- och lagerföljdsbeskrivning

Den provtagna lokalen är en mindre skogsbevuxen mosse belägen strax norr om Alseda (fig. 1; provpunktens koordinat är ungefärligen 57°25'70"N, 14°16'20"O). Mossen ligger på nivån 140–145 m ö h. Provpunkten är belägen ca 50 m från den västra fastmarkskanten. Lagerföljden omfattar 3 m med i huvudsak organogena jordarter. I botten finns ett tunt lager med leriga och siltiga sediment. Dessa sediment överlagras av gyttja, vasstorv, startorv och höghumifierad vitmosstorv. Endast den översta metern av lagerföljden, vilken består höghumifierad vitmosstorv, bedömdes ha relevans för studien. Det antogs att denna del tidsmässigt omspannar minst de senaste 3000 åren. Material för pollenprover och dateringar har därför enbart uttagits i denna del.

På provpunkten finns i dag en gallrad och relativt grovstammig tallskog. Buskskiktet är välutvecklat och domineras av gran, björk, rönn och brakved. I fältskiktet noterades bl a blåbär, lingon, hallon, ekorrbar, skogsstjärna, vårfryle och skogsbräken. I bottenskiktet dominerar diverse brunmossor. Markytan på mossen är mycket torr vilket också avspeglas i vegetationen, vars sammansättning knappast är typisk för en opåverkad skogsmosse. De torra ytförhållandena har sannolikt orsakats av dräneringar av mossen, kanske i samband med uppodling av laggkärren. Dessutom finns spår av ytliga diken på mossens yta. Däremot verkar den inte påverkats av torvbrytning, åtminstone inte i närheten av provpunkten.

Figur 1. Provpunktens läge vid Alseda i Vetlanda kommun.

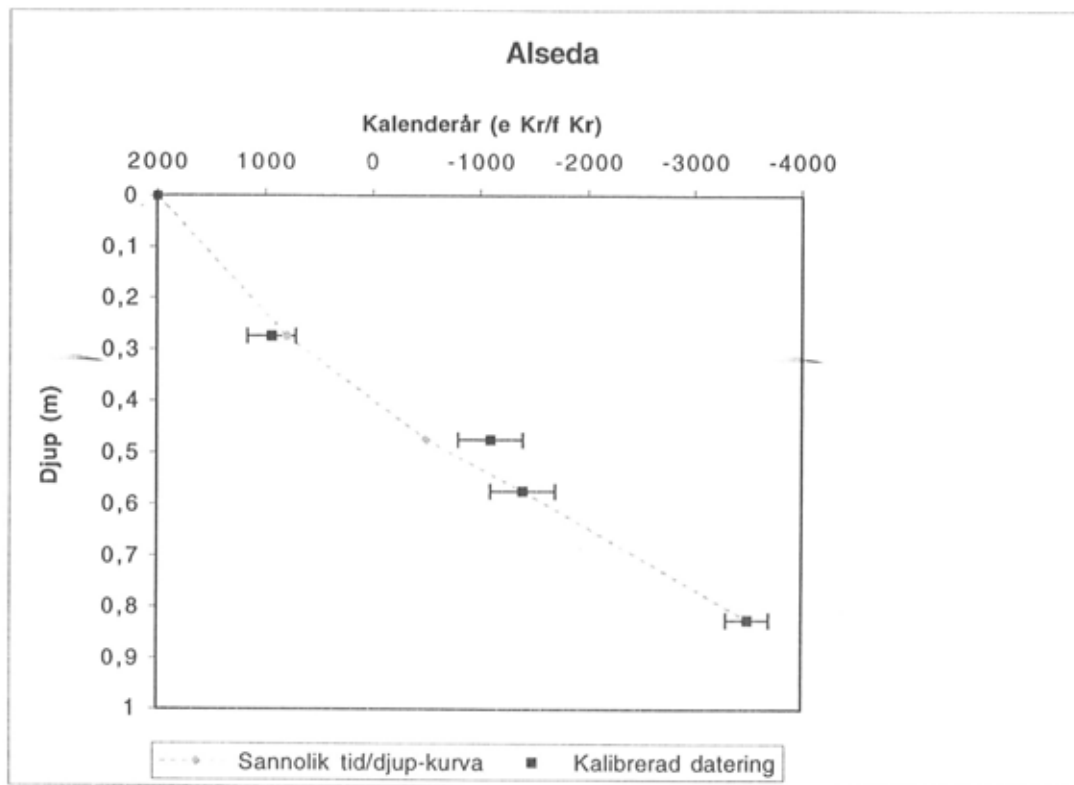
Metodik

Pollenprover har uttagits med ett mellanrum av 5 cm i den översta metern av lagerföljden. Proverna, totalt 21 stycken, har preparerats enligt standardmetoder (Berglund och Ralska-Jasiewiczowa 1986, Moore m fl 1991). I varje prov har minst 500 pollenkor räknats. Pollenanalysen utfördes med hjälp av ljusmikroskop och skedde huvudsakligen vid 400× förstoring. Vid behov användes också 1000× förstoring och oljeimmersion. Som stöd för bestämningen av pollen har använts nycklar och illustrationer i Moore m fl (1991) och Reille (1992, 1995). Resultatet av pollenanalysen presenteras i form av ett pollendiagram vilket har uppritats med hjälp av datorprogrammen TILIA och TILIA-GRAPH (Grimm 1992). I pollendiagrammet presenteras antalet bestämda pollenkor av respektive pollentyp samt antalet bestämda sportyper, träkolspartiklar och oidentifierade pollenkor. Vidare anges också antalet pollentyper i varje prov. Nomenklatur följer i huvudsak Moore m fl (1991). För att man med större säkerhet skall kunna uttala sig om lagerföljdens tidstäckning har material för AMS-datering uttagits på fyra nivåer. Detta material har lämnats till Laboratoriet för ^{14}C -datering i Lund.

Resultat och tolkning

Dateringar

De fyra dateringarna (tabell 1) visar att den pollenanalyserade delen av lagerföljden omfattar ca 6500 kalenderår. Att dateringarna ger en rimlig uppskattning av lagerföljdens tillväxt sett över tiden illustreras med hjälp av ett tid/djup-diagram (fig. 2). I detta diagram presenteras också en kurva över den mest sannolika torvtillväxthastigheten.

Figur 2. Tid/djup-diagram över de daterade nivåerna i lagerföljden från Alseda.

Tabell 1. Dateringar från den provtagna lagerföljden vid Alseda. BP betyder Before Present, dvs före nutid, som i dessa sammanhang räknas som år 1950 e Kr.

Kalibrerade åldrar har erhållits med hjälp av den senaste versionen (version 3.5) av datorprogrammet OxCal (Bronk Ramsey 1995).

Djup (cm)	Lab. nr.	¹⁴ C-ålder BP	Kalibrerad ålder BP ($\pm 2\sigma$)	Kalenderår, Mittpunkt
26-29	LuA-4969	1085 ± 90	1240-1200 (1,9 %), 1190-790 (93,5 %)	710-1160 e Kr, 960 e Kr
46-49	LuA-4972	2895 ± 100	3350-2750	1400-800 f Kr, 650 f Kr
56-59	LuA-4970	3155 ± 90	3650-3050	1700-1100 f Kr, 1400 f Kr
81-84	LuA-4973	4725 ± 90	5650-5250	3700-3300 f Kr, 3400 f Kr

Vegetations- och markanvändningshistoria

För att göra beskrivningen av pollendiagrammet mer överskådlig har det indelats i åtta landskapshistoriska perioder (benämnda period A–H). I figur 3 redovisas endast pollen- och sportyper som uppträder med högre frekvenser eller som har stor betydelse för tolkningen. I bifogat pollendiagram (vikt A3) redovisas samtliga funna pollen- och sportyper.

Period A: 100–87,5 cm (ca 4700–3800 f Kr)

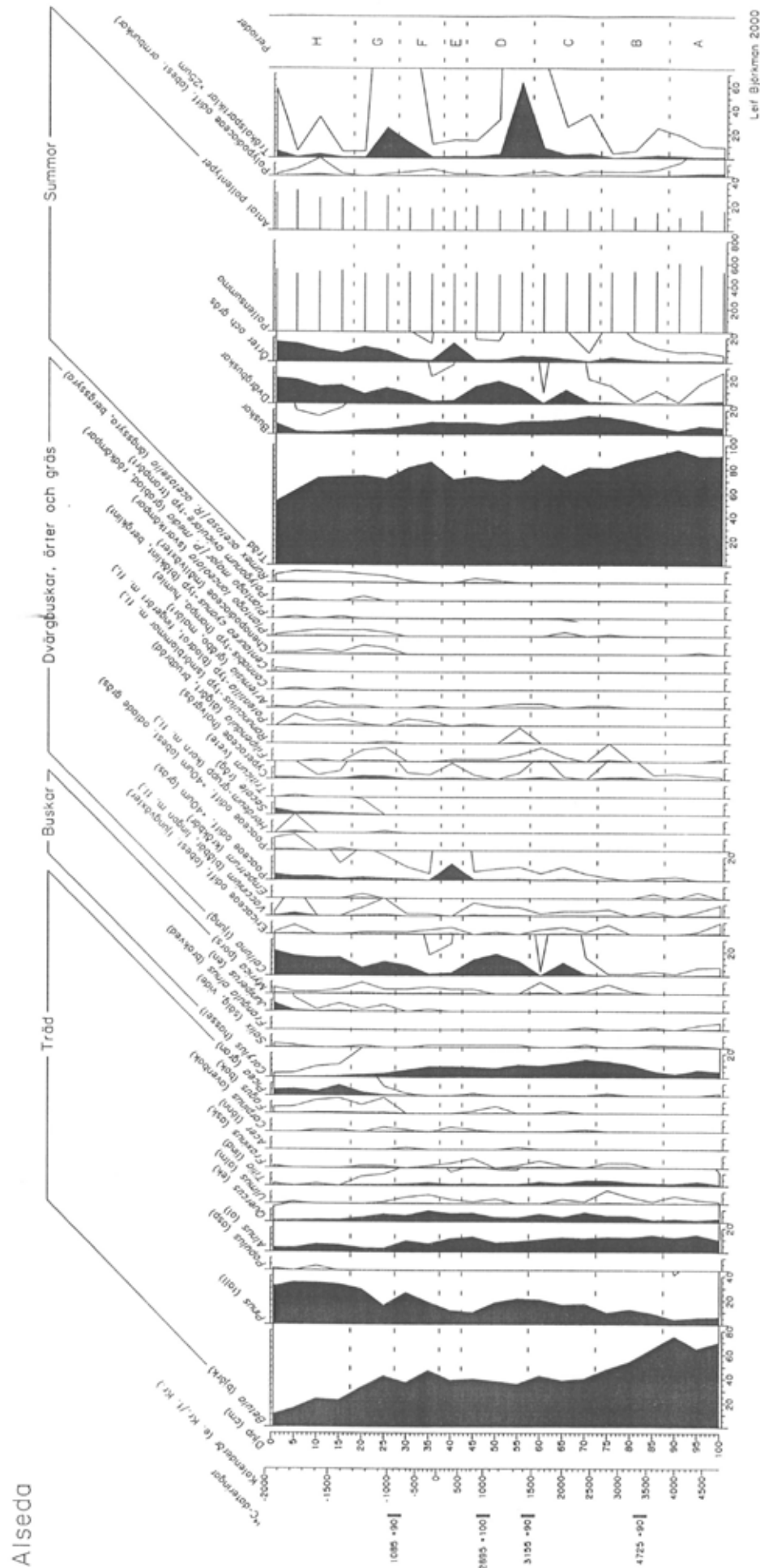
Beskrivning: perioden karaktäriseras av höga pollenfrekvenser av *Betula* (björk) och *Alnus* (al), samt relativt höga frekvenser av *Pinus* (tall), *Quercus* (ek), *Tilia* (lind) och *Corylus* (hassel). Av övriga pollentyper är det främst *Ulmus* (alm), *Frangula alnus* (brakved), *Calluna* (ljung) och Ericaceae odifferentierade (obestämda ljungväxter) som förekommer med nämnvärda frekvenser. Örtpollenfrekvensen är mycket låg, i stort sett är det endast Cyperaceae (halvgräs) som påträffas regelbundet. Perioden utmärks för övrigt också av relativt hög frekvens av Polypodiaceae odifferentierade (obestämda ormbunkar).

Tolkning: proverna avspeglar ett landskap dominerat av lövskog, där ek, lind och hassel var de vanligaste träd- och buskarterna på fastmarkerna. Skogen hade en ganska tät struktur eftersom örtpollenfrekvensen är mycket låg. På den provtagna lokalen dominerade björk, men al och brakved var också vanliga.

Period B: 87,5–72,5 cm (3800–2600 f Kr)

Beskrivning: perioden karaktäriseras av höga pollenfrekvenser av *Betula* (björk), *Alnus* (al) och *Corylus* (hassel), samt relativt höga frekvenser av *Pinus* (tall), *Quercus* (ek) och *Tilia* (lind). Av övriga pollentyper är det främst *Ulmus* (alm), *Fraxinus* (ask) och Cyperaceae (halvgräs) som förekommer med nämnvärda frekvenser. Noterbar är också förekomsten av enstaka pollenkor av *Artemisia* (gråbo, malört) och *Plantago lanceolata* (svartkämpar) i det översta provet i perioden. Örtpollenfrekvensen är mycket låg utom i det översta provet, där en förhöjd halt förekommer (främst orsakad av halvgräs). Jämfört med föregående period har tall, ek, hassel och halvgräs ökat, medan björk, ljung och brakved har minskat.

Tolkning: proverna avspeglar ett landskap dominerat av lövskog, där ek, hassel och lind var viktiga arter. Troligen var också tall vanlig i skogarna, men det är också möjligt att den vid denna tidpunkt hade börjat expandera på den studerade mossen. Fastmarksskogen hade en ganska tät struktur eftersom örtpollenfrekvensen är låg. De enstaka pollenkornen av gråbo/malört och svartkämpar (vid ca 2800 f Kr) indikerar möjligen en svag mänsklig markpåverkan i regionen, kanske i form av skogsbete. På den provtagna lokalen dominerade björk och al, medan brakved hade minskat i betydelse. Ökningen av halvgräs indikerar att vissa delar av provlokalen, sannolikt mossens laggkärr, hade en öppen vegetation dominerad av starr.

Figur 3. Pollendiagram med de viktigaste identifierade pollen- och sportyperna i lagerföljden från Alseda. I diagrammet redovisas dessutom summakurvor för träd, buskar, örter och gräs. Frekvensen för ormbunkssporer och träkolspartiklar har beräknats utanför pollensumman. De finare linjerna i flertalet av pollenkurvorna visar en tio gångers förstoring av pollenfrekvensen för att den skall vara läsbar i denna avbildningsskala.

Period C: 72,5–57,5 cm (2600–1450 f Kr)

Beskrivning: perioden karaktäriseras av höga pollenfrekvenser av *Betula* (björk), *Pinus* (tall), *Alnus* (al) och *Corylus* (hassel), samt relativt höga frekvenser av *Quercus* (ek), *Tilia* (lind) och *Calluna* (ljung). Av övriga pollentyper är det främst *Myrica* (pors), Ericaceae odifferentierade (obestämda ljungväxter), *Vaccinium* (blåbär, lingon m fl), Poaceae odifferentierade <40 µm (gräs), Cyperaceae (halvgräs) och *Filipendula* (älgört, brudbröd) som förekommer med nämnvärda frekvenser. Noterbart är förekomsten av spridda pollenkor av *Artemisia* (gråbo, malört) och *Plantago lanceolata* (svartkämpar). Örtpollenfrekvensen är relativt hög. Perioden utmärks för övrigt också av relativt hög frekvens av träkolspartiklar >25 µm. Jämfört med föregående period har tall, ek, ljung, obestämda ljungväxter, gräs och gråbo/malört ökat, medan björk, al och alm har minskat.

Tolkning: proverna avspeglar ett i huvudsak lövskogsklätt landskap, där ek, hassel och lind var de dominerande arterna. Skogen hade sannolikt en struktur som var mera öppen jämfört med tidigare perioder, vilket indikeras av den högre örtpollenfrekvensen. Förekomsten av gräspollen, gråbo/malört och svartkämpar indikerar en svag påverkan av områdets vegetation, sannolikt i form av skogsbete. På den provtagna mossen hade tallen expanderat, men björk och al var fortfarande vanliga. På mossen växte också rikligt med ljung. Troligen gynnades både tall och ljung av bränder på mossen, vilket indikeras av de höga träkolsfrekvenserna. Förekomsten av halvgräs och älgört/brudbröd påvisar att det fanns laggkärr med relativt öppen vegetation.

Period D: 57,5–42,5 cm (1450–600 f Kr)

Beskrivning: perioden karaktäriseras av höga pollenfrekvenser av *Betula* (björk), *Pinus* (tall) och *Calluna* (ljung), samt relativt höga frekvenser av *Alnus* (al), *Quercus* (ek) och *Tilia* (lind). Av övriga pollentyper är det främst *Vaccinium* (blåbär, lingon m fl), Poaceae odifferentierade <40 µm (gräs) och Cyperaceae (halvgräs) som har nämnvärda frekvenser. Noterbart är också förekomsten av spridda eller enstaka pollenkor av *Fraxinus* (ask), *Fagus* (bok), *Salix* (säl, vide), *Ranunculus*-typ (smörblommor), *Artemisia* (gråbo, malört) och *Rumex acetosa/R. acetosella* (ängssyra, bergssyra). Örtpollenfrekvensen är relativt hög. I periodens bottenprov förekommer rikligt med träkolspartiklar. Jämfört med föregående period har ljung och blåbär/lingon ökat medan björk, lind och halvgräs har minskat.

Tolkning: proverna avspeglar ett landskap dominerat av lövskog, där ek, lind och hassel var de viktigaste arterna. Skogen var relativt öppen, vilket framför allt gräspollenfrekvensen indikerar. Troligen förekom det fortfarande ett svagt skogsbete i området. Den provtagna mossen drabbades av en brand under periodens första del (vid ca 1400 f Kr). Denna brand gynnade ljung, som expanderade kraftigt och blev en karaktärsväxt på mossen. Den kraftiga ökningen av ljung skulle också kunna tolkas som att en hedartad vegetation började breda ut sig i området. Då denna ökning ej sammanfaller med högre frekvenser för andra öppenmarksarter, är det troligast att ljung i stort sett enbart expanderade på den provtagna mossen. För övrigt var tall, björk och al också vanliga arter på den provtagna lokalen.

Period E: 42,5–37,5 cm (600–100 f Kr)

Beskrivning: perioden omfattar enbart ett pollenprov som karaktäriseras av höga pollenfrekvenser av *Betula* (björk) och Poaceae odifferentierade <40 µm (gräs), samt relativt höga frekvenser av *Pinus* (tall), *Alnus* (al), *Quercus* (ek), *Corylus* (hassel) och *Calluna* (ljung). Av övriga pollentyper är det framför allt *Tilia* (lind), Ericaceae odifferentierade (obestämda ljungväxter) och Cyperaceae (halvgräs) som har nämnvärda frekvenser. Noterbart är också förekomsten av enstaka pollenkorn av *Fraxinus* (ask), *Carpinus* (avenbok) och *Myrica* (pors). Örtpollenfrekvensen är mycket hög, främst orsakad av den höga gräsfrekvensen. Frekvensen för träkolspartiklar är låg. Jämfört med föregående period har gräs, halvgräs och obestämda ljungväxter ökat, medan tall, ljung och blåbär/lingon har minskat.

Tolkning: den markanta grästopp som utmärker perioden kan möjligen vara ett utslag av en röjning där den lokala skogen huggits ned. På den röjda marken följde därpå en relativt kortvarig succession med gräs. Eftersom få kolpartiklar hittades i provet är det troligt att eld inte användes vid röjningen. Frekvenserna för ek, lind och hassel är oförändrade jämfört med närmast föregående period, vilket gör det troligt att områdets skogar i stort ändå var relativt opåverkade. Frånvaron av svartkämpar indikerar möjligen att betestrycket i skogarna var begränsat. För övrigt verkar tall, björk och al varit vanliga på den provtagna lokalen.

Period F: 37,5–27,5 cm (100 f Kr–900 e Kr)

Beskrivning: perioden karaktäriseras av höga pollenfrekvenser av *Betula* (björk) och *Pinus* (tall), samt relativt höga frekvenser av *Alnus* (al), *Quercus* (ek), *Tilia* (lind), *Corylus* (hassel) och *Calluna* (ljung). Av övriga pollentyper är det främst *Ulmus* (alm), *Myrica* (pors), Poaceae odifferentierade <40 µm (gräs), Cyperaceae (halvgräs) och *Potentilla*-typ (blodrot, fingerört m fl) som har nämnvärda frekvenser. Noterbart är också förekomsten av enstaka pollenkorn av *Acer* (lönn), *Carpinus* (avenbok), *Picea* (gran), *Juniperus* (en), *Artemisia* (gråbo, malört) och *Rumex acetosa/R. acetosella* (ängssyra, bergssyra). Örtpollenfrekvensen är relativt hög. Frekvensen för träkolspartiklar är mycket hög i det översta provet i perioden. Jämfört med föregående period har tall, alm, lind, pors, ljung och blodrot/fingerört ökat, medan al, ask, hassel, gräs och halvgräs har minskat.

Tolkning: proverna avspeglar ett landskap dominerat av lövskog, där ek, lind och hassel var de mest frekventa arterna. Skogen var relativt sluten, eftersom gräspollenfrekvensen är låg. Det är osäkert om det överhuvudtaget förekom något skogsbete i området under denna period eftersom pollenkorn som skulle kunna indikera detta saknas. Den provtagna mossen drabbades av en brand under periodens senare del (vid ca 800 e Kr), vilket indikeras av den höga träkolsfrekvensen i motsvarande pollenprov. Om denna brand var orsakad av mänskliga aktiviteter eller inte är oklart. Vegetationen på den provtagna mossen dominerades av björk, tall och al. I fältskiktet var ljung en frekvent art.

Period G: 27,5–17,5 cm (900–1300 e Kr)

Beskrivning: perioden karaktäriseras av höga pollenfrekvenser av *Betula* (björk), *Pinus* (tall) och *Calluna* (ljung), samt relativt höga frekvenser av *Alnus* (al), *Quercus* (ek), *Corylus* (hassel), Poaceae odifferentierade <40 µm (gräs) och Cyperaceae (halvgräs). Av övriga pollentyper är det främst *Tilia* (lind), *Fagus* (bok), *Picea* (gran), *Juniperus* (en),

Myrica (pors), *Vaccinium* (blåbär, lingon m fl), *Filipendula* (älgört, brudbröd), *Chenopodiaceae* (mållväxter), *Plantago lanceolata* (svartkämpar) och *Rumex acetosa/R. acetosella* som har nämnvärda frekvenser. Noterbart är också att *Secale* (råg) har relativt hög frekvens i det översta provet i perioden, samt att det förekommer enstaka pollenkorn av *Fraxinus* (ask), *Carpinus* (avenbok) och *Hordeum*-gruppen (korn m fl). Örtpollenfrequensen är hög. Frekvensen för träkolspartiklar är mycket hög i det understa provet i perioden. Jämfört med föregående period har bok, gran, en, gräs, råg, halvgräs, älgört/brudbröd, mållväxter, svartkämpar och ängssyra/bergssyra ökat, medan björk, al, alm, lind, hassel och blodrot/fingerört minskat.

Tolkning: proverna avspeglar ett mosaikartat landskap med skogsdungar, åkrar och betesmarker. Den kraftiga ökningen av örtpollen, framför allt av gräs och odlings- och betesindikatorer omkring 900 e Kr, visar att landskapet öppnades betydligt vid denna tidpunkt. De tidigare mer eller mindre sammanhängande skogarna med ek, lind och hassel fragmenterades kraftigt när betesmarker och åkrar började anläggas. Man kan fastlägga att det förekommit odling av sädeslag i området med en början omkring 1050 e Kr. Vid denna tidpunkt odlades korn. Något senare, omkring 1300 e Kr har också råg börjat odlas. Det fanns en betydande areal med betesmark i området, vilken främst indikeras av de relativt höga frekvenserna för gräs och svartkämpar. I landskapet har det också funnits skogsdungar dominerade av ek, lind och hassel, men efterhand minskade deras omfattning, vilket avspeglas av minskande pollenfrekvenser för dessa arter. Under denna periods tidigaste skede började två nya trädarter uppträda i området för första gången, nämligen bok och gran. Boken har dock en låg pollenfrekvens vilket gör det troligt att den var ovanlig i området. Granen däremot verkar ha expanderat och blivit vanligare efterhand. Både boken och granen är trädarter som började uppträda på de högre delarna av det Småländska höglandet omkring 1000 e Kr (Björkman 1996, 1998, 1999; Lagerås 1996). Den höga frekvensen av träkolspartiklar i det understa provet i perioden visar att lokalen drabbats åtminstone av en brand omkring 1050 e Kr. Men antagligen var det i själva verket en serie av bränder, eftersom träkolsfrekvensen är hög också i det översta provet i föregående period. Branden vid ca 1050 e Kr kan ha haft ett samband med de röjningar av skog som förekom i området vid denna tidpunkt. Eld kan ha använts för att röja vegetation vid anläggandet av åker- och betesmark, och denna eld kan ha spritt sig till mossen. På den undersökta lokalen har björk, tall och ljung varit dominerande arter. I viss mån förekom också al, men den var ovanligare än tidigare. Vegetationen på mossens omgivande laggkärr var betydligt öppnare än innan, vilket indikeras av ökade frekvenser för framför allt halvgräs.

Period H: 17,5–0 cm (1300 e Kr till nutid)

Beskrivning: perioden karaktäriseras av höga pollenfrekvenser av *Betula* (björk), *Pinus* (tall), *Picea* (gran) och *Calluna* (ljung), samt relativt höga frekvenser av *Alnus* (al), *Quercus* (ek), *Juniperus* (en), Poaceae odifferentierade <40 µm (gräs) och *Secale* (råg). Av övriga pollentyper är det främst *Fagus* (bok), *Corylus* (hassel), Cyperaceae (halvgräs), *Potentilla*-typ (blodrot, fingerört m fl), *Plantago lanceolata* (svartkämpar) och *Rumex acetosa/R. acetosella* (ängssyra, bergssyra) som har nämnvärda frekvenser. Noterbar är också förekomsten av enstaka pollenkorn av *Populus* (asp), *Tilia* (lind), *Carpinus* (avenbok), *Myrica* (pors), *Vaccinium* (blåbär, lingon m fl), Poaceae odifferentierade >40 µm (obestämda odlade gräs), *Hordeum*-gruppen (korn m fl), *Triticum* (vete), *Cannabis*-typ (hampa, humle), *Centaurea cyanus*-typ (blåklint,

bergklint), *Plantago major/P.media* (groblad, rödkämpar) och *Polygonum aviculare*-typ (trampört). Örtpollenfrequensen är hög. Jämfört med föregående period har tall, al, gran, en, ljung, gräs, råg och blodrot/fingerört ökat, medan björk, lind, bok, hassel, pors, halvgräs, älgört/brudbröd och mållväxter minskat.

Tolkning: proverna avspeglar ett i huvudsak öppet men mosaikartad landskap med åkrar, betesmarker och smärre skogsdungar. De tidigare så frekventa arterna ek, lind och hassel hade nu en mycket begränsad utbredning i området. Enstaka ekar och lindar fanns antagligen kvar som spridda solitära träd i betesmarkerna. Under 1300-talet expanderade granen kraftigt, och det är troligt att den kom att dominera de skogsdungar som fanns i området. Arealen med åkrar och betesmarker verkar ha ökat betydligt jämfört med föregående period. På åkrarna odlades främst råg, men i viss omfattning också korn, vete och hampa. Frekvensen för syror är också relativt hög, varför man kan misstänka att det dessutom förekommit mark som legat i träda. I det översta provet är frekvensen för en och ljung mycket hög, vilket skulle kunna påvisa att det funnits hårt utnyttjade betesmarker som i det närmaste var överbetade. På den studerade mossen har det funnits ett glest trädskikt dominerat av tall. Sannolikt har det också förekommit en del björk och al på mossen, men de har haft en underordnad betydelse jämfört med tall. I fältskiktet har ljung varit en dominerande art.

Slutord

Området vid Alseda verkar ha varit dominerat av skog åtminstone fram till ca 900 e Kr, då en första mer omfattande markpåverkan kan skönjas som en markant ökning av flera kulturmarksindikatorer i pollendiagrammet från den studerade mossen. Skogarna på fastmarkerna dominerades fram till denna tidpunkt av ek, lind och hassel. Tall och alm förekom också i mindre omfattning, men vad beträffar alm, så verkar den ha minskat betydande redan omkring 2500 f Kr. På fuktigare marker var björk och al dominerande arter. På den studerade mossen har sannolikt tall och björk under lång tid varit vanliga. Under de senaste ca 800 åren verkar tallen ha dominerat skogsvegetationen på mossen. Omkring 1100 e Kr verkar också granen ha etablerats i området, men det var troligen först under 1300-talet som den kom att dominera i skogarna. Omkring 1000 e Kr verkar även bok ha etablerats i regionen, men den hade sannolikt inte någon större betydelse i de lokala skogarna (Björkman 1996, 1998, 1999).

Den största vegetationsförändringen i området inträffade omkring 900 e Kr (början av period G). Vid denna tidpunkt ökar flera örtpollentyper (gräs, halvgräs, mållväxter, svartkämpar och syror) vilka indikerar öppnare vegetation på både den studerade mossen och de omgivande fastmarkerna. Sannolikt började skogen vid denna tidpunkt att röjas, för att ge plats åt betesmarker och åkrar. Det är möjligt att eld användes aktivt vid röjningarna. De höga träkolsfrekvenserna i pollenproverna omkring denna tidpunkt kan vara ett utslag för att röjningsbränder spred sig avsiktligt eller oavsiktligt till den studerade mossen. De första pollenkornen av odlade sädesslag påträffas ca 1050 e Kr (pollenkorn från korn). Något senare, vid ca 1300 e Kr, börjar också en kontinuerlig kurva med rågpollen. Omkring 1000 e Kr expanderade också arealen med betesmarker, vilket främst indikeras genom ökningskurva för gräs och svartkämpar. Den mest intensiva odlingen och

markanvändningen i området, indikerad främst av höga frekvenser av en, ljung och odlade gräs, verkar dock ha inträffat först under 1800-talet, eller eventuellt under tidigt 1900-tal.

En eventuell mänsklig markpåverkan i området före ca 900 e Kr är svårtolkad, eftersom få kulturmarksindikatorer påträffas i denna del av lagerföljden. Ett fåtal pollenkorn av svartkämpar som kan dateras till 3000–2000 f Kr kan möjligen påvisa ett svagt markutnyttjande vid denna tidpunkt i form av skogsbete. Den tydliga kolhorisonten vid 55 cm (ca 1300 f Kr) indikerar en brand som drabbat den lokala vegetation och åtminstone lett till en expansion av ljung på mossen. Denna brand skulle kunna vara orsakad av människan, men den kan givetvis också ha helt naturliga orsaker. Den förhöjda kolhalten vid 24 cm (ca 1100 e Kr) har däremot en mera trolig förklaring i mänsklig markanvändning. Grästoppens under period D (omkring 300 f Kr) skulle också kunna vara en effekt av en lokal röjning av skog, men denna röjningsfas var i så fall mycket kortvarig.

Referenser

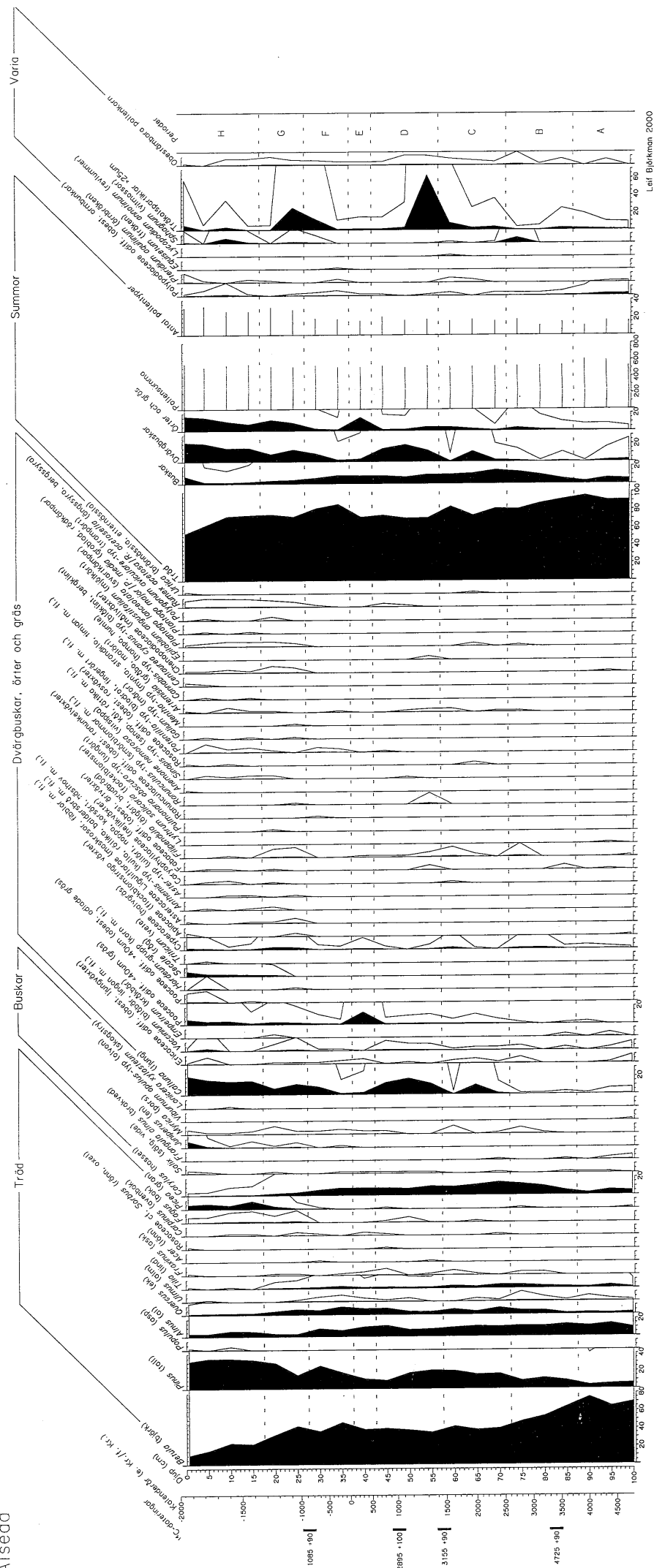
- Berglund, B. E. & Ralska-Jasiewiczowa, M. 1986: Pollen analysis and pollen diagrams. I: B. E. Berglund (red), *Handbook of Holocene palaeoecology and palaeohydrology*: 455–484. John Wiley & Sons, Chichester.
- Björkman, L. 1996: The Late Holocene history of beech *Fagus sylvatica* and Norway spruce *Picea abies* at stand-scale in southern Sweden. *LUNDQUA Thesis* 39, 1–44.
- Björkman, L. 1998: Bokens historia i södra Sverige – en litteraturöversikt. *Svensk Botanisk Tidskrift* 91, 573–583.
- Björkman, L. 1999: The establishment of *Fagus sylvatica* at the stand-scale in southern Sweden. *The Holocene* 9, 237–245.
- Bronk Ramsey, C. 1995: Radiocarbon calibration and analysis of stratigraphy: the OxCal program. *Radiocarbon* 37, 425–430.
- Grimm, E. C. 1992: Tilia and Tilia-graph: Pollen spreadsheet and graphics programs. Programs and Abstracts, 8th International Palynological Congress, Aix-en-Provence, September 6–12, 1992, s. 56.
- Lagerås, P. 1996: Vegetation and land-use in the Småland Uplands, southern Sweden, during the last 6000 years. *LUNDQUA Thesis* 36, 1–39.
- Moore, P. D., Webb, J. A. & Collinson, M. E. 1991: *Pollen analysis*. 2nd ed. Oxford.
- Reille, M. 1992: *Pollen et spores d'Europe et d'Afrique du nord*. Laboratoire de botanique historique et palynologie, Marseille.
- Reille, M. 1995: *Pollen et spores d'Europe et d'Afrique du nord. Supplement 1*. Laboratoire de botanique historique et palynologie, Marseille.

Kvartärgeologiska avdelningen
Tornavägen 13
223 63 Lund

Telefon: 046-222 78 80

Lundqua Uppdrag

1. **Andersson, O. 1975:** Rapport rörande kvartärgeologisk undersökning av Västanaåberget.
2. **GEOTIFO AB, 1975:** Rapport rörande geologisk undersökning i Mörrumsåns dalgång, Karlshamns kommun.
3. **Björck, S. 1976:** Geologisk och hydrogeologisk inventering av Stensåns nederbördsområde, S Halland.
4. **Hebrand, M. 1978:** Geovetenskaplig inventering av Bredåkradeltat, Ronneby kommun.
5. **Möller, P. & Mikaelsson, J. 1979:** Undersökning av Alvastra källtorvmark med avseende på hydrogeologi och sättningsproblematik.
6. **Hebrand, M. 1980:** Försöksinventering av dolda grusförekomster i södra Skåne, en metodstudie.
7. **Håkansson, H. 1980:** Diatoméundersökning i Kalixälvens mynningsområde.
8. **Möller, P. 1981:** Undersökning av befintliga grusavlagringars bildningshistoria, utbredning, brytbara volym och kvalitet vid Flisehult, Tingsryds kommun.
9. *Palaeohydrological changes in the temperate zone in the last 15 000 years. Vol III. 1982.*
10. *Palaeohydrological changes in the temperate zone in the last 15 000 years. Project catalogue. 1986.*
11. **Sorby, L. 1992:** Geologisk dokumentation kring nya väg 27 förbi Värnamo, Jönköpings län.
12. **Regnell, M. 1994:** Pollen- och makrofossilanalys av sediment från en oskodd brunn från S:t Mårten, Lund.
13. **Regnell, M. 1994:** Makrofossilanalys av botaniskt material från fastigheten Brogård 1:9, Snötörps socken, Halland.
14. **Regnell, M. 1994:** Paleobotaniska, kemiska och fysikaliska analyser av en jordmånsprofil från Dalköpinge, Södra Skåne. En rekognoserande undersökning.
15. **Regnell, M. 1994:** Paleobotaniska, kemiska och fysikaliska analyser av en jordmånsprofil från Val de Rodrigo, Portugal. Ett diagnostiserande arbete.
16. **Regnell, M. 1994:** Report on a macro-fossil analysis from a Villa Rustica in San Simone, Slovenia.
17. **Lagerås, P. 1994:** Pollenanalys i anslutning till utgrävningar i Hyltena, Grytås och Högabråten, Jönköpings län. Rekonstruktion av närmiljön kring anläggningarna.
18. **Andersson, G. & Ask, R. 1994:** Geologisk dokumentation av E4:ans nya sträckning mellan Klevshult och Hyltena, Jönköpings län.
19. **Lagerås, P. 1994:** Pollenspektra från två järnåldersgravar i Vitarör, väster om Värnamo, Jönköpings län. Rekonstruktion av närmiljön kring anläggningarna.
20. **Regnell, M. 1994:** Miljön kring Glimmingehus. Utredning av förutsättningarna för paleoekologiska analyser kring den medeltida borgen.
21. **Lagerås, P. 1995:** En borrhsektion genom Dumme mosse, väster om Jönköping. Paleoekologisk rekognosering.
22. **Regnell, M. 1995:** Växtmakrofossilanalys av material från en förhistorisk bosättning i Munka-Ljungby, nordvästra Skåne.
23. **Ekström, J. & Lagerås, P. 1995:** Jordbruk och vegetation vid Hovshaga under förhistorisk och historisk tid. En pollenanalytisk studie norr om Växjö.
24. **Olsson, M. 1998:** Pollenanalytiska undersökningar av sätermiljöer i Dalby och Gunnarskog socknar, Värmland.
25. **Pettersson, G. 1999:** Geologisk dokumentation av frilagda jordlagersekvenser i samband med bygget av ny väg 23 öster om Stoby, Hässleholms kommun.
26. **Liljegren, R. 1999:** Landskapshistorisk och paleoekologisk utredning för väg 11 sträckan Östra Tommarp–Simrishamn.
27. **Ekström, J. 2000:** Pollenanalys av en torvlagerföljd från Rydholmskärrret – en miljöarkeologisk undersökning inför ombyggnad av väg 897 sträckan Sandsbro–Stockekvarn, Gårdsby socken, Växjö kommun.
28. **Liljegren, R. 2000:** Redogörelse för paleoekologisk undersökning i förundersökningsområdet inom Härlov 50:24 m fl, Norra Åsums socken, Kristianstad kommun.
29. **Björkman, L. 2000:** Pollenanalytisk undersökning av en torvmarkslagerföljd från Trälhultet i Biskopstorps naturreservat, Halmstads kommun.
30. **Liljegren, R. 2000:** Berggrund, bergarter och mineral i sydöstra Skåne. Handledning för arkeologer.
31. **Björkman, L. 2000:** Pollenanalys av en lagerföljd från Uddared, Laholms kommun.
32. **Björkman, L. & Regnéll, J. 2001:** Paleoekologiska undersökningar av jordprover från röjningsrösen och gravar inom fastigheten Värmunderyd 1:1, Vetlanda socken, Vetlanda kommun.
33. **Björkman, L. 2001:** Pollenanalys av jordprover från ett röjningsröse vid Vetlandabäcken inom fastigheten Upplanda 10:1, Vetlanda socken, Vetlanda kommun.
34. **Björkman, L. & Regnéll, J. 2001:** Markanvändning och vegetationshistoria i Hestraområdet, Borås kommun.
35. **Björkman, L. 2001:** Pollenanalytisk undersökning av en mosselagerföljd från Alseda, Vetlanda kommun.

Bilaga 10. För ro skull - om en sentida runristning

Mikael Nordström. Artikeln publicerades på Jönköpings läns museum webbplats (www.jkpglm.se) i december 2008.

”För ro skull” – runristning som tidsfördriv?

Runstenar är en mycket speciell typ av fornlämning kring vilka det vilar ett särskilt skimmer av gåtfull närvaro. Samtidigt som man nästan kan höra människorna bakom inskrifterna, andas de en avlägsen forntid. Därför väckte en nyupptäckt runsten i Alseda i maj 1967 ett stort intresse. Men vad hände sen?

Det var i samband med de arkeologiska undersökningarna av ett överplöjt vikingatida gravfält vid Alseda kyrka som vårt intresse fångades av ett tidningsklipp i läns museets arkiv. Artikeln härrörde från Smålands-Tidningen den 13 maj 1967 och där stod att läsa om en nyupptäckt runsten – ”Runstensfynd i Aspö bygdens äldsta?”. En runsten ingen av oss arkeologer kände till. Väl bekant för oss var emellertid den runsten som stod inne på kyrkogården i Alseda; den sten som var rest till minne efter Torstens son Martin: ”... och hans bröder reste denna sten efter Martin (?) sin fader, Torstens(?) son”. Ristningen är skadad så uttydningen av personnamnen är lite osäkra, men det var Torsten och hans anförvanter vi hoppades hitta spåren efter på det sönderplöjda gravfältet mitt i kyrkbyn. Men det är en annan historia. Hur var det då med denna nyupptäckta runsten? På bilden i tidningen hukar tre personer intresserat över en sten. Till höger landsantikvarie Gunnar Lindqvist, i mitten Alseda hembygdsförenings ordförande, kyrkoherde Arne Hultstrand och till vänster riksantikvariens ombud, guldsmed Sixten Allvin från Vetlanda. Av texten framgår att man i samband med renovering och ombyggnad av ett hus i Aspö, ca 1 km norr om Alseda, påträffat ett meterlångt granitstycke i murstocken. Huset hade enligt uppgifter uppförts i början av 1900-talet och skulle nu förvandlas till förenings- och bygdegård.

Hur hade stenen hamnat där? Hur gammal var den? Var kom den ifrån? Frågorna var naturligtvis många. Men varför fanns så få svar i arkivet? I museets verksamhetsberättelse för 1967 stod kort och gott att landsantikvarien besiktigt en nyfunnen runsten i Alseda den 12 maj. Inget mer och några ytterligare uppgifter stod inte att finna. Ett telefonsamtal med tidigare landsantikvarien vid Jönköpings läns museum Gunnar Lindqvist gav klarhet i saken. Han hade bett Sven B.F. Jansson, även kallad ”Run-Janne” och legendarisk runstensforskare, att ta en närmare titt på runstenen. Run-Janne kunde snart konstatera att inskriptionen löd ungefär ”... för ro skull”. För ro skull? En sådan text hade man inte stött på förut på någon runsten. Vad var detta? Stenen var trasig och inskriptionens början saknades, men det stod genast klart att det inte handlade om någon ”äkt” vikingatida runsten, utan om en sentida ristning som någon gjort, kanske som ett tidsfördriv – ”för ro skull”. Insikten om att det var en travesti på en ”äkt” runsten gjorde att det omedelbara intresset svalnade och runstenen ”glömdes” bort där den låg i museets magasin.

I Svenska Akademiens ordbok framgår att uttrycket "för ro skull" finns belagt redan under 1600-talet. Det betyder ungefär något man gör "för nöjes skull" eller ett tidsfördriv utan allvarlig mening. Kanske var det ändå meningen att runstenen skulle användas i något särskilt syfte, möjligen enbart som dekoration, men ändå synlig och läsbar för den som kunde sitt runalfabet.

Gunnar Lindqvist berättade att han och "Run-Janne" spekulerat i om det kunde vara någon av prästerna Rogberg som förfärdigat runstenen. Det var uppenbarligen någon som var väl förtrogen med runalfabetet. Johan David Rogberg var häradsprost i Alseda i början av 1800-talet och hans son Anders Rogberg kontraktsprost i Alseda fram till 1800-talets mitt. Deras far respektive farfar Samuel Rogberg (1698-1760) var förutom kyrkoherde och riksdagsman också mycket intresserad av hembygden och hans postumt utgivna verk "Historisk beskrifning om Småland" (1770) är ett tidigt exempel på antikvarisk topografisk beskrivning. Med sådant påbrå är det kanske inte alltför långsökt att tänka sig någon ur Rogbergsläkten som ansvarig för "Aspö-runstenen". Gården Aspö ägdes dessutom av pastoratet, så kopplingen till prästerskapet och Johan David och Anders Rogberg finns där.

Eftersom byggnaden i Aspö uppfördes så sent som i början av 1900-talet, enligt tidningsartikeln, så är sannolikt inte murstocken i huset den ursprungliga platsen för runstenen. Det kan dock inte uteslutas att stenen suttit som dekoration i en tidigare byggnad i Aspö. Något slutgiltigt svar lär vi aldrig få, men "Aspö-stenen" kanske ändå är något mindre mystisk efter att vi försökt lägga detta pussel.

Klipp ur Smålands-Tidningen den 13 maj 1967.

Bilaga 11.

Gravfältet vid Njudungs- skolan i Vetlanda

Sammanställning av de arkeologiska undersökningarna utförda på gravfält Vetlanda RAÄ-nr 31 åren 1943, 1961, 1965 och 1966, Vetlanda socken och kommun, Jönköpings län

FIGUR 1. RAÄ-nr Vetlanda 31. Gravfältets läge i dagens Vetlanda ungefär 100 meter norr om Vetlandabäcken. Vid kyrkan finns flera runstenar. Sm 104 är ett fragment som berättar om englandsresenär (finns nu i en monter inne i kyrkan), Sm 105 och 106.

Inledning

I Vetlanda, mellan Njudungs gymnasieskola och ett servicehus, gamla lasarettet (Epidemisjukhuset) ligger ett illa medfaret och delvis bortodlat gravfält, RAÄ-nr Vetlanda 31. Platsen benämns i äldre källor också som gravfältet vid Tomasgård, Kullagård, Blomsholm och Epidemisjukhuset. Trots skadorna registrerades vid den senaste inventeringen 1987 ett 70-tal gravar av olika slag - 10 runda högar, 54 runda stensättningar, 6 treuddar och 6 resta stenar. Gravfältet, som i huvudsak kan dateras till yngre järnålder ca 550–1050 e Kr, har utsatts för stor åverkan genom odling och markanläggningar av olika slag såsom vägar, bebyggelse med mera.

Redan 1938 gjorde arkeolog Nils Gustaf Gillgren en kartering av gravfältet som därefter har varit föremål för arkeologiska undersökningar vid fyra tillfällen - 1943, 1961, 1965 och 1966 (Bergström 1943; Fredberger 1961; Linderöth 1965 och 1967). Nedan följer en sammanfattande beskrivning av de arkeologiska undersökningarna. Vi börjar dock med en kort tillbakablick.

FIGUR 2. En rest sten på gravfältet vid Njudungsgymnasiet i Vetlanda. I bakgrunden syns det gamla epidemisjukhuset. Vid fyra tillfällen har man gjort arkeologiska undersökningar på gravfältet. Foto Mikael Nordström.

FIGUR 3. En av flera stigar genom gravfältet som nyttjas regelbundet. Till vänster anas gravhög nr 79 och till höger grav nr 67. Foto Mikael Nordström.

Rannsakingarna 1690 och Svecia antiqua et hodierna

Gravfältet uppmärksammades tidigt och finns omnämnt i de så kallade rannsakingarna efter antikviteter som utfördes i ett par omgångar under 1600-talet (Stahre & Ståhle 1992, s 83ff). Vid det andra tillfället 1689–1690 berättas angående fornlämningar i Vetlanda att

”I Hwetelanda säges hafwawarit Biskopz säthe, der synes Nordan kyrkian gården legat.(....). Det synes och säyes hafwa varit forna tider en Stadh uthi Hwetelanda, hwarest om kring finnas Många källare och brunnar, och gatur Steenlagde: Men nu på des rum stoor skog; samt och på nogra sijder ära Många ätthögar, och der ibland nogra höga gråsteenar upreeste.”

Med ”Många ätthögar” avses sannolikt gravfälten vid nuvarande Njudungsskolan och Byestad. Det kan även ha funnits fler gravar och gravfält som sedan dess försvunnit (precis som gravfältet vid Alseda kyrka). Uppgiften om en stad i forna tider finns även om byn Repperda: *Widh Byen Reppreda, som förmenes skulle fordom werit een lijten Stadh, der till Några känne teckn äro...* (Stahre & Ståhle 1992, s 87).

Gravfältet finns även markerat i äldre kartor, se FIGUR 5-8. År 1693 upprättades en karta av Jonas Peterson Duker på begäran av

Runsten	Plats	Status	Text översatt till normalsvenska enligt Kinander 1961
Sm 104	Vetlanda kyrka	Fragment	... västerut i England [?]
Sm 105	Vetlanda kyrka	Inmurad i kyrktornet	Helga satte denna sten efter Ömund, [sin] broder
Sm 106	Vetlanda kyrka, utanför kyrkan vid långhusets västra vägg	Gott skick	Sandar satte [stenen] efter Östen, sin broder.
Sm 107	Vetlanda kyrkogård	Försvunnen	Bjur reste stenen efter ... Gud give hans själ glädje [?]
Sm 108	Vetlanda kyrkogård	Försvunnen	Saknar inskrift, endast ett ornamentalt kors. Är troligen en gavelhäll till en så kallad Eskilstunakista
Sm 109	Vetlanda klockarestuga	Försvunnen	Kettil reste stenen efter sin broder... Stens son
Sm 110	Torget (nu i Apoteksparken)	Gott skick	Arinmund satte denna sten efter Hära, sin fader, [och] sina bröder Torbjörn och Näve

Erik Dahlbergh (Lantmäteristyrelsens arkiv: E123-57:1; Dahlbergh 1970, s 45). Erik Dahlbergh (1625–1703) var landshövding i Jönköpings län åren 1687–1693 och arbetade samtidigt med sitt stora planschverk *Svecia antiqua et hodierna* om märkvärdiga byggnader och sevärdheter i Sverige. I detta bokverk hamnade Vetlanda som tack vare rikedomerna på bland annat gravar och runstenar inspirerade till myten om Vitala stad (FIGUR 8-10).

Det kan synas märkligt och orsaken står att finna i en person vid namn Petter Rudebeck (1660–1710). Han var före detta officer med ett stort intresse för fornsaker. Från 1689 erhöll han och hans bror häradshövding Paul Rudebeck privilegier att driva Huseby järnbruk i Kronobergs län (Åkerman 1991, s 176). Väl installerad i Huseby kom han att ägna en stor del av sin tid åt fornforskning med utgångspunkt i Småland. Vad som väckt och odlat hans intresse vet vi inte, men han hade gott påbrå. Hans farfar var Johannes Rudbeckius, biskop i Västerås och hans farbror ingen mindre än den store Olof Rudbeck, vetenskapsman, botaniker och fornforskare i Uppsala.

Starkt influerad av Göticismen konstruerade Petter Rudebeck berättelser utifrån sagor och myter och Småländska fornminnesplatser. Från 1691 börjar han korrespondera med Erik Dahlbergh som införlivade ett antal av dessa berättelser med åtföljande illustrationer i sitt Suecia-verk (Magnusson & Nordin 2015, s 129ff). Petter Rudebeck hade själv också ambitionen att ge ut ett bokverk om Smålands forna historia. Det utgavs aldrig i dåtiden men texten är bevarad i olika handskrifter under titeln "Småländska antiqviteter", troligen författad 1693 (Nordmark 1991).

Utifrån de uppgifter som Dahlbergh hade fått, dels genom rannsakingen 1690, dels från korrespondensen med Petter Rudebeck, beställde han en karta över Vetlanda by (Vittala stad) där de märkliga lämningarna skulle ritas in. Uppdraget gick till Jonas Pettersson Duker som genomförde uppmätningen 1693. Kartan finns i flera varianter, se nedan FIGUR 7-8, 11, där gravkullar, treuddar och resta stenar finns utritade. I kartans tillhörande text står bland annat att läsa: "Östan Kiyrckian Wijsas några stycken Ättehögar som ähre med Steen murar kringlaghde, Ehuru wähl dhe ähre siunkne och föga högre

FIGUR 4. TABELL. Runstenarna i Vetlanda stad enligt Kinander 1961. Det är sannolikt att åtminstone några av personerna som nämns på runstenarna ligger begravda på gravfältet RAÄ-nr Vetlanda 31. Sm 108 är ingen egentlig runsten eftersom den saknar inskrift. Den har sannolikt ingått i ett tidigkristetgravmonument, en så kallad Eskilstunakista som anlagts på den första kyrkogården, kanske redan på 1000-talet. Hälften, 3 st, är idag försvunna, troligen inmurade i kyrkan.

FIGUR 5. Runsten, Sm 106, utanför Vetlanda kyrka, vid långhusets sydvästra hörn. Den hittades 1953 under kyrkgolvet i medeltidskyrkans södra långmur. Inskriften lyder: "Sandar satte [stenen] efter Josten/Östen, sin broder". Foto Mikael Nordström.

FIGUR 6, MOTSTÅENDE SIDA. Detalj ur Geometrisk avmätning "Jönekiöpings lähn Östra härad Hweetlanna sochn, men Hulteby Öö belägen i Näsby sochn afmätt uthi aprilli månad anno 1693 af J. P. Düüker" (<https://suecia.kb.se/F/...>). Öster om ån har Duker ritat ut högar, treuddar och resta stenar (nr 10 och 11) samt runstenar (nr 3,4 och 5 omedelbart öster om kyrkan. De motsvaras av Sm 109, 107 och 108 i Kinander 1961. De är idag försvunna, troligen inmurade i kyrkan på 1790-talet). Gravarna vid nr 10 och 11 motsvaras idag av gravfältet vid Njudungsskolan. I kartans text anges vad siffrorna betyder (Dahlberg 1970, s 45):

2. Kyrckiogården och kläckestapelen.
3. Wijsar Een Runnsteen wijd östre gafwelen som ähr lagdh I längd öster och Wäst:r 3 al:r längh. Huar på ähr skreefuit Kiättill Haf:r rest steenen efter sin Broder Iakar Steenson.
4. Wijsar dher breede wijd liggandes Een annor Runnsten, som ähr ett stycke uthslaget I dhet Eena Hörnet, Sensus, Biur haf:r rest wpp denne steen efter etc:
5. Wijsar Een annan Sudnan om, dehr breede wijd liggande, något kortare änn dhe Andre steenarne, Doch med inga runnska Bookstäfwer uthan några andra korsritninger.
6. Nordan kiyrciomuren Synes Tomptninger och grundwaalar efter Muurar Huarest berättas I Forna tijder ett Closter hafwa warit, Murarna mest förstörda och wpbrutne, nu I manna minne, när Kiyrcian reparerades, så wähl som när kiyrciogårdts muren bleef giord som ähr allt af Skiöön hugg ... steen. doch sines annu så många gambla Ruder som här finnes Annoterade, Ehuru wähl här ähre många som ähre alldeles wpbrutne.
7. Wijsar Emillan Huetlanda och Moogiärde Nogra steen raader som uthj sijddorne intet synes uthan twifwell ähre dhe med Jord och moss öfwerwuxne, och ähr wähl lijckt att dher haf:r warit någon serdeles Byggnad efter dher ähr wacker plan.
10. Östan Kiyrcian Wijsas några stycken Ättehögar som ähre med Steen murar kringlaghde, Ehuru wähl dhe ähre siunkne och föga högre änn Een Jembn steen lagd gaata, men mitt J korsset något kullet, el:r högre.
11. Dher sammastädes wijsas några wackre reesestendar doch inga med Runska uppå.

änn Een Jembn steen lagd gaata, men mitt J korsset något kullet, el:r högre (...) Dher sammastädes wijsas några wackre reesestendar doch inga med Runska uppå." (Dahlberg 1970, s 45f). Beskrivningen avser av allt att döma gravfältet vid Njudungsskolan (RAÄ-nr Vetlanda 31).

Enligt Kinander 1961 (s 236 ff) har det funnits minst sex runstenar inom det nuvarande stadsområdet (se FIGUR 4). Runstenarna vid kyrkan omnämns också av Linné i samband med hans öländska resa 1741 (Linné & Sydow 1977, s 36). Tre av de fyra runstenar som finns avbildade i Suecian har därefter försvunnit, troligen inmurade i kyrkan vid dess ombyggnad på 1790-talet.

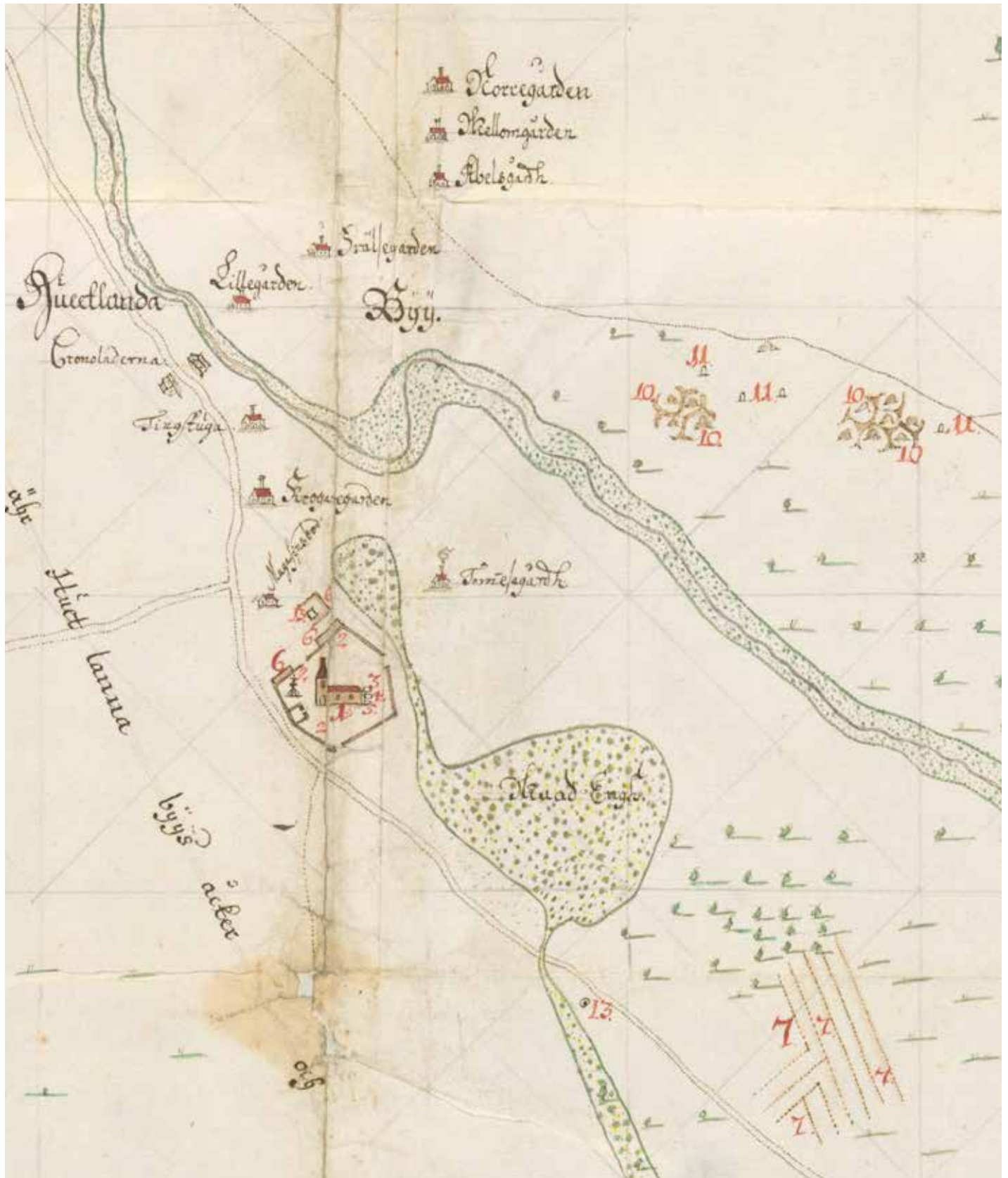
Spåren av vikingarna i Vetlanda

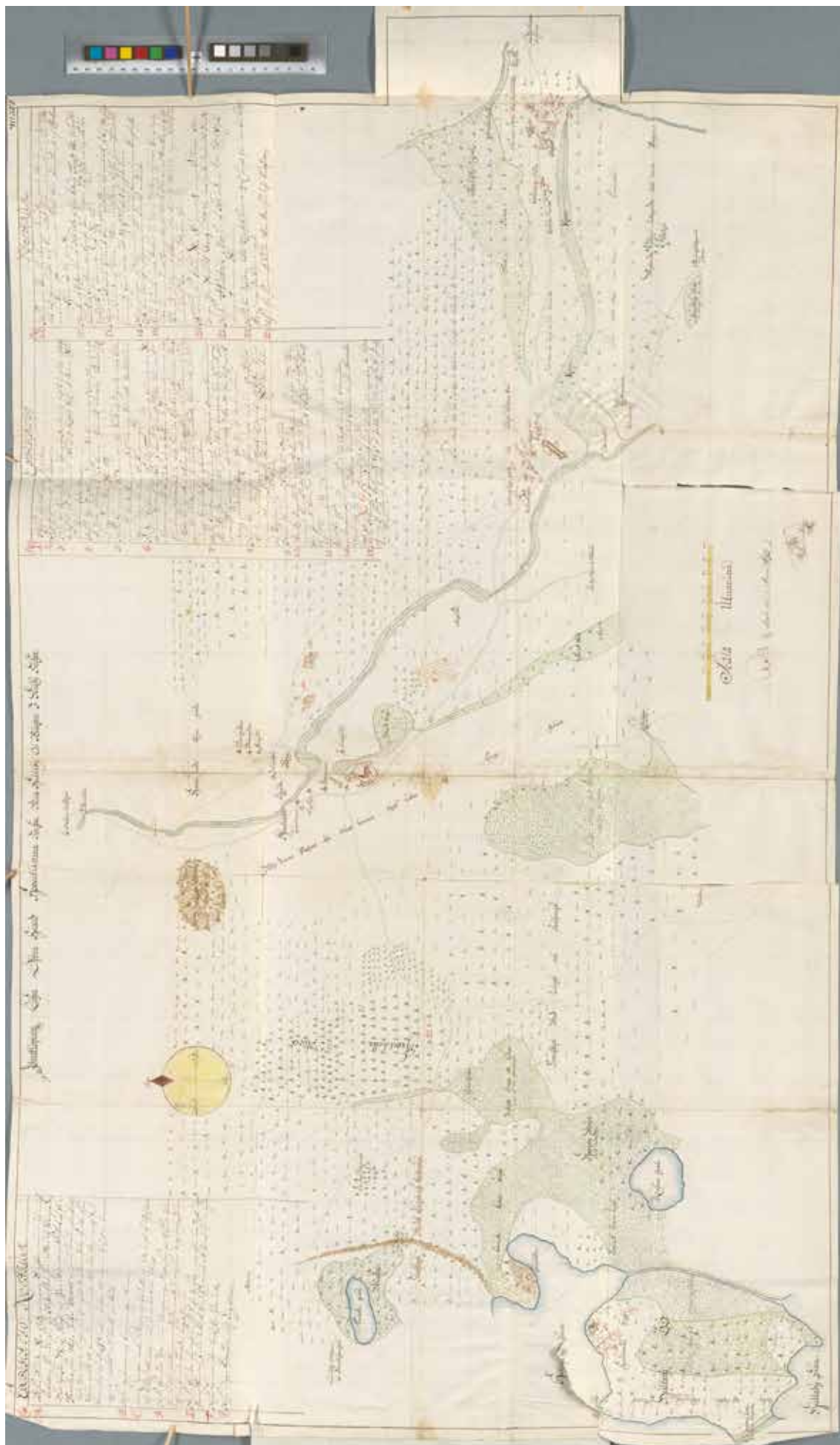
Det stora antalet runstenar tillsammans med de stora vikingatida gravfälten vid Njudungsskolan i Vetlanda (RAÄ-nr Vetlanda 31), och vid Byestad (RAÄ-nr Vetlanda 53), knappt 2 km OSO därom, vittnar om en rik bygd. Vetlanda var en knutpunkt där många vägar strålade samman och där etablerades också en marknadsplats samt Östra härads tingsplats. Namnet Vetlanda möter oss första gången i ett biskopsbrev skrivet någon gång under perioden 1233–1247 - *Hweteland*. Förleden är sädesslaget 'vete' och efterleden land betyder 'åker' (Agertz 2008, s 227; Larsson 1995, s 17)

Byestadsgravfältet är Smålands största med mer än 320 synliga gravar. Namnet Byestad tolkas som "Plats för övergiven by" (Agertz 2008, s 75). Vid medeltidens slut fanns endast en gård i Byestad och möjligen har det avfolkats redan under 1000-talet eller så är det en effekt av digerdödens härjningar med ödeläggelser som följd. Kanske flyttade man närmare kyrkan i Vetlanda. Vid byn Torget, som betyder "öppen byplats", finns en runsten (Sm 110) och uppgift om gravhögar (RAÄ-nr Vetlanda 84). Torget ligger ungefär mittemellan Byestadsgravfältet och Vetlanda kyrka och kanske var det dit man flyttade. I slutet av medeltiden bestod byn Torget av sju gårdar och Vetlanda by av hela nio gårdar, vilket är mycket stora med småländska mått mätt. Torget kom också att bli platsen för ting och marknad (Agertz mfl 2002, s 354; Larsson 1995, s 15ff).

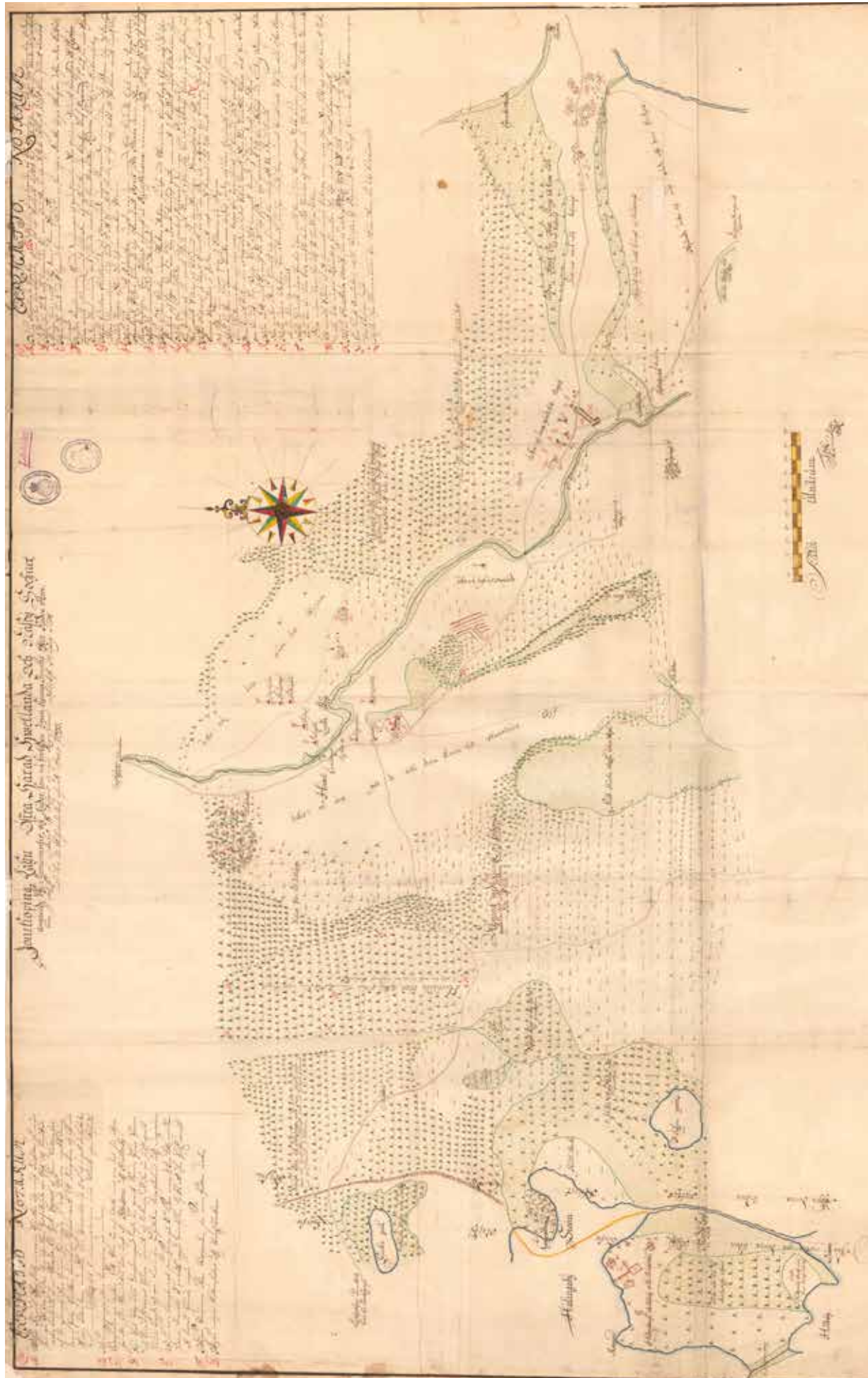
Precis som i Alseda har den första kyrkan i Vetlanda uppförts inte långt från gravfältet (Vetlanda RAÄ 31). Inflytelsrika familjer har låtit resa runstenar efter döda släktingar som dött hemma eller på resa i fjärran land, som i fallet med SM 104, efter någon som farit till England.

Utifrån bevarade gravfält, runstenar och storleken på byarna såsom de framträder i medeltida källor kan man rekonstruera den vikingatida bebyggelsen i Vetlandatrakten. Förutom i Vetlanda och Byestad finns det vikingatida gravfält bland annat i Föreda (Vetlanda 39:1), Gettinge (Vetlanda 123:1) Bäckseda (Bäckseda 1:1) och Rösa (Skede 8:1). Runstenar eller uppgift om finns i Tänderda (Vetlanda 19:1) och Flugeby (Vetlanda 173:1). Utifrån storleken på byarna i senare källor kan antas att även Eckerda och Upplanda haft bebyggelse under yngre järnålder, men att gravfälten, precis som i Alseda odlats bort (FMIS och Larsson 1995, s 15ff).

FIGUR 7 Geometrisk avmätning "Jönköpings lähn Östra härad Hweetlanna sochn, men Huleby Öö belägen i Näsby sochn afmätt uhi aprilli månad anno 1693 af J. P. Dütker" (<https://suecia.kb.se/F/>; Dahlberg 1970, s 45 och plansch 2308ff).

FIGUR 8. Geometrisk avmätning upprättad av Jonson Duker 1693 på uppdrag av Erik Dahlberg (Lantmäteristytrelsens arkiv: E123-57:1). I denna karta finns vissa tillägg som inte finns med i reckningen i Kungliga biblioteket. Bland annat har Duker markerat platsen för Galgeberget ett stycke söder om Torget och nordväst om Torget står utmärkt Rätteleplats med en reknad galge.

FIGUR 9. Byestadsgravfältet RAÄ-nr Vetlanda 53 såsom det avbildas i Dukers geometrisk avmätning 1693 "Jönkiöpings lähn Östra härad Hweetlanna sochn, men Hulteby Öö belägen i Näsby sochn afmätt uthi aprilli månad anno 1693 af J. P. Düüker" ([https://suecia.kb.se/F/...](https://suecia.kb.se/F/)).

I kartans text anges vad siffrorna betyder (Dahlberg 1970, s 46 och plansch 2308ff):

17. Wijsar på Ett rumb huarest för 2:ne åhr sedan åhr grafwet I Een åtte höög när fierdingz Stolpen Skulle nedsättias, och dher sammestådes åhr funnetz Een wärie udd 1 1/2 q:r längh 3 fingers breed.

18. Wijsar några Ättehögar som åhre med steen murar kringhlagdhe Lijka som wijd öster högarna som förr åhr omtaalt.

19. Wijsar huarest några Porcker som åhre med steen murar kringh lagdhe lijka som een Jembn steengaata, och till at påsee som een stoor karl rächte uth Ifrån sigh händer och fötter. Men kan icke skiönias någon serdeles bemerkelse till några ättehögar dher inuthji.

FIGUR 10 Torget. Detalj ur Geometrisk avmätning "Jönkiöpings lähn Östra härad Hweetlanna sochn, men Hulteby Öö belägen i Näsby sochn afmätt uthi aprilli månad anno 1693 af J. P. Düüker" ([https://suecia.kb.se/F/...](https://suecia.kb.se/F/)). I kartans text anges vad siffrorna betyder (Dahlberg 1970, s 45f och plansch 2308ff):

8. Wijsar Een wpprest runnsteen något mehr ånn Manss höögh ståndandes litet nordan Torget el:r marknadtz Platzen, huar på åhr skrefwit Arnif satte steenen denna effter Here fader och Broder sin Torbiörn.

9. Wijsar dher sammestådes 2:ne ättehögar.

12. Een tomtptningh som grant synes wijd Torget, så wähl som kiällarehoolan, Ehuru wähl här åhr åthskillige Bruns och kiällareholer som Demonstreras af N:o 13 Huarest dhe finnas.

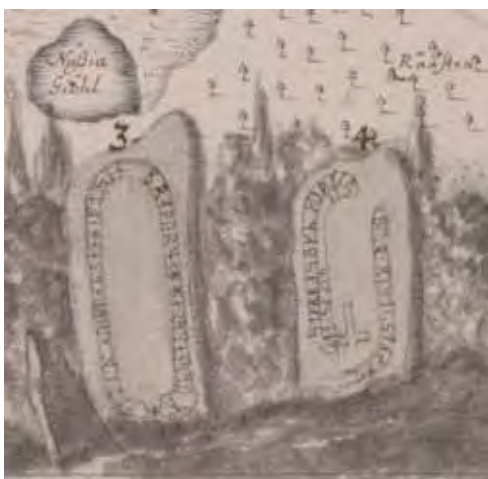
14. Wijsar Målarreg: I torget huarest för 2 åhr sedan åhr wpgrafwen Een kiällare och när dhe hafwa kommet 1. 1/2 q:r I Jordhen haf:r dher warit som Een Jembn steen lagd gaata af hwilka steenar några ånn sittia quar.

15. Wijsar een Plan som åboerne berätta wara Vnder Jorden alt öf:r steenlagdt, och kan intet synas nu annat ånn som slätta marcken, Men när man tager Een Jernstång och Proberar med kjännas dhe grannt.

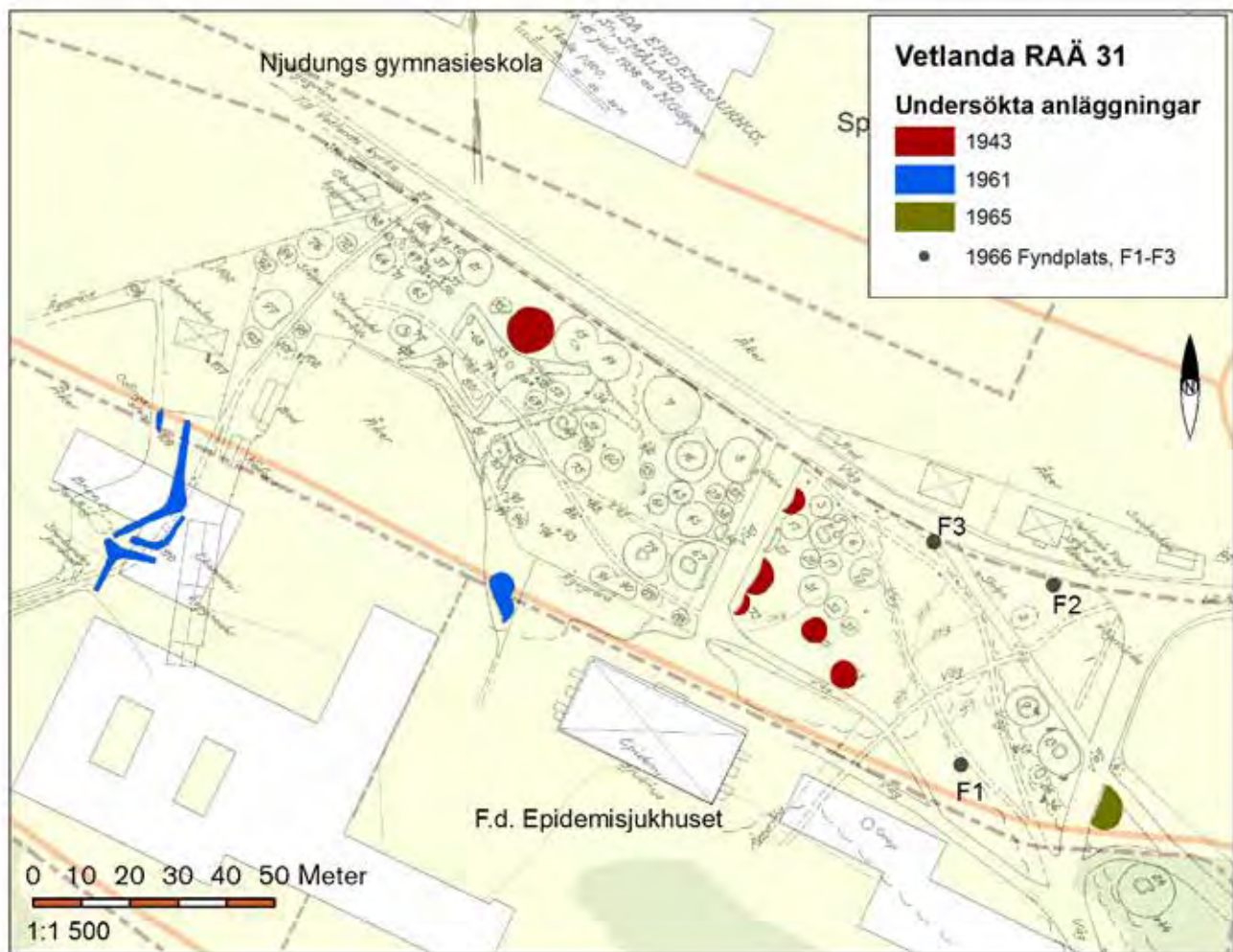
16. Marcknadtz Platzen som af Whrålldrigetijder kallas Torget, Effter här berättas hafwa stådt Een staad omkringh, som byen haf:r dhet nampnet åhr behållet I denna dagh dher af.

FIGUR 11. Ur Erik Dahlbergs Suecia Antiqua Et Hodierna. Kartförlaga upprättad av Jonson Duker 1693, se motstående sida. Runstenarna i nederkanten - 3 = Sm 109, 4 = Sm 107, 8 = Sm 110 och 5 = Sm 108 (Kinander 1961, s 241). Nr 8 (Sm 110) står idag i Apoteksparken i Vetlanda

FIGUR 12-13. Detalj ur kartan ovan. Endast runsten nr 8 är idag bevarad. De övriga kan sannolikt antas vara inmurade i kyrkan.

FIGUR 14. Gravfältet inlagt på dagens digitala karta.

Undersökningen 1943

Under oktober till december 1943 restaurerades gravfältet av Lars-Erik Bergström som till sin hjälp hade vapenfria värnpliktiga, Jlm dnr 465/44. Åtgärdsplanen för gravfältet hade upprättats av landsantikvarie Egil Lönnberg. Arbetet handlade i huvudsak om att röja träd, buskar och ljung. Men sex skadade gravar delundersöktes också – grav 10, 23, 47, 50, 62 och 73. Efter undersökningen återställdes gravarna. Fynden förvaras på Historiska museet, SHM 23229.

A10 Hög (jordblandat röse), skadat

Anläggningen, till hälften bortgrävd av en väg, var ca 4,5 meter i diameter. Under torven fanns en stenpackning, ca 1,5 × 3 meter stor. Inga spår av brandlager eller fynd.

A23 Hög (jordblandat röse), skadat

Av den skadad anläggningen återstod en ringformad vall, ca 8 meter i diameter, 1,3 meter bred och 0,4 meter högt. I mitten fanns dock ett ”till synes orört centralröse”, ca 1 × 2 meter stort. Under centralröset fanns en täckhäll som delvis dolde ett brandlager, ca 1,4 meter i diameter. I brandlagret fanns förutom brända ben även fynd i brons och järn.

Fynd

Brända ben, 2 hela och ett fragmentariskt rembeslag av järn, 1 remsölja med dubbel fyrkantig beslagsplatta, järnten, järnfragment, 9 små fragment av bronsbleck, fragment av ringformig glaspärla.

FIGUR 10-11. Ovan. Del av gravfältet framför Epidemisjukhuset före rökningen. Foto från norr Egil Lönnberg 1943. Nedan. Treuddar. Foto från söder Egil Lönnberg 1943.

FIGUR 12-13. Ovan. Treudd nr 34 efter röjningen. Foto från sydost L-E Bergström 1943. Nedan. Treudd nr 33. Foto från öster L-E Bergström 1943.

FIGUR 14. Det jordblandade röset nr 47 under utgrävning.
Foto från sydost L-E Bergström 1943.

A47 Hög (jordblandat röse), skadat

Anläggningen, som hade halverats av infartsvägen till Epidemisjukhuset, kan uppskattas ha varit minst 6 meter i diameter. Delvis under stenfyllning fanns ett brandlager, ca 1,5 meter i diameter, i vilket fanns brända ben, men inga andra fynd.

Fynd

Brända ben

A50 Hög (jordblandat röse), skadat

Anläggningen, som var ca 5 meter i diameter hade en plundringsgrop i mitten. Inget brandlager, men enstaka brända ben.

Fynd

Brända ben

A62 Hög (jordblandat röse), skadat

Anläggningen, som hade en plundringsgrop i mitten, var ca 5 meter i diameter. Rest av brandlager i form av kol och brända ben.

Fynd

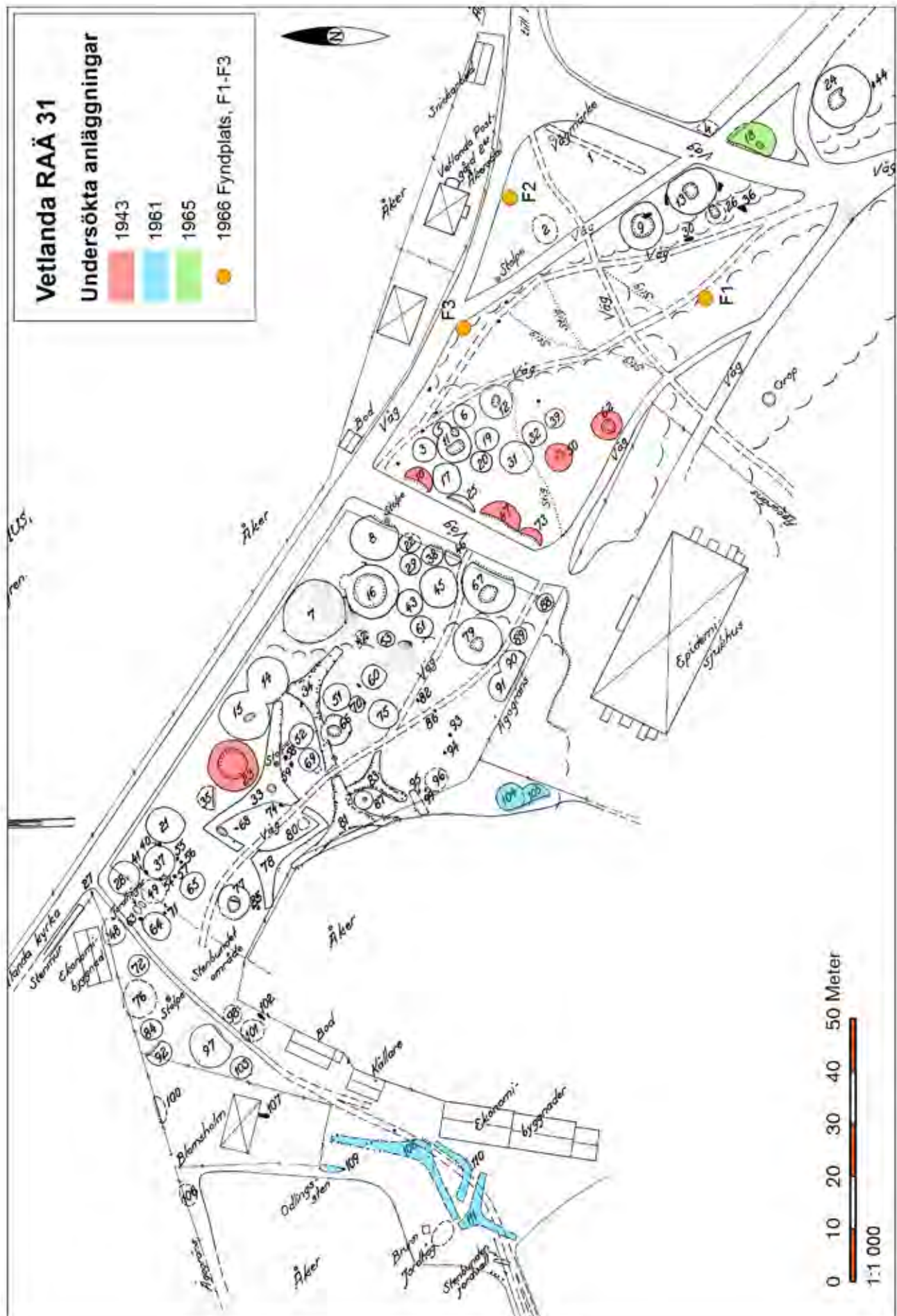
Brända ben

A73 Hög, skadad

Anläggningen, ca 3 × 1 meter stor, var halverad av körvägen in mot sjukhuset. Enstaka brända ben framkom och ett par fynd framkom.

Fynd

Brända ben, 3 fragment av benkam, järnfragment

FIGUR 15. Gravfältskarta med de undersökta gravarna markerade. NG Gillgrens karta från 1938 bearbetad av Mikael Nordström och Ingvar Røjder.

Undersökningen 1961

Sex anläggningar undersöktes av Ragnhild Fredberger 1961 – grav 104, 105, 108, 109, 110 och 111, varav 105 och 109 tolkades som röjningsrösen, Jlm dnr 69/61. Fynden förvaras i Jönköpings läns museum under nummer JM 21180:a-m

A104 Stensättning

Efter avtorvning framkom en rund stensättning, ca 3 meter i diameter och 0,4 meter hög. I centrum under stenarna fanns ett brandlager, ca 1,5 meter i diameter och 15 cm tjockt. Marken under brandlagret var starkt rödbränt.

Fynd

Brända ben, 3 fragment av oval spännbuckla (JM 21180:a), 2 fyrsidiga bronspärlor (JM 21180:b), 1 vit glaspärla med sick-sackband i rött (JM 21180:c).

A105 Röjningsröse

Anläggningen, som bestod av en samling stenar i ett skikt, var ca 4 meter i diameter.

A108 Treudd, skadad

Anläggningen var kraftigt skadad, endast den sydvästra armen bevarad till en längd av ca 12 meter och 1 meter bred. I treuddens förmodade centrum framkom ett ca 1,5 meter i diameter och 0,15 meter tjockt brandlager, vilket innehöll ca 75 g brända ben. Inga fynd i övrigt framkom.

Fynd

Brända ben,

A109 Röjningsröse

Anläggningen som bestod av en samling stenar intill en liggande större sten har tolkats som rester efter odling.

FIGUR 16. Treudd nr 111 i förgrunden samt 110 och 108 i bakgrunden före avtorvning. Foto från SSV Ragnhild Fredberger 1961.

FIGUR 17. Treudd nr 111 under utgrävning. Brandlagret syns i förgrunden. Foto från SSV Ragnhild Fredberger 1961.

A110 Treudd, skadad

Anläggningen var skadad, endast västra armen bevarad till en längd av ca 7 meter. På inventeringskartan från 1938 fanns den norra armen också delvis bevarad. Inga fynd.

A111 Treudd, skadad

Anläggningen var skadad. Armarna bevarade till mellan 1 och 3,2 meter längd. I anläggningens mitt ett ca 2 meter i diameter och 0,3 meter tjockt brandlager. Det innehöll förutom brända ben även en del fynd.

Fynd

4,6 kg brända ben; 1 bronsbeslag (JM 21180:?: saknas), 1 järnhake (JM 21180:?: saknas) och 2 oid bronsfragment (JM 21180:h) samt 1 tredelat järnbetsel (JM 21180:j), 1 pilspets av järn (JM 21180:k) och 6 oid fragment av järn (JM 21180:i). Fynden förvaras i Jönköpings läns museum under nummer JM 21180:d-m.

FIGUR 18. Stensättning nr 18 under utgrävning. Foto från väster Margaretha Linderöth 1965.

Undersökningen 1965

Med anledning av en ny infartsväg undersökte Margareta Linderöth en sedan tidigare skadad grav, Jlm dnr 285/65.

A18 Stensättning, skadad

Anläggningen, som var halverad av en väg, hade ursprungligen varit rund, ca 4,5 x 8,5 meter stor. Inga spår av brand-lager eller fynd.

Undersökningen 1966

Med anledning av anläggning av stenkant runt gravfältet i december 1966 gjorde Margareta Linderöth en schaktövervakning, Jlm dnr 14/67 och 15/67. I omrörda lager i östra delen av gravfältet påträffades både gravfynd (sannolikt vikingatida) och sentida föremål (F1 - F3). I gatulinjen utmed gravfältet anlades en stenkant varvid man påträffade ”omrörda lager av svartjord med brända ben som torde härröra från förstörda gravar”.

Fyndplats F1.

Vid fyndplats F1 påträffades 2 brända ben, 4 slaggklumpar och en modern järnfil.

Fyndplats F2.

Vid F2 tillvaratogs brända och obrända ben, 12 större nitar med dubbelt rombiskt huvud (båtnitar?), en fragmentarisk fårsax, ett stort antal spikar, klackjärn, en liten järnhammare, 5 metallknappar, glaserad keramik, glas- och porslinsbitar, kritpipa och diverse obestämbara järnfragment.

Fyndplats F3.

Vid F3, ”i en liten fläck av mörkt grus” hittades 3 brända ben, 3 obrända ben, 22 järnspikar, glaserade krukskärvor, glas- och porslinsbitar, klackjärn, järnfragment samt bygel till en sk smålandspung.

Det är lite oklart vilka fynd som tillvaratogs, men i läns museets magasin finns en ask med 12 stora nitar (JM 55982:F2), i övrigt har inga av ovan nämnda fynd återfunnits.

Referenser

Tryckta källor

- Dahlbergh, Erik. 1856. *Eric Dahlbergs Suecia antiqua & hodierna. Beskrifning öfver städer, egendomar, minnesmärken, m.m. : upptagne uti E. Dahlbergs Suecia antiqua & hodierna*. Stockholm: Huldbergs bokh.
- Dahlbergh, Erik. 1970. *Teckningarna till Svecia antiqua et hodierna. 4, Götaland och Finland*. Stockholm.
- Magnusson, Börje & Nordin, Jonas. 2015. *Drömmen om stormakten: Erik Dahlberghs Sverige*. Stockholm
- Nordmark, Håkan. 1991. ”-iag har vägen banat”. *Petter Rudebeck och hans historia*. Växjö.
- Stahre, Nils -Gustaf och Ståhle, Carl Ivar (red.). 1992. *Rannsakningar efter antikviteter. Bd 3, Öland, Småland, Blekinge, Halland, Skåne, H. 1, Text*. Stockholm: Kungl. Vitterhets-, historie- och antikvitetsakad
- Svennung, Josef. 1947. ”Vitala stad” och det forna Vetlanda.. *Boken om Njudung. Meddelanden från Jönköpings läns hembygdsförbund XX*. Jönköping.
- Åkerman, Petter. 1991. *Sällsamheter i Småland. Del 3, Småländska höglandet*. Stockholm.

Otryckta källor

- Bergström, Lars-Erik. 1944. Rapport över restaureringen av gravfältet vid Epidemisjukhuset i Vetlanda stad. Jlm dnr 465/44.
- Fredberger, Ragnhild. 1961. Rapport över undersökningar på gravfältet vid Blomsholm, Epidemisjukhuset i Vetlanda stad. Jlm dnr 69/61.
- Linderöth, Margareta. 1965. Rapport över undersökningen av grav nr 18 på gravfältet vid Blomsholm, Epidemisjukhuset i Vetlanda stad. Jlm dnr 285/65.
- Linderöth, Margareta. 1967. Rapport över schaktövervakning vid anläggning av stenkant runt gravfältet vid Blomsholm, Epidemisjukhuset i Vetlanda stad, i december 1966. Jlm dnr 14/67 och 15/67.

Bilder från 1943 års dokumentation

FIGUR 19-20. Ovan. Grav nr 79 framför Epidemisjukhuset. Foto från nordväst L-E Bergström 1943. Nedan. Treudd nr 83. Foto från öster L-E Bergström 1943

FIGUR 21-22. Ovan. Treudd nr 33. Epidemijukhuset i fonden. Foto från nordväst L-E Bergström 1943. Nedan. Norra delen av gravfältet med rest sten nr 27 vid gårdsgården. Foto från söder L-E Bergström 1943

FIGUR 23. Gravfältets östra del. Foto från väster L-E Bergström 1943.

Anl nr	Beskrivning	Föremål	År	Inventarie-nummer
A23	Hög (jordblandat röse), runt, ca 8 m i d.	Brända ben, 2 hela och ett fragmentariskt rembeslag av järn, 1 remsölja med dubbel fyrkantig beslagsplatta, järnten, järnfragment, 9 små fragment av bronsbleck, fragment av ringformig glaspärla.	1943	SHM 23229
A47	Hög (jordblandat röse), skadat, ca 6 m i d?	Brända ben	1943	SHM 23229
A50	Hög (jordblandat röse), runt, ca 5 m i d. Plundringsgrop.	Brända ben	1943	SHM 23229
A62	Hög (jordblandat röse), runt, ca 5 m i d. Plundringsgrop.	Brända ben	1943	SHM 23229
A73	Hög, skadad, ca 3 m i d?	Brända ben, 3 fragment av benkam, järnfragment	1943	SHM 23229
A104	Stensättning, rund, ca 3 m i d.	Brända ben, 3 fragment av oval spännbuckla (JM 21180:a), 2 fyrsidiga bronspärlor (JM 21180:b), 1 vit glaspärla med sick-sackband i rött (JM 21180:c).	1961	JM 21180 a-c
A105	Röjningsröse	Inga fynd	1961	
A108	Treudd, skadad, ca 12 m i sida	Brända ben	1961	JM 21180
A109	Röjningsröse	Inga fynd	1961	
A110	Treudd, skadad, ca 6-7 m i sida	Inga fynd	1961	
A111	Treudd, skadad, ca 6-7 m i sida	4,6 kg brända ben; 1 bronsbeslag (JM 21180:?: saknas), 1 järnhake (JM 21180:?: saknas) och 2 oid bronsfragment (JM 21180:h) samt 1 tredelat järnbetsel (JM 21180:j), 1 pilspets av järn (JM 21180:k) och 6 oid fragment av järn (JM 21180:i).	1961	JM 21180 d-m
A18	Stensättning, rund, skadad, ca 8 m i d?	Inga fynd	1965	
--	I NÖ kanten av gravfältet, omrörda lager	Nitar, 12 st (F2, båtningar?), brända ben, del av färsax, liten hammare samt sentida material. Endast nitarna har kunnat återfinnas i magasinet.	1966	JM 55982:F2

FIGUR 24. Anläggnings- och fyndlista för undersökningarna på Vetlanda RAÄ 31:1 åren 1943, 1961, 1965 och 1966. Blomsholm, Epidemijukhuset, Njudungsskolan

SHM 23229 [A23]

SHM 23229 [A73]

JM 21180 a [A104]

JM 21180 b [A104]

JM 21180 c [A104]

JM 21180 h [A111]

JM 21180 j [A111]

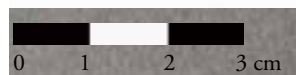
JM 21180 k [A111]

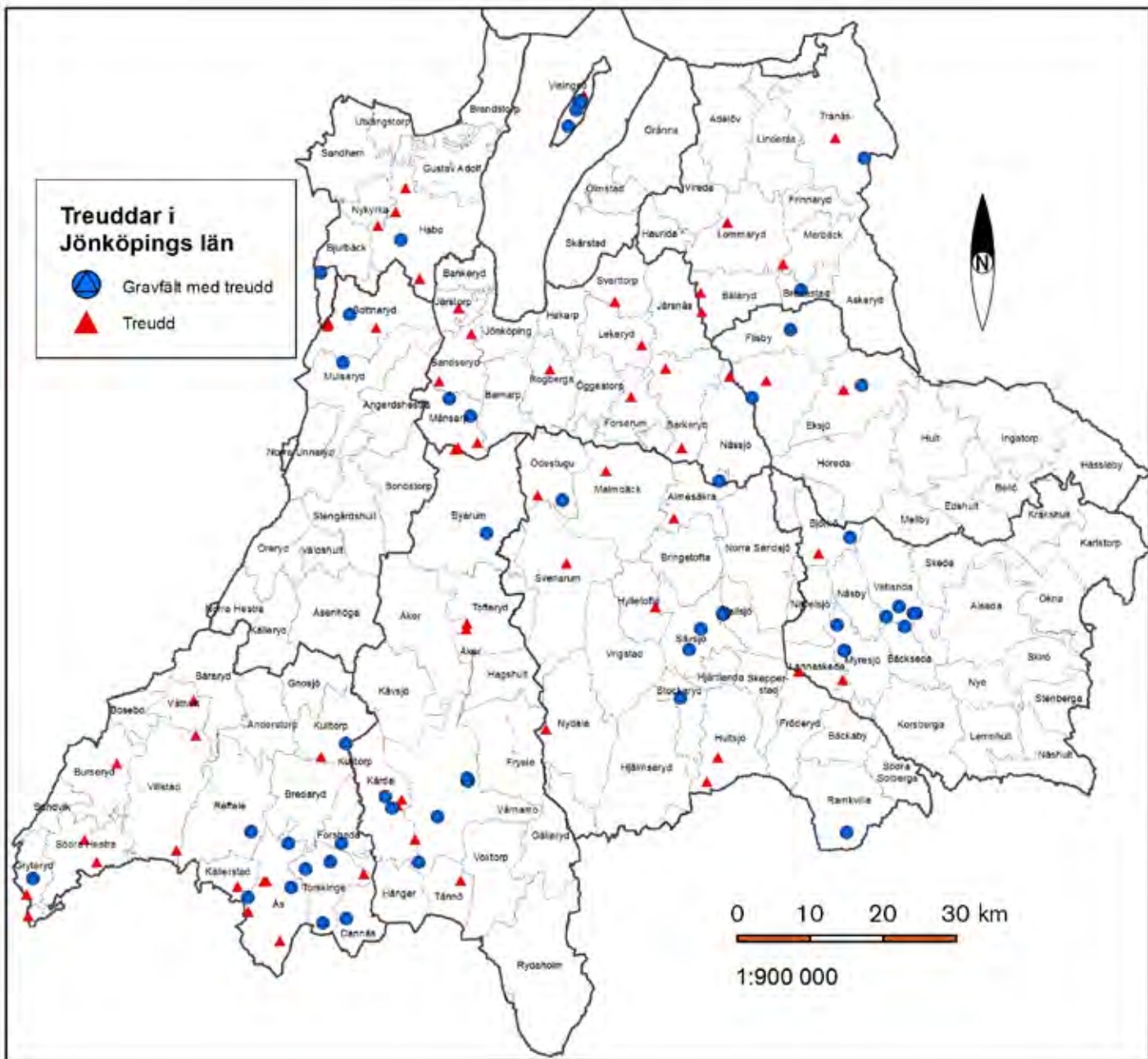
FIGUR 25. Fynd från A104, stensättning (JM 21180 a-c) och A111, treudden (JM 21180 d-m). Foto Conchi Gonzales, Jönköpings läns museum.

JM 55982:F2

FIGUR 26. Fynd av nitar (båtnitar?) från grävning i nordöstra delen av gravfältet (ca 10 meter nordost om A2) i december 1966 (JM 55982:F2). Foto Conchi Gonzales, Jönköpings läns museum.

FIGUR 27. Förekomst av treuddar i Jönköpings län enligt FMIS (Fornsök). De finns både i äldre och yngre järnåldersmiljöer, ensamliggande och på gravfält. Deras funktion som grav tycks vara mest tydlig på yngre järnåldersgravfält utifrån arkeologiska undersökningar i Finnveden och Njudung (se Nordström 2015, s 30ff).

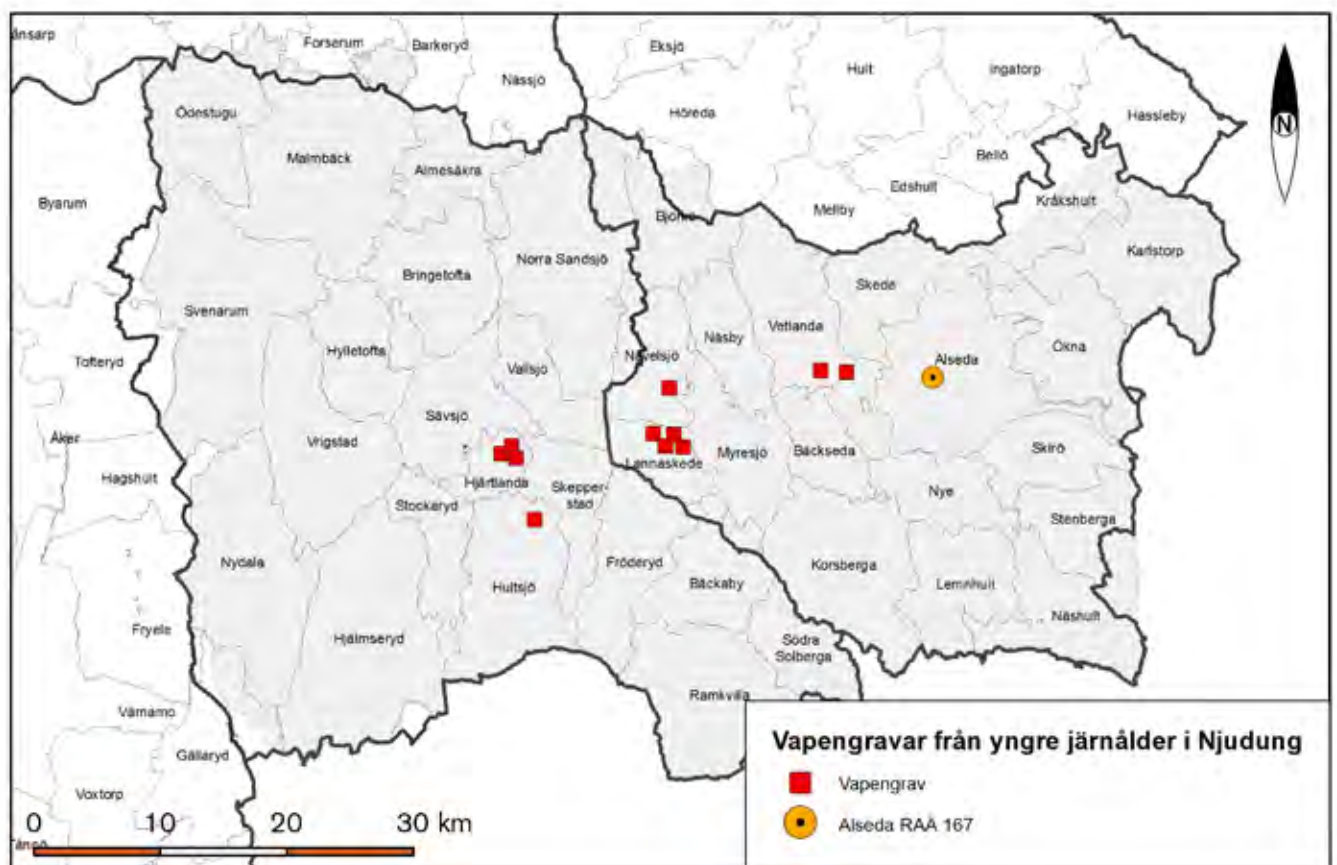
Bilaga 12. Tabell över vikingatida vapen- och ryttagravar i Njudung

Socken RAÄ nr Ort	Föremål	Fyndomständigheter och kommentar
Alseda RAÄ 167 Alseda kyrkby	JM 53710 - 2 pilspetsar - Kam - Järnnål - Old järnföremål - Flintavslag - Bryne - Järnslag - Brända ben (människa och djur)	Sällfynd i matjord över genomplöjd gravhög G2 Denna rapport
Hjärtlanda RAÄ 20? Hjärtlanda Östregården	SHM 736 - Svärd (saknas) - Spjut (saknas) - Kniv - Ullsax - 7 pilspetsar. - järnbitar - mässingsbit? trol. från svärdsfäste I SHMs katalog nämns också en sporre, men det är högst osäkert om det hör dit.	Funna i juni 1835 i ett stenrör på en anseelig höjd omgivet av åkrar, av hemmansägare (och kyrkvärden) Jonas Petersson på Hjärtlanda Östregård. Platsen anges ligga "ett par bösshåll nästan väster ifrån ägarens utflyttade gård." samt om pilspetsarna står att "uddarne wända i södern åt kyrkan" vilket kan stämma med platsen för RAÄ 20. Fyndet tycks tidigare felaktigt ha knutits till Hultsjö socken och en åker vid Hultsjö prästgård (t. ex. Lönnberg 1947, s 50 och Hansson 2001, s 366 samt kataloguppgifter hos SHM). "Ett fynd i jorden har den 3:dje dennes blifwit upphittadt på Hjertlanda Östregårds ägor i detta pastorat, af hemmansägaren derstädes, kyrkwärden Jonas Petersson, som detsamma Konungen hembjuder, och är derföre detta fynd af undertecknad i förwar tagit, nemligen: ett tweäggadt Swärd, 1 ¼ aln ifrån fästet eller handtaget, som är ¼ aln långt; ett tweäggadt Spjut eller Lans 1 aln långt, wid 1/3 upp mot skaftet, som warit trindt och räffladt; 7 st. tweäggade pilar, hwardera 4 ½ tum lång, utom tången som är 1 tum lång, (flere sådana hittades, men wid upptagningen dels multnade dels söndergångne); ett st. Jernbit, 3 tum lång, till utseende som en länk till någon ledgång; ett st. dito, äfwen 3 tum lång, liknande ett Borr: ett st. liten Knif, med 2 tums långt blad och tången, som warit i skaft, något längre; ett st. liten Sax, i form av en ullsax, käftarne troligen med silfwer inlagde, den ena afbruten; et st. metall, förmodligen mässingsbit, ett par tum lång, uti ändarne ihålig, kalkformig, troligen ett stycke af swärdsfästet. Desse alla äro mycket förtärda och sköra, och hafwa flere små bitar, som äfwen hittats, wid sjelwa widröringen gått sönder och warit förmultnade. Stället, der fyndet hittades, war wid ett par bösshåll nästan väster ifrån ägarens utflyttade gård, uti ett stenrör, på en anseelig höjd eller kulle, omkring och på hwilken hans åker ligger. Wid uppbrytningen af detta rör, funnos först släta stenar, i wiss ordning lagde, och under dem, wid en och en half alns djup, på hårda och släta alfven. Liksom på ett golv lagde, först swärdet, derpå spjutet samt midt öfwer, på och tätt till sides om dem, de små pilarne, med uddarne wända i södern åt kyrkan. Det öfriga hittegodset låg derintill, mera strödt, och myllan, i hwilken allt detta låg, ganska sart, till utseendet liksom af multnadt jern och upplösta brända kol och brända ben. Flere större rör finnas på samma höjd och kulle, der måhända, efter någon drabbning, de slagnes kroppar blifwit brända och detta gods lagdt på deras aska. [TEXTEN FORTSÄTTER MED EN BESKRIVNING AV SHM 737, SE ÄVEN NEDAN: Strax norr om Hultsjö kyrka finnes ock en kulle med många små högar, ibland hwilka, uti en, för några år sedan, under gräfning, fanns en liten stridsyx, belagd med silverfasoner, mycket förtärd, men som äfwen till hembjudning förwaras i Hultsjö Prestgård, såsom ett monument ifrån brännåldern.] Hultsjö d. 20 juni 1835 J. Pontén." Bihang till Jönköpings Tidning nr 27 den 4 juli 1835) "Prosten Pontén i Hultsjö har insändt ett af kyrkwärden Jonas Petersson i Hjertlanda Östregården, uti ett stenrör hittadt fynd bestående af ett svärd, en spjutspets, 7 jernpilar" (Dagboken den 12 aug. 1836; Tillväxten 1836)
Hjärtlanda RAÄ 28:1? Norsborg, Hjärtlanda Östregården	SHM 2254 - Svärd	"Hittades av Rättaren Johannes Carlsson vid borttagandet av ett större stenrör. Löstes med 2 rdr bco. Dagb d 11 aug. §182." (Tillväxten 1856) Nordenskjöld 1885 (1922, s 9): "Älgabäcks corps de logis flyttades från Norsborg, där det var byggt på ett större stenkummel, vid vars avjämning man hittade vapen: ena sidan av kumlet synes ännu, då Norsborgs manngård ej byggdes på alldeles samma ställe." Nordenskjöld 1885 (1922, s 9)
Hjärtlanda RAÄ 28:1? Hjärtlanda Östregården	JM 7320 - Svärd - Spjut med silverinläggning - 2 söljor - Järnten - Brodd	Funna i en "grafhög vid skollärarns (Lundén) bostad 1904". Hemmansägare och folkskollärare Anders Johan Lundén (f. 1858) var bosatt på Hjärtlanda Östregård (uppgifter i kyrkböckerna). Kan eventuellt handla om som samma gravfält/plats som SHM 2254

TABELL. Vid den arkeologiska undersökningen i Alseda påträffades järnpilspetsar från en grav som kan betecknas som en vapengrav. I tabellen redovisas vikingatida vapen- och ryttagravar i Njudung som kan knytas till gravar samt ett svärd påträffat i Nävelsjön. Flertalet fynd är påträffade redan under 1800-talet, ofta av bönder i samband med odlingsarbeten, varvid fyndomständigheterna av förklariga skäl är ganska diffusa. I princip inga av gravfynden kan sägas vara kompletta, mindre och anspråkslösare föremål har säkert undgått upptäckt, utan de tillvaratagna föremålen utgör endast en del av det som ursprungligen fanns med i graven. I Alsedafallet har gravarna sedan länge odlats sönder och man kan anta att många föremål plockats upp genom åren vid olika tillfällen och sedan skingrats. Några av fynden i tabellen har dessutom förkommit i museernas magasin genom åren (i tabellen markerat med "saknas" inom parantes), kanske har de hamnat på fel plats vid något tillfälle?

Socken RAÄ nr Ort	Föremål	Fyndomständigheter och kommentar
Hultsjö RAÄ 74:1? Hultsjö Prästgård strax norr om kyrkan	SHM 737 - Yxa med silverinläggning - Sporre?	<i>"Strax norr om Hultsjö kyrka finnes ock en kulle med många små högar, ibland hwilka, uti en, för några år sedan, under gräfning, fanns en liten stridsyx, belagd med silverfasoner, mycket förtärd, men som äfwen till hembjudning förwaras i Hultsjö Prestgård, såsom ett monument ifrån brännåldern. Hultsjö d. 20 juni 1835 J. Pontén."</i> (Bihang till Jönköpings Tidning nr 27 den 4 juli 1835). Inköpt för 2 rdr 1836. I SHMs katalogkort står <i>"Funnen vid grävning uti en kulle, vilken anses vara forntida begravningsplats"</i> På katalogkortet nämns också en sporre <i>"funnen för flera år sedan /före 1835?/? i en åker vid Hultsjö prästgård"</i> . Högst oklart om fynden hör ihop. Inlöst med 2 Rdr 1836. Bihang till Jönköpings Tidning nr 27 den 4 juli 1835
Lannaskede RAÄ -- Broby, Trullagård	SHM 3326 - Tveeggat svärd - Sporre - Betsel - 2 ringar och 2 soljor (hästutrustning) - 2 stigbyglar - Sköldbuckla (delar av) - Dubbelyxa - 2 selbågskrön (sadelbeslag)	<i>"Funna av bonden Johannes Isaksson, Broby,..., vid bortförandet av ett stenröse. Inlöstes med 20 rdr. 1865"</i> (Tillväxten 1865). <i>"De i Statens hist. museum förvarade fornsakerna (yxa, svärd, betsel, stigbyglar, sporrar, sköldbuckla, bronsbeslag till en sele m.fl.) hittades 1865 och 1866 på Trollagård i ett stenkummel, som då blef bortfördt."</i> (Nordenskjöld 1883 (publicerad 1919, s 6) Nordenskjölds beskrivning avser både SHM 3326 och 3549. Han drar uppenbarligen slutsatsen att de kommer från samma grav. Han anger även Trollagårdens ägor (egentligen Trullagården) som fyndplats. Fyndet hör möjligen ihop med SHM 3549, se Nordenskjölds beskrivning.
Lannaskede RAÄ -- Broby, Trullagård	SHM 3549 - Lansspets (saknas?) - Sköldbuckla (delar av) - Selbågskrön (sadelbeslag) - Kedja	<i>"Funna av bonden Johan Peter Svensson i jorden i närheten av det fynd som 1865 anträffades (inv nr 3326). Löstes med 10 Rdr Rmt"</i> (Tillväxten 1866). Se ovan, SHM 3326, angående Nordenskjölds kommentar. Fyndet hör möjligen ihop med SHM 3326.
Lannaskede RAÄ -- Broby, Skattegården	SHM 6363 - Betsel (lika Birka 708, 830) - Betsel ("af vanlig form") - 2 stigbyglar (skadade) - 2 sporrar - Hammaryxa (spår av silverinläggning) - Sköldbuckla (delar av) - 2 ovala dubbelskaliga spännbucklor (lika M551/P51) - Bronskedja - Bronsspänne (runt med slingornament - Grimbeslag? - Bryne - Glaspärla (ofärgad) - Ennegad kniv (osäkert om det hör till fyndet)	<i>"Funnet av Nils Johansson Shepherd och den arrendator Inspektör Svensson i ett numera nästan förstördt röse som för 35 år sedan skall hafva varit 1,5 a 1,7 m högt nu knappt 3 decimeter. Ursprungliga omkretsen skall hafva varit 29,5 m. Inlemnadt af Herr C J Nordenskjöld. Inlöstes med 15 Kr. Dagb d 18 juni § 232"</i> (Tillväxten 1879) Röset bör således ha varit ca 10 meter i diameter och 1,5 meter högt. Nordenskjöld skriver 1883 (1919, s 7): <i>"På Skattegårdens ägor ligga efter ett kummel, som för 30 år tillbaka hade anseelig höjd och 30 m. omkrets, de bottenstenar kvar, vid hvilas uppbrytande år 1880 gårdens ägare samt arrendatorn på löjtnantsbostället eller Klostergården, såsom det äfven kallas, hittade de åtskilliga vapen af järn, spännbucklar, bronsbeslag till en sele m.m., som på författarens föranstaltande öfverlämnades till Statens hist. museum. Kummelbottens bortförande samt vidare undersökningar därestades hafva sedan dess ej ägt rum."</i> Fyndet hör av allt att döma ihop med SHM 6464. Fyndsammanställningen - vapen och ryttautrustning samt bl.a. flera ovala spännbucklor - antyder att det kan handla om två gravar, en mans- och en kvinnograv. En ennegad järnkniv har lagts till senare enligt en anteckning i katalogen, osäkert om det hör till samma fynd.
Lannaskede RAÄ -- Broby, Skattegården	SHM 6464 - Spjutspets - 2 pilspetsar (lik M501) - Armring av silver - Ring av silver - Selbågskrön (fragment, lik M522) - Stigbygel (fragment) - Vågbalans med vågskålar och vikt samt delar av bronsask (fragment) - Bryne - Bronsring	<i>"Funnet af egaren af Broby N J Johansson och dess arrendator Carl Svensson vid med Akademiens tillstånd fortsatt borttagande af det stenröse i hvilket nr 6363 förut anträffats. Inlöstes med 10 Kr. Dagb d 2 dec §459"</i> (Tillväxten 1879) Angående Nordenskjölds beskrivning se ovan SHM 6363 (Nordenskjöld 1883 (1919, s 7). Fyndet hör uppenbarligen ihop med SHM 6363. Enligt en senare bedömning finns bland föremålen även ett likarmat spänne av Ljonestyp (Nicklasson 2007, s 79ff; Vikingatida praktfynd från Broby i Lannaskede socken, Njudung, Småland. Fornvännen 102, 2007)

Socken RAÄ nr Ort	Föremål	Fyndomständigheter och kommentar
Nävelsjö RAÄ -- I Nävelsjön	SHM 4388 - Svärd	Funnet av hemmansägaren J. Söderqvist på botten efter Nävelsjöns sänkning. Inlöst 1870. Tveksamt om svärdet kan kopplas till en grav.
Vetlanda RAÄ 31 Blomsholm, Epidemi- sjukhuset, Njudungsskolan	JM 21180 - Betsel - Pilspets - Bronsbeslag - Järnhake, - 2 oid bronsfragment - 6 oid fragment av järn - Brända ben	Funna 1961 vid undersökning av skadad treudd. I anläggningens mitt fanns ett brandlager, ca 2 meter i diameter och 0,3 meter tjockt, i vilket fynden hittades. Fredberger 1961
Vetlanda RAÄ 53 Byestad	JM 16494 - Betsel - Sölja - Remändesbeslag - Pilspets? - Krukskärvor	Funna 1944 vid tomtplanering i grav 32, hög ca 6 m i diameter och 0,6 m hög.

FIGUR 1. Karta över Njudung med kända vapengravsfynd inlagda samt fyndplatsen för ett svärd i Nävelsjö.

Hjärtlunda Östregård, JM 7320

FIGUR 2. Spjutspets och svärd funna på Hjärtlunda Östregårds ägor i "grafhög vid skollärarns (Lundén) bostad 1904" (JM 7320). Svärdet är knappt 80 cm långt. Spjutspetsen är ca 34 cm lång och försedd med silvertauschering. Uppförstorad detalj av spjutspetsens holk till höger. Foto Conchi Gonzales, Jönköpings läns museum.

Hjärtlunda SHM 736

FIGUR 3. Sju pilspetsar, kniv, del av ullsax, järnbitar. Föremålen är funna i juni 1835 i ett stenrör på en ansenlig höjd omgivet av åkrar, av hemmansägare (och kyrkvärden) Jonas Petersson på Hjärtlunda Östregård. Platsen anges ligga "ett par bösshäll nästan väster ifrån ägarens utflyttade gård." Om pilspetsarna står att "uddarne wända i södern åt kyrkan" vilket kan stämma med platsen för RAÅ 20. Fyndet tycks tidigare felaktigt ha knutits till Hultsjö socken och en åker vid Hultsjö prästgård, se nedan SHM 737. Sporren kom in samtidigt med övriga fynd, men det är osäkert om det hör dit. Svärdet och spjutspetsen saknas, och de tycks vara förkomna. Foto Helena Rosengren/SHM.

Hjärtlunda SHM 2254

FIGUR 4. Svärdet "Hittades Rättaren Johannes Carlsson vid borttagandet av ett större stenrör. Löstes med 2 rdr bco. Dagb d 11 aug. § 182." (Tillväxten 1856). "Älgabäcks corps de logis flyttades från Norsborg, där det var byggt på ett större stenkummet, vid vars avjämning man hittade vapen: ena sidan av kummet synes ännu, då Norsborgs manngård ej byggdes på alldeles samma ställe." (Nordenskjöld 1885 (1922, s 9): Foto Helena Rosengren/SHM.

Hultsjö SHM 737

FIGUR 5. Yxa med silverinläggning. En notis i bihanget till Jönköpings Tidning nr 27 den 4 juli 1835 beskriver fyndomständigheterna: "Strax norr om Hultsjö kyrka finnes ock en kulle med många små högar, ibland hwilka, uti en, för några år sedan, under gräfning, fanns en liten stridsyx, belagd med silverfasoner, mycket förtärd, men som äfwen till hembjudning förwaras i Hultsjö Prestgård, såsom ett monument ifrån brännåldern.] Hultsjö d. 20 juni 1835 J. Pontén." Fyndplatsen kan möjligen avse RAA-nr Hultsjö 74:1, som ligger ca 650 meter NO om kyrkan och består av ca 160 gravhögar och stensättningar. Noterbart är att den gamla kyrkplatsen ligger ner mot sjön, bara 100 meter söder om gravfältet. Foto Helena Rosengren/SHM.

Nävelsjö SHM 4388

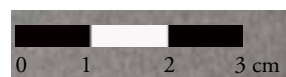
FIGUR 6. Funnen av hemmansägaren J. Söderqvist på botten efter Nävelsjöns sänkning. Inlöst 1870. Tveksamt om svärdet kan kopplas till en grav. Ej skalenlig. Foto Helena Rosengren/SHM.

Lannaskede, Broby Trollagård, SHM 3326

FIGUR 7. En dubbelyxa, ett svärd, en sporre (se ovan), stigbyglar, selbågskrön, betsel mm (se följande sidor) påträffade "av bonden Johannes Isaksson, Broby..., vid bortförandet av ett stenröse." (Tillväxten 1865). C F Nordenskjöld skriver 1883 i samband med sin antikvariska resa i Njudung: "De i Statens hist. museum förvarade fornsakerna (yxa, svärd, bestel, stigbyglar, sporrar, sköldbuckla, bronsbeslag till en sele m.fl.) hittades 1865 och 1866 på Trollagård i ett stenkummel, som då blef bortförda." (Nordenskjöld 1919, s 6) Nordenskjölds beskrivning avser både SHM 3326 och 3549. Han drar uppenbarligen slutsatsen att de kommer från samma grav. Han anger även Trollagårdens ägor (egentligen Trullagården) som fyndplats. Foto Helena Rosengren/SHM.

Lannaskede, Broby Trullagård, SHM 3326, fortsättning

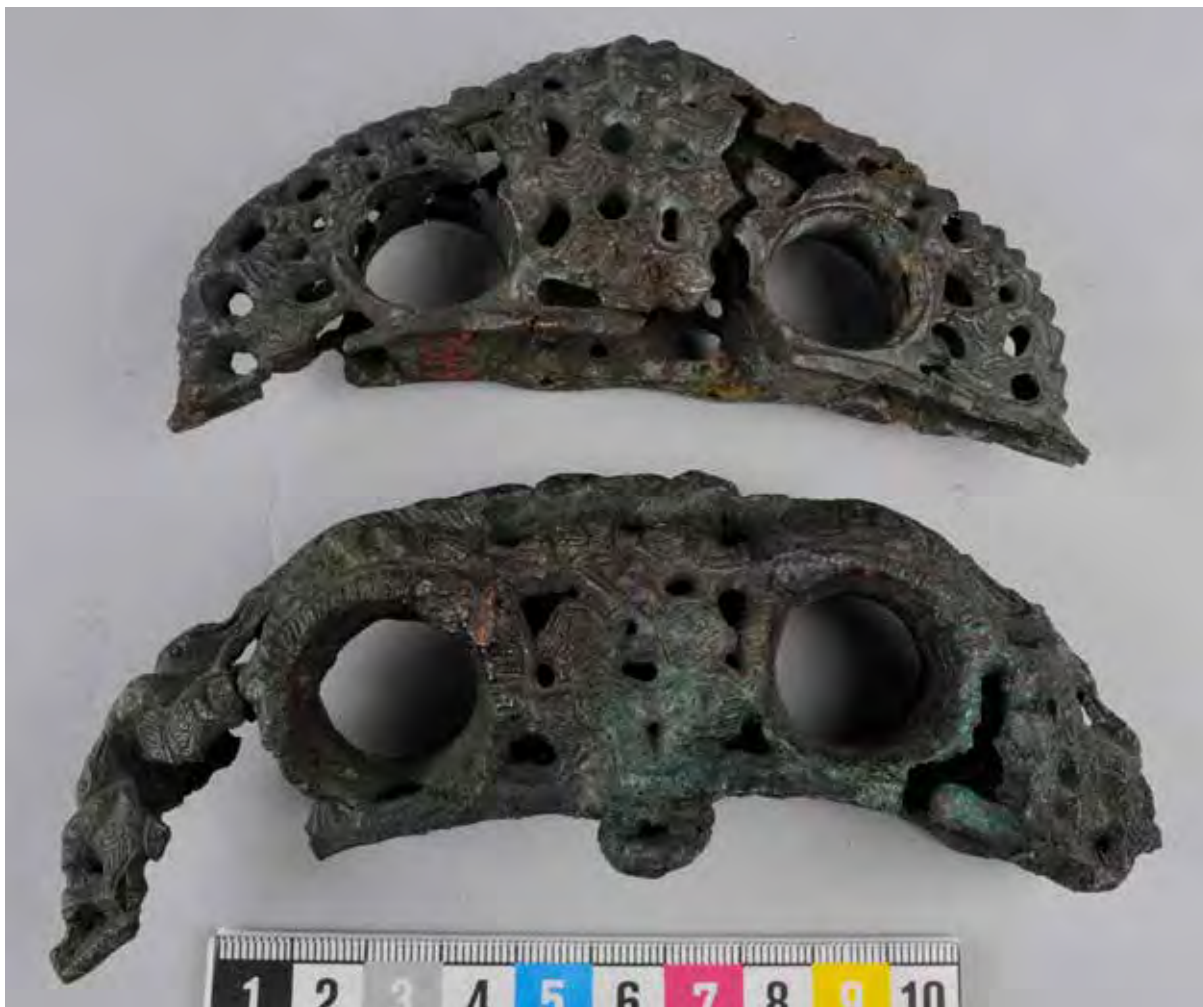

FIGUR 8. SHM 3326, fortsättning från föregående sidor: Hästutrustning - selbågskrön, söljor, ringar,. OBS, olika skalor. Foto Helena Rosengren/SHM.

FIGUR 9. SHM 3326, fortsättning från föregående sidor: Hästutrustning - stigbyglar och betsel. OBS, olika skalor. Foto Helena Rosengren/SHM.

Lannaskede, Broby Trullagård, SHM 3549

FIGUR 10. Selbågskrön, bronskedja och del av sköldbuckla påträffade 1866, dvs. året efter SHM 3326: De hittades "av bonden Johan Peter Svensson i jorden i närheten av det fynd som 1865 anträffades (inv nr 3326)." Möjligen handlar det om samma grav. OBS, olika skalor. Foto Helena Rosengren/SHM.

Lannaskede, Broby Skattegård, SHM 6363

FIGUR 11. Hammaryxa, eneggad järnkniv (osäkert om det hör till det ursprungliga fyndet), sporrar (se ovan), stigbyglar, betsel, bronskedja, runt spänne, ovala spännbucklor, delar av sköldbuckla, bryne, ofärgad glaspärle. Föremålen påträffades 1879 "av Nils Johansson Shepherd och den arrendator Inspektör Svensson i ett numera nästan förstört röse som för 35 år sedan skall hafva varit 1,5 a 1,7 m högt nu knappt 3 decimeter. Ursprungliga omkretsen skall hafva varit 29,5 m. Inlemnadt af Herr C J Nordenskjöld. Inlöstes med 15 Kr. Dagb d 18 juni § 232". OBS, ej skalenliga. Foto Helena Rosengren/SHM.

Lannaskede, Broby Skattegård, SHM 6363, fortsättning

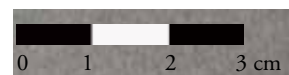

FIGUR 12. SHM 6363, fortsättning från föregående sidor: Stigbyglar, betsel. OBS, ej skalenliga. Foto Helena Rosengren/SHM.

FIGUR 13. SHM 6363, fortsättning från föregående sidor: Bronskedja, delar av sköldbuckla, bryne, runt spänne, ovala spännbucklor, ofärgad glaspärle (ej med på bild). OBS, ej skalenliga. Foto Helena Rosengren/SHM.

Lannaskede, Broby Skattegård, SHM 6464

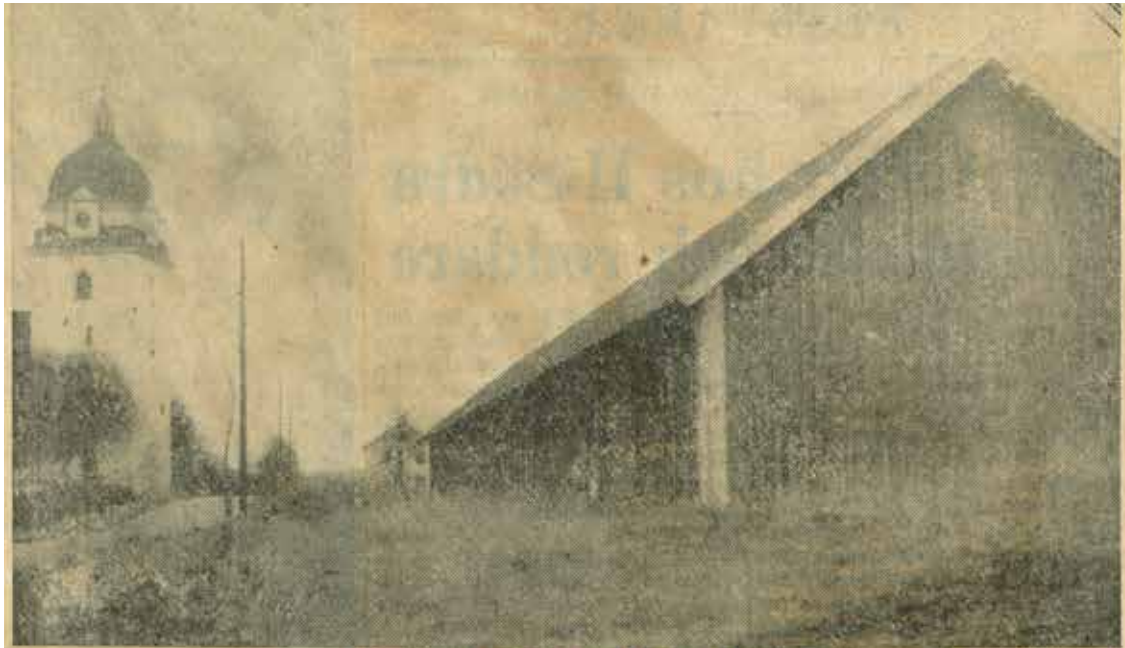
FIGUR 14. SHM 6464. Strax efter att en första omgång föremål inlösts av staten (SHM 6363) kom ytterligare en sändning. Uppenbarligen från samma grav: ”Funnet af egaren af Broby N J Johansson och dess arrendator Carl Svensson vid med Akademiens tillstånd fortsatt borttagande af det stenröse i hvilket nr 6363 förut anträffats. Inlöstes med 10 Kr. Dagb d 2 dec 1879” (Tillväxten 1879). Bland fynden finns ett fragmentariskt selbågskrön, del av likarmat spänne, del av stigbygel, 2 pilspetsar, 1 bryne. OBS, olika skalor. Foto Helena Rosengren/SHM.

FIGUR 15. SHM 6464, fortsättning från föregående sida: 1 spjutspets, en ring och en armring i silver samt delar av en våg med skålfagment (äldre foto ovan, ej skalentligt), vikt mm. OBS, olika skalor. Foto Helena Rosengren/SHM.

Bilaga 13. Norra kyrkstallarna försvinner

Norra kyrkstallarna i Alseda med kyrkan i bakgrunden.

Alseda norra kyrkstallar kulturrest som försvinner

541 A 25 11 1957

I slutet av 1957 hade norra kyrkstallarna spelat ut sin roll. Med bilens intåg behövdes vare sig hästskjuts eller kyrkstallar. Norra kyrkstallet ägdes av kyrkrotarna i Holsby, Appelhester, Lammåsa och Björkholm.

Vid den arkeologiska undersökningen fann vi åtskilliga spår efter byggnaden som försvunnit drygt 50 år tidigare. De stora gropar som fanns under stallet kom vi så småningom fram till var orsakade av att man hämtade urinindräkt jord för framställning av salpeter och krut.

Artikel ur Smålands Allehanda den 25 november 1957.

Den som passerar Alseda kyrka på vägen mellan Vetlanda och Kvillefors kan observera en uthuslänga med smålandsröda väggar. Byggnaden har med åren fått vidkännas att tidens tand varit hårt fram. Den lyser genom stora hål i taket och bräderna håller på att lossna. Det är Alseda norra kyrkstallar, en kvarleva från flydda decenniers liv och leverne på vår landsbygd. Vid de flesta av våra landsbygdskyrkor har det funnits eller finns fortfarande dylika kyrkstallar. De har en gång fyllt den viktiga uppgiften att bereda skydd åt hästarna medan husfolket bevistade gudstjänsten inne i kyrkan.

Kyrkstallarna uppfördes av respektive rotar själva. Man släppte till några träd från varje gård och svarade också för arbetet. Stallarnas storlek varierade efter församlingens numerär. Var det en stor socken delade man upp sig på två stallar. Detta har bl. a. varit fallet i Alseda församling. Där har man norra och södra stallarna.

Bruket att åka hästskjuts till kyrkan har alltmör försvunnit. För en 30 år sedan, innan bilen tagit herraväldet, var det ganska allmänt att man åkte häst till kyrkan. Då kan vi som minnes detta komma ihåg hur skjutsarna stod uppräddade utanför kyrkstallarna och hur det dunkade av tunga hästhovar inne i spiltorna. Särskilt praktfullt var det om julottemorgnarna, då man körde med bloss och ljudande bjällerkransar. De flammande blossen kastades i en hög utanför kyrkporten och lyste upp den mörka vinternatten. Under övriga tider på året var det sparsammare med häståkande församlingsbor, men stallet stod aldrig tomt någon söndag eller helgdag.

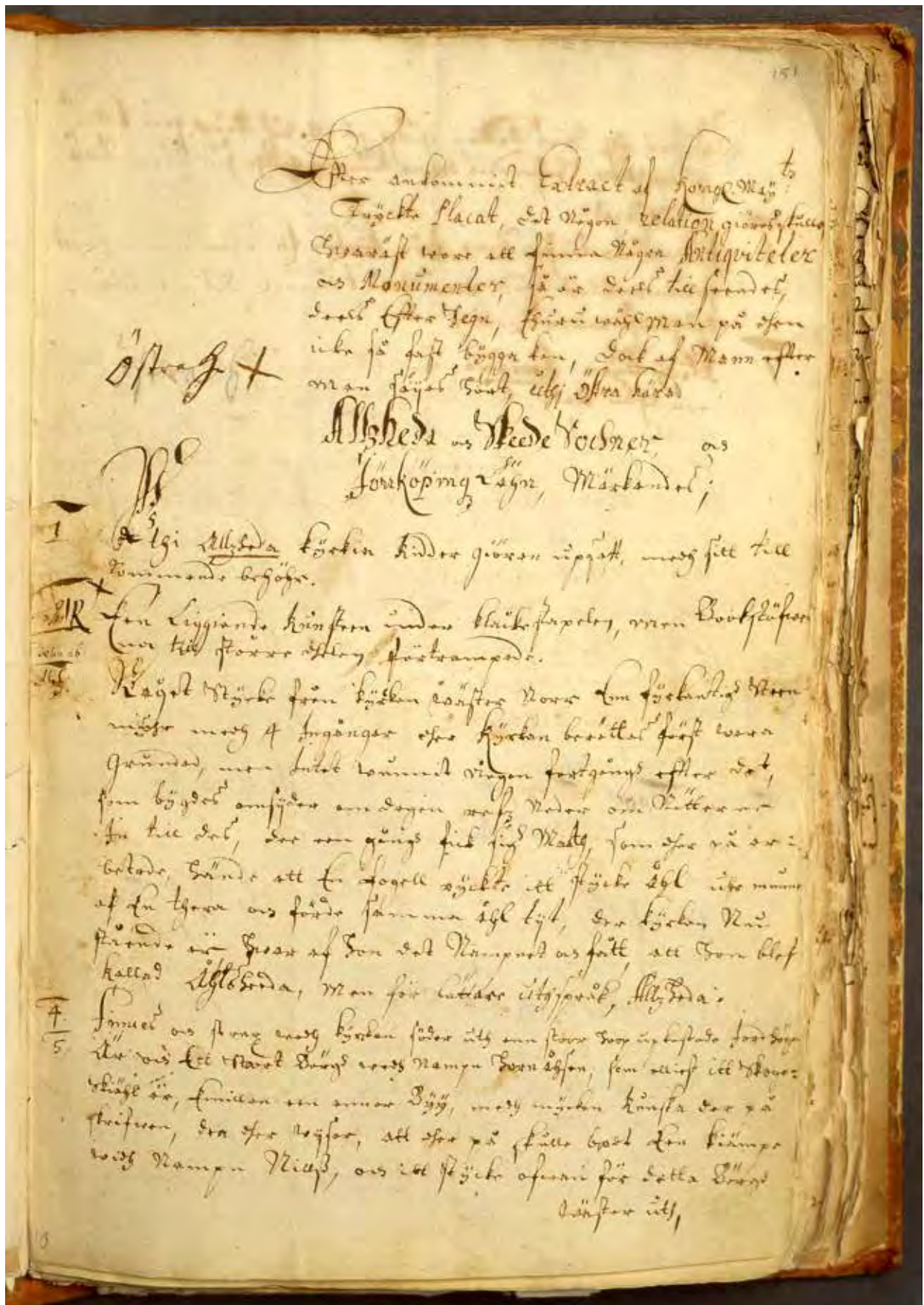
I våra dagar har kyrkstallarna

fått förfalla och skattats åt förgängelsen.

För några dagar sedan kunde man i en annons läsa att ägarna till Alseda norra kyrkstallar, Holsby, Appelhester, Lammåsa och Björkholms kyrkrotar, uppmanades att inom 3 månader låta renovera eller riva sina stallbyggnader. I annat fall skulle den rivas genom församlingens försorg och utan vederlag för ägarna. Byggnaden ifråga är nästan taklös numera och närmar sig det totala förfallet. De rätta ägarna — ovan uppräknade rotar — har inte på många år haft någon nytta av kyrkstallet och har ingen användning för sina stallspiltor längre. Efter vederbörligt kungörande i ärendet kommer man således inom församlingen framtid att riva byggnaden.

Helt utan kyrkstallar blir dock inte Alseda församling. Man har de södra stallarna kvar. Dessa är bättre bibehållna och står under länsantikvariens beskydd. Denne anser att byggnaden har ett så pass stort kulturhistoriskt värde att den bör bevaras åt eftervärlden.

Bilaga 14. Rannsakingar efter antikviteter 1690

I Kungliga biblioteket förvaras originalet till Rannsakingarna från 1690 där gravfältet vid Alseda kyrka omnämns vid siffran 4. ”*Finnes och strax wedh kyrckan söder uth enn stoor hoop upkastade Jordhögar.*” Under punkt 18 redogörs för sängen om Ketil Runske. Uppgifterna var inskickade av Alsedas kyrkoherde Petrus Höök i ett brev daterat den 31 januari 1690. Rannsakingarna för Jönköpings län finns utgivna i Norra Smålands Fornminnes- och Jönköpings läns hembygdsförbunds årsbok 1942 och av Stahre och Ståhle 1992.

18.

[illegible]

Men Kattice begjert Strången och Svart och som jag som
 tre sitt. Sedan så Kattice Nasta Maryon för efter
 viden bud säga mig gott om mig som på gylginn
 i Koppa a frib. Gubbe viden T. mig sine Gudar, visisind
 Gudar en Gylf viffen, mig tre frägen tre Kattice: om
 som inte viden till Gubben i viffen la brage för sin Strången
 yon? Jag på viffen Kattice mig om till, viffen
 Kattice mig om Kattice Kattice och mig om Kattice
 Jag på viden viffen viden Gudar, Mig säga Kattice Tj
 till Kattice givna viffen viden, och viden viffen: Tre sitt
 viden Gudar af mig om mig, viffen mig mig. Maryon,
 så till mig viffen mig. Kattice viffen: Det till mig
 viffen givna, och viden viffen mig om mig så far
 Kattice att mig viffen viden till viffen viden. Jag på viffen
 Kattice mig om Kattice Kattice och mig om Kattice
 Jag på viden viffen mig viden. Mig, säga Kattice,
 till Kattice givna mig viden, och viden viffen: Gudar
 mig en till Kattice mig, viffen mig mig mig i
 Maryon, så till mig viffen mig, Kattice mig Det till mig
 viffen viden mig, och viden viden B. Mig viffen, mig
 viffen Kattice viffen mig om mig Kattice Kattice
 och viden viden. Jag på viden viffen viden. Mig, säga
 Kattice till Kattice givna mig viden och viden viffen:
 så till mig mig mig mig mig mig, viffen viffen, att
 Kattice till mig mig mig mig mig mig mig mig mig

Men så mig viffen mig mig mig mig viden och
 Kattice mig, viffen mig mig Kattice mig mig mig mig
 mig: Koppa a, viffen mig mig mig mig. Koppa a
 och viden viffen mig mig mig mig mig mig mig mig
 Gubbe till mig mig mig mig mig mig mig mig mig
 Kattice

[illegible]

19. Vår Bys Ambassadör finner sig på en Vår Fugl Twänna longa
 i skogen gräfsen, ligger i mitt stort hus, som
 man ofta kan smittat varen till gräfsen.

Wthi Picode Town.

Swags betindes körtia vidhkommen. Svar den fiist begund
Svagas den i fröfendlingen betindes en gäst vid Nymf Sibbans.

9/24/07

Den vikingatida gravplatsen i Alseda var under århundraden ständigt närvarande för byborna. Rent fysiskt fanns åtminstone delar av gravfältet kvar i slutet av 1600-talet. Vad gravhögarna representerade hade då sannolikt förbleknat. Men under de första seklerna efter kristendomens införande och sedermera också kyrkobyggandets tid var påminnelsen från det förkristna arvet ständigt närvarande i bygemenskapen. Längre levde förmodligen namnen på de som var begravda i högarna kvar i minnet. Berättelser om vem som först lät kristna sig och vilka som deltagit i vikingatåg i öster- och västerled. Vilka Martin och Torsten som omnämns på runstenen i Alseda, var visste förmodligen alla. Så småningom förbleknar minnen och därmed också betydelsen av lämningar och spår från våra förfäder. Respekten och omvårdnaden av det gamla försvinner. Så ser vi hur gravfältet sakta men säkert börjar odlas upp och runstenen används som byggnadsmaterial för att sedermera hamna i fundamentet till klockstapeln. Men genom 1999 års undersökningar har det vikingatida Alseda fått viss upprättelse. Gravfältet har åter fått en fysisk representation genom det dokumentationsmaterial vi producerat – ritningar, fotografier, ett antal fynd i samlingarna och en skriftlig rapport.

De arkeologiska undersökningarna var orsakade av vägverkets omläggning av väg 127 genom Alseda. Framför allt berördes delar av ett helt överodlat yngre järnåldersgravfält. Av de sjutton gravar som hittades bestod fjorton av helt utplöjda gravhögar där endast kantrännorna fortfarande syntes. Brandlagren som en gång funnits i gravarna var helt bortplöjda men det kunde konstateras att fyndmaterialet låg förhållandevis väl samlat i matjorden i centrum av de utplöjda högarna. Dateringarna visar att gravfältet kan dateras till vendel- och vikingatid.

Skriftliga källor har beskrivit den söndagshandel som bedrevs utanför kyrkan under 1800-talet men den stora mängd mynt som hittades vid undersökningarna tyder på att handel pågått avsevärt tidigare än så.